

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2024

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ
ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2024

Στην προετοιμασία της Ετήσιας Έκθεσης 2024 συνέβαλε το σύνολο του προσωπικού του Συνηγόρου του Πολίτη.

Συντακτική ομάδα, συντονισμός, γενική επιμέλεια:

Αγγελική Μποσογιάννη, Μαγδαληνή Νικολακοπούλου

Κείμενα:

Χρυσούλα Αντωνίου, Σέργιος Δρόσος, Ελένη Καλαμπάκου, Ειρήνη Καμένου, Θεώνη Κουφονικολάκου, Ελένη Μάρκου, Ευανθία Μπενέκου, Δήμητρα Μυτιληναίου, Ευνίκη Παλάσκα, Αιμιλία Πανάγου, Πανάγια Παππά, Αντωνίνα Παπαθανάσογλου, Αλεξάνδρα Πολιτοστάθη, Σαμάνθα – Λυδία Στρατιδάκη, Αγγελική Σώρα, Μιχάλης Τσαπόγας, Αικατερίνη Φλιάτουρα

Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων:

Δημήτρης Βράζος, Ελένη Γκλοβάνου, Βαρβάρα Θεοφυλάκτου, Ισμήνη Μιχαλοπούλου, Γιάννης Μόσχος, Δήμητρα Μυτιληναίου, Ιωάννα Παχωπού, Αναστασία Πίτσου, Αρετή Τακούρ, Βασιλική Τριάντη

Σχολιασμός στατιστικών στοιχείων: Γιάννης Μόσχος

Συντονισμός έκδοσης:

Ελένη Αδαμαντίδου, Βασιλική Δελέγκου

Επίσης συνεργάστηκαν:

Παρασκευή Αθανασέκου, Πολυξένη Ευαγγέλου, Μαρία Καφετζοπούλου, Γεώργιος Κωστογιάννης

Σχεδιασμός, σελιδοποίηση:

Μάιρα Παπασπύρου, info@mairadesign.gr

Επιμέλεια κειμένων:

Χρυσάνθη Γαλάτη chrysanthigalati@yahoo.com

Επιτρέπεται η δωρεάν αναπαραγωγή του κειμένου αυτής της έκδοσης σε οποιαδήποτε μορφή ή μέσο, υπό την προϋπόθεση ότι αναπαράγεται με τρόπο ακριβή και μη παραπλανητικό.

Είναι απαραίτητη η αναφορά στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας του Συνηγόρου του Πολίτη και στον τίτλο της έκδοσης. Σε περίπτωση που περιλαμβάνεται υλικό τρίτων, πρέπει να ζητηθεί η άδεια από τον αντίστοιχο κάτοχο των πνευματικών δικαιωμάτων.

Για ερωτήματα σχετικά με την έκδοση, παρακαλώ επικοινωνήστε στο press@synigoros.gr.

Η Ετήσια Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη για το 2024 τυπώθηκε σε 500 αντίτυπα από το Εθνικό Τυπογραφείο, τον Μάρτιο του 2025, και διατίθεται στην πλήρη της μορφή στην ιστοσελίδα της Αρχής: www.synigoros.gr

Διαστάσεις: 17 X 24 εκ.

Σελίδες: 220

ISSN: 1108-8206

© Συνήγορος του Πολίτη

Χαλκοκονδύλη 17, 104 32, Αθήνα

Τηλ.: 213 1306 600

www.synigoros.gr

Συνήγορος του Πολίτη - THE GREEK OMBUDSMAN

@Synigoros

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	13
Η ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ	19
1. ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ	19
2. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ	31
2.1. Πράξη «Δράσεις του Συνηγόρου του Πολίτη για την ενίσχυση της χρηστής διακυβέρνησης, της λογοδοσίας και καταπολέμησης της κακοδιοίκησης στον δημόσιο τομέα»	31
2.1.1. Λειτουργία γραφείου Συνηγόρου του Πολίτη στη Θεσσαλονίκη	32
2.1.2. Αναβάθμιση υλικοτεχνικής υποδομής / πληροφοριακών συστημάτων	33
2.1.3. Ενημερωτικές εκδηλώσεις και συναντήσεις εργασίας	34
2.1.4. Επισκέψεις κλιμακίων ειδικών επιστημόνων στην περιφέρεια	39
2.1.5. Εκπαίδευση προσωπικού	40
2.1.6. Εκστρατεία επικοινωνίας και ευαισθητοποίησης	40
2.2. Η πράξη «Παροχή Εμπειρογνομοσύνης για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα σε φορείς που δραστηριοποιούνται στους Τομείς του Ασύλου και της Μετανάστευσης»	46
2.2.1. Έκθεση παρουσίασης ευρημάτων και προτάσεων	46
2.2.2. Συνέδριο για τα θεμελιώδη δικαιώματα στους τομείς της μετανάστευσης και του ασύλου	47
2.2.3. Συνεργασία με την Υπηρεσία Μετανάστευσης της Νορβηγίας (UDI)	49
3. Η ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ	50
3.1. Πλήθος αναφορών	50
3.2. Η έκβαση της διερεύνησης	52
3.3. Οι κύριες μορφές κακοδιοίκησης	52
3.4. Οι φορείς κακοδιοίκησης	54
3.5. Η πρόσβαση στο Συνήγορο του Πολίτη	57
3.5.1. Το Τμήμα Επικοινωνίας	57
3.5.2. Ηλεκτρονικές ιστοσελίδες και εφαρμογές	58
3.5.3. Το τηλεφωνικό κέντρο	61
3.6. Αντί συμπερασμάτων	61
ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	65
1. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ	65
1.1. Ζητήματα λειτουργίας Προξενικών Γραφείων	65
1.1.1. Αδυναμία ορισμού ραντεβού	65

1.1.2. Προβλήματα κατά την επικύρωση εγγράφων πολιτών τρίτων χωρών	66
1.1.3. Υπέρμετρες καθυστερήσεις στην εξέταση αιτημάτων χορήγησης θεώρησης εισόδου τύπου D για οικογενειακή επανένωση	67
1.1.4. Μη επαρκώς αιτιολογημένες αρνητικές αποφάσεις χορήγησης θεώρησης εισόδου κατά τη διαδικασία μετάκλησης για εργασία	68
1.2. Έκδοση νέου τύπου ταυτοτήτων από Έλληνες πολίτες	68
1.3. Διεθνής προστασία	69
1.3.1. Συνθήκες, διαδικασίες και τερματισμός συνθηκών υποδοχής	69
1.3.2. Ζητήματα ένταξης προσφύγων	71
1.4. Δικαιώματα κρατουμένων	73
1.5. Καταυλισμοί ΡΟΜΑ – Επιβολή προστίμων για αυθαίρετες κατασκευές	73
1.5.1. Η ιδιαιτερότητα του στεγαστικού ζητήματος των Ρομά	73
1.5.2. Η κατασκευή πρόχειρων καταλυμάτων από ευτελή υλικά για πρωταρχική στέγαση	74
1.5.3. Καταλογισμός προστίμων για αυθαίρετες κατασκευές	75
2. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	77
2.1. Φιλική στα παιδιά δικαιοσύνη	77
2.1.1. Αυτοψία στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Κασσαβέτειας	77
2.1.2. Παρέμβαση προς Αστυνομία – Ανήλικοι και αστυνομικοί έλεγχοι	80
2.1.3. Παρατηρήσεις στην Επιτροπή παρά τω Πρωθυπουργώ για τη Βία και την Παραβατικότητα των Ανηλίκων	81
3. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	83
3.1. Σχολείο	83
3.1.1. Συγχωνεύσεις τμημάτων σε σχολικές μονάδες Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης	83
3.1.2. Σχολική διαρροή	84
3.1.3. Παιδαγωγικά μέτρα	85
3.2. Τριτοβάθμια εκπαίδευση – Ανάκληση διαγραφής φοιτητή από Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα	87
4. ΕΡΓΑΣΙΑ	89
4.1. Προστασία μητρότητας, οικογένειας και συμφιλίωση οικογενειακής με επαγγελματική ζωή	89
4.1.1. Δημόσιος Τομέας	89
4.1.1.1. Σχολικές καθαρίστριες	89
4.1.1.2. Μόνιμοι και αναπληρωτές εκπαιδευτικοί	91
4.1.2. Ιδιωτικός Τομέας	92
4.1.2.1. Εργαζόμενες/οι με σύμβαση ναυτικής εργασίας	92
4.2. Προσλήψεις με διαδικασίες εξαιρούμενες του ελέγχου του Α.Σ.Ε.Π.	93
4.2.1. Καλλιτεχνικό προσωπικό των Ο.Τ.Α.	94
4.2.2. Προσωπικό του Οργανισμού κατά των Ναρκωτικών	94
5. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	95
5.1. Αποτελεσματική διαμεσολάβηση της Αρχής επί ενδικοφανούς ελέγχου	

καταλογιστικών πράξεων από Διοικητικές Επιτροπές του e-ΕΦΚΑ	96
5.2. Παραγραφές – Κατασχέσεις – Ρυθμίσεις	97
5.3. Συντάξεις: Υπολογισμός – Επανυπολογισμός – Πληροφοριακό Σύστημα	98
5.4. Συμμόρφωση του e-ΕΦΚΑ σε δικαστικές αποφάσεις	100
6. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ	102
6.1. Υπηρεσίες Υγείας	102
6.1.1. Δαπάνες υγείας	102
6.1.2. Δικαίωμα πρόληψης – δημόσια υγεία	104
6.1.3. Δικαίωμα προστασίας προσωπικών δεδομένων του ασθενούς	104
6.1.4. Δικαίωμα πρόσβασης στον ιατρικό φάκελο	105
6.1.5. Δικαίωμα αποφυγής του περιττού πόνου και της ταλαιπωρίας	105
6.1.6. Δικαίωμα αναφοράς και λήψης γραπτής απάντησης	105
6.2. Πρόνοια	106
7. ΤΟ ΝΕΡΟ ΩΣ ΑΓΑΘΟ ΣΕ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ	108
7.1. Υποδομές Ύδρευσης	109
7.1.1. Δίκτυα διανομής νερού	109
7.1.2. Εγκαταστάσεις επεξεργασίας και αφαλάτωσης	110
7.2. Διαχείριση υδατικών πόρων	112
7.2.1. Υπεραντλήσεις και Παθογένειες αδειοδότησης	112
7.2.2. Ανταγωνιστικές χρήσεις νερού	113
8. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΣΕ ΠΛΗΓΕΝΤΕΣ ΑΠΟ ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ	114
8.1. Ενισχύσεις σε πληγέντες από ακραία φυσικά και καιρικά φαινόμενα	114
8.1.1. Πυκνότητα κανονιστικού πλαισίου	115
8.1.2. Προβλήματα στην ψηφιοποιημένη διαδικασία	116
8.1.3. Απουσία εξειδικευμένης ενημέρωσης και διαδικασίας ένστασης	117
8.2. Αποζημιώσεις αγροτών	117
9. ΕΚΚΡΕΜΗ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΜΕΤΡΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ	119
9.1. Ενοίκια COVID	120
9.2. Επιστρεπτέα προκαταβολή	121
9.3. Διαγραφή ανείσπρακτων προστίμων ανεμβολίαστων πολιτών άνω των εξήντα ετών	121
10. ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΠΡΟΣΤΙΜΩΝ ΑΠΟ ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ Κ.Ο.Κ. ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΕΤΩΝ	122
11. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΕΠΙΤΗΡΗΤΩΝ ΙΠΠΟΕΙΔΩΝ – Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΥΜΗΤΤΟΥ	124
ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ	131
1. Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΩΣ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ	

ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ Ο.Η.Ε. ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ	131
1.1. Παρεμβάσεις	131
1.1.1. Εθνική Στρατηγική για τα Δικαιώματα των ΑμεΑ 2024 – 2030	131
1.1.2. Σημεία Αναφοράς Ο.Τ.Α.	131
1.1.3. Προσβασιμότητα	131
1.1.4. Δικαστική συμπαράσταση και διαδικασία πολιτογράφησης	132
1.1.5. Μοριοδότηση εκπαιδευτικών – δικαστικών συμπαραστατών	133
1.1.6. Αναδρομική διαγραφή τελών κυκλοφορίας	133
1.2. ΔΡΑΣΕΙΣ	134
1.2.1. Συνάντηση εργασίας με εκπροσώπους της Κοινωνίας των Πολιτών	134
2. Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΩΣ ΦΟΡΕΑΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ	134
2.1. Το νέο ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο για τη λειτουργία των φορέων ισότητας	134
2.2. Κρίσιμες νομοθετικές εξελίξεις για τη βελτίωση του βαθμού προστασίας κατά των διακρίσεων	137
3. Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΩΣ ΦΟΡΕΑΣ ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	138
4. Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΩΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	141
4.1. Στοιχεία για το πεδίο εφαρμογής του εξωτερικού ελέγχου	141
4.2. Συνοπτική παρουσίαση του έργου του μηχανισμού	141
4.2.1. Διαπιστώσεις από τις επιχειρήσεις επιστροφών	141
4.2.2. Διοικητική κράτηση ενόψει επιστροφής	142
4.3. Εξελίξεις στο ευρωπαϊκό πλαίσιο των επιστροφών	144
4.3.1. Συνεργασίες και δράσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο	144
4.3.2. Ο ανεξάρτητος έλεγχος της προστασίας των δικαιωμάτων στις διαδικασίες στα σύνορα	145
5. Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΩΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΑΥΘΑΙΡΕΣΙΑΣ	146
6. Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΩΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΣΚΛΗΡΗΣ, ΑΠΑΝΘΡΩΠΗΣ Η ΤΑΠΕΙΝΩΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Η ΤΙΜΩΡΙΑΣ	151
6.1. Εισαγωγή	151
6.2. Επίσκεψη SPT και συνεργασία με διεθνή δίκτυα	151
6.3. Νομοθετικές και νομολογιακές εξελίξεις	151
6.4. Αυτοψίες σε σωφρονιστικά καταστήματα	152
6.5. Αυτοψίες σε χώρους διοικητικής κράτησης αλλοδαπών	154

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ –

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΣΧΕΔΙΩΝ ΝΟΜΟΥ – ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ 157

1. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ 157

1.1. Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών	157
1.2. Υπουργείο Εσωτερικών	159
1.3. Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού	162
1.4. Υπουργείο Υγείας	164
1.5. Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη	165
1.6. Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών	165
1.7. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας	167
1.8. Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης	167
1.9. Υπουργείο Δικαιοσύνης	169
1.10. Υπουργείο Πολιτισμού	170
1.11. Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου	170
1.12. Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας	171
1.13. Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων	172
1.14. Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής	172
1.15. Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης	172
1.16. Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας	173

2. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΕΠΙ ΣΧΕΔΙΩΝ ΝΟΜΟΥ 174

2.1. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, με τίτλο: «Ενίσχυση του συστήματος ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης και Δηλώσεων Οικονομικών Συμφερόντων του ν. 5026/2023 – Τοποθέτηση αλλοδαπού ανηλίκου σε ίδρυμα, δομή παιδικής προστασίας ή ανάδοχη οικογένεια – Αναψηλάφηση λόγω έκδοσης οριστικής απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – Εναρμόνιση με τον ν. 4624/2019 της χρήσης πληροφοριών από τις Κοινές Ομάδες Έρευνας και κατά την εκτέλεση Ευρωπαϊκής Έντολής Έρευνας – Άλλες διατάξεις» (ν. 5130/2024)	174
2.2. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, με τίτλο «Παρεμβάσεις στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, στον Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών και στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας σε εναρμόνιση με την ενοποίηση του πρώτου βαθμού δικαιοδοσίας με τον ν. 5108/2024 – Διατάξεις για τη Δικαστική Αστυνομία» (ν. 5134/2024)	175
2.3. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Εσωτερικών «Επιτάχυνση προσλήψεων μέσω Α.Σ.Ε.Π., σύστημα κινήτρων και ανταμοιβής δημοσίων υπαλλήλων και λοιπές διατάξεις για τη βελτίωση της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης» (ν. 5149/2024)	176
2.4. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Εσωτερικών, με τίτλο «Ρυθμίσεις για τους χερσαίους συνοριακούς σταθμούς, την ενίσχυση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και λοιπές διατάξεις» (ν. 5143/2024)	178
2.5. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, με τίτλο «Παρεμβάσεις στον Ποινικό Κώδικα και τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας	

για την επιτάχυνση και την ποιοτική αναβάθμιση της ποινικής δίκης – Εκσυγχρονισμός του νομοθετικού πλαισίου για την πρόληψη και την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας» (ν. 5090/2024)	181
2.6. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργού Επικρατείας με τίτλο «Ισότητα στον πολιτικό γάμο, τροποποίηση του Αστικού Κώδικα και άλλες διατάξεις» (ν. 5089/2024)	183
2.7. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών με τίτλο «Όροι αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στις παραθαλάσσιες περιοχές και άλλες διατάξεις» (ν. 5092/2024)	184
3. ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ: «ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: ΠΛΑΙΣΙΟ, ΥΠΟΔΟΜΕΣ, ΠΟΡΟΙ»	186
ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ	191
ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΟ 2024	195
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ	201
ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ	209

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Και το 2024, το πολιτικό, γεωπολιτικό και οικονομικό περιβάλλον, διεθνές και εγχώριο, ενίσχυσε την αίσθηση ανησυχίας, αβεβαιότητας και ενίοτε ανασφάλειας της κοινωνίας και δοκίμασε την επάρκεια του διοικητικού μηχανισμού.

Ο συνεχιζόμενος πόλεμος στην Ουκρανία και οι εμφύλιες συρράξεις στη Λιβύη, η όξυνση της γεωπολιτικής αστάθειας και ανθρωπιστικής κρίσης στη Μέση Ανατολή, η εντεινόμενη πληθωριστική κρίση σε Ευρώπη και, ιδίως, στην Ελλάδα, οι ανεξέλεγκτες πυρκαγιές, που επε-

κτάθηκαν και εντός του οικιστικού ιστού του λεκανοπεδίου της Αθήνας, διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του πλαισίου σε εθνικό και περιφερειακό/διεθνές επίπεδο το 2024.

Η διατήρηση των εξαιρετικά υψηλών τιμών ενέργειας - με παράλληλη υποχώρηση, έως πλήρη εξαφάνιση- της κρατικής επιδότησης των λογαριασμών κατανάλωσης, συντέινει καθοριστικά στην επέλαση πληθωριστικών τάσεων τόσο στα αγαθά όσο και στις υπηρεσίες, πιέζοντας έτι περαιτέρω το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών, υποβαθμίζοντας τις συνθήκες διαβίωσής τους και αυξάνοντας τον αριθμό όσων βρίσκονται στο φάσμα της φτώχειας.

Παράλληλα, η ακρίβεια, εγχώρια και διεθνής, εξακολούθησε να προκαλεί σοβαρές δυσλειτουργίες στην επιχειρηματική δραστηριότητα, τις επενδύσεις, τη βιομηχανία, την πρωτογενή παραγωγή. Ιδίως σε ό,τι αφορά στον αγροτοκτηνοτροφικό τομέα, το εισόδημα των παραγωγών εξακολούθησε να δέχεται ισχυρές πιέσεις από σειρά παραγόντων. Από τη μία, τις επιπτώσεις της αναθεωρημένης Κ.Α.Π., για τις οποίες ο Συνήγορος του Πολίτη είχε ήδη προειδοποιήσει από το 2019, με σχετική ειδική έκθεσή του, από την άλλη την ακρίβεια στην ενέργεια, τις ζωοτροφές και τα λιπάσματα, η οποία αποτελεί, σε μεγάλο βαθμό, συνέπεια της συνέχισης του πολέμου στην Ουκρανία.

Αξιοποιώντας τις δικές του ελεγκτικές αρμοδιότητες και εξουσίες, ο Συνήγορος του Πολίτη επιθεωρεί και καταγράφει τις συνθήκες σε χώρους στέρησης της ελευθερίας, αλλά και προστασίας της ψυχικής υγείας, της παιδικής και τρίτης ηλικίας. Αποκαλύπτει ή/και αναδεικνύει φαινόμενα κακοποίησης, αλλά και ανησυχητικά ελλείμματα στις παρεχόμενες υπηρεσίες, στο θεσμικό πλαίσιο και στον τρόπο και βαθμό εφαρμογής του. Παράλληλα, ο Συνήγορος του Πολίτη ερευνά και εποπτεύει τον έλεγχο περιστατικών αυθαιρεσίας των σωμάτων ασφαλείας. Και αυτή τη χρονιά, ο Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστα-

τικών Αυθαιρεσίας της Αρχής επιλήφθηκε σειράς υποθέσεων, μερικές εκ των οποίων απασχόλησαν έντονα τη κοινή γνώμη. Εντός του έτους, επίσης, η Αρχή ολοκλήρωσε την έρευνά της για το τραγικό ναυάγιο του αλιευτικού Adriana, το οποίο συνέβη στις 14.06.2023 ανοικτά της Πύλου, και απέστειλε το πόρισμά της στις αρχές του 2025.

Το 2024 ο Συνήγορος επέλεξε, επίσης, να εστιάσει στην κατάσταση στον χώρο του τουρισμού, δημοσιοποιώντας ειδική έκθεση για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

Αναμφίβολα, ο τουρισμός αποτελεί βασικό πυλώνα για την εθνική οικονομία. Η άμεση οικονομική του συνεισφορά υπολογίζεται στο 11,5% του Α.Ε.Π. και η έμμεση συνεισφορά του προσεγγίζει το 30%, ενώ οι τουριστικές εισπράξεις αντισταθμίζουν ένα μέρος του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου της χώρας. Ο τουρισμός υποστηρίζει θέσεις εργασίας στην παροχή αγαθών και υπηρεσιών, απασχολώντας άμεσα περίπου οκτακόσιους (800) χιλιάδες εργαζόμενους και παρέχοντας εισόδημα σε περίπου δύο (2) εκατομμύρια. Σημειωτέον, δε, ότι ο τουρισμός αποτελεί μια από τις βασικές επιχειρηματικές και επενδυτικές ευκαιρίες για τη χώρα.

Πέραν, όμως, από τις θετικές οικονομικές επιδόσεις του, ο τουρισμός – στην κλίμακα που αναπτύσσεται στην Ελλάδα – αφήνει και το αποτύπωμά του στο περιβάλλον, φυσικό και ανθρωπογενές, και στην ποιότητα της καθημερινής ζωής των κατοίκων.

Παράλληλα, η τουριστική ανάπτυξη εξαρτάται και από σειρά – εξωγενών – παραγόντων που την καθιστούν συχνά αβέβαιη, με γραμμικές εξάρσεις, αλλά και υφέσεις. Διεθνείς οικονομικές κρίσεις, γεωπολιτικές εντάσεις, κλιματολογικές ανισορροπίες, φυσικές καταστροφές και υγειονομικές προκλήσεις μπορούν να επιδράσουν καταλυτικά στα οικονομικά αποτελέσματα μίας ή και περισσότερων τουριστικών περιόδων.

Πώς, λοιπόν, εξασφαλίζεται η βιωσιμότητα της τουριστικής ανάπτυξης; Ποια είναι τα στοιχεία εκείνα που θα διασφαλίσουν την οικονομική απόδοση του τουριστικού προϊόντος με ελαχιστοποίηση – στον βαθμό του απολύτως διαχειρίσιμου – των επιβαρύνσεών του στο περιβάλλον, την ποιότητα της ζωής, την κοινωνική συνοχή; Ποιοι είναι οι άξονες στους οποίους θα πρέπει να θεμελιώνεται ο σχεδιασμός μιας βιώσιμης αναπτυξιακής πολιτικής για τον τουρισμό;

Η ειδική έκθεση προσεγγίζει κρίσιμα ερωτήματα για τον βαθμό που η τουριστική ανάπτυξη – όπως υλοποιείται στη χώρα μας – είναι βιώσιμη. Εξετάζει πτυχές του πλαισίου για την τουριστική ανάπτυξη, αποτιμά την κατάσταση των υποδομών και την επάρκεια σε φυσικούς πόρους. Αξιολογεί την επάρκεια, ετοιμότητα και αποτελεσματικότητα του διοικητικού μηχανισμού. Προβάνει σε βασικές

προτάσεις για την εξασφάλιση μίας βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Με δεδομένο το μέγεθος του αποτυπώματος του τουρισμού στην εθνική οικονομία, αλλά και στην κοινωνία, ο Συνήγορος του Πολίτη θα επιμείνει στην αποτίμηση της τουριστικής ανάπτυξης στη χώρα.

Και το 2024, ο Συνήγορος υπέβαλε πλήθος νομοθετικών και οργανωτικών προτάσεων, αρκετές εκ των οποίων έγιναν αποδεκτές, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου. Επιπλέον, κατά τη διαδικασία διαβούλευσης νομοσχεδίων, διατύπωσε παρατηρήσεις προς τα αρμόδια Υπουργεία και τη Βουλή σε επτά (7) από αυτά. Ακόμη, συνέχισε την περιοδική ανάρτηση στην επίσημη ιστοσελίδα του των τετραμηνιαίων δελτίων, τα οποία εστιάζουν σε χαρακτηριστικές υποθέσεις, μέσα από τις οποίες αναδεικνύεται η δράση της Αρχής σε ένα ευρύ φάσμα θεματικών πεδίων, αποσκοπώντας στην ευρύτερη δυνατή ενημέρωση των πολιτών και των εμπλεκόμενων φορέων. Ταυτόχρονα, εξακολουθεί να υποστηρίζει τα άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, παρέχοντας στοχευμένη και πολυθεματική πληροφόρηση και ενημέρωση, μέσω της ειδικής ιστοσελίδας www.synigoros-solidarity.gr, η επισκεψιμότητα της οποίας σημείωσε αύξηση κατά 58%, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

Το 2024 ο Συνήγορος του Πολίτη ολοκλήρωσε την υλοποίηση δύο πράξεων, συγχρηματοδοτούμενων στο πλαίσιο του Χρηματοδοτικού Μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (EEA Grants), που αντιπροσωπεύει τη συμβολή της Ισλανδίας, του Λιχτενστάιν και της Νορβηγίας για μια πράσινη, ανταγωνιστική Ευρώπη χωρίς αποκλεισμούς. Στη παρούσα ετήσια έκθεση παρατίθεται αναλυτικός απολογισμός της συμμετοχής της Αρχής στις συγχρηματοδοτούμενες αυτές πράξεις.

Η πράξη *«Δράσεις του Συνηγόρου του Πολίτη για την ενίσχυση της χρηστής διακυβέρνησης, της λογοδοσίας και καταπολέμησης της κακοδιοίκησης στον δημόσιο τομέα»* υλοποιήθηκε από τον Συνήγορο του Πολίτη στο πλαίσιο του Προγράμματος *«Χρηστή διακυβέρνηση, λογοδοσία, καταπολέμηση της κακοδιοίκησης στον δημόσιο τομέα»*. Η πράξη περιλάμβανε δράσεις για την ενίσχυση των δυνατοτήτων της Ανεξάρτητης Αρχής, τόσο σε ανθρώπινο δυναμικό όσο και σε υποδομές, υποστήριξε την αναβάθμιση σχεδόν του συνόλου των υπηρεσιών και των λειτουργιών της, της εικόνας, αλλά και της απόδοσής της, και της ανταπόκρισής της στις ανάγκες όσων απευθύνονται σε αυτή. Η πράξη υλοποιήθηκε από τον Νοέμβριο του 2021 ως τον Απρίλιο του 2024, σε συνεργασία με τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA).

Συμπληρωματικά, ο Συνήγορος του Πολίτη υλοποίησε και την πράξη *«Παροχή Εμπειρογνωμοσύνης για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα σε φορείς που δραστηριοποιούνται στους Τομείς του Ασύλου και της Μετανάστευσης»*, στο πλαίσιο του

Προγράμματος «Ανάπτυξη των Δυνατοτήτων Διαχείρισης των Εθνικών Συστημάτων Ασύλου και Μετανάστευσης» των ΕΕΑ Grants. Η πράξη περιλάμβανε δράσεις για την ενίσχυση της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο και των μεταναστών, με έμφαση στους ευάλωτους, την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση όλων των εμπλεκόμενων φορέων και της κοινωνίας των πολιτών, και, τέλος, την παροχή τεχνογνωσίας, συμβουλών και εισηγήσεων σε φορείς που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ασύλου και της μετανάστευσης. Η πράξη υλοποιήθηκε από τον Ιούνιο του 2022 ως τον Απρίλιο του 2024.

Οι διαδοχικές, παράλληλες και επάλληλες προκλήσεις των τελευταίων ετών, δημοσιονομικές, ανθρωπιστικές, υγειονομικές, κλιματικές, ενεργειακές, έχουν αφήσει έντονο, ανεξίτηλο το αποτύπωμά τους στην οικονομία και την κοινωνική συνοχή της χώρας. Στο διαρκώς μεταβαλλόμενο αυτό περιβάλλον, ο Συνήγορος αναζητά θεσμικά λύσεις και ρεαλιστικές εναλλακτικές προτάσεις για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και, παράλληλα, την επίλυση στρεβλώσεων και αγκυλώσεων στη λειτουργία του διοικητικού μηχανισμού, στην κοινωνική ασφάλιση και πρόνοια, την εκπαίδευση, τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, τη φορολογική διοίκηση, τις μεταφορές.

Με σταθερή προσήλωση στη διαμεσολάβηση για την άρση των στρεβλώσεων, αγκυλώσεων, αδικιών, με έμφαση σε θεσμικές παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση συστημικών προβλημάτων της διοίκησης, αλλά και τη θωράκιση του πλαισίου προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ο Συνήγορος του Πολίτη υπηρετεί πιστά την αποστολή του, ως θεσμικός, συνταγματικός πυλώνας ενός ευρωπαϊκού, δημοκρατικού κράτους δικαίου.

Ανδρέας Ι. Ποττάκης

Συνήγορος του Πολίτη

**Η ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ
ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ**

Η ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ

1. Οι δράσεις του Συνηγόρου του Πολίτη και οι συνεργασίες

Φαινόμενα και κρίσεις που καταγράφηκαν τα προηγούμενα έτη, τόσο σε διεθνές, όσο και σε εγχώριο επίπεδο, εξακολουθούν να επιφέρουν συνέπειες και να απασχολούν σε σημαντικό βαθμό, και το έτος 2024, ιδιαιτέρως μεγάλο μέρος του πληθυσμού της χώρας. Ένα από τα βασικότερα ζητήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι πολίτες, είναι αυτό της ακρίβειας σε αγαθά και υπηρεσίες, το οποίο δημιουργεί έντονη ανασφάλεια ως προς τη διαβίωση τους, ιδίως στον οικονομικό τομέα.

Για τον λόγο αυτό, ο Συνήγορος του Πολίτη επέλεξε συνειδητά την εξωστρέφεια, προκειμένου να προσεγγίσει τους πολίτες και τις ευάλωτες ομάδες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες και χρειάζονται βοήθεια, αλλά και τις δημόσιες υπηρεσίες με τις οποίες συνεργάζεται για τη επίλυση των ζητημάτων των αναφερόμενων, δίνοντας προτεραιότητα σε δράσεις ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης, ο απολογισμός των οποίων παρουσιάζεται σε ειδικό κεφάλαιο της παρούσας έκθεσης.

Η Αρχή, για μια ακόμα χρονιά, προσηλωμένη στον ρόλο της ως εγγυητής δικαιωμάτων, συνέχισε να διαμεσολαβεί με συνέπεια για την επίλυση ζητημάτων που άπτονται της κύριας δραστηριότητάς της, αλλά και των ειδικών αρμοδιοτήτων της. Απώτερος στόχος της, μέσα από τα διάφορα και ποικίλα πεδία των παρεμβάσεών της, σαφώς εξακολουθεί να είναι η χρηστή διοίκηση, η τήρηση της νομιμότητας και ο, κατά το δυνατόν, περιορισμός περιπτώσεων κακοδιοίκησης.

Οι παρεμβάσεις της Αρχής, οι οποίες παρουσιάζονται στην Ετήσια Έκθεσή της για το έτος 2024, αφορούν στα προβλήματα που ανέκυψαν ή οξύνθηκαν λόγω της κλιματικής αλλαγής, όπως η δραματική έλλειψη νερού, καθώς και οι καταστροφές λόγω των ακραίων φυσικών φαινομένων, οι οποίες δημιούργησαν την ανάγκη οικονομικών ενισχύσεων σε πληγέντες. Περαιτέρω, αναδεικνύονται ζητήματα που σχετίζονται με την παιδική προστασία, την εκπαίδευση, την εργασία, την κοινωνική ασφάλιση, την υγεία και πρόνοια, αλλά και εκκρεμή ζητήματα που σχετίζονται με μέτρα που είχαν ληφθεί κατά την περίοδο της πανδημίας, καθώς και τη βεβαίωση προστίμων από παραβάσεις Κ.Ο.Κ., και, τέλος, την προστασία ανεπιτήρητων ιπποειδών στον Υμηττό.

Στράφηκε και προς την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αναδεικνύοντας τον ρόλο τους στη διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος, στα προβλήματα των μεταναστών, στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, ενώ παράλ-

ληλα έλεγξε τη σκληρή, απάνθρωπη ή/και ταπεινωτική μεταχείριση, διερεύνησε περιστατικά αυθαιρεσίας του ενστόλου προσωπικού των σωμάτων ασφαλείας, αποτύπωσε τις συνθήκες των κρατουμένων, αλλά και των καταστημάτων κράτησης, και παρακολούθησε, ως αρμόδιος φορέας, την εφαρμογή της ίσης μεταχείρισης στην ελληνική έννομη τάξη.

Τη χρονιά αυτή, ο Συνήγορος εκπόνησε την ειδική έκθεση με τίτλο «*Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη: Πλαίσιο, Υποδομές, Πόροι*», στην οποία αναπτύσσονται καίρια ζητήματα αναφορικά με την τουριστική ανάπτυξη και τη βιωσιμότητά της, όπως αυτή υλοποιείται στη χώρα μας. Επίσης, υπέβαλε πλήθος νομοθετικών και οργανωτικών προτάσεων, αρκετές εκ των οποίων έγιναν αποδεκτές, συμβάλλοντας, με τον τρόπο αυτό, στη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου. Επιπλέον, κατά τη διαδικασία διαβούλευσης νομοσχεδίων, διατύπωσε παρατηρήσεις προς τα αρμόδια Υπουργεία και τη Βουλή σε επτά (7) από αυτά. Ακόμη, συνέχισε την περιοδική ανάρτηση στην επίσημη ιστοσελίδα του των τετραμηνιαίων δελτίων, τα οποία εστιάζουν σε χαρακτηριστικές υποθέσεις, μέσα από τις οποίες αναδεικνύεται η δράση της Αρχής σε ένα ευρύ φάσμα θεματικών πεδίων, αποσκοπώντας στην ευρύτερη δυνατή ενημέρωση των πολιτών και των εμπλεκόμενων φορέων. Ταυτόχρονα, εξακολουθεί να υποστηρίζει τα άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, παρέχοντας στοχευμένη και πολυθεματική πληροφόρηση και ενημέρωση, μέσω της ειδικής ιστοσελίδας www.synigoros-solidarity.gr, η επισκεψιμότητα της οποίας σημείωσε αύξηση κατά 58%, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

Παράλληλα με την εγχώρια δράση της, η Αρχή, για μια ακόμη χρονιά, επιδεικνύει ενεργή διεθνή παρουσία και συμμετοχή σε δίκτυα ομόλογων θεσμών, διεθνών μηχανισμών προάσπισης ανθρωπίνων δικαιωμάτων και σε συνεδριάσεις διεθνών φορέων.

Από το σημαντικό έργο του Συνηγόρου του Πολίτη, κ. Ανδρέα Ι. Ποττάκη, για το οποίο πλήρη ενημέρωση προσφέρει η επίσημη ιστοσελίδα της Αρχής www.synigoros.gr, ενδεικτικά αναφέρονται, με χρονολογική σειρά, οι ακόλουθες δράσεις και εκδηλώσεις:

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

16-17 Ιανουαρίου: Συμμετοχή και ομιλία του ΣτΠ στην εκδήλωση στο Μάντσεστερ Ηνωμένου Βασιλείου για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας της Διεθνούς Ένωσης Συνηγόρων του Πολίτη (IOI), που προέκυψε από τη συνεργασία των στελεχών των Ελληνικών, Ολλανδικών και Βρετανικών Συνγορικών Αρχών, με σκοπό τη διαρκή μετεκπαίδευση/επιμόρφωση στελεχών.

- 19 Ιανουαρίου:** Χαιρετισμός και ομιλία του ΣτΠ στη συνάντηση εργασίας με θέμα «*Αναπηρία και κοινωνία των πολιτών*», που διοργανώθηκε από τον Συνήγορο του Πολίτη στην Τεχνόπολη του Δήμου Αθηναίων, στο πλαίσιο του Προγράμματος «*Χρηστή Διακυβέρνηση, Θεσμοί, Διαφάνεια*» των ΕΕΑ Grants (Χρηματοδοτικός Μηχανισμός Ε.Ο.Χ.) που αντιπροσωπεύουν τη συμβολή της Ισλανδίας, του Λιχτενστάιν και της Νορβηγίας για μια πράσινη, ανταγωνιστική Ευρώπη χωρίς αποκλεισμούς.
- 22 - 23 Ιανουαρίου:** Ομιλία του ΣτΠ στο εκπαιδευτικό σεμινάριο με θέμα τον εξωτερικό έλεγχο των επιστροφών αλλοδαπών, που πραγματοποιήθηκε στο κτήριο του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Δημοσίου Δικαίου (EPLO) στην Πλάκα. Το σεμινάριο συνδιοργανώθηκε με τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) και αποτελεί μία από τις ενέργειες της πράξης «*Δράσεις του Συνηγόρου του Πολίτη για την ενίσχυση της χρηστής διακυβέρνησης, της λογοδοσίας και καταπολέμησης της κακοδιοίκησης στον δημόσιο τομέα*». Η πράξη συγχρηματοδοτείται στο πλαίσιο του Προγράμματος «*Χρηστή Διακυβέρνηση, Θεσμοί, Διαφάνεια*» των ΕΕΑ Grants.
- 25 Ιανουαρίου:** Συμμετοχή του ΣτΠ σε εκδήλωση ευαισθητοποίησης δημοσιογράφων στη Θεσσαλονίκη, που διοργάνωσε ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο του Προγράμματος «*Χρηστή Διακυβέρνηση, Θεσμοί, Διαφάνεια*» των ΕΕΑ Grants.
- 31 Ιανουαρίου:** Χαιρετισμός του ΣτΠ στην εκδήλωση «Ο Συνήγορος του Πολίτη για τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες – ο ιστοχώρος www.synigoros-solidarity.gr», που διοργανώθηκε από τον Συνήγορο του Πολίτη στο Αμφιθέατρο «Μιλτιάδης Έβερτ» στην Τεχνόπολη του Δήμου Αθηναίων, στο πλαίσιο του Προγράμματος «*Χρηστή Διακυβέρνηση, Θεσμοί, Διαφάνεια*» των ΕΕΑ Grants.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

- 6 Φεβρουαρίου:** Χαιρετισμός του ΣτΠ στη συνάντηση εργασίας με θέμα «*Το βάρος απόδειξης στις υποθέσεις διακρίσεων: πρακτικά διλήμματα και προκλήσεις*», που έλαβε χώρα στην Αίθουσα Τελετών του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών (Ακαδημίας 60). Η συνάντηση αποτελεί μία από τις ενέργειες της πράξης «*Δράσεις του Συνηγόρου του Πολίτη για την ενίσχυση*

της χρηστής διακυβέρνησης, της λογοδοσίας και καταπολέμησης της κακοδιοίκησης στον δημόσιο τομέα». Η πράξη συγχρηματοδοτείται στο πλαίσιο του Προγράμματος «Χρηστή Διακυβέρνηση, Θεσμοί, Διαφάνεια» των ΕΕΑ Grants (Χρηματοδοτικός Μηχανισμός Ε.Ο.Χ.).

- 7 Φεβρουαρίου:** Εμφάνιση του ΣτΠ ενώπιον της Επιτροπής της Βουλής και κατάθεση των απόψεων της Αρχής σχετικά με το νομοσχέδιο με θέμα «*Ισότητα στον πολιτικό γάμο, τροποποίηση του Αστικού Κώδικα και άλλες διατάξεις*».
- 8 Φεβρουαρίου:** Διαδικτυακή διάλεξη του ΣτΠ σε μεταπτυχιακούς φοιτητές της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Brunel (Λονδίνο, Ηνωμένο Βασίλειο), μετά από πρόσκληση της κ. Αλεξάνδρας Ξανθάκη, Καθηγήτριας της Νομικής Σχολής και Ειδικής Εισηγήτριας του Ο.Η.Ε. στον τομέα των πολιτιστικών αγαθών. Το θέμα της διάλεξης ήταν οι «*Σύγχρονες εξελίξεις στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου*».
- 9 Φεβρουαρίου:** Συνάντηση του ΣτΠ με τον Πρέσβη, κ. Mohammed Sbihi και την Αντιπρέσβειρα, κ. Atika Karom, του Μαρόκου στα γραφεία της Αρχής.
- 13 Φεβρουαρίου:** Συμμετοχή του ΣτΠ στη συνεδρίαση της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Προστασίας Περιβάλλοντος της Βουλής, συνοδευόμενου από τη Βοηθό Συνήγορο Ποιότητας Ζωής, κ. Δάφνη Φιλιππάκη, για την παρουσίαση της εμπειρίας της Αρχής στη διαχείριση των αποβλήτων.
- 14 Φεβρουαρίου:** Διαδικτυακή συμμετοχή του ΣτΠ στη συνάντηση ανταλλαγής απόψεων της Επιτροπής Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων (LIBE) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σχετικά με το ναυάγιο της Πύλου και τις συνεχιζόμενες καταγγελίες για βία στα θαλάσσια σύνορα της Ελλάδας.
- 16 Φεβρουαρίου:** Εμφάνιση του ΣτΠ ενώπιον της Διαρκούς Επιτροπής Δημόσιας Διοίκησης της Βουλής, και κατάθεση των απόψεων της Αρχής σχετικά με το νομοσχέδιο για τροποποίηση του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Διαδικασίας.
- 20 Φεβρουαρίου:** Συνάντηση του ΣτΠ με τον Ύπατο Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, κ. Filippo Grandi, στα Γραφεία της Ύπατης Αρμοστείας στην Αθήνα (Μιχαλακοπούλου 91).
- 22 Φεβρουαρίου:** Χαιρετισμός και ομιλία του ΣτΠ στη συνάντηση εργασίας με θέμα «*Ψηφιακές πλατφόρμες και Δημόσια Διοίκηση*»,

που διοργανώθηκε από τον Συνήγορο του Πολίτη στο Innovathens της Τεχνόπολης του Δήμου Αθηναίων, στο πλαίσιο του Προγράμματος «Χρηστή Διακυβέρνηση, Θεσμοί, Διαφάνεια» των ΕΕΑ Grants (Χρηματοδοτικός Μηχανισμός ΕΟΧ).

27 Φεβρουαρίου: Χαιρετισμός του ΣτΠ στη συνάντηση εργασίας με θέμα «Ο Συνήγορος του Πολίτη για τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες – ο ιστοχώρος www.synigoros-solidarity.gr», που διοργανώθηκε από τον Συνήγορο στο Διεθνές Εκθεσιακό Κέντρο Θεσσαλονίκης – Αίθουσα «Αιμίλιος Ριάδης», στο πλαίσιο του Προγράμματος «Χρηστή Διακυβέρνηση, Θεσμοί, Διαφάνεια» των ΕΕΑ Grants.

29 Φεβρουαρίου: Συμμετοχή του ΣτΠ σε συνάντηση ευαισθητοποίησης μελών της Ένωσης Ανταποκριτών Ξένου Τύπου, στο πλαίσιο του Προγράμματος «Χρηστή Διακυβέρνηση, Θεσμοί, Διαφάνεια» των ΕΕΑ Grants. στην Ένωση Ανταποκριτών (Αναξαγόρα 3, Αθήνα) μαζί με την πρέσβειρα της Νορβηγίας, κ. Lajla Brandt Jakhelln, για ενημέρωση των ανταποκριτών ξένου Τύπου για τα προγράμματα Ε.Ο.Χ.

ΜΑΡΤΙΟΣ

5 Μαρτίου: Συνάντηση του ΣτΠ με τον εισηγητή της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, κ. Julian Pahlke (Γερμανό βουλευτή SOC) και την κ. Marie Martin (Γραμματεία Επιτροπής Μετανάστευσης, Προσφύγων και Εκτοπισθέντων Συμβουλίου Ευρώπης), στο πλαίσιο προετοιμασίας της έκθεσης του Συμβουλίου με θέμα «Αγνοούμενοι μετανάστες, πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο: Έκκληση για διαλεύκανση της μοίρας τους» (Missing migrants, Refugees and Asylum-seekers: A Call to Clarify Their Fate).

7 Μαρτίου: Συνάντηση του ΣτΠ με τη Συντονίστρια Επιστροφών (Return Coordinator) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κ. Mari Juritsch, και τον κ. Αριστείδη Ψαρρά, Επικεφαλής του Ελληνικού Τομέα της Διαχείρισης Μετανάστευσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για ενημέρωσή τους σχετικά με τις δράσεις της Αρχής ως προς τις επιστροφές και ανταλλαγή απόψεων.

8 Μαρτίου: Συνάντηση εργασίας του ΣτΠ με τον Επιστημονικό Διευθυντή του ερευνητικού Ινστιτούτου του Συνδέσμου Ελληνι-

κών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝ.Σ.Ε.Τ.Ε.), κ. Άρη Ίκκο, με θέμα την υπό εκπόνηση Ειδική Έκθεση της Αρχής με θέμα «Τουρισμός και Περιβάλλον».

11 Μαρτίου: Συνάντηση εργασίας του ΣτΠ με τον Πρόεδρο, κ. Αλέξανδρο Βασιλικό, το μέλος Δ.Σ., κ. Κωνσταντίνα Σβύνου και τη Διευθύντρια, κ. Αγνή Χριστίδου, του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος, με θέμα την υπό εκπόνηση Ειδική Έκθεση της Αρχής με θέμα «Τουρισμός και Περιβάλλον».

12 Μαρτίου: Συνάντηση του ΣτΠ με την Επικεφαλής, κ. Marie Dubeau και στελέχη του Γραφείου της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού (ICRC) στην Ελλάδα για θέματα κοινού ενδιαφέροντος.

13 Μαρτίου: Συνάντηση του ΣτΠ στα γραφεία της Αρχής με τον ομόλογο του Ολλανδό Συνήγορο, κ. Reinier van Zutphen, και τον Υπεύθυνο Δημοσίων Σχέσεων, κ. Stephan Sjouke, όπου παρατέθηκε στη συνέχεια δείπνο εργασίας, με θέμα το έργο συνεργασίας για επιμόρφωση στελεχών των δύο Αρχών, καθώς και θέματα της Διεθνούς Ένωσης Συνηγόρων του Πολίτη (IOI).

Συμμετοχή του ΣτΠ σε διαδικτυακή σύσκεψη με θέμα την Έκθεση για το Κράτος Δικαίου 2024 της Γενικής Διεύθυνσης Δικαιοσύνης και Καταναλωτών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Τομέας C1 – Κράτος Δικαίου).

14 Μαρτίου: Επίσκεψη εργασίας του ΣτΠ στα γραφεία της Αρχής στη Θεσσαλονίκη, με τον Ολλανδό Συνήγορο κ. Reinier van Zutphen, και γεύμα εργασίας με αυτόν και την Πρέσβειρα της Ολλανδίας, κ. Susanna Terstal.

Συμμετοχή του ΣτΠ, του Ολλανδού ομολόγου του, κ. Reinier van Zutphen, και της Πρέσβειρας της Ολλανδίας, κ. Susanna Terstal, στη συζήτηση του 26ου Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης («Πράσινο Δωμάτιο») για θέματα που άπτονται των αρμοδιοτήτων τους, αλλά και της θεματολογίας των παρουσιαζόμενων ταινιών, όπως η προστασία και προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η καταπολέμηση των διακρίσεων, το φαινόμενο των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών, οι επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης, κ.λπ.

19 Μαρτίου: Ενημερωτική συνάντηση του ΣτΠ με τοπικούς φορείς και πολίτες στο Ηράκλειο Κρήτης σχετικά με το έργο της Αρχής, με στόχο την ευαισθητοποίηση σε ζητήματα που αφο-

ρούν την υγεία και την κοινωνική αλληλεγγύη, στο πλαίσιο του Προγράμματος «Χρηστή Διακυβέρνηση, Θεσμοί, Διαφάνεια» των ΕΕΑ Grants (Χρηματοδοτικός Μηχανισμός Ε.Ο.Χ.).

20 Μαρτίου: Χαιρετισμός σε ημερίδα του Ινστιτούτου Prolepsis στο Ωδείο Αθηνών (Αίθουσα «Άρης Γαρουφαλής») για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων του έργου «*Ενδυνάμωση νεαρών γυναικών Ρομά σε θέματα υγείας, πρόληψης και ανθρωπίνων δικαιωμάτων*» του προγράμματος Active citizens fund των ΕΕΑ Grants (Χρηματοδοτικός Μηχανισμός ΕΟΧ).

29 Μαρτίου: Συμμετοχή του ΣτΠ σε εκδήλωση ευαισθητοποίηση δημοσιογράφων στην Αθήνα, η οποία απετέλεσε και εκδήλωση λήξης της συγχρηματοδοτούμενης Πράξης των ΕΕΑ Grants με θέμα «Δράσεις του Συνηγόρου του Πολίτη για την ενίσχυση της χρηστής διακυβέρνησης, της λογοδοσίας και καταπολέμησης της κακοδιοίκησης στον δημόσιο τομέα».

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

2 Απριλίου: Συνάντηση του ΣτΠ με εκπροσώπους του Ολλανδού Συνηγόρου στα γραφεία της Αρχής, σχετικά με τη σύμβαση Aarhus, ζημιές από πλημμύρες και άλλες φυσικές καταστροφές, ακολουθούμενη από γεύμα εργασίας.

Παράδοση στον Πρόεδρο της Βουλής, κ. Κωνσταντίνο Τασούλα, της Ετήσιας Έκθεσης του έτους 2023.

3-4 Απριλίου: Χαιρετισμός και ομιλία του ΣτΠ στο Διήμερο Συνέδριο «Πολιτικές για τη μετανάστευση και το άσυλο: προκλήσεις και προοπτικές», που διοργανώθηκε από την Αρχή, στο πλαίσιο του Προγράμματος «Ανάπτυξη των Δυνατοτήτων Διαχείρισης των Εθνικών Συστημάτων Ασύλου και Μετανάστευσης» των ΕΕΑ Grants. Η πρώτη ημέρα του Συνεδρίου έλαβε χώρα στο Ωδείο Αθηνών, με θέμα «Η Πρόκληση των Μεταναστευτικών Ροών και της Προστασίας των Προσφύγων: Συνθήκες και Διαδικασίες Υποδοχής», και η δεύτερη ημέρα στο Υπουργείο Εξωτερικών, με θέμα «Νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο».

5 Απριλίου: Δεξίωση στο πλαίσιο του Φεστιβάλ «*Women of the World*» (WoW) του Πολιτιστικού Κέντρου Σταύρος Νιάρχος, υπό την αιγίδα των Πρεσβευτών Αυστραλίας, κ. Alison Duncan

και Ηνωμένου Βασιλείου, κ. Matthew Lodge.

9 Απριλίου:

Συμμετοχή του ΣτΠ σε εκδήλωση του Υπουργείου Εξωτερικών και της Πρεσβείας της Ολλανδίας, με θέμα *“Greece, epicentre in Europe for the promotion of LGBTQI+ equality in 2024 – From the civil marriage equality Act to EuroPride 2024”*.

23 Απριλίου:

Συνάντηση του ΣτΠ με τη Νομική Σύμβουλο της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού (ICRC), κ. Manal Al Chaarani, και την ομάδα της, για θέματα μετανάστευσης, στα γραφεία της Αρχής.

25 Απριλίου:

Ομιλία του ΣτΠ με τίτλο *«Η διοικητική κράτηση αλλοδαπών και τα εναλλακτικά μέτρα κράτησης από τη σκοπιά του Συνηγόρου του Πολίτη»*, στη Στρογγυλή Τράπεζα της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού (ICRC), με θέμα *«Η χρήση του μέτρου της διοικητικής κράτησης Μεταναστών και διερεύνηση αποτελεσματικών εναλλακτικών μέτρων»*, που έλαβε χώρα στο Διοικητικό Δικαστήριο Πειραιά.

Συνάντηση του ΣτΠ με τη Γενική Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής, κ. Δήμητρα Λυγούρα, στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.

26 Απριλίου:

Συνάντηση του ΣτΠ με την εκπρόσωπο της Γενικής Διεύθυνσης Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων (DG Home) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κ. Alix Muller-Rappart, και κλιμάκιο, για θέματα μετανάστευσης και ασύλου.

ΜΑΪΟΣ

12-17 Μαΐου:

Συμμετοχή του ΣτΠ στο 13ο Συνέδριο της Διεθνούς Ένωσης Συνηγόρων του Πολίτη (IOI). Ετήσια συνάντηση του Διοικητικού Συμβουλίου της Διεθνούς Ένωσης Συνηγόρων του Πολίτη (IOI) στη Χάγη και συνάντηση του Ευρωπαϊκού Τμήματος Συνηγόρων του Πολίτη (IOI – Europe), υπό την Προεδρία του κ. Ποττάκη (απερχόμενου Προέδρου). Στο πλαίσιο του Συνεδρίου, έλαβε χώρα στις 15 Μαΐου και συνάντηση της Εκτελεστικής Επιτροπής της Ένωσης Συνηγόρων της Μεσογείου (AOM), πάλι υπό την Προεδρία του κ. Ποττάκη.

29 Μαΐου:

Συνάντηση του ΣτΠ με τη Σύμβουλο Μετανάστευσης της Πρεσβείας του Καναδά στην Ιταλία, κ. Angèle Tissot, και τον διπλωματικό Γραμματέα Α', κ. Daniel Meester, στα γρα-

φεία της Αρχής, για θέματα μετανάστευσης και ασύλου.

ΙΟΥΝΙΟΣ

- 5 Ιουνίου:** Συνάντηση του ΣτΠ με την κ. Μαρία Καρυστιανού για το σιδηροδρομικό δυστύχημα στα Τέμπη.
- 14 Ιουνίου:** Συνάντηση του ΣτΠ με τον εκπρόσωπο της Ελλάδος στην Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT) του Συμβουλίου της Ευρώπης, κ. Βασίλη Τζεβελέκο, στα γραφεία της Αρχής.
- 20 Ιουνίου:** Συνάντηση με τον καθηγητή, κ. Σάκη Γκέκα και 15 φοιτητών από το πανεπιστήμιο York του Τορόντο, για να ενημερωθούν για το έργο του Συνηγούρου.

ΙΟΥΛΙΟΣ

- 9 Ιουλίου:** Συνάντηση του ΣτΠ με την Επιτροπή Αξιολόγησης της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού (ICRC), για τη λήξη της Αποστολής της Επιτροπής στην Ελλάδα.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

- 2 Σεπτεμβρίου:** Συνάντηση του ΣτΠ στα γραφεία της Αρχής με τον ομόλογό του Ολλανδό Συνήγορο, κ. Reinier van Zutphen, και με κλιμάκιο στελεχών της Ολλανδικής Αρχής, και στη συνέχεια δείπνο εργασίας, με θέμα το έργο συνεργασίας για επιμόρφωση στελεχών των δύο Αρχών, καθώς και θέματα της Διεθνούς Ένωσης Συνηγούρων του Πολίτη (IOI).
- 3 Σεπτεμβρίου:** Συνάντηση του ΣτΠ με την κ. Alix Muller-Rappart, εκπρόσωπο της Γενικής Διεύθυνσης Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων (DG Home) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για θέματα μετανάστευσης και ασύλου, στα γραφεία της Αρχής.
- 4 Σεπτεμβρίου:** Συνάντηση του ΣτΠ στα γραφεία της Αρχής με κλιμάκιο στελεχών της FRONTEX (κ.κ. Luana Scarcella και Konstantinos Kazanas).
- 10 Σεπτεμβρίου:** Συνάντηση του ΣτΠ στα γραφεία της Αρχής με την Υφυπουργό Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, κ. Κατερίνα Παπακώστα – Παλιούρα σε θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου.

- 16 Σεπτεμβρίου:** Συνάντηση του ΣτΠ με τη βουλευτή του ΣΥ.ΡΙΖ.Α., κ. Έλενα Ακρίτα, στα γραφεία της Αρχής.
- 20 Σεπτεμβρίου:** Συνάντηση του ΣτΠ με τον Υπουργό Εσωτερικών, κ. Θοδωρή Λιβάνιο, στο Υπουργείο Εσωτερικών για το σχέδιο νόμου για τα κίνητρα απόδοσης, και γενική ενημέρωση επί θεμάτων της Αρχής.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

- 3 Οκτωβρίου:** Χαιρετισμός στην Ημερίδα με θέμα «*Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη – Πλαίσιο, Υποδομές, Πόροι*», που διοργάνωσε η Αρχή στο Αμφιθέατρο «*Δημήτριος Παντερμαλής*» του Μουσείου Ακρόπολης.
- 8 Οκτωβρίου:** Συνάντηση του ΣτΠ με μέλη της Υποεπιτροπής του Ο.Η.Ε. για την πρόληψη των Βασανιστηρίων (Subcommittee on Prevention of Torture – SPT) στα γραφεία της Αρχής, με θέμα την ενίσχυση του ρόλου του Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης.
- Συνάντηση του ΣτΠ στα γραφεία της Αρχής με τον Πρόσβη του Πακιστάν, κ. Muhammad Aamar Aftab Qureshi, και τον Ακόλουθο Haider Sultan, για θέματα της πακιστανικής κοινότητας σχετικά με τη μετανάστευση.
- 10 Οκτωβρίου:** Συνάντηση ΣτΠ με τον Πρόξενο του Μπαγκλαντές, κ. Bishwagith Kumer Paul, για θέματα μετανάστευσης.
- 14 Οκτωβρίου:** Εμφάνιση του ΣτΠ και έκθεση των απόψεων της Αρχής ενώπιον της Διαρκούς Επιτροπής Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης, στη συνεδρίαση για το σχέδιο νόμου του Υπουργείου Εσωτερικών με τίτλο «*Επιτάχυνση προσλήψεων μέσω Α.Σ.Ε.Π., τροποποιήσεις στον Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. και στον Κώδικα Κατάστασης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων, σύστημα κινήτρων και ανταμοιβής δημοσίων υπαλλήλων, ρυθμίσεις για το σύστημα αξιολόγησης δημοσίων υπαλλήλων και λοιπές διατάξεις για τη βελτίωση της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης*».
- 17 Οκτωβρίου:** Συνάντηση του ΣτΠ με την Πρόεδρο του πολιτικού κόμματος «*Πλεύση Ελευθερίας*», κ. Ζωή Κωνσταντοπούλου.
- 18 Οκτωβρίου:** Ομιλία του ΣτΠ σε δεκαπενταμελή αντιπροσωπεία από τη Διεύθυνση Μετανάστευσης της Νορβηγίας (UDI), στο

πλαίσιο του Προγράμματος «Χρηστή Διακυβέρνηση, Θεσμοί, Διαφάνεια» των ΕΕΑ Grants.

- 29 Οκτωβρίου:** Ομιλία του ΣτΠ σε αντιπροσωπεία στελεχών της Ολλανδικής Δημοσίας Διοίκησης.
- 30 Οκτωβρίου:** Συνάντηση του ΣτΠ με τον Ανεξάρτητο Βουλευτή, κ. Μιχάλη Χουρδάκη, στα γραφεία της Αρχής.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

- 12 Νοεμβρίου:** Εκδήλωση για τα 30 χρόνια των ΕΕΑ Grants (Χρηματοδοτικός Μηχανισμός ΕΟΧ) (Ζάππειο Μέγαρο).
- 13 Νοεμβρίου:** 7η Ετήσια συνάντηση για τα ΕΕΑ Grants (Κ.Π.Ι.Σ.Ν.).
- 14 Νοεμβρίου:** Συνάντηση στα γραφεία της Αρχής με κλιμάκιο της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού (ICRC) στην Ελλάδα.
- 26 Νοεμβρίου:** Επίσκεψη στα γραφεία της Αρχής του Προέδρου Marc Cools και κλιμακίου στελεχών της Επιτροπής του Συμβουλίου των Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών του Συμβουλίου της Ευρώπης, για την παρακολούθηση της εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Χάρτη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα και το κράτος δικαίου σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, και συζήτηση για τον ρόλο του Συνηγόρου αναφορικά με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές και τις σχέσεις τους προς τους πολίτες.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

- 5-6 Δεκεμβρίου:** Συμμετοχή στο πάνελ ομιλητών στο Συνέδριο στο Bled Σλοβενίας για την αποτελεσματικότητα των Συνηγορικών Αρχών και Εθνικών Θεσμών Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην αντιμετώπιση των σύγχρονων προκλήσεων (Bled Conference on the Effectiveness of Ombudsman Institutions and NHRIs in Tackling Contemporary Challenges).
- 12 Δεκεμβρίου:** Επίσκεψη στα γραφεία της Αρχής του Διευθυντή της Διεύθυνσης Ευρωπαϊκών Χωρών του Ολλανδικού Υπουργείου Εξωτερικών και συζήτηση για θέματα οικονομικής και κοινωνικής φύσεως που αφορούν την Ελλάδα.
- 13 Δεκεμβρίου:** Χαιρετισμός στην τελετή κλεισίματος (απολογιστική ημερίδα) του Προγράμματος «Χρηστή Διακυβέρνηση, Θεσμοί

και Διαφάνεια», του Χρηματοδοτικού Μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (Χ.Μ. Ε.Ο.Χ.).

Στο πλαίσιο των **διεθνών δραστηριοτήτων και των συνεργασιών του**, ο Συνήγορος συμμετέχει σε **διεθνή δίκτυα και προγράμματα**, παρευρίσκεται τακτικά στις συναντήσεις, παίρνει μέρος στις εκπαιδεύσεις, ανταλλάσσει πληροφορίες και καλές πρακτικές με:

- τη Διεθνή Ένωση Συνηγόρων του Πολίτη (ΙΟΙ), ως Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Τμήματος του ΙΟΙ (ΙΟΙ Europe),
- το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Διαμεσολαβητών (ΕΝΟ),
- την Ένωση Συνηγόρων του Πολίτη των Χωρών της Μεσογείου (ΑΟΜ), ως Πρόεδρος,
- το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Συνηγόρων του Παιδιού (ΕΝΟC),
- το Δίκτυο Συνηγόρων για το Παιδί της Νοτιοανατολικής Ευρώπης (CRONSEE),
- το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Φορέων για την Ισότητα (EQUINET), ως μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου,
- το Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Εθνικών Μηχανισμών Πρόληψης κατά των Βασανιστηρίων (NPM),
- το Δίκτυο των Εθνικών Μηχανισμών Πρόληψης κατά των Βασανιστηρίων (SEE NPM) της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ως Πρόεδρος,
- το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για τον εξωτερικό έλεγχο των επιχειρήσεων Αναγκαστικής Επιστροφής Αλλοδαπών (FReM III),
- το Δίκτυο Ανεξάρτητων Θεσμών για καταγγελίες κατά των Σωμάτων Ασφαλείας (IPCAN), ως μέλος της Διοικούσας Επιτροπής,
- την Ένωση Συνηγόρων του Πολίτη και Διαμεσολαβητών Γαλλόφωνων Κρατών (ΑΟΜF),
- το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας (IMPEL) και
- το Δίκτυο Εθνικών Συνηγόρων για την Ενέργεια (NEON).

Επίσης συνεργάζεται με **ευρωπαϊκούς και διεθνείς θεσμούς**, όπως:

- τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.),
- τη UNICEF,
- την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες,
- την Υποεπιτροπή του Ο.Η.Ε. για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (SPT),
- την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.),

- τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA),
- το Συμβούλιο της Ευρώπης,
- την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI),
- το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT),
- τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) και
- τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (Ο.Α.Σ.Ε.).

2. Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της εξωστρέφειας

Το 2024 ο Συνήγορος του Πολίτη ολοκλήρωσε την υλοποίηση δύο πράξεων, συγχρηματοδοτούμενων στο πλαίσιο του Χρηματοδοτικού Μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (EEA Grants), που αντιπροσωπεύει τη συμβολή της Ισλανδίας, του Λιχτενστάιν και της Νορβηγίας για μια πράσινη, ανταγωνιστική Ευρώπη χωρίς αποκλεισμούς. Έχοντας πλέον πραγματοποιήσει επιτυχώς το σύνολο από μια σειρά πολυεπίπεδων δράσεων, η Ανεξάρτητη Αρχή είναι σε θέση να ανταποκριθεί με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στον συνταγματικό της ρόλο και τις υποχρεώσεις της απέναντι στους πολίτες και απέναντι στην Ελληνική Δημοκρατία για την προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, της χρηστής διοίκησης, της διαφάνειας και του κράτους δικαίου.

2.1. ΠΡΑΞΗ «ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΧΡΗΣΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ, ΤΗΣ ΛΟΓΟΔΟΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ»

Υλοποιήθηκε από τον Συνήγορο του Πολίτη στο πλαίσιο του Προγράμματος «Χρηστή διακυβέρνηση, θεσμοί και διαφάνεια». Η πράξη **περιλάμβανε δράσεις για την ενίσχυση των ικανοτήτων της Ανεξάρτητης Αρχής**, τόσο σε ανθρώπινο δυναμικό όσο και σε υποδομές, και υποστήριξε την αναβάθμιση σχεδόν του συνόλου των υπηρεσιών και των λειτουργιών της, της εικόνας, της απόδοσης και της ανταπόκρισής της στις ανάγκες όσων απευθύνονται σε αυτή. Η πράξη υλοποιήθηκε από τον **Νοέμβριο του 2021 ως τον Απρίλιο του 2024**, σε συνεργασία με τον **Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA)** και είχε συνολικό προϋπολογισμό **1.530.308 €**.

Ακολουθούν οι πλέον βασικές δράσεις που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο της πράξης:

2.1.1. Λειτουργία γραφείου Συνηγόρου του Πολίτη στη Θεσσαλονίκη

Το γραφείο Θεσσαλονίκης, κατά την πρώτη πλήρη χρονιά λειτουργίας του (εγκαινιάστηκε στις 22 Μαρτίου 2023) εξασφάλισε ότι οι πολίτες και οι προβληματισμοί τους βρίσκονται στο επίκεντρο της δράσης της Ανεξάρτητης Αρχής, διευκόλυνε συναντήσεις με περιφερειακές αρχές στην κεντρική και βόρεια Ελλάδα, καθώς και επιτόπιες έρευνες και επισκέψεις σε φορείς υγειονομικής περιθαλψής και πρόνοιας, εκπαιδευτικά ιδρύματα, φυλακές, εγκαταστάσεις υποδοχής/προσωρινής φιλοξενίας, καταυλισμούς Ρομά, κ.λπ. Το γραφείο βρίσκεται στον χώρο της Δ.Ε.Θ., δίπλα στο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης και στον Πύργο του Ο.Τ.Ε. και λειτουργεί κάθε Δευτέρα, Τρίτη και Τετάρτη 10.00 – 14.00.

2.1.2. Αναβάθμιση υλικοτεχνικής υποδομής / πληροφοριακών συστημάτων

Ολοκληρώθηκε η προμήθεια εξοπλισμού πληροφορικής, δικτυακού εξοπλισμού και συναφών υπηρεσιών και επεκτάθηκε η υφιστάμενη πλατφόρμα ηλεκτρονικής διαχείρισης εγγράφων. Δόθηκε στους πολίτες η δυνατότητα αμεσότερης πρόσβασης στις υπηρεσίες της Ανεξάρτητης Αρχής, μέσω μιας ειδικής εφαρμογής για φορητές συσκευές (τηλέφωνα, tablet), που είναι διαθέσιμη στα αντίστοιχα stores για Android (PlayStore) και IOS. Με την εγκατάσταση της εφαρμογής στις φορητές συσκευές, ο χρήστης μπορεί εύκολα και γρήγορα:

- Να υποβάλλει ηλεκτρονικά αναφορά στον Συνήγορο του Πολίτη και στη συνέχεια να παρακολουθεί την εξέλιξή της.
- Να λαμβάνει προσωποποιημένη πληροφόρηση για θέματα που τον αφορούν και σχετίζονται με όλες τις υποβαλλόμενες ηλεκτρονικά, από τον ίδιο, αναφορές.
- Να λαμβάνει ενημέρωση σχετικά με τις υπηρεσίες που παρέχει η Αρχή στους πολίτες.
- Να μεταβαίνει στην αντίστοιχη περιοχή της διαδικτυακής πύλης.

2.1.3. Ενημερωτικές εκδηλώσεις και συναντήσεις εργασίας

Κατά τη διάρκεια του 2024 πραγματοποιήθηκαν συνολικά επτά (7) ενημερωτικές εκδηλώσεις και ημερίδες, που οι θεματικές τους άπτονται σημαντικών αρμοδιοτήτων της Ανεξάρτητης Αρχής.

Παρασκευή 19 Ιανουαρίου 2024

Η εκδήλωση με θέμα **«Αναπηρία και κοινωνία των πολιτών»** φιλοξενήθηκε στο INNOVATHENS στην Τεχνόπολη του Δήμου Αθηναίων. Την εκδήλωση χαιρέτισαν ο Ανδρέας Ι. Ποττάκης, Συνήγορος του Πολίτη, ο Κωνσταντίνος Στεφανίδης, Πρόεδρος της Εθνικής Αρχής Προσβασιμότητας, ο Ιωάννης Βαρδακαστάνης, Πρόεδρος της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία – ΕΣΑμεΑ, και έκανε παρουσίαση (μέσω βίντεο) ο Μίλτος Παύλου, εκπρόσωπος του Οργανι-

σμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA). Η πρώτη, από τις δυο συζητήσεις στρογγυλού τραπεζιού που ακολούθησαν, ήταν αφιερωμένη στην ειδική αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη για θέματα αναπηρίας, και η δεύτερη στον ρόλο της κοινωνίας των πολιτών στη διασφάλιση της αναγκαίας επαφής με φορείς προστασίας δικαιωμάτων. Εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών είχαν την ευκαιρία να κάνουν παρεμβάσεις και να αναδείξουν σημαντικές παραμέτρους.

Τετάρτη 31 Ιανουαρίου 2024

Η εκδήλωση με θέμα **«Ο Συνήγορος του Πολίτη για τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες - www.synigoros-solidarity.gr»** φιλοξενήθηκε στο αμφιθέατρο «Μιλτιάδης Έβερτ» στην Τεχνόπολη του Δήμου Αθηναίων. Η δράση αυτή προώθησης του ιστοχώρου του Συνηγόρου του Πολίτη, <https://www.synigoros-solidarity.gr>, απευθυνόταν σε αποδέκτες από τον δημόσιο τομέα και την κοινωνία των πολιτών, που ασχολούνται με ευάλωτες ομάδες. Πρόκειται, ουσιαστικά, για έναν ψηφιακό Οδηγό δικαιωμάτων, παροχών και παρεμβάσεων για τις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, ο οποίος επικαιροποιείται και ανανεώνεται συνεχώς από τον Συνήγορο του Πολίτη. Την εκδήλωση χαιρέτησε ο Ανδρέας Ι. Ποττάκης, Συνήγορος του Πολίτη, και ο Πρόδρομος Πύρρος, Γενικός Γραμματέας Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, στελέχη της Ανεξάρτητης Αρχής πραγματοποίησαν παρουσιάσεις, ενώ προβλήθηκε η ομιλία της Nicole Romain, εκπροσώπου του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA).

Τρίτη 6 Φεβρουαρίου 2024

Τη συνάντηση εργασίας με θέμα **«Το βάρος απόδειξης στις υποθέσεις διακρίσεων: πρακτικά διλήμματα και προκλήσεις»**, που φιλοξενήθηκε στην Αίθουσα τελετών του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, χαιρέτησαν ο Δημήτριος Βερβεσός, Πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών και ο Ανδρέας Ι. Ποττάκης, Συνήγορος του Πολίτη. Στη συζήτηση στρογγυλής τραπέζης συμμετείχαν ο Γεώργιος Λεβέντης, Ομότιμος καθηγητής εργατικού δικαίου στη Νομική Σχολή του Ε.Κ.Π.Α., ο Νικόλαος Κατηφόρης, Αναπληρωτής καθηγητής πολιτικής οικονομίας στη Νομική Σχολή του Ε.Κ.Π.Α., η Παναγιώτα Πετρόγλου, Δικηγόρος, Μέλος του δικτύου νομικών εμπειρογνομώνων για την ισότητα των φύλων και τη μη διάκριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η Γεωργία Βαζάκη, Προϊσταμένη του αυτοτελούς τμήματος για την παρακολούθηση της βίας και παρενόχλησης στην εργασία της Επιθεώρησης Εργασίας και στελέχη του Συνηγόρου του Πολίτη. Παρεμβάσεις έγιναν από την Έλλη Βαρχαλαμά, Νομική Σύμβουλο της Γ.Σ.Ε.Ε., τη Σταυρούλα Παπαδημητρίου, Μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της Α.Δ.Ε.Δ.Υ. και τον Γιάννο Βάγια, Νομικό Σύμβουλο του Σ.Ε.Β.

Τρίτη 20 Φεβρουαρίου 2024

Η συνάντηση εργασίας **«Θέματα ασφάλισης και εισφορών»** πραγματοποιήθηκε στο γραφείο του Συνηγόρου του Πολίτη στη Θεσσαλονίκη με τη συμμετοχή στελεχών των Τοπικών Διευθύνσεων e-ΕΦΚΑ του Ν. Θεσσαλονίκης και των υπηρεσιών Κ.Ε.Α.Ο. Ανταλλάχθηκαν απόψεις και διοικητική εμπειρία σε ζητήματα

ασφάλισης και εισφορών μισθωτών και μη μισθωτών, όπως ενδεικτικά παράλληλη μισθωτή – μη μισθωτή απασχόληση, επιστροφές αχρεωστήτως καταβληθεισών εισφορών, ενημέρωση και επικοινωνία με τους ασφαλισμένους στο πλαίσιο ηλεκτρονικοποιημένων διαδικασιών, διαχείριση οφειλών και παραγραφή αυτών, ασφαλιστικό ιστορικό. Έγινε, επίσης, παρουσίαση (μέσω βίντεο) για την κοινωνική ασφάλιση και την κοινωνική αρωγή του άρθρου 34 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. από την Gabriel Toggenburg, εκπρόσωπο του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA).

Πέμπτη 22 Φεβρουαρίου 2024

Συνάντηση εργασίας με θέμα **«Ψηφιακές πλατφόρμες και Δημόσια Διοίκηση»** φιλοξενήθηκε στο INNOVATHENS στην Τεχνόπολη του Δήμου Αθηναίων. Την εκδήλωση χαιρέτισαν ο Ανδρέας Ι. Ποττάκης, Συνήγορος του Πολίτη και ο Δημήτριος Παπαστεργίου, Υπουργός Ψηφιακής Διακυβέρνησης. Εισηγήσεις έκαναν ο Γεώργιος Γιαννόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Νομική Σχολή Ε.Κ.Π.Α. και Διευθυντής του Εργαστηρίου Νομικής Πληροφορικής, στελέχη του Συνηγόρου του Πολίτη παρουσίασαν την εμπειρία της Ανεξάρτητης Αρχής όπως αποτυπώθηκε στην Ειδική Έκθεση **«Ψηφιακές Πλατφόρμες και Δημόσια Διοίκηση»** και προβλήθηκε η παρουσίαση του David Reichel, εκπροσώπου του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης - FRA.

Τρίτη 27 Φεβρουαρίου 2024

Την εκδήλωση με θέμα **«Ο Συνήγορος του Πολίτη για τις Ευάλωτες Κοινωνικές Ομάδες – www.synigoros-solidarity.gr»**, που πραγματοποιήθηκε στην Αίθουσα «Αιμίλιος Ριάδης» στο Διεθνές Εκθεσιακό Κέντρο Θεσσαλονίκης χαιρέτησαν ο Ανδρέας Ι. Ποττάκης, Συνήγορος του Πολίτη και η Lajla Brandt Jakhelln, Α.Ε. Πρέσβης της Νορβηγίας στην Ελλάδα, και (μέσω βίντεο) η Nicole Romain, εκπρόσωπος του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA). Ο ιστοχώρος www.synigoros-solidarity.gr, η λειτουργία του οποίου αποσκοπεί στη στήριξη των ευάλωτων πολιτών στην επαφή τους με την ευρύτερη δημόσια διοίκηση, παρέχοντας τη σωστή πληροφόρηση τη στιγμή που την χρειάζονται, παρουσιάστηκε από στελέχη της Ανεξάρτητης Αρχής, ενώ ακολούθησαν συζήτηση και παρεμβάσεις.

Πέμπτη 29 Φεβρουαρίου 2024

Συνάντηση εργασίας με θέμα **«Ψηφιακές πλατφόρμες και Δημόσια Διοίκηση»** πραγματοποιήθηκε στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Κέντρο Διάδοσης Ερευνητικών Αποτελεσμάτων (ΚΕ.Δ.Ε.Α.), Αμφιθέατρο III. Εισηγήσεις έγιναν από τον Ιωάννη Ιγγλεζάκη, Καθηγητή Νομικής Σχολής του Α.Π.Θ. και μέσω βίντεο από τον David Reichel, εκπρόσωπο του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), ενώ στελέχη του Συνηγόρου του Πολίτη παρουσίασαν τα ευρήματα της ειδικής έκθεσης της Ανεξάρτητης Αρχής **«Ψηφιακές πλατφόρμες και Δημόσια Διοίκηση»**.

Οι εκδηλώσεις αυτές, σε συνδυασμό με εκείνες που είχαν ήδη πραγματοποιηθεί κατά το έτος 2023¹, στο πλαίσιο της συγχρηματοδοτούμενης πράξης, είναι συνολικά είκοσι δύο (22) και καλύπτουν σχεδόν όλο το εύρος των αρμοδιοτήτων της Αρχής.

2.1.4. Επισκέψεις κλιμακίων ειδικών επιστημόνων στην περιφέρεια

Συνεχίστηκαν οι επισκέψεις κλιμακίων του Συνηγόρου του Πολίτη σε όλη την επικράτεια, και ιδίως στη βόρεια Ελλάδα, με στόχο την ενίσχυση της παρουσίας της Αρχής στην περιφέρεια, την ενδυνάμωση της επικοινωνίας με τις δημόσιες υπηρεσίες, τους τοπικούς φορείς, την κοινωνία των πολιτών και τη δημιουρ-

1. Βλ. Ετήσια Έκθεση του ΣτΠ 2023, Κεφάλαιο 2.1.3. σελ. 31 – 40.

γία δικτύων συνεργασίας. Συνολικά, από τον Μάρτιο του 2023 ως το τέλος του 2024, έχουν πραγματοποιηθεί συναντήσεις με περισσότερους από διακόσιους (200) φορείς. Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι διοργανώθηκαν συναντήσεις εργασίας με υπηρεσίες της αποκεντρωμένης διοίκησης, των περιφερειών Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας, των περιφερειακών διευθύνσεων φορέων (όπως e – Ε.Φ.Κ.Α., Δ.ΥΠ.Α., κ.ά.), με τις διευθύνσεις εκπαίδευσης και με σχολικές μονάδες, με αστυνομικά τμήματα, καταστήματα κράτησης και διευθύνσεις αλλοδαπών, καθώς και με υπηρεσίες των δήμων, με δημοτικές επιχειρήσεις και με ενώσεις αγροτικών συνεταιρισμών.

2.1.5. Εκπαίδευση προσωπικού

Το στελεχιακό δυναμικό του Συνηγόρου του Πολίτη είχε την ευκαιρία να συμμετάσχει σε δέκα (10) εξειδικευμένα εκπαιδευτικά σεμινάρια. Ενδεικτικά, στις 22 και 23 Ιανουαρίου 2024 πραγματοποιήθηκε εκπαιδευτικό σεμινάριο με θέμα **«Εξωτερικός έλεγχος των επιστροφών αλλοδαπών»**. Το σεμινάριο, που συνδιοργανώθηκε από τον Συνήγορο του Πολίτη και τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), χαιρέτισαν ο Ανδρέας Ι. Ποττάκης, Συνήγορος του Πολίτη, ο Πάτροκλος Γεωργιάδης, Γενικός Γραμματέας Μεταναστευτικής Πολιτικής και η Lajla Brandt Jakhelln, Α.Ε. Πρέσβης της Νορβηγίας στην Ελλάδα, ενώ έκαναν παρουσιάσεις στελέχη από τον FRA, την FRONTEx, τη Γενική Διεύθυνση Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG HOME), το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, τη CPT, την Ελληνική Αστυνομία και τον Συνήγορο του Πολίτη.

2.1.6. Εκστρατεία επικοινωνίας και ευαισθητοποίησης

Η εκστρατεία επικοινωνίας και ευαισθητοποίησης, που είχε ξεκινήσει στα τέλη

του 2023, ήταν σε πλήρη εξέλιξη στις αρχές του 2024 και περιλάμβανε ημέρες ευ-
αισθητοποίησης δημοσιογράφων και τοπικών κοινοτήτων, καθώς και παραγωγή
και προβολή τηλεοπτικού σποτ, podcasts και βίντεο με θεματολογία σχετική με
τις δράσεις του Συνηγόρου του Πολίτη για την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης
και την επίλυση των προβλημάτων των πολιτών. Το υλικό αυτό είναι διαθέσιμο
στην ιστοσελίδα και στον λογαριασμό του YouTube της Ανεξάρτητης Αρχής.

Τι πρέπει να περιλαμβάνει μια αναφορά:

- τα στοιχεία του αναφερόμενου (όνομα, επίσημο, αρ. ταυτότητας ή διαβατηρίου, διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και ταχυδρομική, τηλέφωνο επικοινωνίας σταθερό ή/και κινητό)
- σύντομη περιγραφή του προβλήματος
- το αίτημα του αναφερόμενου
- τη δημόσια υπηρεσία με την οποία έχει διαφορά ο αναφερόμενος
- τις ενέργειες που μπορεί να προηγούνται της αναφοράς και την έκβασή τους
- κάθε στοιχείο ή πληροφορία που μπορεί να βοηθήσει στη διερεύνηση του προβλήματος

Ο πολίτης ενημερώνεται από τον κρεμαστή που χηρίζεται την αναφορά ως προς την τον αριθμό φακέλου καθώς και παρακολούθησης της αναφοράς και την πρόοδό της.

Η παραπομπή είναι υποχρεωτική για θέματα που Πρωτόδικα, Αρμόδια Διακυβέρνησης, Θεσμοί, Διαφάνεια και ΕΕΑ Grants.

Μπορείτε να επικοινωνήσετε με τον Συνηγόρο του Πολίτη με έναν από τους ακόλουθους τρόπους:

Τηλεφωνικά: +30 213 130 06 00
(Δευτέρα έως Παρασκευή, ώρες 09:00-14:00)

Ταχυδρομικά: Χαλκοκονδύλη 17, 104 32 Αθήνα, Ελλάδα

Με e-mail για γενικές πληροφορίες:
press@synigoros.gr

Μπορείτε να υποβάλετε αναφορά ηλεκτρονικά μόνο στον ακόλουθο σύνδεσμο:
<https://www.synigoros.gr/el/anafora/povoli-anaforas>

Ιστοσελίδα: www.synigoros.gr

Ποιος είναι και τι κάνει ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

#GoodGovernanceGR #eaaGrantsGR #WorkingTogether

Συνεργάζομαι για μια αποτελεσματική δημόσια υπηρεσία εμπιστοσύνης σε μια Ευρωπαϊκή χώρας αποκλειστικής.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Iceland Liechtenstein Norway grants

**THE GREEK OMBUDSMAN
INDEPENDENT AUTHORITY**

17 Chalkokondyli Street
104 32 Athens

TIF HELEKPO SA,
151 Egeilatou Street
564 36 Thessaloniki

**The Greek Ombudsman
For the Environment and the Quality of Life**

#GoodGovernanceGR #eaaGrantsGR #WorkingTogether

Working together for an effective public trust service in an inclusive Europe

www.synigoros.gr **f/Synigoros** **@Synigoros** **+30 2131306600**

**THE GREEK OMBUDSMAN
INDEPENDENT AUTHORITY**

Συγκεκριμένα, ένα **τηλεοπτικό βίντεο** δημιουργήθηκε και προβλήθηκε σε κανάλια πανελλαδικής εμβέλειας, προκειμένου να φέρει το μήνυμα του Συνηγόρου του Πολίτη πιο κοντά στο ευρύ κοινό. Είκοσι (20) **σύντομα βίντεο**, που είναι διαθέσιμα στην ελληνική και αγγλική γλώσσα, κάλυψαν τις εξής θεματικές: ο θεσμός του Συνηγόρου του Πολίτη, Προστατευόμενες περιοχές, Διακρίσεις λόγω φύλου, Διακρίσεις λόγω ηλικίας, Άτομα με αναπηρία, Δεσποζόμενα ή αδέσποτα ζώα, Καταπατήσεις – αυθαίρετα, Απορρίμματα, Δικαιώματα τρίτης ηλικίας,

Ενέργεια, Ρομά, Κοινωνική ασφάλιση – Πρόνοια, Διακρίσεις ΛΟΑΤΚΙ+, Δικαιώματα των παιδιών, Ιθαγένεια – Προξενεία, Παιδί – καταναλωτής, Πειθαρχικός έλεγχος σωμάτων ασφαλείας, Πρωτογενής παραγωγή, Υγεία και Φορολογία.

Επικοινωνήστε μαζί μας!
 Αν θέλετε να ενημερωθείτε για τα δικαιώματά σου και τη δράση του Συνήγορου του Πολίτη, μπορείς να επισκεφθείς την ιστοσελίδα μας www.synigoros.gr/#/pala
 Αν έχεις κάποιο πρόβλημα ή ερώτημα που θέλεις να σου απαντήσουμε, κάλεσε μας καθημερινές 9πμ-4μ
 800 11 32000 • 2131306703 • 2131306744
 ή στείλε μας mail cr@synigoros.gr & rotao@synigoros.gr
 Αν θεωρείς ότι τα δικαιώματά σου παραβιάζονται, κάνε μας ηλεκτρονική αναφορά www.synigoros.gr/el/anafora/iprovoii-anaforas
 ή στείλε μας γράμμα
Συνήγορος του Πολίτη, Αθήνα,
Χαλκοκονδύλη 17,
Τ.Κ. 104 32

Iceland
 Liechtenstein
 Norway grants

Ο Συνήγορος του Πολίτη για τα Δικαιώματα των Παιδιών και των εφήβων

Μάθε τα Δικαιώματά σου
 ΕΔΩ
 Scan me!

#GoodGovernanceGR #eeGrantsGR #WorkingTogether
 Συνεργαζόμαστε για μια αποτελεσματική δημόσια υπηρεσία εμπιστοσύνης σε μια Ευρώπη χωρίς αποκλεισμούς.

 ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ
 ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
 ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Στα δεκαοκτώ (18) **podcasts** που είναι διαθέσιμα και στο Spotify, επιχειρήθηκε να δοθεί «η μεγάλη εικόνα» για τα εξής θέματα: Ο θεσμός του Συνήγορου του Πολίτη, Ένταξη οικονομικών μεταναστών, Διαχείριση απορριμμάτων, Διακρίσεις, Τουρισμός, Χωροταξία και προστατευόμενες περιοχές, Διακρίσεις λόγω φύλου, Καταπατήσεις και προστατευόμενες περιοχές, Δεσποζόμενα ή αδέσποτα ζώα, Ενέργεια και κλιματική αλλαγή, Άτομα με Αναπηρία, Αλγόριθμοι – πλατφόρμες, Υγεία, Ασφάλιση και πρόνοια, Δημόσια ασφάλεια – δημοκρατία – δικαιώματα, Νέες μορφές εργασίας, Ιθαγένεια και Συντεχνίες.

Χρησιμοποιήθηκαν τα **κοινωνικά δίκτυα και διαδικτυακές πλατφόρμες** (Instagram, Facebook, Twitter-X, Spotify, YouTube), προκειμένου ο Συνήγορος του Πολίτη να γίνει περισσότερο γνωστός, να προβάλλει το έργο και τις δράσεις του και να ενημερώσει διαφορετικές κοινωνικές ομάδες για τους τομείς στους οποίους μπορεί να σταθεί αρωγός.

Δημιουργήθηκαν και διανεμήθηκαν επτά (7) **ενημερωτικά φυλλάδια** στα ελληνικά, και κάποια από αυτά και στα αγγλικά, που καλύπτουν τις εξής θεματικές: Ο Συνήγορος του Πολίτη, OPCAT Πρόληψη των βασανιστηρίων και της κακομεταχείρισης, Περιβάλλον, Παιδιά και Έφηβοι, Υγεία, Αναπηρία και, τέλος, ένα φυλλάδιο για τον Συνήγορο του Πολίτη στη γλώσσα Braille.

Πραγματοποιήθηκαν πέντε (5) **ημέρες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης τοπικών φορέων και πολιτών** σε διαφορετικές περιφέρειες, με θεματικές που έχουν απασχολήσει τις αντίστοιχες τοπικές κοινότητες. Σε κάθε μια από τις συναντήσεις παρουσιάστηκε το πλαίσιο λειτουργίας και ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη στην αντίστοιχη θεματική, και **αναδείχθηκαν ιδιαίτερες πτυχές των προβλημάτων που έχει διαπιστώσει η Ανεξάρτητη Αρχή**.

Πέμπτη 15 Φεβρουαρίου 2024

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ
Δασικές Πυρκαγιές

Πέμπτη 15
Φεβρουαρίου
2024
ώρα 12:30μ.μ.

ΔΗΜΑΡΧΕΙΟ
Αβάντων 50,
Χαλκίδα

Συνήγορος του Πολίτη
Δίχτυ προστασίας

#GoodGovernanceGR #eeaGrantsGR #WorkingTogether
Συnergάζομαστε για μια αποτελεσματική δημόσια υπηρεσία εμπιστοσύνης σε μια Ευρώπη χωρίς αποκλεισμούς.

Εκδήλωση για τις **«Δασικές Πυρκαγιές»** πραγματοποιήθηκε στη Χαλκίδα (Συνεδριακή Αίθουσα του Δημαρχείου), όπου, μεταξύ άλλων, παρουσιάστηκαν συγκεκριμένες υποθέσεις – παραδείγματα και η αντιμετώπιση των επιπτώσεών τους.

Πέμπτη 29 Φεβρουαρίου 2024

Εκδήλωση με θέμα **«Διαχείριση στερεών αποβλήτων»** πραγματοποιήθηκε στην Τρίπολη (Mainalon Resort), όπου παρουσιάστηκαν συγκεκριμένα ζητήματα και προβλήματα διαχείρισης των στερεών αποβλήτων, όπως η δημιουργία και μη αποκατάσταση των Χ.Α.Δ.Α., η ελλιπής διαχείριση των αποβλήτων εκσκα-

φής (Α.Ε.Κ.Κ.), η περιορισμένη ανακύκλωση, και η μη σύννομη και ανεπαρκής, κάποιες φορές, λειτουργία ορισμένων έργων διαχείρισης αποβλήτων.

Πέμπτη 14 Μαρτίου 2024

Η συνάντηση ενημέρωσης με θέμα **«Αγροτική παραγωγή – Πλημμύρες»** πραγματοποιήθηκε στη Λάρισα (Μύλος του Παππά), όπου, μεταξύ άλλων, αναδείχθηκαν ιδιαίτερες πτυχές των προβλημάτων που έχει διαπιστώσει η Αρχή στις ενισχύσεις της αγροτικής παραγωγής και στη διαδικασία ένταξης των πληγέντων από τις πρόσφατες πλημμύρες σε αυτές.

Τρίτη 19 Μαρτίου 2024

Στο ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΟ Δήμου Ηρακλείου πραγματοποιήθηκε η εκδήλωση με θέμα **«Υγεία και Κοινωνική Αλληλεγγύη»**, με την παρουσία του Ανδρέα Ι. Ποττάκη, Συνηγόρου του Πολίτη. Η συζήτηση περιλάμβανε θέματα, όπως η υποστελέχωση και οι υποδομές του συστήματος υγείας, η εξάντληση του ιατρικού προσωπικού, και άλλα ζητήματα που άπτονται των υπηρεσιών υγείας, τόσο του δημοσίου όσο και του ιδιωτικού τομέα.

Πέμπτη 28 Μαρτίου 2024

Στη συνάντηση ενημέρωσης με θέμα «**Τουρισμός και Περιβάλλον**», στην Κέρκυρα (ξενοδοχείο Corfu Palace), δόθηκε έμφαση σε μια ολιστική προσέγγιση και στη στροφή προς τον βιώσιμο τουρισμό, ο οποίος προϋποθέτει την προστασία του αντικειμένου, το οποίο αξιοποιεί.

Παράλληλα έγιναν και τέσσερις (4) **εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης δημοσιογράφων από τον Συνήγορο του Πολίτη, Ανδρέα Ι. Ποττάκη:**

- **19/12/2023:** Ενημερωτική εκδήλωση με δημοσιογράφους στην Αθήνα.
- **25/01/2024:** Ενημερωτική εκδήλωση με δημοσιογράφους στην Ένωση Συνακτών Μακεδονίας Θράκης, στη Θεσσαλονίκη.
- **29/02/2024:** Εκδήλωση ενημέρωσης ανταποκριτών ξένου Τύπου, στην Αθήνα.
- **29/03/2024:** Εκδήλωση ενημέρωσης δημοσιογράφων στην Αθήνα, η οποία και απετέλεσε εκδήλωση λήξης της συγχρηματοδοτούμενης πράξης.

2.2. Η ΠΡΑΞΗ «ΠΑΡΟΧΗ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΕ ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΥΛΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ»

Υλοποιήθηκε από τον Συνήγορο του Πολίτη, στο πλαίσιο του Προγράμματος «*Ανάπτυξη των Δυνατοτήτων Διαχείρισης των Εθνικών Συστημάτων Ασύλου και Μετανάστευσης*» των ΕΕΑ Grants. Η πράξη **περιελάμβανε δράσεις για την ενίσχυση της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο και μεταναστών, με έμφαση στους ευάλωτους, την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση όλων των εμπλεκόμενων φορέων και της κοινωνίας των πολιτών, και, τέλος, την παροχή τεχνογνωσίας, συμβουλών και εισηγήσεων σε φορείς που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ασύλου και της μετανάστευσης.** Η πράξη υλοποιήθηκε από τον **Ιούνιο του 2022 ως τον Απρίλιο του 2024** και είχε συνολικό προϋπολογισμό **56.386 €**. Ακολουθούν οι πλέον βασικές δράσεις που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο της πράξης:

2.2.1. Έκθεση παρουσίασης ευρημάτων και προτάσεων

Κλιμάκια του Συνηγόρου του Πολίτη πραγματοποίησαν αυτοψίες σε Δομές της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης ανά την επικράτεια. Τα ευρήματά τους αυτά, καθώς και οι προτάσεις τους για τις συνθήκες και διαδικασίες υποδοχής, περιλήφθηκαν σε ειδική έκδοση (έντυπη και ηλεκτρονική στην ελληνική και την αγγλική γλώσσα), με τον τίτλο «**Η πρόκληση των μεταναστευτικών ροών και της προστασίας των προσφύγων**». Οι διαπιστώσεις και οι παρατηρήσεις εστιάζουν σε επιμέρους θεματικές, όπως εγκαταστάσεις και υποδομές, ιατρικές

και ψυχοκοινωνικές υπηρεσίες και λοιπές παροχές, διαδικασίες υποδοχής και ασύλου, εκπαίδευση και δραστηριότητες, ασυνόδευτα παιδιά. Η έκθεση παρουσιάστηκε την Τετάρτη 3 Απριλίου 2024, στο συνέδριο: «Πολιτικές για τη Μετανάστευση και το Άσυλο: Προκλήσεις και Προοπτικές».

2.2.2. Συνέδριο για τα θεμελιώδη δικαιώματα στους τομείς της μετανάστευσης και του ασύλου

Οι δράσεις της πράξης ολοκληρώθηκαν με τη διοργάνωση διήμερου συνεδρίου, με θέμα «**Πολιτικές για τη Μετανάστευση και το Άσυλο: Προκλήσεις και Προοπτικές**», το οποίο και αποτέλεσε εκδήλωση λήξης της συγχρηματοδοτούμενης πράξης.

Η πρώτη μέρα του συνεδρίου, Τετάρτη 3 Απριλίου, ήταν αφιερωμένη στη θεματική «**Η Πρόκληση των Μεταναστευτικών Ροών και της Προστασίας των Προσφύγων: Συνθήκες και Διαδικασίες Υποδοχής**» και πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα «Άρης Γαρουφαλής» του Ωδείου Αθηνών. Μετά τον χαιρετισμό του Ανδρέα Ι. Ποττάκη, Συνηγόρου του Πολίτη και της Lajla Brandt Jakhelln, Α.Ε. Πρέσβη της Νορβηγίας στην Ελλάδα, παρουσιάστηκε η ομότιτλη ειδική έκθεση και έγινε απολογισμός της πράξης «*Παροχή εμπειρογνωμοσύνης για τα θεμελιώδη δικαιώματα σε φορείς που δραστηριοποιούνται στους τομείς του Ασύλου και της Μετανάστευσης*» από στελέχη της Ανεξάρτητης Αρχής. Για την πράξη μίλησαν, επίσης, ο Σπυρίδωνας Κρεζιάς, Αστυνομικός Διευθυντής, επικεφαλής της Υπηρεσίας Διαχείρισης Ευρωπαϊκών και Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (Υ.Δ.Ε.Α.Π.) του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και η Ιωάννα Τζίκα, Προϊσταμένη του ΕΥΧ.Μ. Ε.Ο.Χ., Εθνικού Σημείου Επαφής.

Η δεύτερη μέρα του συνεδρίου, Πέμπτη 4 Απριλίου, ήταν αφιερωμένη στο **«Νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο»** και φιλοξενήθηκε στο αμφιθέατρο «Γιάννος Κρανιδιώτης» του Υπουργείου Εξωτερικών. Χαιρέτισαν το συνέδριο η Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου, Υφυπουργός Εξωτερικών, ο Ανδρέας Ι. Ποττάκης, Συνήγορος του Πολίτη και, με βιντεοσκοπημένο μήνυμα, ο Μαργαρίτης Σχοινάς, Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Προώθηση του Ευρωπαϊκού Τρόπου Ζωής. Ακολούθησε η εισαγωγική ομιλία του Δημήτρη Καιρίδη, Υπουργού Μετανάστευσης και Ασύλου και στη συνέχεια, διαδικτυακά, η αποτίμηση της συμφωνίας που επιτεύχθηκε στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τον Juan Fernando Lopez Aguilar, Πρόεδρο της Επιτροπής Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων (LIBE) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ακολούθησε γόνιμος διάλογος, υπό τον συντονισμό της Νε-

κταρίας Σταμούλη, δημοσιογράφου, προέδρου της Ένωσης Ανταποκριτών Ξένου Τύπου Ελλάδας, μεταξύ των Monika Ekstrom, Policy Officer στη Γενική Διεύθυνση Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG HOME), Sirpa Rautio, Διευθύντρια του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), Jonas Grimheden, Υπεύθυνο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της FRONTEX και Philippe Leclerc, Διευθυντή του Ευρωπαϊκού Τμήματος της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες.

2.2.3. Συνεργασία με την Υπηρεσία Μετανάστευσης της Νορβηγίας (UDI)

Ο Συνήγορος του Πολίτη και η Διεύθυνση Μετανάστευσης της Νορβηγίας (UDI) υλοποίησαν Δράση Διμερούς Συνεργασίας, στο πλαίσιο της οποίας ομάδα στελεχών του Συνηγόρου του Πολίτη, από τις 23 ως τις 27 Σεπτεμβρίου 2024, επισκέφθηκε τη Διεύθυνση Μετανάστευσης της Νορβηγίας (UDI), τη Διεύθυνση Ένταξης και Πολυπολιτισμικότητας (IMDi), ένα Εθνικό Κέντρο Υποδοχής και σε ένα Προαναχωρησιακό Κέντρο Κράτησης και ενημερώθηκε για τις διαδικασίες υποδοχής αιτούντων άσυλο και μεταναστών, τις μεθόδους εντοπισμού ευάλωτων ατόμων και τη διαχείριση της ευαλωτότητας, καθώς και το πρόγραμμα ένταξης που εφαρμόζουν για τους πρόσφυγες. Αντίστοιχα, ομάδα στελεχών της Διεύθυνσης Μετανάστευσης της Νορβηγίας (UDI) και της Διεύθυνσης Ένταξης και Πολυπολιτισμικότητας (IMDi), από τις 15 ως τις 18 Οκτωβρίου, είχε συνεργασία με τον Συνήγορο του Πολίτη στην Αθήνα, προκειμένου να ανταλλάξουν πρακτικές και εμπειρία σε θέματα μετανάστευσης και ασύλου. Πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις σε χώρους Υποδοχής και Ταυτοποίησης, Προσωρινής Φιλοξενίας Αιτούντων Άσυλο και Προαναχωρησιακής Κράτησης Αλλοδαπών, καθώς και συνάντηση εργασίας στο Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου με την Υφυπουργό, Σοφία Βούλτεψη, και αρμόδια στελέχη του Υπουργείου.

3. Η στατιστική αποτύπωση

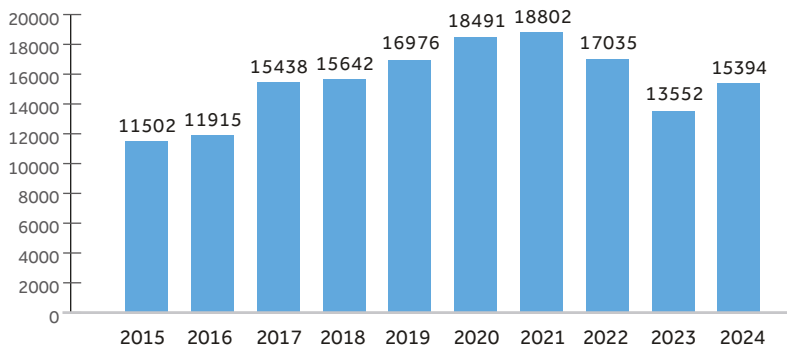
Η εικόνα των προβλημάτων στις σχέσεις δημόσιας διοίκησης πολιτών, μέσα από τις αναφορές που υποβλήθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη το 2024

3.1. ΠΛΗΘΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ

Κατά το έτος 2024 υποβλήθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη 15.394 αναφορές. Ο αριθμός αυτός τοποθετείται στον μέσο όρο των αναφορών που υποβάλλονται στην Αρχή διαχρονικά, γεγονός που μπορεί να επιβεβαιώσει την άποψη ότι οι πολίτες εμπιστεύονται σταθερά τον Συνήγορο του Πολίτη για τη διευθέτηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν με τη Διοίκηση (Γράφημα 1).

Γράφημα 1

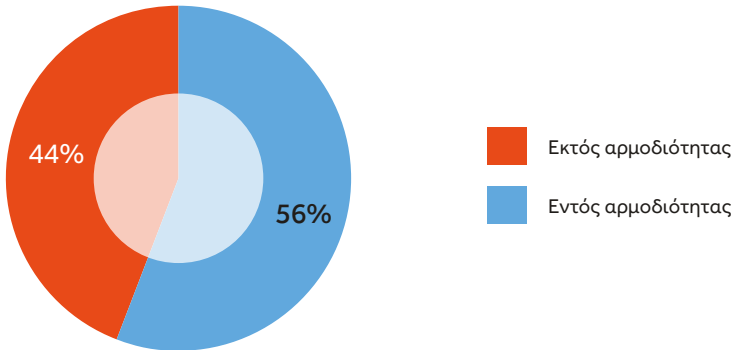
Αριθμός αναφορών κατά τα έτη 2015 - 2024

Οι αναφορές που κατατίθενται κάθε χρόνο στον Συνήγορο του Πολίτη είναι πολλαπλάσιες του αριθμού των αναφορών για τις οποίες η Αρχή έχει, εκ του νόμου, αρμοδιότητα διερεύνησης. Επίσης, είναι πολλαπλάσιες των αναφορών, στη συνέχεια της διερεύνησης των οποίων διαπιστώνεται κάποια μορφή κακοδιοίκησης. Έτσι, από το σύνολο των αναφορών που διεκπεραιώθηκαν κατά το έτος 2024, δηλαδή η διερεύνησή τους ολοκληρώθηκε κατά τη διάρκεια του έτους, το 56% διαπιστώθηκε ότι ήταν εντός της αρμοδιότητας διερεύνησης του Συνηγούρου του Πολίτη (Γράφημα 2).

Γράφημα 2

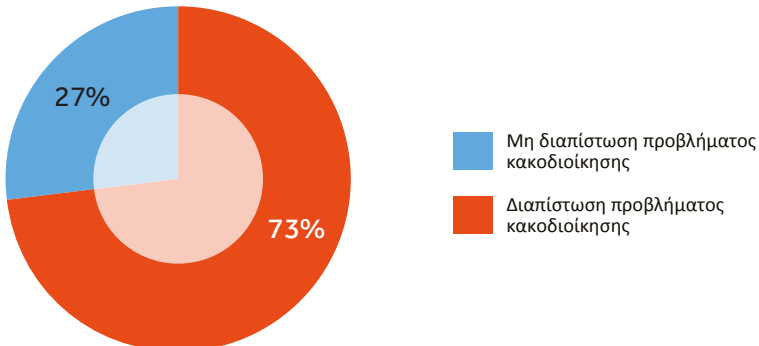
Κατανομή αναφορών έτους 2024 ως προς την αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη

Αντίστοιχα, από τις αναφορές για τις οποίες επιβεβαιώθηκε η αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη και ολοκληρώθηκε η διερεύνησή τους κατά το έτος 2024, διαπιστώθηκε ότι στο 27% του συνόλου δεν παρατηρήθηκε πρόβλημα κακοδιοίκησης και οι αναφορές αυτές χαρακτηρίστηκαν ως «αβάσιμες». Αντίθετα, κρίθηκαν ως «βάσιμες» και, κατά συνέπεια, υπήρξε διαμεσολάβηση και προσπάθεια επίλυσης του προβλήματος κακοδιοίκησης που περιέγραφαν, στο 73% των αναφορών (Γράφημα 3).

Γράφημα 3

Κατανομή των εντός αρμοδιότητας αναφορών που διεκπεραιώθηκαν το έτος 2024

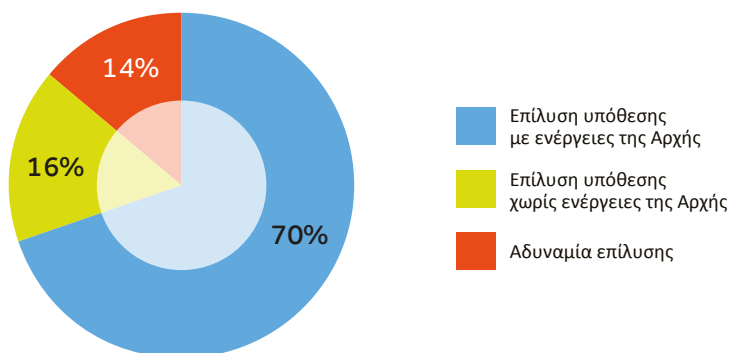

3.2. Η ΕΚΒΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ

Από τις αναφορές, για τις οποίες διαπιστώθηκε κακοδιοίκηση και υπήρξε διαμεσολάβηση, επιλύθηκε θετικά για τους αναφερόμενους πολίτες με ενέργειες της Αρχής η μεγάλη πλειοψηφία των αναφορών (70%). Αντιθέτως, για ένα όχι ευκαταφρόνητο ποσοστό (14%) των αναφορών, δεν ήταν δυνατή η επίλυση των αντίστοιχων υποθέσεων, για λόγους που οφείλονται είτε σε άρνηση της Διοίκησης να ακολουθήσει τις υποδείξεις του Συνηγόρου του Πολίτη είτε σε νομοθετικά κενά ή σε οργανωτικές δυσλειτουργίες. Τέλος, για ένα επίσης σημαντικό ποσοστό (16%) των υπό διερεύνηση αναφορών, οι πολίτες κατόρθωσαν, εντωμεταξύ, να επιλύσουν με ενέργειές τους το πρόβλημα που αντιμετώπιζαν (Γράφημα 4).

Γράφημα 4

Έκβαση διερεύνησης αναφορών έτους 2024
 στις οποίες διαπιστώθηκε πρόβλημα κακοδιοίκησης

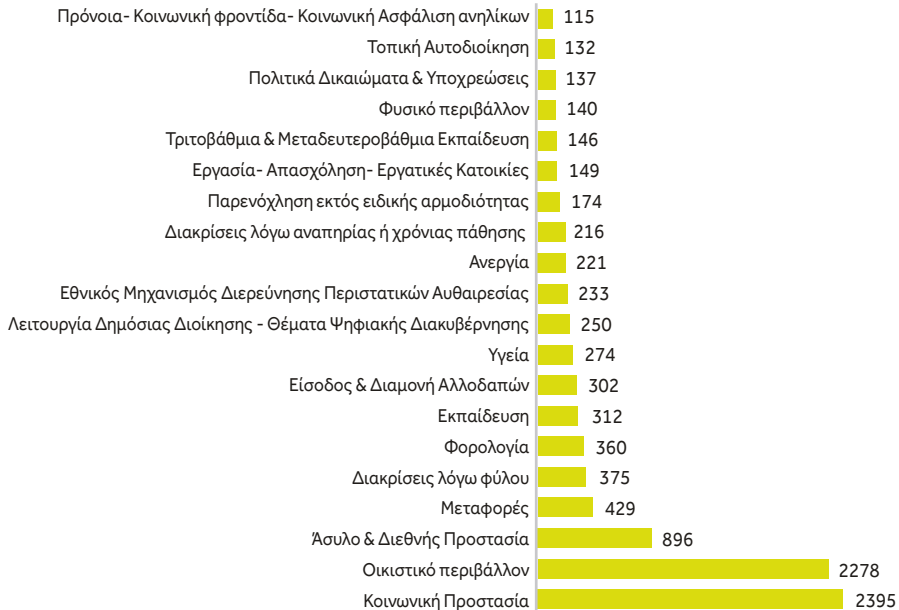
3.3. ΟΙ ΚΥΡΙΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Ζητήματα που αφορούν στην κοινωνική ασφάλιση και πρόνοια αντιπροσωπεύουν, και το έτος 2024, την πλειονότητα των αναφορών που υποβλήθηκαν στην Αρχή (2.395). Ο σταθερά υψηλός αριθμός αναφορών για τα ζητήματα αυτά επιβεβαιώνει τη σπουδαιότητά τους και καταδεικνύει την ανάγκη ολοκλήρωσης των διοικητικών προσαρμογών που, επί σειρά ετών, εκκρεμούν, σε συνάρτηση και με τις αλληπάλληλες τροποποιήσεις του σχετικού νομοθετικού πλαισίου. Πολύ υψηλός παραμένει και ο αριθμός των αναφορών (2.278) με τις οποίες οι πολίτες ζητούν την παρέμβαση της Αρχής για θέματα που σχετίζονται με το οικιστικό περιβάλλον, όπως λ.χ. προβλήματα σχετικά με την οικοδομική δραστηριότητα, τη χωροθέτηση, αδειοδότηση και παρακολούθηση της λειτουργίας έργων και

επιχειρήσεων, τις υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης, κ.ά. Η συγκεκριμένη αύξηση των αναφορών φαίνεται να οφείλεται στη μακροχρόνια έλλειψη χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, σε συνδυασμό και με τις αλληπάλληλες παρατάσεις τακτοποίησης της αυθαίρετης δόμησης. Ταυτόχρονα, η πολιτική ανασφάλεια, που ξεκίνησε κυρίως με τον πόλεμο στην Ουκρανία, συνεχίζεται με ένταση σε παγκόσμιο επίπεδο (Παλαιστίνη, Συρία – Λίβανος, αφρικανικές χώρες) και αναμφίβολα προκάλεσε μεγάλη ροή προσφύγων προς την Ευρώπη και τη χώρα μας, με συνέπεια και την αύξηση των αναφορών σχετικά με τις συνθήκες υποδοχής και χορήγησης του καθεστώτος του πρόσφυγα (900 αναφορές). Προβληματισμό προκαλεί και ο συνεχιζόμενος υψηλός αριθμός αναφορών για διακρίσεις λόγω φύλου, καθώς και των αναφορών που σχετίζονται με την αστυνομική αυθαιρεσία, που υποδεικνύει ότι η χώρα μας πρέπει να καλύψει αρκετά κενά ακόμη στους τομείς αυτούς. Σταθερά υψηλά, όπως κάθε χρόνο, εμφανίζονται και τα προβλήματα που συνδέονται με τις φορολογικές υποθέσεις των πολιτών, την εκπαίδευση, τις μεταφορές. Υπογραμμίζεται, πάντως, ότι κακοδιοίκηση καταγράφηκε σχεδόν σε όλο το φάσμα των λειτουργιών της Διοίκησης, οι πολυπληθέστερες εκ των οποίων εμφανίζονται στο Γράφημα 5.

Γράφημα 5

Κύριες θεματικές αναφορών έτους 2024

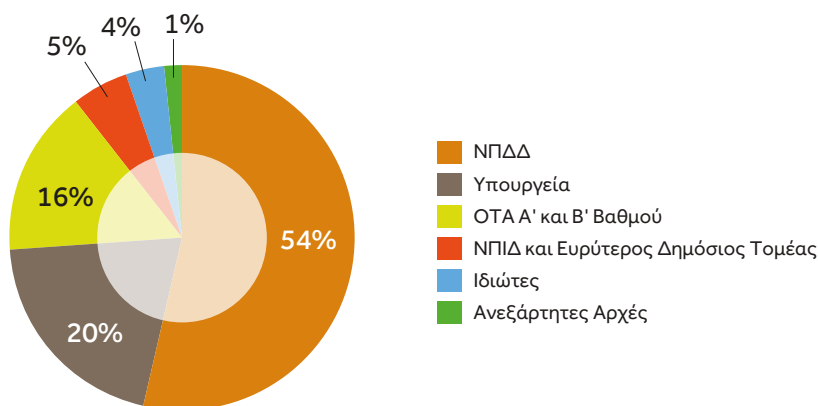

3.4. ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Η κατανομή της κακοδιοίκησης ως προς τους φορείς, διαχωρίζεται σε κακοδιοίκηση προερχόμενη από ενέργειες των Υπουργείων, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού, των Νομικών Προσώπων Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου, των Ανεξαρτήτων Αρχών και των ιδιωτών (σε θέματα ισότητας και δικαιωμάτων του παιδιού). Από την ανάγνωση των αποτελεσμάτων, τα Υπουργεία και η Αυτοδιοίκηση παρουσιάζουν υψηλό ποσοστό κακοδιοίκησης (20% και 16% αντίστοιχα), μειωμένο σε σχέση με τα αντίστοιχα προηγούμενων ετών. Ωστόσο, εντυπωσιακά υψηλότερο ποσοστό κακοδιοίκησης σημειώνουν φορείς που δεν ανήκουν στην Κεντρική Κυβέρνηση, καθώς η κατηγορία των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου ξεπερνά το 54% των περιπτώσεων κακοδιοίκησης (Γράφημα 6).

Γράφημα 6

Κατανομή αναφορών 2024 ανά κατηγορία φορέων

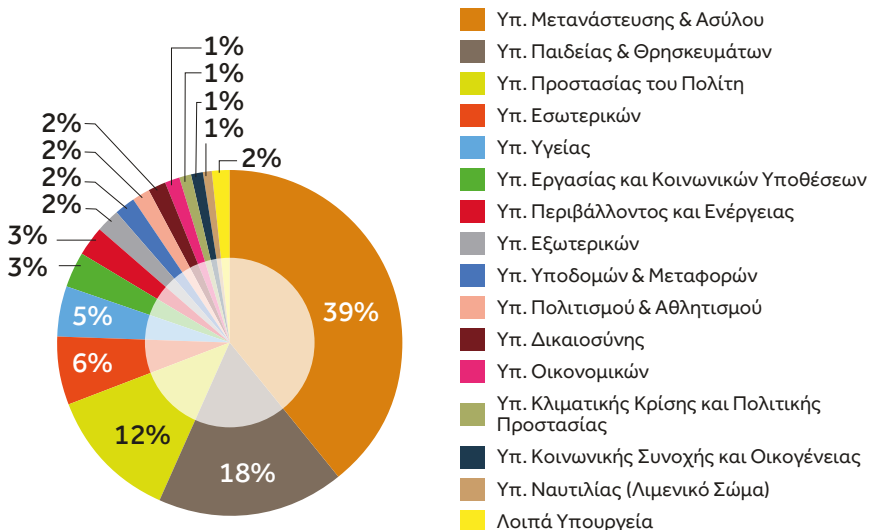
Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι οι φορείς που ασχολούνται με την απονομή συντάξεων, την περίθαλψη, την (τριτοβάθμια κυρίως) εκπαίδευση, τις φορολογικές υποχρεώσεις των πολιτών, κ.λπ., έχουν ενταχθεί σε ειδικές υπηρεσίες που συνιστούν είτε Νομικά Πρόσωπα, είτε Ανεξάρτητες Αρχές (λ.χ. η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, οι φορείς κύριας ασφάλισης ή ασθένειας, κ.λπ.).

Όσον αφορά στα Υπουργεία, όλα σχεδόν συμμετείχαν στο ποσοστό κακοδιοίκησης για το έτος 2024. Αναλυτικότερα, οι αναφορές πολιτών προς Υπουργεία

που διερευνήθηκαν, αφορούσαν σε μεγάλο βαθμό τα Υπουργεία Προστασίας του Πολίτη, Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής και Μετανάστευσης και Ασύλου. Τούτο διότι, όπως ήδη επισημάνθηκε, κατά τη χρονιά που πέρασε υπήρξε μεγάλη αύξηση των μεταναστευτικών ροών στον έλεγχο των οποίων εμπλέκονται τα ανωτέρω Υπουργεία². Παράλληλα, ο Συνήγορος συνέχισε τη διερεύνηση μεγάλου αριθμού υποθέσεων σχετικών με την αυθαιρεσία των αστυνομικών αρχών, όπου ο ελεγχόμενος φορέας είναι (επίσης) το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. Ακολουθούν Υπουργεία για θέματα αρμοδιότητας των οποίων οι πολίτες διαμαρτύρονται κάθε χρόνο, όπως τα Υπουργεία Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, Υποδομών και Μεταφορών, Περιβάλλοντος και Ενέργειας, κ.λπ. Επιβεβαιώνεται, λοιπόν, για άλλη μια χρονιά, το σοβαρό πρόβλημα που διατρέχει την κρατική λειτουργία στον τομέα αυτόν, παρ' όλες τις προσπάθειες εξομάλυνσης και ορθολογισμού, εισάγοντας, λ.χ. εκτεταμένη μηχανογράφηση υπηρεσιών (Γράφημα 7).

Γράφημα 7

Κατανομή αναφορών έτους 2024 ανά υπουργείο

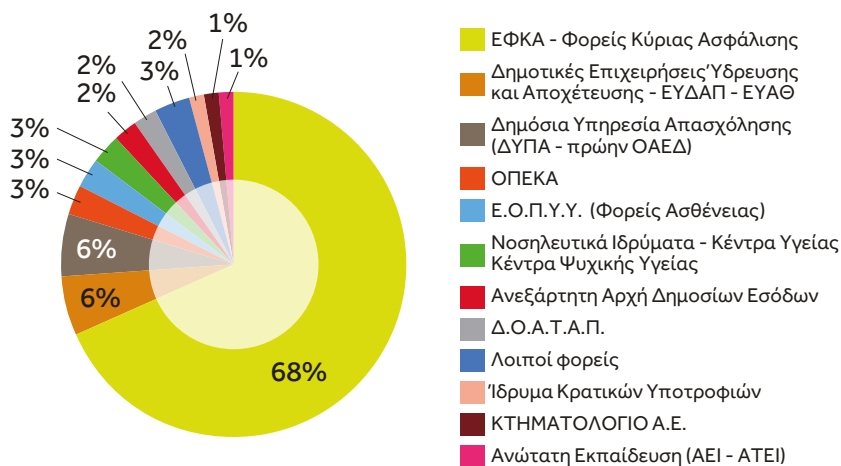

2. Το Λιμενικό Σώμα, υπεύθυνο για τον έλεγχο των θαλάσσιων σημείων εισόδου προσφύγων, υπάγεται διοικητικά στο Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής.

Όσον αφορά στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, και ιδίως τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, συνεχίζεται η «πρωτοκαθεδρία» του Ηλεκτρονικού Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e-ΕΦΚΑ), προς τον οποίο κυρίως αναφέρεται η μεγάλη πλειοψηφία των υποθέσεων που διερεύνησε ο Συνήγορος (68%). Ακολουθούν οι υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης, η Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.Υ.Π.Α.), οι φορείς που είναι αρμόδιοι σε θέματα εκπαίδευσης και αναγνώρισης τίτλων σπουδών, ασθένειας και υπηρεσιών υγείας, και ανώτατης εκπαίδευσης, γεγονός που υπογραμμίζει τα χρόνια προβλήματα της Διοίκησης στους τομείς αυτούς, όπως έχουν περιγραφεί και σε προηγούμενες εκθέσεις της Αρχής (Γράφημα 8).

Γράφημα 8

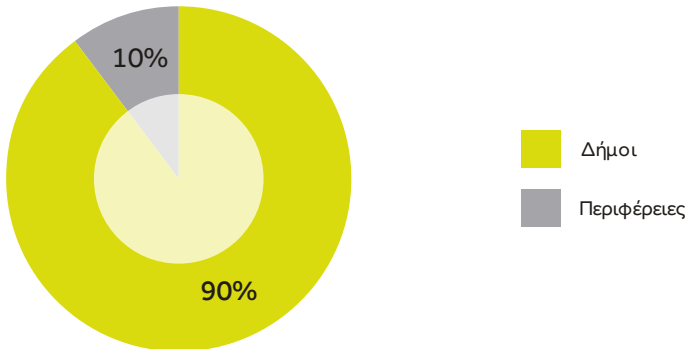
Κατανομή αναφορών 2024 που σχετίζονται με ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ, Ανεξάρτητες Αρχές και ευρύτερο δημόσιο τομέα

Τέλος, όσον αφορά στην τοπική αυτοδιοίκηση, το μεγαλύτερο ποσοστό (90%) αφορά στον Α' βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης, δηλαδή τους δήμους, με τις περιφέρειες να περιορίζονται στο -όχι ευκαταφρόνητο ποσοστό- 10%, φαινόμενο που εξηγείται με το ότι οι αποφάσεις των δήμων επηρεάζουν αμεσότερα και σε μεγαλύτερο βαθμό τον απλό πολίτη (Γράφημα 9).

Γράφημα 9

Κατανομή αναφορών ανά βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης

3.5. Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΣΥΝΗΓΟΡΟ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στην προσπάθειά του να διευκολύνει την πρόσβαση των πολιτών στις υπηρεσίες του, και την έγκαιρη ενημέρωσή τους, έχει υιοθετήσει τρόπους εξυπηρέτησης μέσω ηλεκτρονικών εφαρμογών, εξειδικευμένων ιστοσελίδων και αναρτήσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, καθώς και με συνεχή τηλεφωνική πληροφόρηση.

3.5.1. Το Τμήμα Επικοινωνίας

Στο Τμήμα Επικοινωνίας του Συνηγόρου του Πολίτη λειτουργεί η ηλεκτρονική διεύθυνση press@synigoros.gr, η οποία αποτελεί τον βασικό πυλώνα επικοινωνίας μεταξύ των πολιτών και της Αρχής. Μέσω της διεύθυνσης αυτής, παραλαμβάνονται ερωτήματα και αιτήματα που άπτονται των αρμοδιοτήτων του Συνηγόρου, ενημερώσεις, καθώς και πλήθος εγγράφων Φορέων και Υπηρεσιών.

Κατά το έτος 2024, ο Συνήγορος του Πολίτη δέχθηκε συνολικά 11.525 μηνύματα πολιτών και Υπηρεσιών (e-mails), εκ των οποίων το μεγαλύτερο ποσοστό 63% (7.298 μηνύματα) ανέρχεται σε αναφορές και συσχετιζόμενα έγγραφα αυτών.

Επιμέρους κατηγορίες αφορούν, σε ποσοστό 7% (837 μηνύματα), ζητήματα σχετικά με την παροχή πληροφόρησης από την Αρχή για γενικότερα θέματα λειτουργίας της διοίκησης. Αντίστοιχα, 7% των αιτημάτων των πολιτών (855 μηνύματα) ήταν εκτός αρμοδιότητας. Τέλος, επισημαίνεται η αύξηση των ενημε-

ρώσεων των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (Μ.Κ.Ο.), που ανέρχονται συνολικά σε ποσοστό 6,5 % (759 μηνύματα), (πρβλ. Γράφημα 10).

Γράφημα 10

Δραστηριότητα του Γραφείου "Press" κατά το έτος 2024

3.5.2. Ηλεκτρονικές ιστοσελίδες και εφαρμογές

Και κατά το έτος 2024 ο Συνήγορος του Πολίτη ανέδειξε την παρουσία του στον παγκόσμιο ιστό, μέσω της διαχείρισης ιστοχώρων όπως οι «Synigoros.gr», «Synigoros – Solidarity», «0-18.gr», αλλά και των λογαριασμών του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως το «Facebook» και το «X» (πρώην «Twitter»).

Έτσι, τις ιστοσελίδες «Synigoros.gr» και «Old.Synigoros.gr» επισκέφτηκαν περισσότεροι από 180.000 επισκέπτες. Ο αριθμός των επισκεπτών, αν και εντυπωσιακός, καταδεικνύει μείωση των επισκεπτών στις ιστοσελίδες κατά ένα ποσοστό μεγαλύτερο του 33% (κατά μ.ό.), σε σχέση με το προηγούμενο έτος 2023. Περαιτέρω, τις ιστοσελίδες «Synigoros-Solidarity.gr» και «0-18.gr-Synigoros.gr/paidi», που αναρτούν θέματα που ενδιαφέρουν τις ευάλωτες ομάδες και το παιδί, επισκέφτηκαν αντίστοιχα 95.000 και 3.800 επισκέπτες, αριθμοί που αντιστοιχούν σε αύξηση του αριθμού επισκεπτών, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος 2023, κατά 58% και 32% αντίστοιχα. Σημειώνεται ότι με την έννοια «επισκέπτες» εννοούνται οι «μοναδικοί επισκέπτες».

Τις ιστοσελίδες Facebook(/synigoros) και X/Twitter (@synigoros) προσέγγισαν (μέσω «like» ή «follow») 35.000 χρήστες.

Ο τρόπος πρόσβασης στις ιστοσελίδες είναι, κατά κύριο λόγο, οι μηχανές αναζήτησης, και το μέσο πρόσβασης κυρίως ο ηλεκτρονικός υπολογιστής ή το κινητό τηλέφωνο – “smartphone” (Γράφημα 11).

Γράφημα 11

SYNIGOROS.GR (1/1/2024 – 31/12/2024)

Πλήθος Μοναδικών Επισκεπτών: 65.066

Προβολές Ιστοσελίδων: 296.288

Πηγές Επισκεψιμότητας

Μηχανές αναζήτησης [45,02%]

Απευθείας πρόσβαση [35,80%]

Ιστοχώροι και παραπομπές [19,18%]

Ανάλυση Τεχνολογιών Πρόσβασης (H/Y, smartphone, κινητό)

Πρόσβαση από υπολογιστή [60,02%]

Πρόσβαση από smartphone [38,63%]

Πρόσβαση από tablet [1,35%]

OLD.SYNIGOROS.GR (1/1/2024 – 31/12/2024)

Πλήθος Μοναδικών Επισκεπτών: 121.096

Προβολές Ιστοσελίδων: 286.173

Πηγές Επισκεψιμότητας

Μηχανές αναζήτησης [86,83%]

Απευθείας πρόσβαση [12,08%]

Ιστοχώροι και παραπομπές [1,10%]

Ανάλυση Τεχνολογιών Πρόσβασης (H/Y, smartphone, κινητό)

Πρόσβαση από υπολογιστή [50,11%]

Πρόσβαση από smartphone [47,80%]

Πρόσβαση από tablet [2,09%]

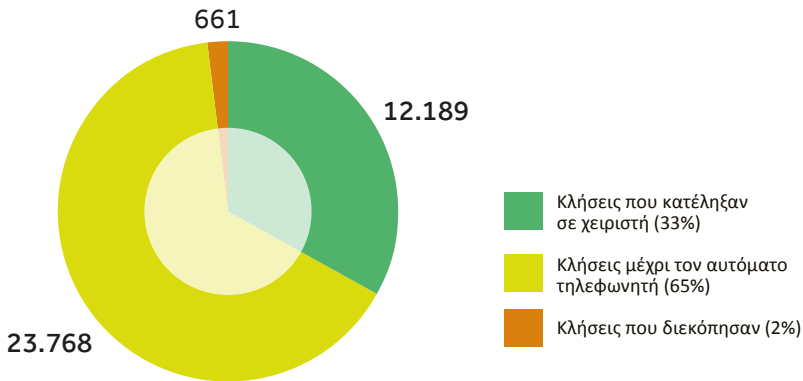
SYNIGOROS-SOLIDARITY.GR (1/1/2024 – 31/12/2024)*
Πλήθος Μοναδικών Επισκεπτών: 94.907
Προβολές Ιστοσελίδων: 203.893
Πηγές Επισκεψιμότητας
Μηχανές αναζήτησης [16,07%]
Απευθείας πρόσβαση [82,52%]
Ιστοχώροι και παραπομπές [1,41%]
Ανάλυση Τεχνολογιών Πρόσβασης (H/Y, smartphone, κινητό)
Πρόσβαση από smartphone [80,14%]
Πρόσβαση από υπολογιστή [16,43%]
Πρόσβαση από tablet [3,43%]
0-18.GR - SYNIGOROS.GR/PAIDI (1/1/2024 - 31/12/2024)*
Πλήθος Μοναδικών Επισκεπτών: 3.809
Προβολές Ιστοσελίδων: 6.344
Πηγές Επισκεψιμότητας
Απευθείας πρόσβαση [74,05%]
Μηχανές αναζήτησης [23,93%]
Ιστοχώροι και παραπομπές [2,02%]
Ανάλυση Τεχνολογιών Πρόσβασης (H/Y, smartphone, κινητό)
Πρόσβαση από smartphone [51,40%]
Πρόσβαση από υπολογιστή [45,21%]
Πρόσβαση από tablet [3,39%]
SOCIAL MEDIA (1/1/2024 – 31/12/2024)
FACEBOOK (/SYNIGOROS)
*Μοναδικοί χρήστες που έχουν κάνει «Like!» στο επίσημο προφίλ / Μέλη δημόσιου προφίλ της Αρχής στα τέλη του 2024: **25.781***
X/TWITTER (@SYNIGOROS)
*Μοναδικοί χρήστες που έχουν κάνει «Follow» / Ακόλουθοι - Followers δημόσιου προφίλ της Αρχής στα τέλη 2024: **7.865***

3.5.3. Το τηλεφωνικό κέντρο

Όσον αφορά στις τηλεφωνικές κλήσεις, εφαρμόζεται το σύστημα της μετάδοσης βασικής πληροφόρησης μέσω αυτοματοποιημένων μηνυμάτων, που ενημερώνουν τους πολίτες για τις αρμοδιότητες της Αρχής και τους καθοδηγούν στις ενέργειές τους για την υποβολή αναφοράς. Στην περίπτωση που ο πολίτης επιθυμεί περισσότερη πληροφόρηση, κατά τις εργάσιμες ημέρες και ώρες, υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης σε ειδικούς επιστήμονες, που χορηγούν πιο εξειδικευμένη ενημέρωση. Στη διάρκεια του έτους 2024 έγιναν 36.618 τηλεφωνικές κλήσεις προς τον Συνήγορο του Πολίτη, από τις οποίες 12.189 (33%) εξυπηρετήθηκαν από ειδικό επιστήμονα. Αντίθετα, 23.768 κλήσεις, δηλαδή το 65% του συνόλου, εξυπηρετήθηκαν από το αυτοματοποιημένο μήνυμα της Αρχής, ενώ σε 661 κλήσεις (2%) διακόπηκε η επικοινωνία (Γράφημα 12).

Γράφημα 12

Κλήσεις στο τηλεφωνικό κέντρο έτους 2024

3.6. ΑΝΤΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ

Ο συνεχιζόμενα υψηλός αριθμός των αναφορών προς τον Συνήγορο του Πολίτη ενισχύει τις διαπιστώσεις της Αρχής για την ανάγκη σοβαρών παρεμβάσεων στους επιμέρους τομείς της Δημόσιας Διοίκησης. Οι πολίτες εξακολουθούν να απασχολούνται με θέματα ασφάλισης και συντάξεων, υγείας, πολεοδομικών παραβάσεων ή φορολογικών διαδικασιών, και γενικά με προβλήματα που έχουν αναδειχθεί με τις παρεμβάσεις της Αρχής, μέσα από νομοθετικές προτάσεις,

πορίσματα και ειδικές εκθέσεις και περιγράφονται στην παρούσα έκθεση. Απαιτούνται, λοιπόν, παρά τη συνεχιζόμενη υλοποίηση δράσεων που βελτιώνουν τη λειτουργία του δημοσίου τομέα (π.χ. η συνεχής επέκταση των λειτουργιών της διαδραστικής πύλης «gov.gr»), επιπλέον ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις σε πολλά και κρίσιμα πεδία διοικητικής δράσης, στα οποία εμφανίζονται «συστημικές» δυσλειτουργίες, όπως και ενίσχυση του κράτους πρόνοιας και του κράτους δικαίου, στους κρίσιμους τομείς που η ετήσια έκθεση αποτυπώνει.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Η Αρχή, για ακόμα μία χρονιά, έδρασε με γνώμονα τη διασφάλιση των θεμελιωδών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων και επιχείρησε, μέσω των διαμεσολαβητικών παρεμβάσεών της σε καίρια και επίκαιρα ζητήματα που αφορούν τους πολίτες, να συμβάλει στη βελτίωση της λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης.

Επιγραμματικά, οι θεματικές ενότητες, τις οποίες αναδεικνύει ο Συνήγορος για το έτος 2024, είναι οι ακόλουθες:

- Προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- Δικαιώματα και παιδική προστασία
- Εκπαίδευση
- Εργασία
- Κοινωνική Ασφάλιση
- Υπηρεσίες Υγείας και Πρόνοιας
- Το νερό ως αγαθό σε ανεπάρκεια
- Οικονομικές ενισχύσεις σε πληγέντες από φυσικές καταστροφές
- Εκκρεμή ζητήματα που σχετίζονται με μέτρα της περιόδου της πανδημίας
- Βεβαίωση προστίμων από παραβάσεις Κ.Ο.Κ. προηγούμενων ετών
- Η Προστασία ανεπιτήρητων ιπποειδών - Η περίπτωση του Υμηττού

1. Προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων

1.1. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΠΡΟΞΕΝΙΚΩΝ ΓΡΑΦΕΙΩΝ

Ο Συνήγορος διερεύνησε σημαντικό αριθμό υποθέσεων σχετικά με δυσλειτουργίες των ελληνικών Προξενικών Γραφείων, ως προς τη δυνατότητα ορισμού ραντεβού, την επικύρωση εγγράφων και τη διεκπεραίωση αιτημάτων χορήγησης θεωρήσεων εισόδου.

1.1.1. Αδυναμία ορισμού ραντεβού

Ο Συνήγορος δέχθηκε αναφορές από πολίτες που αδυνατούν να προγραμματίσουν ραντεβού³, μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας, με τα αρμόδια Προξενεία.

3. Αναφορές για Προξενικά Γραφεία της Λευκωσίας, του Ισλαμαμπάντ, της Δαμασκού, του Σίδνεϋ, του Μόντρεαλ και της Αμπούτζα.

Από την έρευνα προέκυψε ότι η πλατφόρμα προγραμματισμού εμφανίζει ελάχιστη ή και καθόλου διαθεσιμότητα, ενώ, ανά περιπτώσεις, δεν περιγράφεται με σαφήνεια η διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί για τη διεκπεραίωση της υπόθεσης ή παρέχονται αντιφατικές οδηγίες, με αποτέλεσμα μεγάλες καθυστερήσεις και τλαιπωρία. Όπως επισήμανε η Αρχή⁴, ενώ το σύστημα ηλεκτρονικών ραντεβού στοχεύει στην ταχύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών, πολλοί αδυνατούν να προγραμματίσουν στοιχειωδώς τις υποθέσεις τους, καθώς δεν ενημερώνονται εγκαίρως για τα διαθέσιμα ραντεβού, που εξαντλούνται άμεσα, ούτε για τις νέες διαθεσιμότητες.

Προτάθηκε, συνεπώς, να υπάρξει η δυνατότητα πιο μακροπρόθεσμου προγραμματισμού ραντεβού, η κατάλληλη παραμετροποίηση της πλατφόρμας για την άμεση επαναδιάθεση των ακυρωμένων ραντεβού, η τακτική ενημέρωσή της με επικαιροποιημένες πληροφορίες για τις διαθέσιμες διαδικασίες και τα νέα ραντεβού. Περαιτέρω, επισημάνθηκε η σημασία της εναλλακτικής εξυπηρέτησης με φυσική παρουσία, ώστε να μην αποκλείονται κατηγορίες πολιτών. Τέλος, κάθε απόκλιση από τη σειρά χρονικής προτεραιότητας στη διεκπεραίωση υποθέσεων θα πρέπει να είναι αιτιολογημένη, ενώ οι σχετικοί λόγοι θα πρέπει να είναι προσβάσιμοι στους ενδιαφερόμενους σε απλή και κατανοητή γλώσσα, για λόγους διαφάνειας και ασφάλειας δικαίου.

1.1.2. Προβλήματα κατά την επικύρωση εγγράφων πολιτών τρίτων χωρών

Κατά τον χειρισμό αναφορών, εντοπίστηκαν σημαντικές καθυστερήσεις ή/και αδυναμία επικύρωσης εγγράφων πολιτών τρίτων χωρών. Τα προβλήματα αφορούν κυρίως χώρες, το καθεστώς των οποίων δεν αναγνωρίζει η Ελλάδα (π.χ. Αφγανιστάν), και χώρες «υψηλού κινδύνου»⁵ για πλαστογραφίες εγγράφων. Ο Συνήγορος πρότεινε τη συνεργασία των αρμόδιων Υπουργείων, ώστε να βρεθούν εναλλακτικοί τρόποι επικύρωσης των δικαιολογητικών από το Αφγανιστάν, στη βάση καλών πρακτικών άλλων κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.). Περαιτέρω, επισήμανε ότι, αν και είναι κατανοητή η ανάγκη διασφάλισης της γνησιότητας των προσκομιζόμενων εγγράφων, κάθε πρόσθετη δικλείδα ασφαλείας πρέπει να αιτιολογείται ειδικά, επαρκώς και με σαφήνεια, ιδίως όταν δεν προβλέπεται στη νομοθεσία. Δεν είναι, για παράδειγμα, κατανοητό γιατί ο

4. Βλ. υπ' αρ. 356782/40164/2024 έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη.

5. Για τη διασφάλιση της γνησιότητας του εγγράφου, το ΥΠ.ΕΞ. ακολουθεί στις περιπτώσεις αυτές μια άκρως γραφειοκρατική διαδικασία, η οποία περιλαμβάνει: θετική εισήγηση προς το Προξενείο από δικηγορική εταιρεία εγνωσμένου κύρους, επικύρωση της γνησιότητας της υπογραφής του ξένου αξιωματούχου από υπάλληλο του ελληνικού Προξενείου και στη συνέχεια επικύρωση του γνησίου της υπογραφής του υπαλλήλου αυτού από το Κ.Ε.Π.Π.Α.Ε. (άρθρο 249 Οργανισμού ΥΠ.ΕΞ.).

ενδιαφερόμενος θα πρέπει να προβεί εκ νέου στην έκδοση του πιστοποιητικού που επιθυμεί να επικυρώσει (με σημαντική οικονομική και χρονική επιβάρυνση), εφόσον η υπογραφή του υπαλλήλου του ελληνικού Προξενείου που έχει αρχικά επικυρώσει το πιστοποιητικό⁶ έχει κριθεί γνήσια, βάσει αντιπαραβολής με τον υπηρεσιακό του φάκελο, ή για ποιον λόγο το ελληνικό Προξενείο στο Ν. Δελχί⁷ απαιτεί ειδικό πληρεξούσιο από τον ενδιαφερόμενο, προκειμένου εκείνος να εξουσιοδοτήσει τρίτον για να καταβάλει το παράβολο για λογαριασμό του.

1.1.3. Υπέρμετρες καθυστερήσεις στην εξέταση αιτημάτων χορήγησης θεώρησης εισόδου τύπου D για οικογενειακή επανένωση

Διαπιστώθηκε η υπέρμετρη -άνω και των τριών ετών- καθυστέρηση Προξενικών Γραφείων (ιδίως των Ν. Δελχί και Ισλαμαμπάντ) στη διακρίβωση ύπαρξης οικογενειακής σχέσης. Ο Συνήγορος αντιλαμβάνεται ότι τα Γραφεία αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, εξαιτίας της σημαντικής υποστελέχωσης και του φόρτου εργασίας, αλλά και των γενικότερων συνθηκών που επικρατούν στις χώρες αυτές. Ωστόσο, η διαπίστωση αυτή δεν αναιρεί την υποχρέωσή τους να εξαντλούν τις αντικειμενικές τους δυνατότητες, με γνώμονα την τήρηση της νομιμότητας και τον σεβασμό στο κατοχυρωμένο δικαίωμα των μεταναστών για οικογενειακή επανένωση.

Μια τέτοια μακρά περίοδος αναμονής, ουσιαστικά εκμηδενίζει τη δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος, υπονομεύει τον στόχο της κοινωνικής ένταξης, εντείνει την κρίση εμπιστοσύνης των μεταναστών στις υπηρεσίες του ελληνικού κράτους και, εν τέλει, συνιστά παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας. Για τον λόγο αυτό, η Αρχή διαμεσολαβεί εντόνως, ώστε τα Προξενεία να ανταποκριθούν στον ρόλο τους εντός εύλογου χρονικού διαστήματος, ιδίως όταν εμπλέκονται στη διαδικασία ανήλικα τέκνα⁸. Στις περισσότερες περιπτώσεις, ωστόσο, λαμβάνει τυπικές απαντήσεις, ότι οι αιτήσεις εξετάζονται με βάση την αρχή της χρονικής προτεραιότητας, χωρίς να γνωστοποιείται συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα. Το, δε, Προξενικό Γραφείο στο Νέο Δελχί δεν ανταποκρίνεται καθόλου ούτε στα έγγραφα της Αρχής, ούτε λοιπών εμπλεκόμενων υπηρεσιών⁹.

6. Φ.Υ. 359368.

7. Φ.Υ. 357026.

8. Φ.Υ. 320657.

9. Φ.Υ. 350074 και 353366.

1.1.4. Μη επαρκώς αιτιολογημένες αρνητικές αποφάσεις χορήγησης θεώρησης εισόδου κατά τη διαδικασία μετάκλησης για εργασία

Ο Συνήγορος έγινε αποδέκτης αναφορών από εργοδότες που έχουν μετακαλέσει πολίτες τρίτων χωρών για εργασία και διαμαρτύρονται για την αναιτιολόγητη άρνηση χορήγησης εθνικών θεωρήσεων εισόδου από τα Προξενικά Γραφεία, παρόλο που είχαν εγκριθεί οι σχετικές αιτήσεις από τις Υπηρεσίες Αλλοδαπών και Μετανάστευσης. Κατά τη διερεύνηση των υποθέσεων, διαπιστώθηκε ότι στους ενδιαφερόμενους κοινοποιείται το τυποποιημένο έντυπο απόρριψης, σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΚ) 810/2009, με σημειωμένο έναν από τους αναγραφόμενους σε αυτό λόγους – με συνηθέστερο τη μη απόδειξη του σκοπού και του διαστήματος της διαμονής στη χώρα – χωρίς παράθεση εξατομικευμένης αιτιολόγησης, καταλείποντας κενά και αμφιβολίες για την ορθότητα της κρίσης, τόσο στους εργοδότες, όσο και στους μετακαλούμενους αλλοδαπούς. Η πρακτική αυτή λειτουργεί αποτρεπτικά στην κατάθεση προσφυγής, αφού δεν υπάρχουν συγκεκριμένοι λόγοι προς αντίκρουση.

Η Αρχή ζήτησε την αναγραφή σαφούς, ειδικής και επαρκούς αιτιολογίας στο πεδίο των παρατηρήσεων του εν λόγω εντύπου, ώστε να ενημερώνονται οι ενδιαφερόμενοι για τους εξατομικευμένους λόγους απόρριψης. Ορισμένα Προξενικά Γραφεία (π.χ. Ραμπάτ) ανταποκρίθηκαν, ενημερώνοντας για τα συμπεράσματα που προέκυψαν κατά τη συνέντευξη των ενδιαφερομένων¹⁰, ενώ άλλα (π.χ. Ισλαμαμπάντ) περιορίστηκαν στη γενική διαβεβαίωση ότι έχει ακολουθηθεί η νόμιμη διαδικασία εξέτασης του αιτήματος, αρνούμενα να παράσχουν περισσότερες πληροφορίες και εσφαλμένα υπολαμβάνοντας ότι η Αρχή δεν μπορεί να ασκήσει έλεγχο, εφόσον δεν έχει κατατεθεί από τον ενδιαφερόμενο αίτηση θεραπείας ή προσφυγή ενώπιον της δικαιοσύνης¹¹.

1.2. ΕΚΔΟΣΗ ΝΕΟΥ ΤΥΠΟΥ ΤΑΥΤΟΤΗΤΩΝ ΑΠΟ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΣ

Ο Συνήγορος έλαβε σειρά αναφορών¹² από πολίτες που αδυνατούσαν να προγραμματίσουν ηλεκτρονικό ραντεβού στην πλατφόρμα της Ενιαίας Ψηφιακής Πύλης της Δημόσιας Διοίκησης (gov.gr) για την έκδοση νέου τύπου ταυτότητας ή την αντικατάστασή της. Επιπλέον, πολίτες¹³ που είχαν κλείσει ηλεκτρονικό ραντεβού σε κατά τόπους Γραφεία Ταυτοτήτων Αστυνομικών Διευθύνσεων δεν

10. Ενδεικτικά Φ.Υ. 350148.

11. Φ.Υ. 354568 και 348347.

12. Φ.Υ. 342528, 343912, 357778 και 357388.

13. Φ.Υ. 347613 και 346612.

εξυπηρετήθηκαν, επειδή ο τόπος μόνιμης κατοικίας τους ήταν διαφορετικός. Επίσης, Έλληνες του εξωτερικού ανέφεραν ότι αδυνατούσαν να προγραμματίσουν ηλεκτρονικό ραντεβού για να εκδώσουν νέα ταυτότητα κατά την επίσκεψή τους στη χώρα¹⁴.

Ο Συνήγορος ζήτησε διευκρινίσεις από τη Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας της Ελληνικής Αστυνομίας, δεδομένου ότι Διοικητές Αστυνομικών Διευθύνσεων επικαλούνταν συστημικά προβλήματα και υποστελέχωση των υπηρεσιών τους. Επισημάνθηκε η ανατιολόγητη ταλαιπωρία των πολιτών, αντίθετα με την αρχή της χρηστής διοίκησης, και προτάθηκε ο επαναπρογραμματισμός και η αύξηση των ψηφιακών ραντεβού. Τονίστηκε, δε, η ανάγκη να μην περιορίζεται η εξυπηρέτηση των πολιτών στον τόπο μόνιμης κατοικίας, ώστε να αποσυμφορηθούν οι αναμονές σε δήμους με μεγάλο πληθυσμό.

Σε συνέχεια των προτάσεων του Συνηγόρου, τροποποιήθηκε η Κοινή Απόφαση των Υπουργών Προστασίας του Πολίτη και Ψηφιακής Διακυβέρνησης, με θέμα «*Δημιουργία ψηφιακής πλατφόρμας για προγραμματισμό ραντεβού των φυσικών προσώπων από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη για την έκδοση ή αντικατάσταση νέου τύπου δελτίου ταυτότητας*¹⁵». Με τη νέα ρύθμιση, επικαιροποιείται η πλατφόρμα προγραμματισμού των ραντεβού (id.gov.gr) και διασφαλίζεται ότι τηρείται ικανή χρονική απόσταση μεταξύ τους. Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη περιορισμούς στο ωράριο και τη διαθεσιμότητα της Αρχής Έκδοσης, οι ώρες και οι ημέρες των διαθέσιμων ραντεβού μπορούν να μεταβληθούν, ανά χρονικά διαστήματα και ανά θέση εργασίας, υιοθετώντας τις προτάσεις του Συνηγόρου για αύξηση των ραντεβού. Τέλος, οι πολίτες μπορούν πλέον να υποβάλλουν αίτηση στην Αρχή έκδοσης που επιθυμούν, ανεξαρτήτως του Δήμου που είναι εγγεγραμμένοι ή της διεύθυνσης που δηλώνουν στη φορολογική τους δήλωση.

1.3. ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

1.3.1. Συνθήκες, διαδικασίες και τερματισμός συνθηκών υποδοχής

Τον Συνήγορο απασχόλησαν περιορισμοί που τέθηκαν για την πρόσβαση δικηγόρων στην Κλειστή Ελεγχόμενη Δομή (Κ.Ε.Δ.) Σάμου, όπως η υποχρέωση έγγραφης ειδοποίησης την προηγούμενη μέρα ή παράδοσης της αστυνομικής ταυτότητας. Η Αρχή τόνισε ότι δεν πρέπει να απαιτούνται πρόσθετες διατυπώσεις, πέραν όσων ορίζει η νομοθεσία για την είσοδο των δικηγόρων, λαμβάνοντας υπόψη και τις σύντομες προθεσμίες στη διαδικασία ασύλου. Μετά την

14. Φ.Υ. 346485, 356895 και 353944.

15. Βλ. άρθρο 5Α Κ.Υ.Α. 31993/23.09.2024 (Β' 5345) που τροποποίησε την υπό στοιχεία 3021/19/91-α/22.09.2023 όμοιά της (Β' 5619).

παρέμβαση, εστάλησαν οδηγίες από τη Γενική Γραμματεία Υποδοχής Αιτούντων Άσυλο προς τις περιφερειακές μονάδες της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΥΠ.Υ.Τ.), σύμφωνα με τις οποίες απαιτείται απλή επίδειξη -και όχι παράδοση- της δικηγορικής ταυτότητας, ενώ η προηγούμενη ενημέρωση είναι δυναμική, προκειμένου να είναι διαθέσιμος ο ειδικά διαμορφωμένος χώρος συνάντησης με τους εντολείς¹⁶.

Το 2024 συνεχίστηκε η εξέταση αναφορών για τις δυσμενείς συνθήκες διαμονής στις Κ.Ε.Δ. Σάμου και Κω, λαμβάνοντας εξηγήσεις από την ΥΠ.Υ.Τ. ως προς τις αθρόες αφίξεις στα τέλη του 2023¹⁷. Τον Συνήγορο απασχόλησε και η πρακτική της Κ.Ε.Δ. Σάμου να επιτρέπει τη μετακίνηση από το νησί, αίροντας τον γεωγραφικό περιορισμό των διαμενόντων, κατόπιν παραίτησής τους από την παροχή υλικών συνθηκών υποδοχής σε όλη την επικράτεια¹⁸. Ως αποτέλεσμα, οι παραιτηθέντες δεν γίνονταν δεκτοί σε άλλες δομές φιλοξενίας και δεν λάμβαναν οικονομικό βοήθημα. Επισημάνθηκε ότι, όταν το κράτος ανταποκρίνεται πλημμελώς στην υποχρέωσή του για παροχή αξιοπρεπών συνθηκών υποδοχής και αποτελεσματικής διαδικασίας ασύλου, ο γεωγραφικός περιορισμός πρέπει να αίρεται αυτεπάγγελα, ιδίως για πρόσωπα με ευάλωτα χαρακτηριστικά¹⁹, ενώ η υπογραφή της ως άνω παραίτησης -η οποία δεν προβλέπεται στη νομοθεσία- δεν παράγει έννομα αποτελέσματα. Η ΥΠ.Υ.Τ. υποστήριξε ότι οι παραιτήσεις έγιναν αυτοβούλως, κατόπιν ενημέρωσης και υπεύθυνης δήλωσης κατοικίας και διαβίωσης με ίδιους πόρους²⁰.

Ο Συνήγορος διαμεσολάβησε επίσης στην Κ.Ε.Δ. Κω, διότι δεν επέτρεψε τη συνέχιση της διαμονής δύο ενηλίκων κι ενός χωρισμένου ανηλίκου με τον αδελφό του, μετά την παρέλευση 30 ημερών από την επίδοση της απόφασης αναγνώρισής τους ως προσφύγων²¹. Η συνέχιση της παραμονής τους στο νησί ήταν αναγκαία, λόγω καθυστέρησης στην έκδοση άδειας διαμονής ενιαίου τύπου (Α.Δ.Ε.Τ.), που συνδεόταν και με εσφαλμένη εφαρμογή της νομοθεσίας ως προς τη δακτυλοσκόπηση, ενόψει αναπηρίας. Η Αρχή τόνισε ότι η παράλειψη του νομοθέτη να εκδώσει την προβλεπόμενη απόφαση²², για τις περιπτώσεις παράτασης των υλικών συνθηκών υποδοχής, δεν αναιρεί την υποχρέωση της Διοίκησης να λαμβάνει αποφάσεις, σεβόμενη το βέλτιστο συμφέρον κάθε παιδιού και

16. Φ.Υ. 333848.

17. Φ.Υ. 345376, 345457 και 351738, σε συνέχεια διαμεσολάβησης για Φ.Υ. 341254 και 343094.

18. Φ.Υ. 353111.

19. Άρ. 43 και 49 ν. 4939/2022 και Υ.Α. 1140/02.12.2019 (Β'4736).

20. Απαντητικά έγγραφα της ΥΠ.Υ.Τ. με αριθμ. 158979/29.05.2024 και 259122/17.10.2024.

21. Φ.Υ. 353881, 356939.

22. Βλ. εξουσιοδοτική διάταξη άρθ. 109 ν. 4939/2022.

την προστασία των προσώπων με ευάλωτα χαρακτηριστικά. Τόνισε, επιπλέον, ότι η σύντμηση του δικαιώματος παραμονής των προσφύγων στις δομές, από 6 μήνες σε 30 ημέρες, δεν συνοδεύτηκε νομοθετικά από αντίστοιχη μείωση του χρόνου έκδοσης της Α.Δ.Ε.Τ., με αποτέλεσμα, ενώ αυτή εκκρεμεί, να εκτίθενται οι πρόσφυγες σε αστεγία και επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης. Κατόπιν της δι-αμεσολάβησης, υπήρξε ενημέρωση ότι οι ενήλικες έλαβαν την Α.Δ.Ε.Τ. και ότι επετράπη στον χωρισμένο ανήλικο η εκ νέου διαμονή στην Κ.Ε.Δ. μαζί με τον αδελφό του.

1.3.2. Ζητήματα ένταξης προσφύγων

Καταγράφηκε καθυστέρηση στην έκδοση των αδειών διαμονής ενιαίου τύπου (Α.Δ.Ε.Τ.) αναγνωρισμένων προσφύγων, λόγω τεχνικών προβλημάτων στη χορήγηση του δελτίου αιτούντος διεθνή προστασία (Δ.Α.Δ.Π.), το οποίο ορίζεται ως αναγκαίο δικαιολογητικό²³. Το τεχνικό πρόβλημα συνδεόταν με την ενεργοποίηση του προσωρινού αριθμού ασφάλισης και υγειονομικής περίθαλψης αλλοδαπού (Π.Α.Α.Υ.Π.Α.) ή/και την ανάγκη αναβάθμισης του συστήματος²⁴. Με δεδομένο ότι το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο²⁵ ρυθμίζει τα ζητήματα περί χορήγησης/μετατροπής του Π.Α.Α.Υ.Π.Α. όταν έχει υποβληθεί μεταγενέστερη αίτηση ασύλου, όπως στις υπό εξέταση περιπτώσεις, ο Συνήγορος ζήτησε ενημέρωση για τη φύση του τεχνικού προβλήματος και τις ενέργειες της Διοίκησης, η οποία τελικά ανταποκρίθηκε, χορηγώντας στους πρόσφυγες Δ.Α.Δ.Π., με ενεργοποιημένο Π.Α.Α.Υ.Π.Α.

Παράλληλα, έχει ληφθεί σημαντικός αριθμός αναφορών²⁶ για καθυστερήσεις στην ανανέωση των Α.Δ.Ε.Τ., ενώ οι βεβαιώσεις που χορηγούνται, όσο εκκρεμεί η ανανέωση, δεν εγγυώνται την απόλαυση των δικαιωμάτων των προσφύγων. Η Αρχή ζήτησε να ενημερωθεί για τις επικείμενες ρυθμίσεις σχετικά με: α) την έκδοση βεβαιώσεων με ειδικές προδιαγραφές, στα πρότυπα του Κώδικα Μεταναστευσης, και με πρόβλεψη για γενική αποδοχή της από τρίτους, και β) την υποβολή της αίτησης ανανέωσης Α.Δ.Ε.Τ. μέσω ειδικής ηλεκτρονικής πλατφόρμας, με ηλεκτρονική έκδοση βεβαίωσης περί εκκρεμούς ανανέωσης. Η Διοίκηση

23. Άρθ. 6 της Κ.Υ.Α. 513542/05.09.2022 (Β' 4763) «Διαδικασία χορήγησης Άδειας Διαμονής Ενιαίου Τύπου στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας».

24. Φ.Υ. 351546, 348470 και 351063.

25. Κ.Υ.Α. 605869/13.10.2022 (Β' 5392) «Ρυθμίσεις για τη διασφάλιση της πρόσβασης των αιτούντων διεθνούς προστασίας στις υπηρεσίες υγείας, την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, την κοινωνική ασφάλιση και την αγορά εργασίας – Έκδοση Π.Α.Α.Υ.Π.Α.».

26. Ενδεικτικά Φ.Υ. 355384, 359772 και 359133. Για το ζήτημα βλ. Ετήσιες Εκθέσεις 2021, 2022 και 2023.

ενημέρωσε ότι αναμένεται ακόμη η νομοθετική ρύθμιση που έχει εισηγηθεί²⁷.

Το έτος 2024 υποβλήθηκε σειρά αναφορών σχετικά με τις προϋποθέσεις ενεργοποίησης του Αριθμού Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης (Α.Μ.Κ.Α.) σε αγνωρισμένους πρόσφυγες²⁸. Στην παρέμβασή του, ο Συνήγορος εστίασε στις διατάξεις²⁹ που απαιτούν, ως δικαιολογητικό κατοικίας στη χώρα, την προσκόμιση βεβαίωσης πρόσληψης από εργοδότη ή σύμβασης εργασίας αναρτημένης στην Εργάνη ή βεβαίωσης έναρξης εργασιών, με αποτέλεσμα οι πρόσφυγες να μην έχουν πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη έως ότου βρουν εργασία. Επισημάνθηκε στα Υπουργεία Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης και Μετανάστευσης και Ασύλου ότι οι παραπάνω ρυθμίσεις έρχονται σε αντίθεση με υφιστάμενες διατάξεις του εθνικού και ενωσιακού δικαίου, αφού διαφοροποιούν τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας από τους Έλληνες πολίτες και εμποδίζουν την ισότιμη πρόσβασή τους σε υπηρεσίες υγείας και επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας. Το Υπουργείο Μετανάστευσης, λαμβάνοντας υπόψη τις επισημάνσεις, εισηγήθηκε προς τη Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων την τροποποίηση της επίμαχης διάταξης, προκειμένου να απαλειφθεί η δυσμενής διάκριση. Αναμένεται η ανταπόκριση του Υπουργείου Εργασίας.

Τέλος, ο Συνήγορος λαμβάνει τα τελευταία χρόνια αναφορές για πολυτελείς καθυστερήσεις στη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης προσφύγων, λόγω αντικειμενικής αδυναμίας να προσκομιστούν τα αναγκαία δικαιολογητικά και ταξιδιωτικά έγγραφα (π.χ. λόγω πολέμου στις χώρες καταγωγής). Οι παρεμβάσεις του Συνηγόρου, ως προς το ότι θα πρέπει η Υπηρεσία Ασύλου να επιδείξει πνεύμα επιείκειας και ευελιξίας, όπως επιτάσσει η νομοθεσία και η νομολογία³⁰, δεν βρήκαν ανταπόκριση. Ήδη εκκρεμούν ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.) τρεις υποθέσεις κατά της Ελλάδας για το ζήτημα³¹, στις δύο από τις οποίες έχει παρέμβει ο Συνήγορος³².

27. Το υπ' αριθμ. 58515/16.02.2024 έγγραφο του Διοικητή της Υπηρεσίας Ασύλου, το υπ' αριθμ. 355384/316047/39669/08.08.2024 έγγραφο του Συνηγόρου προς τη Δ/ση Νομικής Υποστήριξης Ασύλου και Υποδοχής και το υπ' αριθμ. 230276/11.09.2024 έγγραφο της τελευταίας.

28. Φ.Υ. 353419, 355140, 355619 και 358724.

29. ΚΥΑ Φ80320/109864/14.12.2023 (Β' 7280), άρθρ. 6, παρ. 5.

30. Άρθρο 11, παρ. 2, Οδηγίας 2003/86/ΕΚ και άρθρο 14 π.δ. 131/2006. Βλ. και ΔιοικΠρωτΑθ, 493/2020 και 861/2022, ΝΟΜΟΣ.

31. Suji v. Greece – 13250/23, Dotani v. Greece – 31077/23, Ndikumana v. Greece – 41855/23.

32. Φ.Υ. 321629 και 331989.

1.4. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

Κρατούμενος σε Σωφρονιστικό Κατάστημα, με ποσοστό αναπηρίας άνω του 50% βάσει Απόφασης Γνωστοποίησης Αποτελέσματος Ποσοστού Αναπηρίας (Γ.Α.Π.Α.) του ε - ΕΦΚΑ, ζήτησε τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου, προκειμένου να υποβάλει αίτηση στον Οργανισμό Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ο.Π.Ε.Κ.Α.) για να ενταχθεί στο Πρόγραμμα Οικονομικής Ενίσχυσης ατόμων με συγγενή αιμολυτική αναιμία ή συγγενή αιμορραγική διάθεση ή σύνδρομο επίκτητης ανοσολογικής ανεπάρκειας³³. Οι οικείες αιτήσεις υποβάλλονται αυτοπροσώπως ή δια εκπροσώπου, αποκλειστικά μέσω των Κέντρων Κοινότητας ή των Περιφερειακών Διευθύνσεων του Ο.Π.Ε.Κ.Α., και εξετάζονται από τις αρμόδιες υπηρεσίες του.

Κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης, προέκυψε ότι η πρακτική ήταν να υποβάλλουν οι κρατούμενοι την αίτηση, προφανώς με τη βοήθεια του συγγενικού περιβάλλοντος, στον τόπο της κατοικίας τους πριν την έναρξη της κράτησης, χωρίς να εμπλέκεται το Σωφρονιστικό Κατάστημα. Τούτο δημιουργούσε, ωστόσο, πρόβλημα σε όσους δεν έχουν συγγενικό περιβάλλον ή επικοινωνία με αυτό, όπως στη συγκεκριμένη περίπτωση. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι τόπος κατοικίας του κρατούμενου θεωρείται το Σωφρονιστικό Κατάστημα, στο οποίο εκτίει την ποινή του, και πρότείνει να καταστεί δυνατή η υποβολή αίτησης δια μέσου της Κοινωνικής Υπηρεσίας ή της Γραμματείας του Σωφρονιστικού Καταστήματος (με σχετική εξουσιοδότηση), είτε απευθείας προς τον Ο.Π.Ε.Κ.Α., είτε με τη συνδρομή του Κέντρου Κοινότητας της περιοχής. Εν τέλει, με μέριμνα του Σωφρονιστικού Καταστήματος, κι αφού ο κρατούμενος παρείχε εξουσιοδότηση σε υπαλλήλους, επικαιροποιήθηκε ο Α.Μ.Κ.Α. του, ενεργοποιήθηκε ο ανενεργός τραπεζικός λογαριασμός του και υπέβαλε την αίτηση δια μέσου του Κέντρου Κοινότητας της περιοχής του Καταστήματος.

1.5. ΚΑΤΑΥΛΙΣΜΟΙ ΡΟΜΑ – ΕΠΙΒΟΛΗ ΠΡΟΣΤΙΜΩΝ ΓΙΑ ΑΥΘΑΙΡΕΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ

1.5.1. Η ιδιαιτερότητα του στεγαστικού ζητήματος των Ρομά

Οι πρωτοβουλίες και οι δράσεις της πολιτείας υπέρ της στεγαστικής αποκατάστασης των Ρομά της χώρας μας βρίσκουν κατ' αρχήν το νομικό τους έρεισμα στο άρθρο 21 παρ. 4 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο «η απόκτηση κατοικίας από αυτούς που την στερούνται ή που στεγάζονται ανεπαρκώς αποτελεί αντικείμενο ειδικής φροντίδας του κράτους». Η πρόβλεψη αυτή βεβαίως δεν σημαίνει, ούτε ότι καθένας μπορεί να απαιτήσει από το κράτος τη διάθεση κατοικί-

33. Φ.Υ. 347478.

ας ούτε βέβαια ότι, εφόσον κάποιος δεν διαθέτει κατοικία, μπορεί να καταλάβει αυτογνωμόνως κάποιο ξένο ακίνητο σε ιδιωτική ή δημόσια γη. Τέτοια δικαιώματα δεν μπορεί κανείς νόμιμα να έχει, ακόμη και αν διαθέτει ορισμένη φυλετική καταγωγή ή οποιοδήποτε άλλο ειδικό χαρακτηριστικό ή ιδιότητα. **Επομένως, το να αξιώνει αυτοδικαίως κάποιος στέγης ή να καταπατά ξένη ιδιοκτησία, απλώς και μόνον επειδή είναι λ.χ. Ρομά, θα συνιστούσε ευθεία παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης εις βάρος όλων των υπολοίπων.** Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, το κράτος οφείλει, κατά την εφαρμογή των νόμων και την εκδήλωση της μέριμνάς του, να λαμβάνει υπόψη την κρίσιμη ιδιαιτερότητα των χαρακτηριστικών και της θέσης όσων τελούν στη δικαιοδοσία του. Η παράλειψη να το πράξει, συνιστά και αυτή, με τη σειρά της, παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, καθώς το κράτος και οι υπηρεσίες του εμφανίζονται να μεταχειρίζονται με τον ίδιο τρόπο ανόμοιες καταστάσεις και πρόσωπα με κρίσιμες μεταξύ τους διαφορές.

Η κατοικία αναγνωρίζεται στο Σύνταγμα και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Σ.Δ.Α.) ως μείζονος σημασίας στοιχείο για την ιδιωτική ζωή και την ανάπτυξη της προσωπικότητας, και συνδέεται ευθέως με την άσκηση πλήθους δικαιωμάτων και ελευθεριών. **Το κατοικείν των Ρομά στη χώρα μας αποτελεί ένα ιδιαίτερο κοινωνικό μέγεθος, που απαιτεί την ειδική μέριμνα του κράτους.** Όπως έχει γίνει δεκτό και από το Ε.Δ.Δ.Α., η υποχρέωση διασφάλισης της ανθρώπινης αξιοπρέπειας δεν εξαντλείται αρνητικά στην υποχρέωση αποτροπής των προσβολών της, αλλά εκτείνεται στην υποχρέωση του κράτους να λαμβάνει με ενεργό τρόπο θετικά μέτρα για την άρση καταστάσεων, των οποίων η ανοχή και η διατήρηση συνιστά εξευτελιστική μεταχείριση όσων τις υφίστανται. Και τέτοια κατάσταση μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά η επί σειρά πολλών ετών ανοχή ή/και διατήρηση των άθλιων συνθηκών, υπό τις οποίες διαβιούν οι Ρομά σε αρκετούς καταυλισμούς της χώρας. Κατά συνέπεια, οι ιδιαίτερες περιστάσεις του κατοικείν των Ρομά αποτελούν κρίσιμο στοιχείο, το οποίο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τη λήψη, όχι μόνον θετικών μέτρων για τη στέγασή τους, αλλά και μέτρων σε βάρος τους, ιδίως στο σκέλος που αφορά την αναλογικότητα και την προσφορότητά τους. Άλλωστε, κρίσιμο για το εγχείρημα της στεγαστικής τους αποκατάστασης, είναι ο σχεδιασμός αυτός και η περίοδος μετάβασης στο επιδιωκόμενο στεγαστικό αποτέλεσμα να μην περιάγει τη συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα σε κατάσταση ακόμη μεγαλύτερης εξαθλίωσης, υπονομεύοντας εν τέλει το οικείο εγχείρημα.

1.5.2. Η κατασκευή πρόχειρων καταλυμάτων από ευτελή υλικά για πρωταρχική στέγαση

Σε εφαρμογή της ως άνω οφειλόμενης μέριμνας του κράτους για ειδικές πληθυσμιακές ομάδες, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, οι πολεοδομικές

ρυθμίσεις που αφορούν την προστασία ευάλωτων ομάδων και τη λήψη θετικών μέτρων υπέρ αυτών, όπως η διάταξη του άρθρ. 6 του ν. 2790/2000, περί επειγόντων στεγαστικών προγραμμάτων, εφαρμόζονται και για τους Ρομά, σύμφωνα με ρητή επέκταση και σε αυτούς, κατά την παρ. 11 του άρθρου 13 του ν. 3212/2003 και το άρθρο 34 του ν. 3448/2006, με το οποίο στις «ειδικές κοινωνικές ομάδες» συμπεριλαμβάνονται και οι Ρομά.

Επιπροσθέτως, στην ισχύουσα, με αριθμ. οικ. ΡΟ 64/2018 Κ.Υ.Α. για την Προσωρινή Μετεγκατάσταση Ειδικών Κοινωνικών Ομάδων – Βελτίωση Συνθηκών Διαβίωσης, ορίζεται (άρθρα 1 και 2) ότι η παρέμβαση της Πολιτείας για τη μετεγκατάσταση ειδικών κοινωνικών ομάδων «που διαβιούν σε συνθήκες μη αποδεκτές σε πρόχειρα ή παράτυπα καταλύματα και αντιμετωπίζουν εξαιρετικές δυσχέρειες στην κοινωνική ένταξη» αποσκοπεί στη «διασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης» και «την κοινωνική ένταξη του συνόλου των ωφελουμένων βάσει ατομικών σχεδίων ένταξης».

Εν τοις πράγμασι, επομένως, **η Πολιτεία αναγνωρίζει την ύπαρξη αυτών των αυθαίρετων εγκαταστάσεων και, στο πλαίσιο ειδικής μέριμνας, αναλαμβάνει την υποχρέωση και την ευθύνη για την οριστική διευθέτηση του ζητήματος**, αρχικά έστω και της προσωρινής, αλλά ασφαλούς και υπό αξιοπρεπείς συνθήκες, στέγασής τους. Σε αυτή τη, μεταβατικού χαρακτήρα, παρέμβαση δεν προβλέπεται διαδικασία για τον χαρακτηρισμό των καταλυμάτων ως αυθαιρέτων και για την επιβολή ανάλογων κυρώσεων, ενώ η εφαρμογή των υφιστάμενων γενικών διατάξεων εμφανίζεται δυσανάλογη και ανεπιεικής, αλλά και ανακόλουθη με την επιδιωκόμενη προσπάθεια της πολιτείας για εξεύρεση στεγαστικής λύσης.

Τονίζεται, δε, ότι στην προηγούμενη με αριθμό Γ.Π/23641/2003 (Φ.Ε.Κ. Β' 973/15.07.2003) Κ.Υ.Α., υπήρχε ρητή αναφορά ότι οι υπάρχουσες πρόχειρες εγκαταστάσεις πλανοδίων παραμένουν (εφόσον πληρούν βασικές, για τη διατήρηση της ζωής και την ασφάλεια, προϋποθέσεις), μέχρι να καθορισθούν και να δημιουργηθούν οργανωμένοι χώροι εγκατάστασής τους (άρθρο 5). Επομένως, το πνεύμα και ο σκοπός της οικείας νομοθεσίας συνεκτιμά το γεγονός ότι οι υφιστάμενες πρόχειρες κατασκευές είναι αυθαίρετες μέχρι την υλοποίηση της στεγαστικής αποκατάστασης από την Πολιτεία, με μέριμνα των αρμοδίως εμπλεκόμενων φορέων της κεντρικής, περιφερειακής και τοπικής διοίκησης.

1.5.3. Καταλογισμός προστίμων για αυθαίρετες κατασκευές

Ενόψει των ανωτέρω επισημάνσεων, προκαλεί ιδιαίτερο προβληματισμό η πρακτική κάποιων δημοτικών αρχών, οι οποίες εξακολουθούν να επιβάλλουν πρόστιμα σε Ρομά για αυθαίρετες κατασκευές σε χώρο όπου είτε είχε προσδιοριστεί ως σημείο προσωρινής μετεγκατάστασης είτε υπάρχει μακροχρόνια διαμονή

ευάλωτων που αδυνατούν να αποκτήσουν με τα οικονομικά μέσα που διαθέτουν κατοικία με όλους τους σχετικούς όρους που ορίζει η Πολιτεία. **Τα πρόστιμα αυτά, πέραν της συχνά αμφίβολης προσφορότητας και αναλογικότητάς τους, εξωθούν παράλληλα τους Ρομά σε μεγαλύτερη κοινωνική απομόνωση και εξαθλίωση, επιτείνοντας τον κύκλο του κοινωνικού αποκλεισμού.** Τούτο διότι, λόγω του ύψους τους, οι υπόχρεοι αδυνατούν να τα πληρώσουν, με αποτέλεσμα να δημιουργείται μη εξυπηρετήσιμο χρέος προς το Δημόσιο, το οποίο θέτει προσκόμματα σε πλήθος δραστηριοτήτων, σημαντικών για την εξυπηρέτηση κρίσιμων βιοτικών αναγκών των Ρομά και των οικογενειών τους.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση των Ρομά της Δημοτικής Ενότητας Άμφισσας, στους οποίους επιβλήθηκαν πρόστιμα για αυθαίρετες κατασκευές σε καταυλισμούς όπου κατοικούν εδώ και μία δεκαετία³⁴. Πρόκειται για δύο καταυλισμούς που βρίσκονται εκατέρωθεν της Εθνικής Οδού Άμφισσας – Λαμίας, στις θέσεις Κάμινος και Νησί – Κουμπούλι, όπου διαβιούν συνολικά 140 άτομα³⁵ σε άθλιες συνθήκες, χωρίς καμία υποδομή, σε πρόχειρα παραπήγματα. Για την εξεύρεση λύσης, η εκάστοτε δημοτική αρχή προέβη σε διάφορες ενέργειες, οι σημαντικότερες από τις οποίες συνοψίζονται ως εξής:

1. Χωροθέτηση προσωρινής εγκατάστασης ευάλωτων ομάδων στη θέση Κάμινος (2013),
2. Έγκριση δημιουργίας οργανωμένης προσωρινής εγκατάστασης στην Κάμινο (2018),
3. Προσπάθεια μετεγκατάστασης κατοίκων από το Νησί – Κουμπούλι στην Κάμινο (2019),
4. Διαπραγμάτευση έκτασης της ΕΤΒΑ-ΒΙ.ΠΕ. Α.Ε. για μετεγκατάσταση του καταυλισμού της θέσης Κάμινος σε νέα τοποθεσία (2020 – 2022).

Όλες οι ανωτέρω προσπάθειες απέτυχαν για διάφορους λόγους, με αποτέλεσμα οι Ρομά να παραμένουν στους ως άνω δύο καταυλισμούς και να εξακολουθούν να κατασκευάζουν και να χρησιμοποιούν παραπήγματα για τη στέγασή τους. Για κάθε ένα από αυτά τα παραπήγματα³⁶, το 2021, ο Δήμος Δελφών επέβαλε πρόστιμο ανέγερσης και πρόστιμο διατήρησης για τα έτη 2021 – 2023, το οποίο ανέρχεται σε πολλές χιλιάδες ευρώ. **Ενδεικτικά αναφέρεται ότι επιβλήθηκε συνολικό πρόστιμο 63.525€** για ανέγερση και διατήρηση αυθαίρετης κατασκευής 77 τ.μ. από ευτελή υλικά, η αξία της οποίας υπολογίστηκε σε 550€ το τ.μ.

34. Φ.Υ. 351853.

35. Σύμφωνα με την τελευταία καταγραφή του οικείου δήμου τον Φεβρουάριο – Μάρτιο 2024.

36. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Υπηρεσίας Δόμησης, πρόκειται για 25 κατασκευές στη θέση Νησί – Κουμπούλι και 22 στη θέση Κάμινος.

Εν προκειμένω, εύλογη εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι η αξία του αυθαιρέτου και, κατά συνέπεια, το ύψος του προστίμου, υπολογίζεται με την τιμή ζώνης της περιοχής για σταθερές και μόνιμες κατοικίες, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο πρόχειρος και προσωρινός χαρακτήρας των παραπηγμάτων και τα ευτελή υλικά των κατασκευών. **Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα, σε κάθε φερόμενο ιδιοκτήτη/χρήστη του παραπήγματος να επιβάλλεται ένα υπέρογκο πρόστιμο -και πάντως δυσανάλογο της πραγματικής ευτελούς αξίας κατασκευής-** γεγονός που με τη σειρά του καθιστά την εξόφληση αντικειμενικά ανέφικτη, δεδομένης και της οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης των διαβιούντων.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, ο Συνήγορος ζήτησε από τον αρμόδιο δήμο **να επανεξετάσει τις Βεβαιώσεις Φόρου Προστίμου Αυθαιρέτου** που εξέδωσε η Υπηρεσία Δόμησης, **προς την κατεύθυνση ανάκλησής τους**. Για την ενέργεια αυτή, θα πρέπει να συνεκτιμηθεί ιδίως η οφειλόμενη, κατά τη νομοθεσία, ειδική μέριμνα του δήμου στο εγχείρημα για τη στεγαστική αποκατάσταση (άρθρα 75, 185 και 187 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων), αλλά και οι συνθήκες και οι ιδιαίτερες ποιοτικές και πολιτισμικές περιστάσεις του κατοικείν των Ρομά, που υπαγορεύουν τη στάθμιση των μέτρων που μπορούν να λαμβάνονται σε βάρος τους, με κριτήριο την αρχή της αναλογικότητας και της προσφορότητας της κύρωσης.

Ο Συνήγορος υπενθύμισε, τέλος, ότι η, απορρέουσα από το Σύνταγμα και τη νομοθεσία, ειδική μέριμνα για τις ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των Ρομά, επιτάσσει την αποφυγή εκ μέρους των εκάστοτε αρμοδίων αρχών κάθε μέτρου βίαιης αποβολής ή δι' άλλου τρόπου αναγκαστικής αποχώρησης από τον τόπο κατοικίας τους, **αν δεν έχει προηγηθεί η υπόδειξη συγκεκριμένου χώρου μετεγκατάστασης και νόμιμης παραμονής τους**, που να πληροί τουλάχιστον τους βασικούς όρους αξιοπρέπειας και την ενεργό λήψη μέτρων για τη διευθέτηση των πρακτικών πτυχών της μετεγκατάστασης αυτής.

2. Δικαιώματα και παιδική προστασία

2.1. ΦΙΛΙΚΗ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

2.1.1. Αυτοψία στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Κασσαβέτειας

Ο Συνήγορος πραγματοποίησε αυτοψία στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων (Ε.Κ.Κ.Ν.) Κασσαβέτειας. Η γενική εικόνα του Καταστήματος, όπου μετακινήθηκαν οι ανήλικοι κρατούμενοι από το Ε.Κ.Κ. Κορίνθου, θεωρήθηκε προβληματική, καθώς δεν είχαν υλοποιηθεί – τουλάχιστον με τρόπο επαρκή και λειτουργικό – έργα που θα διασφάλιζαν αξιοπρεπείς συνθήκες κράτησης, σύμφωνα με τη

στόχευση του δικαίου ανηλίκων, τις επιταγές της Διεθνούς Σύμβασης Δικαιωμάτων του Παιδιού (Δ.Σ.Δ.Π.) και των ρυθμίσεων του ν. 4228/2014.

Καίριο πρόβλημα αποτελεί η ακαταλληλότητα των κτιριακών υποδομών για τη λειτουργία Καταστήματος Κράτησης Ανηλίκων: οι χώροι κράτησης δεν ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες των ανηλίκων, η υποδομή για το σχολείο κρίνεται ανεπαρκής, το προαύλιο δεν διαθέτει εγκαταστάσεις για άθληση και ψυχαγωγία, η αίθουσα πολλαπλών χρήσεων δεν διαθέτει τουαλέτα και το γυμναστήριο είναι συνήθως μη προσβάσιμο. Μολονότι το Κατάστημα λειτουργεί εντός του Αγροτικού Καταστήματος για ενηλίκους, οι υπαίθριοι χώροι δεν αξιοποιούνται για άθληση και δημιουργική απασχόληση ως μέσα εκτόνωσης και αποτροπής εντάσεων. Κρίσιμο ζήτημα αποτελεί η αδυναμία επαρκούς επίβλεψης των θαλάμων, λόγω της αρχιτεκτονικής του χώρου και της έλλειψης προσωπικού. Κατά την αυτοψία, αναδείχθηκε έντονο πρόβλημα σωματικής και ψυχολογικής βίας μεταξύ κρατούμενων και βίαιης αφαίρεσης αντικειμένων, ενώ οι ίδιοι οι κρατούμενοι εξέφρασαν έντονη συναισθηματική φόρτιση, αγωνία για την ασφάλειά τους και αίσθηση εγκλωβισμού. Καθώς δεν υπάρχουν κοινόχρηστοι χώροι πίσω από το κιγκλίδωμα, το προβλεπόμενο ωράριο συνεπάγεται πολύωρο περιορισμό στους θαλάμους χωρίς ενήλικη υποστηρικτική παρουσία, θετικά ερεθίσματα και ευκαιρίες εκτόνωσης με αποδεκτούς τρόπους. Περαιτέρω, διαπιστώθηκαν ελλείψεις σε καίριες ειδικότητες, όπως ψυχολόγου/ παιδοψυχιάτρου, νοσηλεύτη, κ.ά., παρά την καταγραφή των ελλείψεων κατά τη μεταφορά των ανηλίκων, τις προσπάθειες του Καταστήματος και τις θεσμικές παρεμβάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη. Ωστόσο, σε χρόνο μεταγενέστερο της επίσκεψης, τοποθετήθηκε προσωρινά στο Κατάστημα ψυχολόγος.

Από την κοινωνική υπηρεσία τονίστηκε η ανάγκη ενίσχυσης των εκπαιδευτικών δομών του Καταστήματος και η έλλειψη λυκείου, με συνέπεια οι ανήλικοι να μην ασκούν το δικαίωμα στην εκπαίδευση και να μην επωφελούνται του ευεργετικού υπολογισμού λόγω φοίτησης. Μεταγενέστερα, η Αρχή ενημερώθηκε από τη Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής πως πρόκειται να ιδρυθεί Γυμνάσιο με τάξεις λυκείου το επόμενο σχολικό έτος.

Δυσλειτουργίες παρατηρήθηκαν σε σχέση με τις ιατρικές υπηρεσίες, ιδίως σε συνάρτηση με την εικόνα βίαιων περιστατικών. Από τη μελέτη ιατρικών φακέλων προέκυψε η ανάγκη τήρησης των προβλεπόμενων στον Κανονισμό βιβλίων, καθώς εντοπίστηκαν περιπτώσεις αυτοτραυματισμών και σοβαρών τραυματισμών τις ημέρες που ακολουθούσαν την είσοδο νέου κρατούμενου, παραπέμποντας σε αναφορές ανηλίκων για άσκηση βίας σε συγκρατούμενους. Επιπλέον, πέραν της περίθαλψης, δεν ακολουθεί ενημέρωση της διοίκησης ή άλλης αρμόδιας υπηρεσίας σε περιπτώσεις υπόνοιες ή αναφοράς ότι η σωματική βλάβη είναι αποτέλεσμα άσκησης βίας.

Κατά την έναρξη λειτουργίας του Καταστήματος, παρά τις συστάσεις του Συνηγόρου, δεν παρασχέθηκε επιμόρφωση σχετικά με τις ιδιαίτερες ανάγκες της κράτησης ανηλίκων. Ωστόσο, τα παιδιά εξέφρασαν θετική άποψη για τη μεταχείρισή τους από το προσωπικό. Οι κοινωνικοί λειτουργοί διατύπωσαν την επιθυμία πιο τακτικής συνεργασίας και ανάπτυξης δράσεων με τους ανηλίκους, που παρεμποδίζονται λόγω της επιφόρτισής τους με διοικητικά καθήκοντα. Κατά τον χρόνο της αυτοψίας δεν υπήρχαν προγράμματα άθλησης, απασχόλησης/ψυχαγωγίας, επαγγελματικής κατάρτισης και προετοιμασίας για επανένταξη στην κοινότητα. Η μόνη αθλητική δραστηριότητα παρεχόταν μέσω του σχολείου, αποκλειστικά για μαθητές. Τέλος, δεν υπήρχε διαχωρισμός υποδίκων και καταδικασμένων.

Δεδομένων των παραπάνω, ο Συνήγορος προτείνει:

- να προστεθεί κεφάλαιο στον Σωφρονιστικό Κώδικα και να συνταχθεί ξεχωριστός κανονισμός λειτουργίας για ανήλικους κρατούμενους, ώστε να διασφαλίζονται τα δικαιώματα και η ολοκληρωμένη διαχείριση των αναγκών τους,
- να ενισχυθεί το συσσίτιο με δεκατιανό και απογευματινό, και τα γεύματα να προσαρμοστούν στις διατροφικές προτιμήσεις παιδιών της ηλικίας τους,
- να εξασφαλιστεί η κάλυψη του Καταστήματος από ψυχολόγο ή/και ψυχίατρο με καθημερινή παρουσία και δυνατότητα συνεργασίας με εξωτερικούς φορείς,
- να εισαχθούν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης με δυνατότητα πιστοποίησης,
- να εισαχθεί πρωτόκολλο ενεργειών για τη διαχείριση και παραπομπή στις αρμόδιες αρχές περιστατικών σωματικής βλάβης ανηλίκων, σε περιπτώσεις υπόνοιας άσκησης βίας, ή πιθανολογούμενης άσκησης ψυχολογικής βίας,
- να καταβληθεί προσπάθεια διασύνδεσης με τον τοπικό Δικηγορικό Σύλλογο ή Μ.Κ.Ο. με σχετική δραστηριότητα, για παροχή νομικής ενημέρωσης και συμβουλευτικής,
- να παρέχεται κατά την είσοδο στο Κατάστημα πλήρης και αναλυτική ενημέρωση, σε γλώσσα κατανοητή, σχετικά με τον ισχύοντα κανονισμό και τα Δικαιώματα των (Ανήλικων) Κρατούμενων³⁷.

Σε κάθε περίπτωση, **ο Συνήγορος του Πολίτη δεν παρεκκλίνει της σταθερά διατυπωμένης θέσης του περί ακαταλληλότητας των Καταστημάτων Κράτησης, με τη μορφή που λειτουργούν, για την εξυπηρέτηση των σκοπών του σω-**

37. Έκδοση της Γενικής Γραμματείας Αντεγκληματικής Πολιτικής: https://www.lawspot.gr/sites/default/files/images/nea/misc/alfavitari_kratoumenou.pdf

φρονισμού και της επανένταξης ανηλίκων. Επιμένει, αντίθετα, στην ανάγκη λειτουργίας δομών οικογενειακού τύπου, προσανατολισμένων στην υποστήριξη παιδιών που έχουν εμπλακεί στην παραβατικότητα³⁸.

2.1.2. Παρέμβαση προς Αστυνομία – Ανήλικοι και αστυνομικοί έλεγχοι

Ο Συνήγορος έλαβε αναφορά³⁹ σχετικά με ανακοινώσεις της Αστυνομίας για διεξαγωγή ελέγχων με σκοπό τη συλλογή στοιχείων και τη χαρτογράφηση της κίνησης ανηλίκων που ενδεχομένως εμπλέκονται σε περιστατικά παραβατικότητας. Σύμφωνα με τα περιγραφόμενα, από δελτία τύπου της ΕΛ.ΑΣ., προκύπτει ότι σε κάθε τέτοια δράση ελέγχονται εκατοντάδες ανήλικοι, οι οποίοι δεν είναι ύποπτοι τέλεσης αξιόποινων πράξεων, καθώς κανείς από αυτούς δεν συλλαμβάνεται ούτε προσάγεται. Η παραπάνω πρακτική αντίκειται στις συντονισμένες δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη θέσπιση και θεμελίωση της «Φιλικής στα Παιδιά Δικαιοσύνης», στις οποίες έχει ενταχθεί και το Υπουργείο Δικαιοσύνης.

Η Αρχή απευθύνθηκε εγγράφως στη Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, ζητώντας ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία για το σχέδιο πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας και παραβατικότητας των ανηλίκων, όπως ανακοινώθηκε με το από 07.04.2024 δελτίο τύπου και μεταγενέστερες ανακοινώσεις της Αστυνομίας. Παράλληλα, εξέφρασε προβληματισμό για ενδεχόμενο στιγματισμό και τραυματισμό των ανηλίκων και ζήτησε ενημέρωση, μεταξύ άλλων, σχετικά με: α) την εκπαίδευση που παρέχεται στα στελέχη που συμμετέχουν στους ελέγχους, ώστε να εξασφαλίζεται η προστασία των δικαιωμάτων των ανηλίκων και η υιοθέτηση ενδεδειγμένων μεθόδων διάδρασης με αυτούς, β) τα μέτρα που λαμβάνονται για την αποτροπή εκφοβισμού και ψυχικού τραυματισμού των ελεγχόμενων ανηλίκων, γ) τη μεθοδολογία επιλογής των ελεγχόμενων ανηλίκων, δ) τα κριτήρια επιλογής των περιοχών δράσης, ε) τυχόν εμπλοκή του θεσμού του Αστυνομικού της Γειτονιάς ή Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης της Παραβατικότητας, στ) το είδος και τον τρόπο αξιολόγησης των στοιχείων που συγκεντρώνονται, και ζ) τον αριθμό ανηλίκων που έχουν ελεγχθεί, προσαχθεί ή συλληφθεί, στο πλαίσιο του ανακοινωθέντος επιχειρησιακού σχεδιασμού.

Το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας χορήγησε στην Αρχή ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα των ελέγχων, περιέγραψε τις επιχειρησιακές παρεμβάσεις,

38. <https://www.synigoros.gr/el/category/grafeio-typoy-and-epikoinwnias/post/parathrhseis-or-sxedio-nomoy-gia-poiniko-kwdika-kai-kwdika-poinikhs-dikonomias>

39. Φ.Υ. 356938.

όπως έχουν ήδη δημοσιοποιηθεί, και ενημέρωσε για την εκπαίδευση που λαμβάνουν τα στελέχη και τις διαταγές/οδηγίες που έχουν εκδοθεί.

2.1.3. Παρατηρήσεις στην Επιτροπή παρά τω Πρωθυπουργώ για τη Βία και την Παραβατικότητα των Ανηλίκων

Ανταποκρινόμενος σε πρόσκληση της Επιτροπής παρά τω Πρωθυπουργώ για τη Βία και την Παραβατικότητα των Ανηλίκων, και ενόψει της κατάρτισης «Εθνικού Σχεδίου Στρατηγικής Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας και Παραβατικότητας Ανηλίκων», **ο Συνήγορος καταρχάς ανέδειξε την ανάγκη συντονισμένης και ορθολογικά οργανωμένης πολιτικής, με έμφαση στην πρόληψη, για την αντιμετώπιση του φαινομένου της βίας στην οποία εμπλέκονται παιδιά, με οποιονδήποτε τρόπο και ρόλο. Στην κατεύθυνση αυτή, υπογράμμισε τη σημασία των κοινοτικών φορέων πρόνοιας και ψυχικής υγείας για την έγκαιρη πλαισίωση ευάλωτων οικογενειών, την ανίχνευση παραγόντων διακινδύνευσης του παιδιού και την αποτελεσματική διαχείριση προβλημάτων σε πρώιμο στάδιο.** Σε ό,τι αφορά στην επαφή ανηλίκων με το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, έθεσε υπόψη της Επιτροπής εγγράφως θεσμικές παρεμβάσεις του, όπως:

- Σύνταξη⁴⁰ και πρόταση αξιοποίησης φιλικού στα παιδιά Οδηγού με τίτλο «*Ήρθες σε επαφή με την Αστυνομία; Αναγνώρισε τα Δικαιώματά Σου!*», με πληροφορίες χρήσιμες στα παιδιά που έρχονται σε επαφή με την ΕΛ.ΑΣ. ως ύποπτα ή κατηγορούμενα για τη διαδικασία και τις δικονομικές εγγυήσεις⁴¹.
- Πρόσκληση για θέσπιση και εφαρμογή πρωτοκόλλων εξατομικευμένης αξιολόγησης αναγκών των παιδιών που εμπλέκονται στο Σύστημα Ποινικής Δικαιοσύνης ως θύματα, ύποπτα ή κατηγορούμενα⁴².
- Αίτημα έκδοσης σαφών οδηγιών για τη μεταχείριση ανηλίκων από την ΕΛ.ΑΣ.⁴³ (άμεση ενημέρωση κηδεμόνα, εξέταση με παρουσία κηδεμόνα ή συνηγό-

40. Σε συνεργασία με τον Σύνδεσμο Επιμελητών Δικαστηρίων Ανηλίκων και τη UNICEF.

41. Ο εν λόγω Οδηγός τέθηκε υπόψη του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, χωρίς ωστόσο να υιοθετηθεί από την πολιτεία η πρόταση της Αρχής - η οποία μάλιστα κάλυπτε μέσω της UNICEF τη μετάφραση σε περισσότερες γλώσσες και τη γραφιστική επεξεργασία-προκειμένου ο οδηγός να διανέμεται από την ΕΛ.ΑΣ. κατά την επαφή με ανηλίκους.

42. Σε ευθυγράμμιση με τις προβλέψεις των Οδηγιών 2011/93/ΕΕ (άρθ. 19), 2016/800/ΕΕ (άρθ. 7) και 2012/29/ΕΕ (άρθ. 22).

43. Πρόταση στη βάση της συνταγματικής επιταγής προστασίας της παιδικής ηλικίας (άρθρο 21 Σ.) και την υποχρέωση διασφάλισης του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού (άρθρο 3 Δ.Σ.Δ.Π., ν. 2101/1992).

ρου⁴⁴, απλή και σαφής ενημέρωση συλληφθέντος για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του, δέσμευση με χειροπέδες μόνο σε απόλυτη ανάγκη, αποφυγή κάθε μορφής βίας ή εκφοβισμού, σεβασμός και ευαισθησία).

- Προτάσεις τροποποίησης του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Κ.Π.Δ.) για διασφάλιση δικονομικών εγγυήσεων (ιδιαίτερη διαδικασία κλήτευσης ανήλικου μάρτυρα, εξέταση ανήλικου μάρτυρα από ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό, ενημέρωση κηδεμόνα/ων και επικοινωνία του/τους με το παιδί πριν από οποιαδήποτε διαδικασία, προετοιμασία από εξειδικευμένο επαγγελματία ψυχικής υγείας, αξιολόγηση ψυχικής κατάστασης και αντιληπτικής ικανότητας, συνοδεία από νόμιμο εκπρόσωπο, αποτύπωση της κατάθεσης σε κατάλληλο μέσο προς αποφυγή της φυσικής παρουσίας σε επόμενο στάδιο, ανεξάρτητα από το εάν ο ανήλικος εμπλέκεται ως θύτης ή θύμα).
- Τη θέση ότι η διεύρυνση των περιπτώσεων εγκλεισμού ανηλίκων σε κατάσταση κράτησης με επαναλαμβανόμενες τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα (Π.Κ.) είναι αλυσιτελής, ενώ δεν συνάδει με τις αρχές της Δ.Σ.Δ.Π. και των Κανόνων των Ηνωμένων Εθνών για την προστασία των ανηλίκων που στερούνται την προσωπική ελευθερία τους, σύμφωνα με τις οποίες η στέρηση της ελευθερίας πρέπει να αποτελεί έσχατο καταφύγιο κοινωνικής αντίδρασης.
- Πρόταση συστηματικής οργάνωσης και ενίσχυσης του πλαισίου εφαρμογής αναμορφωτικών μέτρων, ως αποτελεσματικών εναλλακτικών έναντι της ποινής του εγκλεισμού ανηλίκου, σε συνδυασμό με τη δημιουργία μικρών μονάδων ημιελεύθερης ή κλειστής διαβίωσης, με επαρκή και εξειδικευμένη στελέχωση και έμφαση στην κοινωνική αποκατάσταση, τη θεραπεία ή/και την επανένταξη.
- Προτάσεις για τη βελτίωση των συνθηκών κράτησης ανηλίκων (ρητή πρόβλεψη για καταστήματα ή τμήματα καταστημάτων κράτησης νέων που προορίζονται αποκλειστικά γι' αυτούς, ρητή απαγόρευση απομόνωσης, καθεστώς αδειών, παροχή ψυχολογικής υποστήριξης και συμβουλευτικής) και, ιδίως, για την εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση και κοινωνική επανένταξή τους (μετα-σωφρονιστική μέριμνα). Η Αρχή εισηγήθηκε επίσης την ένταξη παιδιών που διαβιούν σε φυλακή μαζί με τις κρατούμενες μητέρες τους σε βρεφονηπιακούς σταθμούς εκτός του καταστήματος και την πρόβλεψη φιλικών στο παιδί χώρων συνάντησης με κρατούμενο γονέα, ανεξάρτητα από την ηλικία του παιδιού.
- Προτάσεις επανεξέτασης του πλαισίου και των συνθηκών λειτουργίας του Ιδρύματος Αγωγής Αρρένων Βόλου, υπό την οπτική που εκτέθηκε παραπάνω.

44. Βλ. και πρότυπα Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων / CPT του Συμβουλίου της Ευρώπης, στοιχ. 23 – 24.

- Πρόταση δημιουργίας Εισαγγελίας Ανηλίκων σε κάθε Πρωτοδικείο και ενίσχυσης της στελέχωσης των Εισαγγελιών Ανηλίκων (με εισαγγελείς, διοικητικό προσωπικό, κοινωνικούς λειτουργούς⁴⁵).

3. Εκπαίδευση

3.1. ΣΧΟΛΕΙΟ

3.1.1. Συγχωνεύσεις τμημάτων σε σχολικές μονάδες Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Με την έναρξη του σχολικού έτους 2024 – 25, τον Συνήγορο απασχόλησε το ζήτημα των συγχωνεύσεων τμημάτων σε σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης⁴⁶ - κατόπιν της με αρ. πρωτ. Φ.7/80483/Δ1/15.07.2024 εγκυκλίου – με συνέπεια τις υποχρεωτικές μετεγγραφές ή/και τη συσσώρευση στο ίδιο τμήμα μεγάλου αριθμού μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (εφεξής Ε.Ε.Α.).

Η Αρχή παρενέβη στο Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού (Υ. ΠΑΙ.Θ.Α.) με παρατηρήσεις και προτάσεις, επισημαίνοντας ότι η δημιουργία τμημάτων με μεγαλύτερο αριθμό μαθητών/τριών δυσχεραίνει την παιδαγωγικά επιδιωκόμενη αλληλεπίδραση/κοινωνικοποίηση των παιδιών, ιδίως σε περιπτώσεις αυξημένου αριθμού μαθητών/τριών με μαθησιακές ή άλλες δυσκολίες που χρήζουν εξατομικευμένων χειρισμών και προσαρμογής της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Επιπλέον, μειώνει τη δυνατότητα των εκπαιδευτικών να εντοπίσουν έγκαιρα κρίσιμα ζητήματα που απασχολούν τα παιδιά ή πιθανές ενδείξεις κακοποίησης/παραμέλησης, να προλάβουν εκδηλώσεις βίας και να διαθέσουν χρόνο για την οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης. Υπογράμμισε επίσης, την ανάγκη θωράκισης των δομών της εκπαίδευσης και ενίσχυσης των ενταξιακών θεσμών, με τη δημιουργία μικρότερων τμημάτων, την έγκαιρη και επαρκή παροχή παράλληλης στήριξης, τη λειτουργία τάξεων υποδοχής και τμημάτων ένταξης και την έγκαιρη στελέχωση των σχολικών μονάδων με εκπαιδευτικούς όλων των ειδικοτήτων, και με ψυχολόγο και κοινωνικό λειτουργό σε καθημερινή βάση.

45. Ν. 2447/1996 για σύσταση οργανωμένων κοινωνικών υπηρεσιών στα κατά τόπους Πρωτοδικεία, ή -σε πρώτη φάση- στελέχωση των Εισαγγελιών με την ειδικότητα του κοινωνικού λειτουργού.

46. Φ.Υ. 359026, 358848, 358388, 358231 και 358572.

Ο Συνήγορος πρότεινε⁴⁷:

- Να επανεξεταστεί η συγχώνευση τμημάτων στα υπό εξέταση σχολεία και να προβλεφθεί η εξατομικευμένη εξέταση περιπτώσεων και η **δυνατότητα συγκρότησης μικρότερων τμημάτων όπου κρίνεται αναγκαίο**, ώστε να αποτρέπεται η συγκέντρωση μεγάλου αριθμού μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και Ε.Ε.Α. ή ο εξαναγκασμός παιδιών σε αλλαγή σχολείου.
- Να επανεξετασθεί το πλαίσιο, όσον αφορά τη διαφαινόμενη αντίφαση στις προβλέψεις του άρ. 6, παρ. 1 του ν. 3699/2008 ως προς τον μέγιστο αριθμό μαθητών/τριών με μαθησιακές ή άλλες δυσκολίες που μπορεί να φοιτά σε ένα τμήμα, σε συνδυασμό με την προβλεπόμενη υποστήριξη.
- Να τροποποιηθεί η προαναφερόμενη εγκύκλιος ως προς την εξομοίωση των θεσμών της παράλληλης στήριξης και του τμήματος ένταξης αναφορικά με τη δυνατότητα μείωσης του αριθμού των μαθητών/τριών του τμήματος κατά τρεις, σε σχέση με τον μέγιστο προβλεπόμενο, καθώς αυτό δεν προβλέπεται στο άρ. 6, παρ. 1 του ν. 3699/2008 και οι δύο θεσμοί εξυπηρετούν διαφορετικές ανάγκες και υλοποιούνται με διαφορετικό τρόπο σε σχέση με τη λειτουργία του τμήματος.
- Να διασφαλιστεί η έγκαιρη και επαρκής κάλυψη των αναγκών μαθητών/τριών που χρήζουν και δικαιούνται παράλληλης στήριξης, με τοποθέτηση περισσότερων του ενός εκπαιδευτικού ανά τμήμα, όταν αυτό επιβάλλεται από τον αριθμό των ενδιαφερόμενων μαθητών/τριών ή το είδος και τη σοβαρότητα των εκπαιδευτικών τους αναγκών.

3.1.2. Σχολική διαρροή

Ο Συνήγορος παρενέβη, με σκοπό τη συλλογή στοιχείων σχετικά με τα ποσοστά σχολικής διαρροής και την ύπαρξη ή μη μηχανισμού παρακολούθησης της σχολικής φοίτησης από την πολιτεία. Ειδικότερα, η Αρχή απευθύνθηκε στο Υ. ΠΑΙ.Θ.Α. και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.), επισημαίνοντας ότι, έπειτα από έρευνα, δεν κατέστη δυνατό να εντοπισθούν δημόσια αναρτημένα δεδομένα, αναφορικά με τη σχολική φοίτηση των παιδιών από το 2018 και μετά. Επίσης, διατύπωσε ερωτήματα για τη μεθοδολογία καταγραφής, τα δεδομένα, τις προγραμματιζόμενες ενέργειες για την αναχαίτιση του φαινομένου της σχολικής διαρροής, και την κρίσιμη παράμετρο της παρακολούθησης της εγγραφής του πληθυσμού ανηλίκων που, με βάση την ηλικία τους, θα πρέπει να φοιτήσουν στην πρώτη εκπαιδευτική βαθμίδα.

47. Με το με αρ. πρωτ. 52349/17.10.2024 έγγραφο προς τη Γενική Διεύθυνση Σπουδών Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης και τη Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Υ. ΠΑΙ.Θ.Α.

Το Υ.ΠΑΙ.Θ.Α. παρέθεσε τις ισχύουσες διατάξεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου της διαρροής. Το Παρατηρητήριο του Ι.Ε.Π. υπογράμμισε ότι δεν έχει αρμοδιότητα ελέγχου των εγγραφών για την παρακολούθηση του πληθυσμού ανηλίκων που θα πρέπει να εγγραφούν στην πρώτη εκπαιδευτική βαθμίδα, και συνεπώς δεν διαθέτει σχετικά στοιχεία. Επιπλέον, ανέφερε ότι η επεξεργασία των δεδομένων για τη μελέτη της μαθητικής διαρροής βρίσκεται σε εξέλιξη και αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός του 2024. Περαιτέρω, επεσήμανε ότι τα δεδομένα που τηρούνται στο Παρατηρητήριο δεν περιλαμβάνουν δημογραφικά στοιχεία των παιδιών με ειδικά χαρακτηριστικά, όπως, ενδεικτικά, η εθνική/εθνοτική καταγωγή και η αναπηρία. Κατόπιν των παραπάνω, ο Συνήγορος εξέφρασε έντονο προβληματισμό⁴⁸ για:

- Την απουσία στοιχείων για το φαινόμενο της σχολικής διαρροής από το 2018 μέχρι σήμερα.
- Την αδυναμία άντλησης στοιχείων για ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, τα οποία κρίνονται ως αναγκαία για την ανάδειξη τυχόν προβλημάτων και τον σχεδιασμό πολιτικών για την άρση του αποκλεισμού των ομάδων αυτών.
- Τη μη παρακολούθηση της εγγραφής του πληθυσμού των παιδιών που θα έπρεπε - με βάση το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο - να φοιτήσουν στην πρώτη εκπαιδευτική βαθμίδα, με αποτέλεσμα τον κίνδυνο, ακόμη και τα στοιχεία που θα τύχουν επεξεργασίας να μην αποτυπώνουν πλήρως τις προκλήσεις ως προς την πρόσβαση στη φοίτηση, περιοριζόμενα στα παιδιά που έχουν εγγραφεί ήδη.

3.1.3. Παιδαγωγικά μέτρα

Ο Συνήγορος πραγματοποίησε παρέμβαση προς το Υ.ΠΑΙ.Θ.Α., με στόχο την ανάδειξη εργαλείων και τρόπων διαχείρισης προβλημάτων της σχολικής καθημερινότητας και ενίσχυσης της φωνής των παιδιών, με βάση της αρχές του δημοκρατικού σχολείου. Η Αρχή επεσήμανε τις θεμελιώδεις αρχές της Διεθνούς Σύμβασης Δικαιωμάτων του Παιδιού (Δ.Σ.Δ.Π.), με έμφαση στην ουσιαστική συμμετοχή των μαθητών/τριών στα σχολικά δρώμενα και την ανάπτυξη ενσυναίσθησης και αλληλοσεβασμού. Περαιτέρω, με βάση την πολυσχιδή εμπειρία του Συνηγόρου (διαχείριση αναφορών, επισκέψεις σε σχολεία, θεσμικές παρεμβάσεις, Ομάδα Εφήβων Συμβούλων, κ.ά.), διατύπωσε παρατηρήσεις για τα δομικά προβλήματα στη λειτουργία των σχολικών μονάδων και τη διαφαινόμενη σοβαρή κρίση εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών της σχολικής κοινότητας και

48. Βλ. <https://www.synigoros.gr/el/category/paidi/post/synopsh-diamesolabhshs-orpharakoloy8hsh-sxolikhs-diarrohs>

πρότεινε⁴⁹:

- Την παροχή οδηγιών προς τις σχολικές μονάδες για την εξασφάλιση δημοκρατικής σχολικής διοίκησης, ιδίως ως προς τη διευκόλυνση και υποστήριξη της λειτουργίας των οργάνων διοίκησης (διάθεση επαρκούς χρόνου, ενημέρωση και ενθάρρυνση διαβούλευσης).
- Την εξασφάλιση εγγυήσεων, με στόχο την κατάρτιση των σχολικών κανονισμών με ουσιαστική, ευρεία διαβούλευση με παιδιά και γονείς.
- Την ενδυνάμωση των παιδιών στα δικαιώματά τους και ενίσχυση των μαθητικών συμβουλίων.
- Την καθολική εφαρμογή του θεσμού της σχολικής διαμεσολάβησης για τη διαχείριση κρίσεων και την αποσόβηση εντάσεων από τους ίδιους τους μαθητές/τριες.
- Την εξασφάλιση σταθερής παρουσίας ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών στις σχολικές μονάδες για την καλλιέργεια σχέσεων εμπιστοσύνης και ενσυναίσθησης και την υλοποίηση προγραμμάτων για την καταπολέμηση της βίας, καθώς και την υλοποίηση αντίστοιχων προγραμμάτων για γονείς.
- Τη θεσμοθέτηση πρωτοκόλλων ενεργειών και εργαλείων στο σχολείο για την πρόληψη και έγκαιρη αναγνώριση κακοποίησης/παραμέλησης με στόχο, μεταξύ άλλων, τη διασύνδεση οικογενειών σε κίνδυνο με υποστηρικτικές υπηρεσίες.
- Την κατάρτιση πρωτοκόλλου εκπαίδευσης σε βασικές γνώσεις και οριζόντιες δεξιότητες, με βάση το οποίο θα επιμορφώνονται συστηματικά και βιωματικά όλοι οι εκπαιδευτικοί, και τη σύνταξη εγχειριδίου («αλφαβητάρι» του εκπαιδευτικού) για τη διαχείριση συχνών προβλημάτων (κακοποίηση, παραμέληση, ενδοσχολική βία, σχέσεις με γονείς, κ.λπ.).
- Την επανεξέταση του ωρολογίου προγράμματος, με στόχο την εξασφάλιση περισσότερου χρόνου για την ανάπτυξη οριζόντιων δεξιοτήτων των παιδιών, σεβασμού και ενσυναίσθησης.
- Την υιοθέτηση ενός σύγχρονου συνεκτικού μαθήματος σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης από την πρώτη σχολική ηλικία για: **α)** την πρόληψη και έγκαιρη αναγνώριση της σεξουαλικής κακοποίησης, μέσω εκμάθησης των ορίων του σώματος και ενημέρωσης για αξιόπιστους μηχανισμούς αναφοράς, **β)** την πρόληψη και αντιμετώπιση της ενδοσχολικής βίας και εκφοβισμού, καθώς μεγάλο μέρος των βίαιων συμπεριφορών που εκδηλώνονται στη σχολική καθημερινότητα σχετίζονται με κυρίαρχες αναπαραστάσεις των έμφυλων ρόλων και με μια εσφαλμένη ερμηνεία της αρρενωπότητας και **γ)** την ενημέρω-

49. Αρ. πρωτ. 66138/23.12.2024 έγγραφο προς τη Γενική Διεύθυνση Σπουδών Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης του Υ.ΠΑΙ.Θ.Α. και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

ση των εφήβων για θέματα προστασίας της αναπαραγωγικής τους υγείας.

- Την επαναφορά των ωρών των μαθημάτων πολιτικής παιδείας και κοινωνιολογίας.
- Την επανεξέταση των προβλέψεων της Υ.Α. 102791/ΓΔ4/2024 ως προς: **α)** τη δυνατότητα επιβολής τριήμερης αποβολής από τον διευθυντή, χωρίς απόφαση του συλλόγου διδασκόντων, γεγονός που καταλείπει δυσανάλογο περιθώριο διακριτικής ευχέρειας και ενέχει τον κίνδυνο αυθαιρεσιών, **β)** την πρόβλεψη μη δυνατότητας επιστροφής στο σχολείο μετά την αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος, την οποία ο Συνήγορος αξιολογεί ως ιδιαίτερα επαχθή, καθώς δεν καταλείπει περιθώριο επανεξέτασης από πλευράς του σχολείου την επόμενη σχολική χρονιά, με αξιολόγηση των πραγματικών δεδομένων και της συμπεριφοράς που επέδειξε ο/η μαθητής/τρια μετά την επιβολή του μέτρου, **γ)** τη «χαλάρωση» των εγγυήσεων για την αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος καθώς, με βάση την ανωτέρω Υ.Α, δεν απαιτείται σύμφωνη γνώμη του ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ., εφόσον ο μαθητής έχει αξιολογηθεί από αυτό, ενώ προβλέπεται απλή γνώμη και όχι συμφωνία του Συμβούλου Εκπαίδευσης Παιδαγωγικής Ευθύνης, και **δ)** τη μη πρόβλεψη συμμετοχής του παιδιού στη διαδικασία επιβολής παιδαγωγικών μέτρων και την παράλειψη αναφοράς συμμετοχής του ασκούντος το υπόλοιπο της γονικής μέριμνας.

3.2. ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΑΝΑΚΛΗΣΗ ΔΙΑΓΡΑΦΗΣ ΦΟΙΤΗΤΗ ΑΠΟ ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ

Η Αρχή κλήθηκε να διαμεσολαβήσει σε περίπτωση φοιτητή⁵⁰ ο οποίος, έχοντας φοιτήσει για δύο ακαδημαϊκά έτη σε Τμήμα του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, εισήχθη στη Σχολή Μονίμων Υπαξιωματικών Ναυτικού (Σ.Μ.Υ.Ν.) μέσω του δικαιώματος πρόσβασης, σε ποσοστό 10%, επί των θέσεων εισακτέων. Προκειμένου να ολοκληρώσει την εγγραφή του, προσκόμισε πιστοποιητικό διαγραφής από το Τμήμα, όπου ήδη φοιτούσε. Λίγες μέρες μετά και κατόπιν ιατρικών εξετάσεων, κρίθηκε ως «ακατάλληλος» σπουδαστής στη Σ.Μ.Υ.Ν. – λόγω αδιάγνωστου έως τότε ζητήματος υγείας – και εκδόθηκε απόφαση απόλυσής του. Ο φοιτητής επανήλθε τότε στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, ζητώντας την επανένταξή του στα μητρώα φοιτητών και τη συνέχιση των σπουδών του, αίτημα το οποίο απορρίφθηκε.

Σε σχετικό ερώτημα που απηύθυνε το Τμήμα φοίτησης προς το Γραφείο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, έλαβε την απάντηση ότι δεν είναι κατά νόμο δυνατή η ανάκληση της διαγραφής, διότι

50. Φ.Υ. 347415.

αφενός έχει θεσπιστεί⁵¹ η απαγόρευση της παράλληλης εγγραφής φοιτητών σε περισσότερες από μια σχολές ή τμήματα των Α.Ε.Ι., αφετέρου η διαγραφή είναι οριστική. Υποστηρίχθηκε, ακόμη, ότι ο αποκλεισμός της επανεγγραφής δικαιολογείται από την επιδίωξη της εύρυθμης λειτουργίας των Α.Ε.Ι., η οποία θα διαταρασσόταν από την εγγραφή σε αυτά απρόβλεπτου αριθμού πτυχιούχων άλλων σχολών.

Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στο Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, επισημαίνοντας ότι η συγκεκριμένη περίπτωση διαφοροποιείται ουσιωδώς από τις περιπτώσεις όπου οι φοιτητές επανέρχονται μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους και ζητούν, έπειτα από μακρό χρονικό διάστημα, την επανεγγραφή τους στο Τμήμα που αρχικά είχαν εισαχθεί. Εν προκειμένω, δεν συνέτρεχε κίνδυνος ανατροπής του προγραμματισμού του Α.Ε.Ι., το οποίο είχε απεντάξει τον φοιτητή από τα μητρώα του για διάστημα δύο μόλις εβδομάδων, έως την απόλυσή του από τη Σ.Μ.Υ.Ν. Σε κάθε περίπτωση, με τις συγκεκριμένες ρυθμίσεις, ο νομοθέτης θέλησε να αποκλείσει την παράλληλη φοίτηση και την απόκτηση δυο τίτλων σπουδών από το ίδιο πρόσωπο, όχι τη δυνατότητα ολοκλήρωσης των σπουδών ενός φοιτητή έστω σε ένα Τμήμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τέλος, ο Συνήγορος τόνισε ότι επιτρέπεται η ανάκληση νόμιμης ευμενούς πράξης, όταν ο ίδιος ο διοικούμενος την είχε αιτηθεί, ενώ υπενθύμισε ότι τα διοικητικά όργανα οφείλουν να αποφεύγουν ανεπιεικείς ερμηνευτικές εκδοχές των κανόνων δικαίου, που δεν προσαρμόζονται στις επικρατούσες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες.

Στο πλαίσιο κοινοβουλευτικού ελέγχου, η αρμόδια Υφυπουργός ενημέρωσε ότι το Υπουργείο Παιδείας υιοθετεί τις συστάσεις του Συνηγόρου ως προς τη δυνατότητα ανάκλησης της διαγραφής. Στην κατεύθυνση αυτή, ο Γενικός Γραμματέας Ανώτατης Εκπαίδευσης επικοινωνήσε με τους Πρυτάνεις του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας και του Πανεπιστημίου Πατρών – που είχε στο μεταξύ απευθύνει παρεμφερές ερώτημα προς το Υπουργείο – κοινοποιώντας τους το έγγραφο του Συνηγόρου, προκειμένου να αναληφθούν οι απαραίτητες ενέργειες από τα όργανα διοίκησης των Α.Ε.Ι., στο πλαίσιο του αυτοδιοίκητου. Ήδη, ο αναφερόμενος φοιτητής έχει επανεγγραφεί στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας και συνεχίζει τις σπουδές του.

51. Άρθ. 2, παρ. 9, ν. 1771/1988.

4. Εργασία

4.1. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ, ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΜΕ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Με τη θέσπιση του ν. 4808/2021⁵² ο νομοθέτης επεδίωξε την κωδικοποίηση και τον εκσυγχρονισμό των ρυθμίσεων των αδειών που στοχεύουν στην προστασία της γονεϊκότητας και της οικογένειας, καθώς και στην εναρμόνιση της ήδη ισχύουσας νομοθεσίας για τα θέματα ισορροπίας επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής με τις απαιτήσεις της Οδηγίας 1158/2019, υιοθετώντας μάλιστα, σε πολλά σημεία, μέτρα ευνοϊκότερα των ενωσιακών απαιτήσεων.

Ωστόσο, **όπως διαπιστώθηκε, παρά τη νομοθετική αυτή προσπάθεια για την ενιαία αντιμετώπιση όλων των εργαζομένων αναφορικά με τα ως άνω δικαιώματα ως ελάχιστα όρια προστασίας, υφίστανται ακόμη σοβαρές διαφοροποιήσεις σε κάποιες κατηγορίες εργαζομένων**, με αποτέλεσμα τα δικαιώματά τους να υπολείπονται κατά πολύ εκείνων των λοιπών εργαζομένων, γεγονός το οποίο εν μέρει μόνο θα μπορούσε να δικαιολογηθεί από την ιδιαιτερότητα του κάθε επαγγέλματος.

Ο *Συνήγορος*, ως φορέας προώθησης και παρακολούθησης της εφαρμογής της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης, καθώς και ως αρμόδιος φορέας ισότητας αναφορικά με την εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, *διαμεσολάβησε για την άρση των ανισοτήτων που παρατηρούνται σε κατηγορίες εργαζομένων τόσο του δημοσίου όσο και του ιδιωτικού τομέα.*

4.1.1. Δημόσιος Τομέας

4.1.1.1. ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΚΑΘΑΡΙΣΤΡΙΕΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 28 του ν. 4808/2021, η γονική άδεια ανατροφής αποτελεί ατομικό και αμεταβίβαστο δικαίωμα κάθε γονέα, είναι υποχρεωτική για τον εργοδότη και χορηγείται για περίοδο 4 μηνών, με την προϋπόθεση της συμπλήρωσης ενός έτους συνεχόμενης ή με διαδοχικές συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου στον ίδιο εργοδότη, εκτός αν ορίζεται ευνοϊκότερα από ειδική διάταξη νόμου, διαιτητικών αποφάσεων ή συμφωνιών εργοδοτών και εργαζομένων.

Οι εργαζόμενοι/ες στην καθαριότητα των σχολικών μονάδων δεν δύνανται να

52. Με το κεφάλαιο Α' του εν λόγω νόμου, με τον οποίο ενσωματώθηκε στο εθνικό μας δίκαιο η Οδηγία 2019/1158/EK για την ισορροπία μεταξύ της επαγγελματικής και της ιδιωτικής ζωής.

συμπληρώσουν ένα έτος συνεχόμενης απασχόλησης στον ίδιο εργοδότη, δεδομένου ότι καταρτίζουν συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου, διάρκειας ίσης με το διδακτικό έτος, ήτοι από την 1η Σεπτεμβρίου εκάστου έτους μέχρι την 30ή Ιουνίου του επόμενου. Το μέγιστο, επομένως, δυνατό διάστημα απασχόλησης των εργαζομένων στην καθαριότητα των σχολικών μονάδων διαρκεί 10 μήνες και όχι ένα έτος. Περαιτέρω, κατά τη διάταξη του άρθρου 18 του ν. 3870/2010, οι συμβάσεις αυτές δεν λογίζονται ως διαδοχικές. **Έτσι, οι απασχολούμενοι/ες στη σχολική καθαριότητα με συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου, λόγω της ιδιομορφίας των συμβάσεών τους, τίθενται σε δυσμενέστερη θέση, σε σύγκριση με τους λοιπούς εργαζόμενους με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου ορισμένου ή αόριστου χρόνου στον δημόσιο τομέα, στερούμενοι του δικαιώματος λήψης άδειας ανατροφής.** Μάλιστα, πολλοί/ές εξ αυτών έχουν ανανεώσει επί συναπτά έτη τις συμβάσεις τους και όταν υποβάλλουν αίτηση για τη χορήγηση της γονικής άδειας, οι οικείοι δήμοι απορρίπτουν το αίτημά τους, με το αιτιολογικό της μη συμπλήρωσης ενός έτους συνεχόμενης, ή με διαδοχικές συμβάσεις, εργασίας ορισμένου χρόνου στον ίδιο εργοδότη.

Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, και δεδομένου ότι δεν είναι υποχρεωτική η έκδοση σχετικής κανονιστικής πράξης⁵³, ο Συνήγορος εκτιμά ότι η γονική άδεια δύναται να χορηγείται στους εργαζόμενους/ες στην καθαριότητα των σχολικών μονάδων ως ευνοϊκότερη ρύθμιση – συμφωνία μεταξύ των μερών⁵⁴, διασφαλίζοντας, έτσι, την πρακτική αποτελεσματικότητα της Οδηγίας και την εκπλήρωση των στόχων της.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Συνήγορος απευθύνθηκε προς το Υπουργείο Εσωτερικών, ζητώντας την ορθή, αποτελεσματική και ομοιόμορφη εφαρμογή της νομοθεσίας αναφορικά με τη χορήγηση της γονικής άδειας στο προσωπικό που απασχολείται στην καθαριότητα των σχολικών μονάδων, χωρίς ωστόσο, να έχει υπάρξει οποιαδήποτε ανταπόκριση από την πλευρά του Υπουργείου⁵⁵.

Επισημαίνουμε ότι, κατόπιν σχετικής παρέμβασης του Συνηγόρου το έτος 2023, χορηγήθηκε γονική άδεια και στις αναπληρώτριες εκπαιδευτικούς, οι οποίες, όπως και οι εργαζόμενες στην καθαριότητα σχολικών μονάδων, συνάπτουν μη διαδοχικές συμβάσεις ορισμένου χρόνου, διάρκειας ίσης με το διδακτικό έτος⁵⁶.

53. Άρθρο 52 παρ. 1 του ν. 4808/2021.

54. Επί τη νομική βάση της διάταξης της παρ. 2 του άρθρου 28 του ν. 4808/2021, σε συνδυασμό με την παρ. 3 του άρθρου 46 του ν. 4808/2021.

55. Φ.Υ. 341711.

56. Βλ. Ετήσια Έκθεση 2023, σελ. 80 – 82: <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/ethsia-ek8esh-2023>.

4.1.1.2. ΜΟΝΙΜΟΙ ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ

A) Προβλήματα αναφορικά με τη χορήγηση γονικής άδειας

Ο Συνήγορος του Πολίτη είχε ήδη αναδείξει⁵⁷ τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί (μόνιμοι και αναπληρωτές), όταν αιτούνται τη γονική άδεια άνευ αποδοχών, διάρκειας έως 4 μηνών (βάσει του άρθρου 28 ν. 4808/2021 και του άρθρου 56 του ν. 4830/2021 αντιστοίχως). Οι περισσότερες κατά τόπον αρμόδιες Διευθύνσεις Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, με επίκληση του άρθρου 16 περ. ε' του ν. 1566/1985, επιβάλλουν στους εκπαιδευτικούς να λάβουν γονική άδεια άνευ αποδοχών, με υποχρεωτική ημερομηνία λήξης της αδειας την 31η Αυγούστου της συγκεκριμένης σχολικής χρονιάς.

Η πάγια θέση του Συνηγόρου του Πολίτη είναι ότι οι εκπαιδευτικοί δικαιούνται να λαμβάνουν, κατόπιν έγκαιρης ενημέρωσης, τη γονική άδεια ανατροφής τέκνου άνευ αποδοχών κατά τα διαστήματα που οι ίδιοι αιτούνται και ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους, χωρίς να είναι απαραίτητο η καταληκτική ημερομηνία αυτής να είναι η 31η Αυγούστου. Πρόσφατα, δε, εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 886/2024 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών (Ακυρωτικός Σχηματισμός), η οποία επικυρώνει τη θέση του Συνηγόρου.

Παρά την κεντρική παρέμβαση του Συνηγόρου προς το Υπουργείο Παιδείας, ήδη από το έτος 2022, για τα ζητήματα χορήγησης αδειών στους εκπαιδευτικούς και τα εμπόδια που ανακύπτουν, δεν έχει υπάρξει μέχρι στιγμής ανταπόκριση⁵⁸.

B) Επέκταση της ειδικής παροχής προστασίας μητρότητας στις αναπληρωτριες εκπαιδευτικούς

Με τη διάταξη του άρθρου 36 παρ. 2 του ν. 4808/2021, επεκτάθηκε η χορήγηση της ειδικής παροχής προστασίας της μητρότητας⁵⁹ στο προσωπικό που απασχολείται με σχέση πλήρους ή μερικής απασχόλησης στον δημόσιο τομέα. Η επέκταση αυτή, αποτελούσε πάγια πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη, ήδη από το έτος 2010, δεδομένων των μεγάλων ανισοτήτων που είχε διαπιστώσει και επανειλημμένα είχε επισημάνει στα αρμόδια Υπουργεία.

Μετά από αυτή τη νομοθετική εξέλιξη, ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί, πλέον, επιβεβλημένη την **επέκταση της ειδικής παροχής προστασίας μητρότητας δι-**

57. Βλ. Ειδική Έκθεση Ίσης Μεταχείρισης 2022, σελ. 57 επ. *file:///C:/Users/mposd_agg.SYNIGOROS2/Downloads/ISH%20METAXEIRISH%202022%20GR.pdf*

58. Ενδεικτικά, Φ.Υ. 320031, 335641, 360804 και 361131.

59. Του άρθρου 142 του Ν. 3655/2008, όπως αυτή τροποποιήθηκε με το άρθρο 43 του ν. 4997/2022.

άρκειας 9 μηνών και στις αναπληρώτριες εκπαιδευτικούς, οι οποίες εργάζονται στη δημόσια εκπαίδευση με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου, και συγκεκριμένα προτείνει την εν λόγω επέκταση, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 36 παρ. 2 του ν. 4808/2021, **σε αντικατάσταση της ειδικής άδειας ανατροφής τέκνου, διάρκειας τριών μηνών και δεκαπέντε ημερών**, που είχε θεσπιστεί με τη διάταξη του άρθρου 26 του ν. 4599/2019.

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει ήδη θίξει το ζήτημα αυτό, στο πλαίσιο συνολικής κεντρικής παρέμβασης προς το Υπουργείο Παιδείας για τα θέματα των εκπαιδευτικών στη δημόσια εκπαίδευση⁶⁰. Ωστόσο, το ζήτημα ακόμα δεν έχει ρυθμιστεί⁶¹.

4.1.2. Ιδιωτικός Τομέας

4.1.2.1. ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΕΣ/ΟΙ ΜΕ ΣΥΜΒΑΣΗ ΝΑΥΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ως ιδιαίτερα προβληματικό επισημάνθηκε το γεγονός ότι, αναφορικά με τις εργαζόμενες γυναίκες με σύμβαση ναυτικής εργασίας στα εμπορικά πλοία με ελληνική σημαία, δεν υφίστανται, στις διατάξεις του ναυτεργατικού δικαίου, προβλέψεις⁶² αντίστοιχες με αυτές που ισχύουν στο χερσαίο εργατικό δίκαιο, το οποίο εξασφαλίζει αυξημένη νομική προστασία στις εργαζόμενες γυναίκες κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης και το χρονικό διάστημα που έπεται της γέννησης του τέκνου τους, αλλά και στον εργαζόμενο πατέρα νεογεννηθέντος τέκνου. Οι εργαζόμενες έγκυες/μητέρες στον, ιδιαίτερα δύσκολο και απαιτητικό, κλάδο της ναυτικής εργασίας στερούνται βασικών εργασιακών δικαιωμάτων, τα οποία είναι πλέον αυτονόητα σε άλλους κλάδους εργασίας, με αποτέλεσμα η σταδιοδρομία στο ναυτικό επάγγελμα να καθίσταται σε μεγάλο βαθμό ασυμβίβαστη με τη μητρότητα για τις γυναίκες ναυτικούς. Μεταξύ των προβλέψεων, ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην προστασία της θέσης εργασίας, στην απαγόρευση απόλυσης, στην 9μηνη ειδική παροχή προστασίας μητρότητας, **καθώς και στις διευκολύνσεις του Κεφαλαίου Β' του ν. 4808/2021 που μπορούν να τύχουν εφάρμογής.**

Προκειμένου, λοιπόν, να αντιμετωπιστούν άμεσα κάποια από τα υφιστάμενα ελλείμματα νομικής προστασίας, ο Συνήγορος του Πολίτη πρότείνει τα εξής: **α) επέκταση της 9μηνης ειδικής παροχής προστασίας μητρότητας στις εργαζόμενες με σύμβαση ναυτικής εργασίας (με δυνατότητα μεταβίβασης αυτής στον**

60. Βλ. Ειδική Έκθεση Ίσης Μεταχείρισης 2022, σελ. 58 επ.

61. Ενδεικτικά, Φ.Υ. 343908 και 352730.

62. Πέραν του χορηγούμενου, από τον Οίκο του Ναύτου, επιδόματος μητρότητας.

πατέρα⁶³), β) επέκταση του δικαιώματος στις, σχετικές με την προστασία της οικογένειας, άδειες (άρθρα 33 έως 45 Κεφάλαιο Β΄ του ν. 4808/2021), με την προϋπόθεση, βεβαίως, να προσαρμοστούν στις ιδιαιτερότητες της ναυτικής εργασίας. Ειδικότερα, πρόκειται για το δικαίωμα άδειας μητρότητας στην υιοθεσία και ειδικές προβλέψεις για τη χορήγηση της ειδικής παροχής προστασίας μητρότητας (άρθρα 34 και 36), άδειας για υποβολή σε μεθόδους ιατρικής υποβοηθούμενης αναπαραγωγής (άρθρο 35), άδειας φροντίδας τέκνου (άρθρο 37), άδειας παρακολούθησης σχολικής επίδοσης τέκνου (άρθρο 38), άδειας γάμου (άρθρο 39), άδειας προγεννητικών εξετάσεων (άρθρο 40), μειωμένο ωράριο γονέων παιδιών με αναπηρία (άρθρο 41), άδειας ασθένειας παιδιού ή άλλου εξαρτώμενου μέλους (άρθρο 42), άδειας λόγω σοβαρών νοσημάτων των παιδιών (άρθρο 43), άδειας λόγω νοσηλείας των παιδιών (άρθρο 44), άδειας για μονογονεϊκές οικογένειες (άρθρο 45⁶⁴).

Τα συναρμόδια Υπουργεία Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης δεν έχουν μέχρι στιγμής ανταποκριθεί στις προτάσεις του Συνηγόρου.

4.2. ΠΡΟΣΛΗΨΕΙΣ ΜΕ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΞΑΙΡΟΥΜΕΝΕΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΟΥ Α.Σ.Ε.Π.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, σε συνέχεια της Ειδικής Έκθεσής του έτους 2023⁶⁵ για το ζήτημα, εξακολούθησε να γίνεται αποδέκτης πλήθους διαμαρτυριών, σχετικά με ειδικές διαδικασίες προσλήψεων σε δημόσιους φορείς, εξαιρούμενες από τον έλεγχο του Ανωτάτου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού (Α.Σ.Ε.Π.). Η επιλογή προσωπικού, μέσω πληθώρας εξαιρετικών διαδικασιών, οδηγεί σε βάσιμες, πολλές φορές, αμφισβητήσεις όσον αφορά στην τήρηση των απαιτούμενων αυξημένων εγγυήσεων διαφάνειας και αξιοκρατίας (παρ. 7 του άρθρου 103 του Συντάγματος).

Οι ακόλουθες χαρακτηριστικές υποθέσεις που διερεύνησε ο Συνήγορος κατά το έτος 2024, επιβεβαιώνουν τα διαχρονικά προβλήματα της νομοθεσίας, των συστημικών παθογενειών και της ανομοιογένειας των διοικητικών πρακτικών, με

63. Κατ' αναλογία με αυτά που ισχύουν για τις μισθωτές εργαζόμενες, σύμφωνα με το άρθρο 142 του ν. 3655/2008, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 43 του ν. 4977/2022, καθώς και στις ελεύθερες επαγγελματίες, στις αυτοαπασχολούμενες και στις αγρότισσες, οι οποίες λαμβάνουν την ειδική παροχή προστασίας μητρότητας, σύμφωνα με το άρθρο 151 του ν. 5078/2023, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.

64. Φ.Υ. 349527.

65. Ειδική Έκθεση, Προσλήψεις 2023: <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/eidikh-ekdesh-or-proslhpseis>.

επιπτώσεις τόσο στα δικαιώματα των υποψηφίων όσο και στη στελέχωση των υπηρεσιών.

4.2.1. Καλλιτεχνικό προσωπικό των Ο.Τ.Α.

Ζητήματα νομιμότητας τέθηκαν σε σχέση με την επιλογή μουσικών με συμβάσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου σε Δημοτικά Ωδεία και Κοινοφελείς Επιχειρήσεις Δήμων. Ειδικότερα, ενδεικτικά αναδείχθηκαν οι ακόλουθες περιπτώσεις:

- Υποψήφιος σε διαδικασία προσλήψεων Κοινοφελούς Επιχείρησης του Δήμου Ιωαννιτών είχε αποκλειστεί λόγω έλλειψης τυπικού προσόντος, που όμως δεν προβλεπόταν στην προκήρυξη. Μετά από την προσφυγή του στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση και την παρέμβαση της Αρχής, ακυρώθηκε η απόφαση επιλογής λόγω παράβασης νόμου⁶⁶.
- Σε διαδικασία προσλήψεων του δημοτικού ωδείου Ρεθύμνου, ο Συνήγορος διαπίστωσε μη τήρηση πρακτικών από την επιτροπή αξιολόγησης⁶⁷.
- Σε προκήρυξη της κοινοφελούς επιχείρησης του Δήμου Έδεσσας, η Αρχή επισήμανε ελλείψεις όσον αφορά την πρόβλεψη κριτηρίων αξιολόγησης και το δικαίωμα ενστάσεως, καθώς και μη τήρηση των προβλέψεων περί της υποβολής δικαιολογητικών⁶⁸.

4.2.2. Προσωπικό του Οργανισμού κατά των Ναρκωτικών

Για μη διασφάλιση του δικαιώματος ενστάσεως διαμαρτυρήθηκαν στον Συνήγορο υποψήφιοι **σε διαδικασία επιλογής προσωπικού στον Οργανισμό κατά των Ναρκωτικών (Ο.ΚΑ.ΝΑ.)**, νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας. Η προκήρυξη αφορούσε στην πλήρωση θέσεων ειδικών θεραπευτών ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, με απαραίτητο τυπικό προσόν την πιστοποίηση αποφοίτησης από αναγνωρισμένο θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης.

Μετά από πολύμηνη καθυστέρηση, ετέθησαν σε γνώση της Αρχής τα πρακτικά των συνεδριάσεων των αρμοδίων, για την επιλογή, οργάνων. Από το περιεχόμενό τους, προέκυψαν σοβαρά σφάλματα **στην αιτιολογία απόρριψης υποψηφίων**, οι οποίοι στερήθηκαν το δικαίωμά τους να λάβουν εγκαίρως νόμιμη και πλήρως αιτιολογημένη απάντηση επί όλων των αιτιάσεών τους περί της αξιο-

66. Φ.Υ. 342427.

67. Φ.Υ. 324349.

68. Φ.Υ. 342834.

λόγησής τους⁶⁹. Η καθυστέρηση ανταπόκρισης του φορέα οδήγησε, σε κάποιες περιπτώσεις, σε δικαστική προσφυγή, με συνέπεια να διακοπεί η διαμεσολάβηση της Αρχής λόγω επιγενόμενης αναρμοδιότητας⁷⁰.

Στο Πόρισμά του που απηύθυνε στον Υπουργό Υγείας⁷¹, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι **δεν διασφαλίστηκε επαρκώς το δικαίωμα αντιρρήσεων** των υποψηφίων στην εν λόγω διαδικασία επιλογής προσωπικού, και μάλιστα ενώ ανήκαν σε **ευπαθή κοινωνική ομάδα, με ιδιαίτερες δυσχέρειες** στην κοινωνική ένταξη και την πρόσβαση στην εργασία. Στις προτάσεις του, ο Συνήγορος εισηγήθηκε την ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου της εποπτείας επί του Οργανισμού.

Πρόσφατα⁷², οι υπηρεσίες του Ο.ΚΑ.ΝΑ. εντάχθηκαν στον «Εθνικό Οργανισμό Πρόληψης και Αντιμετώπισης Εξαρτήσεων», νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, το οποίο εποπτεύεται από το Υπουργείο Υγείας και θα αρχίσει να λειτουργεί από την 1η.1.2025.

5. Κοινωνική Ασφάλιση

Ο Συνήγορος του Πολίτη, διαθέτοντας μακρά εμπειρία σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης, και με κύριο μέλημα, κατά τη θεσμική του υποχρέωση, τη συνολική αναβάθμιση των προσφερόμενων στους πολίτες υπηρεσιών, διερεύνησε σημαντικά ζητήματα σχετικά με τα ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά δικαιώματα των πολιτών και κατά το έτος 2024. Με τις παρεμβάσεις του συνέβαλε στην αποκατάσταση των δικαιωμάτων των ασφαλισμένων, σε περιπτώσεις ενδικοφανούς ελέγχου καταλογιστικών πράξεων από Διοικητικές Επιτροπές του e-ΕΦΚΑ, σε παραγραφές, κατασχέσεις, ρυθμίσεις και σε συμμόρφωση του εν λόγω φορέα σε δικαστικές αποφάσεις. Ταυτόχρονα, εντόπισε προβλήματα που αφορούν στον υπολογισμό και επανυπολογισμό συντάξεων, τα οποία χρήζουν επίλυσης. Παρά τη μετάβαση των υπηρεσιών στην ψηφιακή εποχή, στο πεδίο των συνταξιοδοτικών παροχών εξακολουθούν να υφίστανται οργανωτικά και λειτουργικά προβλήματα. Η Αρχή έχει επανειλημμένως επισημάνει ότι, επειδή οι ασφαλιστικές παροχές εξασφαλίζουν την αξιοπρεπή διαβίωση των ασφαλισμένων, οι

69. Φ.Υ. 335619.

70. Φ.Υ. 332930, 332971 και 333135. Παρόμοια ζητήματα ανέκυψαν και σε έτερη προκήρυξη του Οργανισμού για την πρόσληψη Κοινωνικών Λειτουργών με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, βλ. Φ.Υ. 335890.

71. [https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/synopsh-porismatos-zhthmata-mh-thrhshs-ths-nomimothtas-sth-diadikasia-epiloghs-eidikwn-8erapeytw-n-ston-organismos-kata-twn-narkwtikwn-\(o.ka.na.\)](https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/synopsh-porismatos-zhthmata-mh-thrhshs-ths-nomimothtas-sth-diadikasia-epiloghs-eidikwn-8erapeytw-n-ston-organismos-kata-twn-narkwtikwn-(o.ka.na.))

72. Άρθρο 29 v. 5129/2024 (ΦΕΚ Α124/1.8.2024).

ασφαλιστικοί φορείς οφείλουν να ενεργούν κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζουν τα δικαιώματά τους.

5.1. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΕΠΙ ΕΝΔΙΚΟΦΑΝΟΥΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΤΑΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΑΠΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΤΟΥ Ε-ΕΦΚΑ

Ενδεικτικά παρουσιάζονται οι ακόλουθες περιπτώσεις:

- Η Αρχή διερεύνησε υπόθεση⁷³, στην οποία η Περιφερειακή υπηρεσία του e-ΕΦΚΑ καθυστέρησε σημαντικά να επιστρέψει ποσό ασφαλιστικών εισφορών π. Ο.Γ.Α. που όφειλε σε ασφαλισμένο, λόγω αναδρομικής διαγραφής του από τα Μητρώα Αγροτών. Ο πολίτης υποχρεώθηκε να εξοφλήσει οφειλές π. Ο.Α.Ε.Ε., προκειμένου να του απονεμηθεί σύνταξη, αλλά στη συνέχεια απεβίωσε χωρίς την επιστροφή του δικαιούμενου ποσού. Ακολούθως η χήρα, ως συνταξιούχος λόγω θανάτου, επωμισθείσα το βάρος των παρακρατούμενων οφειλών, αιτήθηκε τη συμψηφιστική τους απομείωση, κατά το ποσό των επιστρεπτών εισφορών π. Ο.Γ.Α. Ωστόσο, το αίτημά της απορρίφθηκε, με την αιτιολογία ότι είχε αποποιηθεί την κληρονομιά του θανόντος. Ο Συνήγορος παρενέβη, διατυπώνοντας την άποψη ότι οι προϋποθέσεις συμψηφισμού της απαίτησης επιστρεπτών εισφορών με τη μεταβιβασθείσα στη χήρα ασφαλιστική οφειλή συνέτρεξαν προ του θανάτου του αρχικού δικαιούχου, και, κατά τούτο, δεν κατέστησαν κληρονομαία απαίτηση, ώστε να αντιτάσσεται στη χήρα η μη ιδιότητα της κληρονόμου. Η άποψη έγινε δεκτή από την αρμόδια Διοικητική Επιτροπή, που διέταξε τον συμψηφισμό των ανταπαιτήσεων.
- Ασφαλισμένη π. Ο.Γ.Α. διεγράφη αναδρομικά από τα Μητρώα Αγροτών⁷⁴, ενόψει υποβολής συνταξιοδοτικού αιτήματος και ελέγχου από τα κοινωνικοασφαλιστικά όργανα. Η διαγραφείσα αιτήθηκε την επιστροφή των εισφορών που είχε καταβάλει, αλλά εκδόθηκε απορριπτική απόφαση, με την αιτιολογία ότι η απαίτησή της είχε υποπέσει σε παραγραφή. Η Αρχή επεσήμανε ότι η διοικητική κρίση στηρίχθηκε σε πλημμελή ερμηνεία και εσφαλμένη εφαρμογή των κανόνων παραγραφής, διότι ο χρόνος έναρξης της προθεσμίας δεν μπορούσε να εκκινήσει πριν εκδοθεί η απόφαση διαγραφής από τα Μητρώα Ασφαλισμένων π. Ο.Γ.Α., οπότε κατέστη δικαστικώς επιδιώξιμη η απαίτηση. Η θέση έγινε δεκτή από τη Διοικητική Επιτροπή που διέταξε την επιστροφή των εισφορών στη δικαιούχο.
- Συνταξιούχος ΑμεΑ, στον οποίο είχαν καταλογισθεί αχρεωστήτως εισπρα-

73. Φ.Υ. 331790.

74. Φ.Υ. 348786.

χθείσες παροχές Ε.Κ.Α.Σ.⁷⁵, διαμαρτυρήθηκε για το ύψος της παρακράτησης από τη σύνταξή του. Ο Συνήγορος, ενόψει της εξέτασης της υποβληθείσας ένστασης, ζήτησε από τη Διοικητική Επιτροπή να μειώσει την παρακράτηση του 1/3 από τις πολύ χαμηλές συντάξεις που ελάμβανε ο πολίτης, καθώς αντιμετώπιζε οικονομική αδυναμία κάλυψης στοιχειωδών αναγκών του. Η Επιτροπή έκανε ομόφωνα δεκτό το αίτημα και μείωσε σημαντικά το ποσοστό παρακράτησης σε 1/20.

5.2. ΠΑΡΑΓΡΑΦΕΣ – ΚΑΤΑΣΧΕΣΕΙΣ – ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Η Αρχή διαμεσολάβησε επιτυχώς σε αναφορές πολιτών που αφορούσαν σε κατασχέσεις ποσών καταθέσεων συντάξεων ή και επιδομάτων, καθώς και ρυθμίσεων καταβολής δόσεων.

Συγκεκριμένα, Τράπεζα δέσμευσε αναδρομικά ποσά εξωιδρυματικών επιδομάτων που απονεμήθηκαν σε ΑμεΑ, λόγω κατάσχεσης που είχε επιβάλει εις χείρας της ως τρίτης το Κ.Ε.Α.Ο., για ταμειακώς βεβαιωμένες ασφαλιστικές οφειλές της δικαιούχου. Με παρέμβαση της Αρχής⁷⁶, εκδόθηκε από το Κ.Ε.Α.Ο. Απόφαση Περιορισμού της επιβληθείσας κατάσχεσης για το σύνολο του κατασχεθέντος ποσού, ως ακατάσχετης κοινωνικής παροχής, με ισόποση αποδέσμευση του ποσού που εν τέλει καταβλήθηκε στη δικαιούχο.

Σε κληρονόμο αποβιώσαντος δικαιούχου δεν αποδόθηκαν ποσά συντάξεων, ορισθέντων με δικαστική απόφαση, διότι θεωρήθηκαν συμψηφιστέα με βεβαιωμένες ασφαλιστικές οφειλές του στο Κ.Ε.Α.Ο. Μετά την παρέμβαση της Αρχής⁷⁷, εκδόθηκε από τον e-ΕΦΚΑ απόφαση που ήγαγε σε διαγραφή των οφειλών και επιστροφή του δικαιούμενου ποσού στον κληρονόμο.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση οφειλέτη, σε τραπεζικό λογαριασμό του οποίου επιβλήθηκε κατάσχεση για Πράξεις Επιβολής Εισφορών π. Ι.Κ.Α. – Ε.Τ.Α.Μ., χρονικών περιόδων οφειλής ανατρεχουσών σε χρονικά διαστήματα προ τουλάχιστον 10ετίας. Η Αρχή, εκτιμώντας ότι συνέτρεχαν λόγοι επείγοντος για την αποδέσμευση των κατασχεθέντων, υποστήριξε την Τοπική Διεύθυνση του e-ΕΦΚΑ, επισημαίνοντας κρίσιμες παραμέτρους για την ορθή εφαρμογή των κανόνων παραγραφής, ώστε, σε συντονισμό με την κεντρική υπηρεσία του Κ.Ε.Α.Ο., **εκδόθηκε απόφαση για διαγραφή των οφειλών και επισπεύστηκαν ενέργειες για την άρση της κατάσχεσης από το Κ.Ε.Α.Ο. και την αποδέσμευ-**

75. Φ.Υ. 347607.

76. Φ.Υ. 353727.

77. Φ.Υ. 348840.

ση του κατασχεμένου λογαριασμού⁷⁸.

Η Ανεξάρτητη Αρχή παρενέβη⁷⁹ για την αναβίωση ρυθμίσεων που χάθηκαν, χωρίς υπαιτιότητα οφειλέτριας. Συγκεκριμένα, λόγω της μετάπτωσης στις ρυθμίσεις νέων οφειλών, επαναδιαμορφώθηκαν οι μηνιαίες δόσεις σε μεγαλύτερο ύψος, εν αγνοία της ίδιας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μην επαρκούν οι μηνιαίες πληρωμές που κατέβαλλε. **Το Κ.Ε.Α.Ο. έκανε δεκτές τις απόψεις της Αρχής, προβαίνοντας σε ένταξη των οφειλών στις ρυθμίσεις που είχαν χαθεί, χωρίς να ζητηθεί από την οφειλέτρια η καταβολή των, εν τω μεταξύ, απαιτητών δόσεων, και χωρίς επιβάρυνση των οφειλών με ποσά τόκων και προσθέτων τελών.**

Σε άλλη περίπτωση, πολίτης, λίγες ημέρες μετά από τον θάνατο της μητέρας του, ανέλαβε το υπόλοιπο τραπεζικού λογαριασμού, στον οποίο ήταν συνδικαιούχοι (περί τα 1.400 ευρώ), αγνοώντας ότι σε αυτό περιλαμβανόταν ποσό σύνταξης, ύψους περίπου 645 ευρώ, το οποίο είχε καταβληθεί αχρεωστήτως. Το γεγονός αυτό το πληροφορήθηκε δέκα χρόνια αργότερα, λαμβάνοντας Ατομική Ειδοποίηση για παλαιά οφειλή, παρότι είχε εγκαίρως ειδοποιήσει τον συνταξιοδοτικό φορέα για τον θάνατο της μητέρας του. Ο Συνήγορος διαμεσολάβησε⁸⁰ υπέρ της αποδοχής της σχετικής ένστασης του πολίτη, δεδομένου ότι δεν προέκυπτε κοινοποίηση της απόφασης καταλογισμού, με συνέπεια να πάσχουν η ταμειακή βεβαίωση της οφειλής και η διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης. Επίσης, επισήμανε τη μη επιτρεπτή αναζήτηση του ποσού εντόκως, διότι ο λαβών ήταν καλόπιστος και η αναζήτηση του ποσού θα προκαλούσε σοβαρό οικονομικό κλονισμό του. Η ένσταση έγινε δεκτή.

5.3. ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ: ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ – ΕΠΑΝΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ – ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Σε εκκρεμότητα παραμένουν αρκετά ζητήματα που αφορούν στον τρόπο υπολογισμού και επανυπολογισμού των συντάξεων, πολλά από τα οποία οφείλονται στην καθυστέρηση ολοκλήρωσης των αναγκαίων μηχανογραφικών εφαρμογών.

Η Αρχή εξακολουθεί να δέχεται αναφορές πολιτών, που έχουν καταστεί συνταξιούχοι πριν την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016, με τις οποίες ζητείται η παρέμβασή της για την **αξιοποίηση και προσμέτρηση του χρόνου διαδοχικής ασφάλισής τους, ο οποίος διανύθηκε προ της συνταξιοδότησής τους** και δεν λήφθηκε υπόψη, κατά τη χορήγηση της εν λόγω παροχής. Ο Συνήγορος έχει επανειλημμένα αναδείξει με έγγραφά του, αλλά και στην Ετήσια Έκθεση του

78. Φ.Υ. 345549.

79. Φ.Υ. 350887.

80. Φ.Υ. 340627.

2023⁸¹, το εν λόγω ζήτημα. Σύμφωνα με την ενημέρωση της Αρχής από τον e-ΕΦΚΑ, η Διεύθυνση Νομοθεσίας και Συντονισμού Συντάξεων e-ΕΦΚΑ έχει ζητήσει οδηγίες προς γενική εφαρμογή από το Υπουργείο Εργασίας. Ωστόσο, το εν λόγω ζήτημα εξακολουθεί να εκκρεμεί έως σήμερα.

Επίσης, σημαντικό πρόβλημα δημιουργεί η **μη ολοκλήρωση της αναγκαίας μηχανογραφικής εφαρμογής, ώστε να διευθετηθούν αιτήματα συνταξιούχων για την αξιοποίηση ημερών εργασίας που πραγματοποίησαν μετά τη συνταξιοδότησή τους**. Ως εκ τούτου, ο Συνήγορος εξακολουθεί να λαμβάνει σχετικές αναφορές παρά την παρέμβασή του⁸², με την οποία ζήτησε την υλοποίηση του λογισμικού για την προσμέτρηση του συγκεκριμένου χρόνου ασφάλισης, είτε μέχρι την υλοποίηση αυτού ή την αντιμετώπιση του προβλήματος μέσω της χειρόγραφης διαδικασίας.

Περαιτέρω, η Αρχή έχει δεχθεί αναφορές σχετικά **με σημαντικές καθυστερήσεις ως προς την καταβολή αναδρομικών ποσών συντάξεων χρείας** της Γενικής Διεύθυνσης Συντάξεων του Δημοσίου, με παράλληλο χρόνο του αποβιώσαντος σε πρώην Ταμεία τ. Ε.Τ.Α.Α., ενώ παρατηρείται και ελλιπής ενημέρωση των ενδιαφερομένων ως προς τη ροή της διαδικασίας και τον χρόνο ολοκλήρωσης των αιτημάτων τους.

Σημαντική καθυστέρηση επισημάνθηκε σε αναφορά συνταξιούχου τ. Τ.Σ.Π. – Ε.Τ.Ε., **ως προς την αναδρομική διόρθωση των ποσοστών κράτησης ασθένειας υπέρ Τ.Υ.Π.Ε.Τ. και την καταβολή των αναλογούντων αναδρομικών ποσών που θα προκύψουν**. Σύμφωνα με την απάντηση που έλαβε η Αρχή, αναμένεται μαζική υλοποίηση στα συστήματα πληρωμών από την αρμόδια μηχανογραφική Υπηρεσία στο επόμενο χρονικό διάστημα, χωρίς όμως περαιτέρω σαφές χρονοδιάγραμμα.

Σε αρκετές περιπτώσεις, **εξακολουθούν να εκκρεμούν διορθώσεις επανυπολογισμών, και συνακόλουθα η καταβολή των αντίστοιχων αναδρομικών ποσών**. **Εν προκειμένω, οι αρμόδιες Υπηρεσίες επικαλούνται την πολυπλοκότητα της παραμετροποίησης των δεδομένων μεταξύ παλαιού και νέου λογισμικού, αλλά και το πλήθος των περιπτώσεων επανυπολογισμών, τον φόρτο εργασίας και την έλλειψη προσωπικού** (τ. Τ.Σ.Π. – Ε.Τ.Ε., τ. Τ.Α.Π. – Ο.Τ.Ε.). Επ' αυτού υφίσταται πρόσφατη ενημέρωση της Διοίκησης του e-ΕΦΚΑ για υλοποίηση εργαλείου, ως «*Οθόνη*» ώστε να παρέχεται η δυνατότητα και στις αρμόδιες Τοπικές Διευθύνσεις για την εξέταση σχετικών αιτημάτων και ενστάσεων των πολιτών.

81. Βλ. Κεφάλαιο 5.1.3, σελ. 93 – 94.

82. Βλ. Ετήσια Έκθεση ΣτΠ 2023 (σελ. 95).

Προβλήματα προκύπτουν και λόγω της τεχνικής δυσχέρειας υλοποίησης συνταξιοδοτικών δεδομένων και αποφάσεων από την ανάδοχο εταιρεία.

Ενδεικτικά, αναφέρεται περίπτωση πολίτη που είχε υποβάλει όλα τα στοιχεία για λήψη της προσυνταξιοδοτικής παροχής τ. Τ.Ε.Α.Π.Ε.Τ.Ε. και είχε λάβει τη διαβεβαίωση της πληρότητας αυτών, καθώς και της άμεσης περαίωσης του αιτήματός του. Εντούτοις, έως σήμερα, η σχετική απόφαση της Γενικής Διεύθυνσης Παροχών και Υγείας του e-ΕΦΚΑ που τον αφορά δεν έχει υλοποιηθεί, με επίκληση αορίστου και περίπλοκου προβλήματος υλοποίησης του σχετικού λογισμικού από την ανάδοχο εταιρεία, σχετιζόμενο με τη διάκριση ασφαλισμένων προερχομένων απευθείας στο τ. Ε.Τ.Α.Τ. και αυτών που είχαν υπαχθεί στο τ. Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π.

Ο Συνήγορος παρενέβη θετικά στην περίπτωση⁸³ υπέρμετρης καθυστέρησης απονομής της επικουρικής σύνταξης σε ασφαλισμένο, σύμφωνα με τις διατάξεις της διαδοχικής ασφάλισης. Ο ενδιαφερόμενος υπέβαλε αίτηση το 2015, έχοντας χρόνο ασφάλισης σε πολλά π. Ταμεία Επικουρικής Ασφάλισης. Εντούτοις η αρμόδια Διεύθυνση Επικουρικής Ασφάλισης (τ. Τ.Ε.Α.Υ.Ε.Κ.), επιλήφθηκε μόλις το 2023, δήλωσε αναρμόδια και απέστειλε το ζήτημα στην αρμόδια Τοπική Διεύθυνση. Ο ενδιαφερόμενος υποχρεώθηκε εκ νέου σε σειρά ιατρικών εξετάσεων για την αναγνώριση επιπλέον χρόνου ημερών προαιρετικής ασφάλισης, παρόλο που η κατάσταση της υγείας του είχε ήδη κριθεί από τα αρμόδια υγειονομικά όργανα κατά την υποβολή της αίτησής του. Εν τέλει συνταξιοδοτήθηκε, έχοντας ευνοϊκή εξέλιξη στο ζήτημά του.

Τέλος, δεν έχει υπάρξει ανταπόκριση σε πρόταση της Αρχής⁸⁴ για **πρόβλεψη ενδικοφανούς προσφυγής για τους συνταξιούχους του Δημοσίου, στο πλαίσιο της διαδικασίας ταχείας απονομής συντάξεων (ν. 4921/2022)**, που είχε τεθεί υπόψη του αρμοδίου Υπουργού, προκειμένου η διόρθωση σφαλμάτων να ολοκληρώνεται εντός της διοικητικής διαδικασίας, χωρίς το υπέρμετρο κόστος δικαστικής προσφυγής⁸⁵.

5.4. ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ Ε-ΕΦΚΑ ΣΕ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Ένα ζήτημα που έχει απασχολήσει διαχρονικά τον Συνήγορο του Πολίτη είναι αυτό της καθυστέρησης της Διοίκησης να συμμορφωθεί σε δικαστικές αποφάσεις που έχουν εκδοθεί υπέρ των πολιτών. Η Αρχή διερεύνησε αναφορές με το

83. Φ.Υ. 338658.

84. Βλ. Ετήσια Έκθεση ΣτΠ 2022, Νομοθετικές και Οργανωτικές Προτάσεις, σελ. 134 και <https://www.synigoros.gr/el/category/koinwnikh-asfalish/post/deltio-typou-ornomo8etikes-protaseis-gia-zhthmata-synta3ewn-asfalismenwn-toy-dhmosioy>

85. Φ.Υ. 299249.

σχετικό αντικείμενο, που αφορούσαν τις υπηρεσίες του e-ΕΦΚΑ.

Επιτυχής υπήρξε η παρέμβαση της Αρχής σε υπόθεση καθυστέρησης εκτέλεσης απόφασης του Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιά⁸⁶, με την οποία έγινε δεκτή η απόδοση ποσού που πρόκυψε από τη διαφορά μεταξύ της καταβληθείσας σύνταξης και των οριζόμενων κατώτατων ορίων, στους κληρονόμους του δικαιούχου. Η εν λόγω απόφαση είχε καταστεί αμετάκλητη και είχε κοινοποιηθεί στον e-ΕΦΚΑ ήδη από το 2020. Μετά τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου, η Διεύθυνση Νομικών Υπηρεσιών του e-ΕΦΚΑ επεσήμανε στην αρμόδια Τοπική Διεύθυνση ότι θα έπρεπε να προβεί στις απαραίτητες ενέργειες άμεσης εκτέλεσης της απόφασης προς αποφυγή επιπλέον δικαστικών εξόδων του Φορέα, όπως και πραγματοποιήθηκε.

Σε άλλη περίπτωση, πολίτης, ο οποίος είχε διατελέσει διευθύνων σύμβουλος σε Ανώνυμη Εταιρεία, προσέφυγε στον Συνήγορο⁸⁷ διότι, αν και με αμετάκλητη δικαστική απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Βόλου κρίθηκε ότι δεν ευθυνόταν ατομικά για βεβαιωμένες οφειλές της Ανώνυμης Εταιρείας, ωστόσο ο Α.Φ.Μ. του δεν είχε αποσυνδεθεί από τις οφειλές του νομικού προσώπου. Η Αρχή ζήτησε να γίνουν ενέργειες για συμμόρφωση, ώστε να μη χαρακτηρίζεται ο προσφεύγων ως αλληλεγγύως και εις ολόκληρον συνυπόχρεος για ασφαλιστικές ενοχές τρίτης εργοδότης, επισημαίνοντας ότι η ασφαλιστική ενημερότητα είναι προσωρινής ισχύος, χορηγούμενη με επιφύλαξη και αφορά συγκεκριμένες συναλλαγές, μη θεραπεύοντας το γεγονός εξακολούθησης της απεικόνισης του αναφερόμενου μηχανογραφικά στο Μητρώο εργοδοτών του e-ΕΦΚΑ ως συνευθυνόμενου. Το Τριμελές Συμβούλιο Συμμόρφωσης του Συμβουλίου της Επικρατείας, στο οποίο παράλληλα προσέφυγε ο ενδιαφερόμενος, ενσωμάτωσε στο σκεπτικό του το σύνολο των απόψεων του Συνηγόρου, αναπέμποντας την υπόθεση στο αρμόδιο Τριμελές Συμβούλιο Συμμόρφωσης του Διοικητικού Πρωτοδικείου.

Ωστόσο, σε υπόθεση⁸⁸ σημαντικής καθυστέρησης εκτέλεσης δικαστικής απόφασης του Ελεγκτικού Συνεδρίου από τον e-ΕΦΚΑ, ο φορέας ενημέρωσε την Αρχή ότι οι αποφάσεις εκτελούνται βάσει σειράς εισερχόμενου πρωτοκόλλου, ενώ αναμένεται η εξέταση πολύ προγενέστερων αιτημάτων. Η Αρχή επεσήμανε τη συνταγματική υποχρέωση της Διοίκησης να συμμορφώνεται στις δικαστικές αποφάσεις, αλλά και την εκτεταμένη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στην οποία διαπιστώνεται παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη και του δικαιώματος αποτελεσματικής προσφυγής ενώπι-

86. Φ.Υ. 353828.

87. Φ.Υ. 353828.

88. Φ.Υ. 357789.

ον εθνικής αρχής, στις περιπτώσεις καθυστέρησης στην εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων. Επίσης, τόνισε ότι, **αν συνεχιστεί ο ίδιος ρυθμός στη διεκπεραίωση των εκκρεμών αιτημάτων εκτέλεσης δικαστικών αποφάσεων, το συγκεκριμένο αίτημα θα εξεταστεί με υπέρμετρη καθυστέρηση**. Κάλεσε, δε, την υπηρεσία να αιτιολογήσει την εν λόγω σημαντική καθυστέρηση, και να εκθέσει τις ενδεδειγμένες ενέργειές της για τη βελτίωση της υλοποίησης της διοικητικής διαδικασίας που απαιτείται.

6. Υπηρεσίες Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης

6.1. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ

Βασική προτεραιότητα της πολιτείας θα πρέπει να είναι η διασφάλιση της προαγωγής της υγείας των πολιτών, με την παροχή ποιοτικής φροντίδας υγείας, καθώς και ο σεβασμός στα δικαιώματα και την ιδιαιτερότητα του κάθε ασθενή.

Από τη διερεύνηση, σχετικών με το θέμα αυτό, υποθέσεων, οι οποίες υποβάλλονται στον Συνήγορο του Πολίτη από την αρχή της λειτουργίας του, εξετάζεται η παροχή ίσων ευκαιριών περίθαλψης σε όλους τους πολίτες, καθώς και η αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των κρατικών υπηρεσιών υγείας.

Το 2024, αποτέλεσαν αντικείμενο διαμεσολάβησης και παρέμβασης της Αρχής ζητήματα που αφορούσαν στις δαπάνες υγείας, τα δικαιώματα πρόληψης, προστασίας προσωπικών δεδομένων του ασθενούς, πρόσβασης στον ιατρικό του φάκελο, αποφυγής του περιττού πόνου και της ταλαιπωρίας, αναφοράς και λήψης γραπτής απάντησης σε υποβληθέντα αιτήματα ασθενών. Αναλυτικότερα:

6.1.1. Δαπάνες υγείας

Στον Συνήγορο απευθύνθηκαν πολίτες, οι οποίοι διαμαρτύρονταν για χρεώσεις που αφορούσαν δαπάνες υγείας. Οι πολίτες είχαν προηγουμένως υποβάλει σχετική ένσταση στην Ειδική Επιτροπή του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. για την εξέταση θεμάτων που προκύπτουν από την εφαρμογή του Ενιαίου Κανονισμού Παροχών Υγείας (Ε.Κ.Π.Υ.). Η Αρχή παρενέβη, με αποτέλεσμα να γίνουν αποδεκτές οι επισημάνσεις της.

Ενδιαφερόμενη κατέθεσε ηλεκτρονικά και δια ζώσης αίτημα αποζημίωσης στον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. για τη δαπάνη αποκλειστικής νοσοκόμας κατά τη διάρκεια νοσηλείας του πατέρα της, χρονίως πάσχοντα με αναπηρία 90%, ο οποίος κατέληξε σε δημόσιο νοσοκομείο. Το αίτημα απορρίφθηκε από τον Ε.Ο.Π.Υ.Υ., λόγω των εσωτερικών διαδικασιών που αφορούν στις ημερομηνίες κατάθεσης και έκδοσης των

σχετικών δικαιολογητικών από το Νοσοκομείο. Ακολούθως, η αιτούσα κατέθεσε ένσταση και απευθύνθηκε στον Συνήγορο⁸⁹, ζητώντας τη διαμεσολάβηση της Αρχής. Ο Συνήγορος επεσήμανε ότι η απόδοση της δαπάνης της αποκλειστικής νοσοκόμας λειτουργεί ως αντιστάθμισμα στη μη επαρκή νοσηλευτική φροντίδα που διαθέτει το Ε.Σ.Υ. και προς διαφύλαξη του δικαιώματος στην υγεία, ως δημόσιο αγαθό. Η ένσταση της ενδιαφερόμενης έγινε δεκτή από την ως άνω Ειδική Επιτροπή του Ε.Ο.Π.Υ.Υ.

Έτερος σφραγισμένος κατέθεσε σε υπηρεσία του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. αίτημα απαλλαγής από τη συμμετοχή 5% στα έξοδα δύο νοσηλείων του παιδιού του στο εξωτερικό. Επειδή το αίτημά του απορρίφθηκε, ο ενδιαφερόμενος κατέθεσε ένσταση, διεκδικώντας εκ νέου την απαλλαγή του, απευθυνόμενος πλέον και στον Συνήγορο⁹⁰.

Η Αρχή διαπίστωσε ότι η περίθαλψη του παιδιού στο εξωτερικό κατατάχθηκε «υποχρεωτικά» ως ιδιωτική νοσηλεία, παρόλο που το νοσοκομείο του εξωτερικού ήταν δημόσιο, με συνέπεια την υποχρεωτική συμμετοχή του ασφαλισμένου στο κόστος νοσηλείας. Αυτό συνέβη λόγω των οικονομικών εκκρεμοτήτων της Ελλάδας προς τους ασφαλιστικούς φορείς της συγκεκριμένης χώρας, με αποτέλεσμα να μην γίνεται αποδεκτή η υπαγωγή στο καθεστώς νοσηλείας με βεβαίωση S2, η οποία θα απάλλασσε τον ασφαλισμένο από κάθε κόστος.

Η Ειδική Επιτροπή του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. αποδέχτηκε την ένσταση του ενδιαφερόμενου, κάνοντας δεκτές και τις απόψεις της Αρχής, αφού αναγνώρισε ότι το Νοσοκομείο θα μπορούσε να περιθάψει το τέκνο του ασφαλισμένου με ενωσιακό έντυπο, αν δεν υπήρχαν οικονομικές εκκρεμότητες της Ελλάδας απέναντι στην εν λόγω χώρα⁹¹.

Επιπρόσθετα, τον Συνήγορο του Πολίτη συνέχισε να απασχολεί και το έτος 2024 το ζήτημα της οικονομικής επιβάρυνσης των ασφαλισμένων, κατά τη λήψη υπηρεσιών υγείας σε ιδιωτικές κλινικές και θεραπευτήρια συμβεβλημένα με τον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. Από τις υποβληθείσες αναφορές των πολιτών, προκύπτει ότι ο Ε.Ο.Π.Υ.Υ.: **α)** δεν ανταποκρίθηκε στα αιτήματά τους για ενημέρωση και έλεγχο σχετικά με την κοστολόγηση νοσηλείων τους σε συμβεβλημένες ιδιωτικές κλινικές, και **β)** αρνήθηκε να προβεί σε καταλογισμό, σε βάρος των παρόχων, ποσών που έχει διαπιστώσει ότι χρεώθηκαν καταχρηστικά ή απαιτήθηκαν παρανόμως από τους ασφαλισμένους.

89. Φ.Υ. 349160.

90. Φ.Υ. 322683.

91. Βλ. <https://www.synigoros.gr/el/category/ygeia/post/synopsh-diamesolabshs-or-apallagh-asfalismenoy-apo-thn-symmetoxh-me-5percent-sta-e3oda-noshleiwn-toy-paidiyo-toy-se-xwra-toy-e3wterikoy>

Τα ως άνω αναδεικνύονται και σε πόρισμα⁹² που συνέταξε ο Συνήγορος, με τίτλο «Χρεώσεις ιδιωτικών υγειονομικών φορέων – Ρόλος Ε.Ο.Π.Υ.Υ. ως Οργανισμού Κοινωνικής Ασφάλισης», το οποίο απηύθυνε στους αρμόδιους Υπουργούς Υγείας και Οικονομικών. Στο πόρισμα αυτό, η Αρχή τόνισε πως ο Ε.Ο.Π.Υ.Υ. οφείλει να εξετάζει τις καταγγελίες ασφαλισμένων για υπερχρέωση νοσηλίων σε συμβεβλημένες ιδιωτικές κλινικές και να προβαίνει σε άμεση έκδοση αντίστοιχων εκθέσεων ελέγχου. Επίσης, επεσήμανε ότι, σε περιπτώσεις καταχρηστικών χρεώσεων, θα πρέπει να υλοποιείται: **α)** το άρθρο 58 του Ε.Κ.Π.Υ. για τον καταλογισμό των αντίστοιχων ποσών σε κλινικές που δεν έχουν επιστρέψει το αχρεωστήτως καταβληθέν ποσό και **β)** το θεσμικό πλαίσιο για την ενημέρωση των ασθενών στις οικονομικές απαιτήσεις.

6.1.2. Δικαίωμα πρόληψης – δημόσια υγεία

Πολίτης προσπάθησε να καταγγείλει παράνομο κάπνισμα σε δημόσιο χώρο συναυλιών στη γραμμή 1142, πράγμα το οποίο δεν κατέστη εφικτό, διότι η γραμμή δεν λειτουργούσε. Η Αρχή ενημερώθηκε από το Υπουργείο Υγείας ότι η γραμμή αυτή, με σκοπό την καταγραφή των αναφορών παραβίασης της αντικαπνιστικής νομοθεσίας και τη συνδρομή στο έργο των Ελεγκτικών Αρχών, λειτούργησε στο τέλος του 2019, αλλά από το 2020 και μετά βρισκόταν σε αναστολή λειτουργίας. Με δεδομένο ότι το θέμα της αποτελεσματικής διερεύνησης των καταγγελιών για τις παραβάσεις του νόμου για το κάπνισμα σε δημόσιους χώρους έχει ιδιαίτερη σημασία για τη δημόσια υγεία, ο Συνήγορος του Πολίτη τόνισε τη σημασία που έχει η ενημέρωση του κοινού και η εποπτεία της τήρησης της νομοθεσίας για την απαγόρευση του καπνίσματος στους κλειστούς χώρους. Μετά την παρέμβαση της Αρχής, η γραμμή 1142 επαναλειτουργεί από το καλοκαίρι του 2024, υπό την εποπτεία της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας⁹³.

6.1.3. Δικαίωμα προστασίας προσωπικών δεδομένων του ασθενούς

Ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε αναφορά⁹⁴, από την οποία διαπιστώθηκαν σοβαρά ζητήματα παραβίασης προσωπικών δεδομένων ασθενούς. Ειδικότερα, ασθενής που χειρουργήθηκε σε δημόσιο νοσοκομείο, κατήγγειλε διαρροή των ευαίσθητων προσωπικών της δεδομένων, διότι έλαβε προεκλογικό μήνυμα από γιατρό του Νοσοκομείου, το οποίο υποδήλωνε ότι ο γιατρός γνώριζε ότι εκείνη είχε χειρουργηθεί. Συναφείς καταγγελίες είχαν γίνει και από άλλους ασθενείς

92. Βλ. <https://www.synigoros.gr/el/category/ygeia/post/deltio-typoy-or-porisma-gia-tis-xrewseis-twn-idiwtikwn-ygeionomikwn-forewn-kai-ton-rolo-toy-eopyy-ws-organismoy-koinwnikhs-asfalishs>

93. Φ.Υ. 309801

94. Φ.Υ. 335627.

στο Νοσοκομείο και στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (Α.Π.Δ.Π.Χ.). Στη συνέχεια, ο Συνήγορος εξέτασε τις ενέργειες που είχαν γίνει εκ μέρους της Διοίκησης και συνεργάστηκε με την Α.Π.Δ.Π.Χ., η οποία, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, εξέδωσε σχετικό πόρισμα και επέβαλε διοικητικά πρόστιμα.

6.1.4. Δικαίωμα πρόσβασης στον ιατρικό φάκελο

Ο Συνήγορος του Πολίτη συνεχίζει να λαμβάνει αναφορές⁹⁵ ασθενών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη χορήγηση του ιατρικού φακέλου τους από δημόσιες δομές υγείας. Το πρόβλημα εντοπίζεται κυρίως στην καθυστέρηση χορήγησης που μπορεί να οφείλεται σε φόρτο εργασίας του προσωπικού ή σε άλλες διοικητικές δυσλειτουργίες. Επιτυχής ήταν η διαμεσολαβητική παρέμβαση της Αρχής για υπόθεση χορήγησης αντιγράφου του ιατρικού φακέλου ασθενούς και για υπόθεση χορήγησης αντιγράφου συγκεκριμένης ιατρικής εξέτασης, από μεγάλα νοσηλευτικά ιδρύματα της χώρας. Η Αρχή, στις περιπτώσεις αυτές, ζητά να εξεταστεί εάν απαιτούνται αλλαγές στις διαδικασίες που ακολουθούνται, με στόχο την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης του πολίτη προς τα νοσηλευτικά ιδρύματα.

6.1.5. Δικαίωμα αποφυγής του περιττού πόνου και της ταλαιπωρίας

Η Αρχή ζήτησε τη διοικητική διερεύνηση της υπόθεσης, που αφορούσε γυναίκα η οποία γέννησε με καισαρική τομή σε δημόσιο νοσοκομείο και κατήγγειλε ότι της ζητήθηκε από υπάλληλο του γραφείου δηλώσεων νεογνών, ενώ είχε λάβει ιατρικές οδηγίες να παραμείνει κλινήρης, να προβεί άμεσα στη δήλωση του τέκνου μαζί με τον σύζυγό της στο αρμόδιο γραφείο. Απαιτήθηκε η προσωπική της παρουσία και υπογραφή με μακρά και δύσκολη αναμονή. Πράγματι, το Νοσοκομείο διενήργησε Ένορκη Διοικητική Εξέταση (Ε.Δ.Ε.), κατά την οποία διαπιστώθηκαν πειθαρχικά παραπτώματα και επιβλήθηκαν κυρώσεις⁹⁶.

6.1.6. Δικαίωμα αναφοράς και λήψης γραπτής απάντησης

Το δικαίωμα αναφοράς και λήψης γραπτής απάντησης σε αίτημα ασθενούς είναι συνταγματικά κατοχυρωμένο ατομικό δικαίωμα και θα πρέπει να διασφαλίζεται σε κάθε περίπτωση. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι αυτή ασθενούς με μεσογειακή αναιμία, ο οποίος αιτήθηκε τη μεταφορά του από Νοσοκομείο Παίδων, που μεταγγιζόταν από παιδί, στη Μονάδα Μεσογειακής Αναιμίας Γενικού Νοσοκομείου, με την αιτιολογία ότι θα αισθανόταν πιο ασφαλής σε νοσοκομείο

95. Ενδεικτικά, Φ.Υ. 361103 και 361545.

96. Φ.Υ. 340992.

ενηλίκων που διαθέτει προσωπικό και εξοπλισμό κατάλληλα για ενήλικες ασθενείς. Το Νοσοκομείο απάντησε ότι αδυνατούσε να τον δεχτεί, χωρίς ωστόσο ικανοποιητική αιτιολόγηση. Διερευνώντας την υπόθεση, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι στη Μονάδα δεν υπήρχαν ούτε συγκεκριμένη διαδικασία εξέτασης αντίστοιχων αιτημάτων, ούτε σαφή κριτήρια εισαγωγής. Ως εκ τούτου, η Αρχή Ζήτησε τη συστηματοποίηση της διαδικασίας αξιολόγησης, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων.

Η Διοίκηση του Νοσοκομείου έλαβε υπόψη τις επισημάνσεις της Αρχής και προχώρησε σε εισαγωγή μέτρων βελτίωσης της διαδικασίας, όπως κατάθεση των αιτημάτων στο Κεντρικό Πρωτόκολλο και εν συνεχεία διαβίβαση στη Μονάδα Μεσογειακής Αναιμίας, σύσταση Ειδικής Επιτροπής για αξιολόγηση των αιτημάτων, υπό το πρίσμα συγκεκριμένων κριτηρίων και αιτιολογημένη ενημέρωση του κάθε ασθενούς για την εξέλιξη του αιτήματός του⁹⁷.

6.2. ΠΡΟΝΟΙΑ

Ζητήματα που αφορούν σε προνοιακές παροχές στους ευάλωτους πολίτες, με σκοπό την, ισότιμη και χωρίς αποκλεισμούς, κοινωνική ανάπτυξή τους, οι οποίες χορηγούνται από τον Οργανισμό Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ο.Π.Ε.Κ.Α.), τον δημόσιο ενιαίο φορέα υλοποίησης των πολιτικών κοινωνικής πρόνοιας και αλληλεγγύης της ελληνικής πολιτείας, αποτελούν αντικείμενο της διαμεσολαβητικής δράσης του Συνηγόρου για άλλη μία χρονιά.

Βάσει των αναφορών που λαμβάνει η Αρχή, προκύπτει ότι οι αρμόδιες υπηρεσίες του Ο.Π.Ε.Κ.Α. προχωρούν στον καταλογισμό προνοιακών παροχών, ως αχρεώστητων, σε περιπτώσεις πολιτών που λάμβαναν διαρκώς προνοιακή ενίσχυση για πολλά χρόνια. Μάλιστα, οι καταλογιστικές πράξεις δεν κοινοποιούνται με την αρμόζουσα τυπική διαδικασία, ώστε οι πολίτες να έχουν τη δυνατότητα άσκησης της προβλεπόμενης ενδικοφανούς προσφυγής. Στις περιπτώσεις αυτές, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στη σχετική νομοθεσία, είχε χορηγηθεί παράταση της προνοιακής ενίσχυσης κατά το διάστημα αναμονής για εξέταση από την υγειονομική επιτροπή ΚΕ.Π.Α., αναμονή που σε αρκετές περιπτώσεις είναι πολύμηνη.

Το τελευταίο διάστημα ο Ο.Π.Ε.Κ.Α. αναζητά τις παροχές που χορηγήθηκαν κατά την εξάμηνη αυτή παράταση ως αχρεώστητες, παρά το γεγονός ότι παρατάθηκε το χρονικό διάστημα αναπηρίας των πολιτών από τις υγειονομικές επιτροπές, με το αιτιολογικό ότι έπρεπε να προβούν στην άσκηση επιπλέον αίτησης, μια

97. Βλ. <https://www.synigoros.gr/el/category/yeia/post/synopsh-diamesolabshs-or-beltiwsh-twn-diadikasiwn-eisagwghs-sth-monada-mesogeiahs-anaimias-sto-nosokomeio-g-gennhmatas-ths-a8hnas>

διοικητική προϋπόθεση για την αναγκαιότητα της οποίας δεν τεκμηριώνεται η προσωποποιημένη πληροφόρησή τους. Αντίθετα, όπως υποστηρίζουν οι πολίτες, είχαν λάβει αντιφατική ή και εσφαλμένη πληροφόρηση από, αρμόδιες προς τούτο, υπηρεσίες, όπως η τηλεφωνική γραμμή 1555 ή τα Κέντρα Κοινότητας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει θέσει το ζήτημα στα αρμόδια Υπουργεία Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας με σχετικά έγγραφά του, χωρίς όμως να έχει επιτευχθεί η επίλυσή του σε επιτελικό επίπεδο. Συνεπώς, οι πολίτες που διαμένουν στην Περιφέρεια αναγκάζονται να διανύουν μεγάλες αποστάσεις και να υποβάλλονται στα αντίστοιχα έξοδα μετακίνησης, προκειμένου να υποστηρίξουν την υπόθεσή τους σε επίπεδο εκδίκασης ενδικοφανούς προσφυγής που πραγματοποιείται στην Αθήνα. Η Αρχή προβαίνει σε συνεχείς εξατομικευμένες παρεμβάσεις⁹⁸ προς υποστήριξη των πολιτών, προβάλλοντας, εκτός από την έλλειψη νομικής βάσης του καταλογισμού, την παραβίαση υποχρεώσεων προστασίας των ατόμων με αναπηρίες από τις σχετικές συνταγματικές διατάξεις και τις διατάξεις διεθνούς και ευρωπαϊκής νομοθεσίας, την παραβίαση των αρχών της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και αναλογικότητας και την οικονομική εξουθένωση των πολιτών που στερούνται την ουσιώδη και αναγκαία, για την επιβίωσή τους, οικονομική ενίσχυση.

Άλλο ζήτημα αναδείχτηκε από τη διαμεσολάβηση της Αρχής στην περίπτωση αναφερομένης⁹⁹, η οποία προσήλθε σε δημοτική Υπηρεσία για να υποβάλει αιτήσεις ένταξης του νοικοκυριού της στα προνοιακά Προγράμματα «Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα» και «Επίδομα Στέγασης». Ωστόσο ενημερώθηκε ότι δεν ήταν δυνατό να προχωρήσει σε υποβολή αιτήσεων, με βάση το προσκομισθέν από την ίδια έντυπο σύμβασης προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας για την παροχή της κατοικίας της, αλλά θα έπρεπε να αναμείνει μέχρι να λάβει τον πρώτο λογαριασμό και να τον προσκομίσει. Μετά την έκδοση του σχετικού λογαριασμού, η αναφερόμενη εντάχθηκε στα Προγράμματα αυτά, έχοντας όμως χάσει κάποια ποσά επιδότησης. Η Ανεξάρτητη Αρχή πρότεινε στον αρμόδιο Δήμο να εισηγηθεί στον Ο.Π.Ε.Κ.Α. την καταβολή αναδρομικών ποσών επειδή στο έντυπο σύμβασης προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας, που η ίδια προσκόμισε από την αρχή, αναφερόταν ο αριθμός της παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, ο οποίος μπορούσε να διασταυρωθεί με το περιεχόμενο της δήλωσης μίσθωσης στο Taxisnet, ώστε να επιβεβαιωθεί ότι αφορούσε την κατοικία της, γεγονός που επιβεβαιώθηκε εξάλλου στη συνέχεια, όταν εκδόθηκε ο πρώτος λογαριασμός. Ο Δήμος έκανε δεκτές τις προτάσεις της Αρχής.

98. Φ.Υ. 361196, 356645, 360537, 357643, 348206 και 352270.

99. Φ.Υ. 345090.

7. Το νερό ως αγαθό σε ανεπάρκεια

Το νερό, εκτός από αναγνωρισμένο ανθρώπινο δικαίωμα¹⁰⁰, αποτελεί υπέρτατο αγαθό και πολύτιμο φυσικό πόρο που προστατεύεται θεσμικά από το ενωσιακό και εθνικό δίκαιο¹⁰¹, ώστε να χρησιμοποιείται ποιοτικά και ποσοτικά με βιώσιμο τρόπο. Σε συνδυασμό με την ορθή εφαρμογή της Οδηγίας – Πλαίσιο για τα Ύδατα¹⁰², που προστατεύει τη διαχείριση των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων, εξασφαλίζεται η ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης, από τις λεκάνες υδροληψίας μέχρι τη βρύση του καταναλωτή.

Ωστόσο, η δραματική έλλειψη νερού που παρατηρείται σε παγκόσμια κλίμακα, πλήττοντας και τη χώρα μας, αποτελεί ένα πρόβλημα που δυστυχώς επιδεινώνεται λόγω της κλιματικής αλλαγής με τα παρατεταμένα φαινόμενα ανομβρίας, της αυξημένης ζήτησης νερού και της μη ορθολογικής διαχείρισης. Το 2024 η Πολιτεία κήρυξε¹⁰³ τουλάχιστον 14 δήμους της χώρας σε κατάσταση Έκτακτης Ανάγκης Πολιτικής Προστασίας, για τη διαχείριση των συνεπειών από την εκδήλωση φαινομένων λειψυδρίας, με αποφάσεις που, στην πλειοψηφία τους, έλαβαν διαδοχικές ανανεώσεις παράτασης ισχύος.

Ο Συνήγορος δέχεται διαχρονικά σημαντικό αριθμό αναφορών που σχετίζονται τόσο με την υποβάθμιση της ποιότητας του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης, όσο και την επάρκεια αυτού, κάποια εκ των οποίων αναδείχθηκαν στην Ειδική Έκθεση για τη «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη: Πλαίσιο, Υποδομές, Πόροι¹⁰⁴». Ωστόσο, **το 2024, παρατηρήθηκε κλιμάκωση αναφορών¹⁰⁵ από διάφορες περιοχές της χώρας, που αναδεικνύουν, πλέον, ως μείζον το ζήτημα της επάρ-**

100. Ψήφισμα 64/292 της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, σύμφωνα με το οποίο το καθαρό πόσιμο νερό και οι εγκαταστάσεις υγιεινής είναι απαραίτητα για την απόλαυση όλων των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

101. Η ΕΕ 2020/2184, που αναθεώρησε την 98/83/ΕΚ, ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με την Κ.Υ.Α. Δ1(δ)/ΓΠ οικ. 27829/2023.

102. 60/2000/ΕΚ, η οποία ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με τον ν. 3199/2003. Σε εφαρμογή αυτής, εκδόθηκε το Π.Δ. 51/2007.

103. Με αποφάσεις της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας του Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας.

104. <https://www.synigoros.gr/el/category/ekdoseis-ek8eseis/post/eidikh-ek8esh-2024-or-biwsimh-toyristikh-anapty3h:-plaisio-ypodomes-poroi>

105. Φ.Υ. 356863 και άλλες (Δήμος Αποκορώνου Χανίων), 356691 (Λευκίμμη Κέρκυρας), 355945, 355922, 355906 (Λουτράκι Κορινθίας), 358843 (Καρδαμύλη), 357343 (Δήμος Β. Τζουμέρκων), 359846 (Δήμος Βέλου – Βόχας), 357596, 354694 (Δήμος Ωραιοκάστρου), 356370, 354299, 356353 (Δήμος Ν. Προποντίδας), 357711 (Κύθηρα), 357115 (Ρέθυμνο), 357043, 345725 (Ωρωπός), 356841 (Δήμος Πολυγύρου), 355643 (Ανδραβίδα), 353088 (Αρχαία Επίδαυρος).

κειας, σχετίζοντας το κυρίως με α) προβλήματα στις υποδομές ύδρευσης και β) θέματα που αφορούν στη διαχείριση των υδατικών πόρων.

7.1. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ

Το Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο (Ε.Ε.Σ.) για το Πόσιμο Νερό¹⁰⁶, που εγκρίθηκε τον Μάρτιο του 2022, παρουσιάζει τεκμηριωμένα τις αναγκαίες υποδομές που θα εξασφαλίσουν επάρκεια νερού εντός των προδιαγραφών της Οδηγίας του 2020 για όλους τους κατοίκους της χώρας σε προσιτή τιμή. **Κρίσιμα ζητήματα, διαπιστωμένα και από την εμπειρία του Συνηγόρου¹⁰⁷, θεωρούνται η αναβάθμιση των δικτύων για τη δυνατότητα μεταφοράς νερού και τη μείωση των διαρροών, η κατασκευή νέων έργων υδροληψίας, αποθήκευσης και επεξεργασίας για τη βελτίωση της ποιότητας και διαθεσιμότητας του πόσιμου νερού, καθώς και η εγκατάσταση μονάδων αφαλάτωσης σε περιοχές που οι υδραυλικοί πόροι είναι ανεπαρκείς.**

7.1.1. Δίκτυα διανομής νερού

Μία από τις κύριες αιτίες προβλημάτων επάρκειας νερού στη χώρα είναι η παλαιότητα των δικτύων, με αποτέλεσμα τις συστηματικές διαρροές ύδατος, που φθάνουν έως και το 60%¹⁰⁸. Απαιτείται, επομένως, η αποκατάσταση των ζημιών στα δίκτυα διανομής, η στεγανοποίηση ή ακόμα και η ολική αντικατάστασή τους, με στόχο τη μείωση των διαρροών, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας¹⁰⁹.

Ο Συνήγορος έχει γίνει δέκτης πλήθους αναφορών για το πρόβλημα της ανεπάρκειας ύδατος¹¹⁰, είτε με τη μορφή χαμηλών πιέσεων είτε διακοπτόμενης, έως και μηδενικής, ροής. Έχει, δε, διαπιστώσει ότι, σε πολλές περιπτώσεις, το πρόβλημα δεν οφείλεται στη γενικότερη λειψυδρία, αλλά στην πλημμελή εκπλήρωση των υποχρεώσεων των Δήμων για συντήρηση και αναβάθμιση των δικτύων τους. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελούν τα προβλήματα υδροδότησης σε οικισμούς του Δήμου Ωραιοκάστρου¹¹¹, λόγω συχνών θραύσεων των

106. Εκπονήθηκε από τη Γενική Γραμματεία Φυσικού Περιβάλλοντος και Υδάτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και την υποστήριξη της Μ.Ο.Δ. Α.Ε.

107. Ειδική Έκθεση 2024 της Αρχής «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη: Πλαίσιο, Υποδομές, Πόροι», σελ. 158.

108. Βλ. Ε.Ε.Σ. Μάρτιος 2022, σελ. 127.

109. Κ.Υ.Α. Δ1(δ)/ΓΠ οικ. 27829/2023, άρ. 4, παρ. 3

110. Φ.Υ. 357711, 321460, 316685, 330010, 332300, 331460, 333103, 321469, 339726, 328403, 323175, 316530, 235453, 224858, 124897 και 126499.

111. Φ.Υ. 316685, 357596 και 354694.

αγωγών του δικτύου ύδρευσης, εξαιτίας της παλαιότητάς τους. Εν προκειμένω, κρίθηκε απαραίτητο το έργο αναβάθμισης δικτύων. Ωστόσο, αν και διασφαλίστηκε η χρηματοδότηση του έργου με ευρωπαϊκούς πόρους, η μελέτη και κατασκευή του παρουσίασε αστοχίες, με αποτέλεσμα τη δυσλειτουργία και αδυναμία υδροδότησης περιοχών, όπως η Λητή. Επιπρόσθετα, η παράταση που δόθηκε για βελτιωτικές ενέργειες παρήλθε άπρακτη εκ μέρους του Δήμου, και τελικά η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας αποφάσισε ότι το ποσό που αντιστοιχεί στο κόστος του συγκεκριμένου έργου πρέπει να επιστραφεί ως αχρεωστήτως καταβληθέν.

Τα ως άνω προβλήματα εντείνονται στους ορεινούς οικισμούς ή περιοχές με μεγάλες υψομετρικές διαφορές. Κατά τη διερεύνηση σχετικής αναφοράς για τον Δήμο Πρεσπών¹¹², διαπιστώθηκε ότι τα παλαιά υφιστάμενα δίκτυα παρέχουν νερό ύδρευσης με μία ενιαία ζώνη σε οικισμούς που έχουν μεγάλες υψομετρικές διαφορές. Συνεπώς, για να διασφαλιστεί μία ελάχιστη πίεση νερού στα κτίρια που βρίσκονται στα υψηλά σημεία του οικισμού, θα πρέπει στα χαμηλότερα σημεία η πίεση να είναι υψηλή, και σε επίπεδα επικίνδυνα για την πρόκληση θραύσεων. Το πρόβλημα αντιμετωπίστηκε με πλήρη αντικατάσταση των υφιστάμενων δικτύων στους περισσότερους οικισμούς, ενώ στους υπόλοιπους εγκαταστάθηκαν κατάλληλοι μηχανισμοί μείωσης πιέσεων για την ομοιόμορφη κατανομή τους.

Η εκτός σχεδίου δόμηση, χωρίς την ύπαρξη των απαραίτητων υποδομών, μεταξύ των οποίων δίκτυο ύδρευσης, αποτελεί δυσμενή παράγοντα για τη δυνατότητα υδροδότησης των κατοικιών. Ο Συνήγορος δέχτηκε σειρά καταγγελιών από ιδιοκτήτες εκτός σχεδίου κατοικιών στη Νέα Προποντίδα¹¹³, σχετικά με αδυναμία υδροδότησης από τον Δήμο, με αποτέλεσμα να αγοράζουν νερό από ιδιωτικές γεωτρήσεις. Κατόπιν σύσκεψης που πραγματοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2024, ο Δήμος διευκρίνισε πως τα υδρευτικά δίκτυα σε πολλές περιοχές είναι ιδιωτικά, άναρχα και όχι συλλογικά, ενώ τόνισε πως, σύμφωνα με τον Κανονισμό ύδρευσης – άρδευσης, δεν έχει την υποχρέωση να εξυπηρετήσει με νερό τις εκτός σχεδίου περιοχές, όταν απουσιάζουν οι απαραίτητες υποδομές και το υδρολογικό ισοζύγιο είναι ελλειμματικό.

7.1.2. Εγκαταστάσεις επεξεργασίας και αφαλάτωσης

Κάποιες φορές, προκύπτει αδυναμία αξιοποίησης του υδατικού δυναμικού των γεωτρήσεων, λόγω της ποιοτικής υποβάθμισης του υδροφόρου ορίζοντα με ουσίες που υπερβαίνουν τα επιτρεπόμενα όρια. Άλλοτε πρόκειται για

112. Φ.Υ. 333103.

113. ΦΥ 332300, 337749, 354299, 356370 και 356353.

μέταλλα φυσικής προέλευσης¹¹⁴, και άλλοτε για ρυπαντικές ουσίες, λόγω γειννίασης των υδροφόρων σωμάτων με ανθρωπογενείς δραστηριότητες¹¹⁵. Στις περιπτώσεις αυτές, ο Συνήγορος έχει επισημάνει ότι επιβάλλεται η εφαρμογή κατάλληλης επεξεργασίας ή/και η αναζήτηση εναλλακτικής πηγής υδροδότησης¹¹⁶.

Χαρακτηριστικές υποθέσεις συναντάμε στο Ωραιόκαστρο Χαλκιδικής¹¹⁷, όπου το νερό, λόγω υψηλών συγκεντρώσεων σιδήρου και μαγγάνιου, κρίθηκε ακατάλληλο για όλες τις χρήσεις, ένα πρόβλημα που ωστόσο αποκαθίσταται με την εγκατάσταση μονάδων αποσιδήρωσης και απομαγγάνωσης. Μάλιστα, εκπονήθηκε ερευνητικό πρόγραμμα¹¹⁸ για τη διερεύνηση λύσεων, καθώς παρατηρείται συνδυαστικά σοβαρό φαινόμενο νιτρορύπανσης, λόγω της αλόγιστης χρήσης αζωτούχων λιπασμάτων στις καλλιέργειες. Στη Νέα Προποντίδα¹¹⁹, πάλι, παρατηρούνται υπερβάσεις στη συγκέντρωση του αρσενικού στις γεωτρήσεις, λόγω της λειψυδρίας και της υπερκατανάλωσης νερού τους θερινούς μήνες, με αποτέλεσμα να απαιτούνται συμπληρωματικές υποδομές διυλιστηρίων, ώστε να διανεμηθεί ασφαλές ποιοτικά νερό.

Ο Συνήγορος έχει επισημάνει ότι η αξιοποίηση εναλλακτικών μορφών νερού, όπως η αφαλάτωση, είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση της λειψυδρίας, όχι μόνο στα νησιά¹²⁰, αλλά και σε περιοχές της ηπειρωτικής Ελλάδας¹²¹, που κηρύχθηκαν σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Ωστόσο, επειδή οι μονάδες αφαλάτωσης είναι ιδιαίτερα ενεργοβόρες, θα πρέπει η κάλυψη των ενεργειακών αναγκών τους να γίνεται με ανανεώσιμες μορφές ενέργειας, κάτι που ήδη επιχειρείται πιλοτικά από το 2022 σε Κίμωλο και Σαντορίνη¹²².

114. Φ.Υ. 332300, 331460, 316685 και 14550.

115. Φ.Υ. 196684, 140025, 248632 και 271376, χώροι διαχείρισης απορριμμάτων και βιομηχανίες.

116. Ειδική Έκθεση 2024 «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη: Πλαίσιο, Υποδομές, Πόροι», σελ. 106 και 158.

117. Φ.Υ. 199616, 222413, 228832, 331460 και 316685.

118. Φ.Υ. 316685 «Διερεύνηση του Υδατικού Δυναμικού των Υπόγειων Υδατικών Συστημάτων Δ.Ε. Μυγδονίας με έμφαση στη Νιτρορύπανση».

119. Φ.Υ. 332300.

120. Φ.Υ. 344791, Νίσυρος.

121. Φ.Υ. 355535, 337749, Λουτράκι – Άγιοι Θεόδωροι, Νέα Προποντίδα.

122. Ειδική Έκθεση 2024, «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη: Πλαίσιο, Υποδομές, Πόροι», σελ. 102.

7.2. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Επειδή το νερό είναι μη ανεξάντλητος φυσικός πόρος και ο ρυθμός άντλησης και χρήσης του μπορεί να μετατρέψει τους ανανεώσιμους υδατικούς πόρους σε μη ανανεώσιμους, έχει κατοχυρωθεί νομοθετικά¹²³ ότι η χρήση για ύδρευση έχει προτεραιότητα έναντι κάθε άλλης χρήσης. Υπό το πρίσμα αυτό, προβλέπεται η κατάρτιση σχεδίου διαχείρισης σε επίπεδο λεκάνης απορροής ποταμού, με το οποίο θα πρέπει να είναι συμβατό κάθε έργο υδατικών πόρων που εκτελείται, ώστε να τεκμηριώνεται η διαθεσιμότητα των ποσοτήτων νερού που θα απαιτηθεί¹²⁴. Επίσης, απαιτείται η ένταξη κάθε έργου στο Εθνικό Μητρώο Σημείων Υδροληψίας (Ε.Μ.Σ.Υ.)¹²⁵, ενώ είναι απαγορευτική η διάνοια γεωτρήσεων, χωρίς προηγούμενη αδειοδότηση.

7.2.1. Υπεραντλήσεις και Παθογένειες αδειοδότησης

Σε πολλά εγκεκριμένα σχέδια διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών, η ποσοτική κατάσταση των υπόγειων υδατικών συστημάτων χαρακτηρίζεται ως «Κακή», λόγω ελλειμματικού υδρολογικού ισοζυγίου, που δεν οφείλεται μόνο στις επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης, αλλά και στην υπεράντληση του υπόγειου δυναμικού μέσω των γεωτρήσεων. Ως εκ τούτου, αρκετοί είναι οι Δήμοι¹²⁶ που προβαίνουν εσπευσμένα στη λήψη αποφάσεων άμεσης παύσης των αντλήσεων από όλες τις γεωτρήσεις.

Ο Συνήγορος έχει επισημάνει ως μείζον το πρόβλημα των υπεραντλήσεων, που έχει δυσμενείς επιπτώσεις όχι μόνο στη διαθεσιμότητα του νερού, αλλά και στην ποιότητά του, αφού προκαλεί υφαλμύριση και επιβάρυνση με βαρέα μέταλλα¹²⁷, λόγω πτώσης της στάθμης του υδροφόρου. **Το πρόβλημα πηγάζει από την παράνομη διάνοια γεωτρήσεων δίχως πρότερη αδειοδότηση, με αποτέλεσμα να μη λαμβάνονται υπόψη τα διαθέσιμα υδάτινα αποθέματα, σύμφωνα με τα οικεία Σχέδια Διαχείρισης Υδάτων.** Χαρακτηριστική υπόθεση¹²⁸ αποτελεί η διάνοια γεώτρησης για την κάλυψη υδρευτικών αναγκών σε περιοχή του Δήμου Κεντρικών Τζουμέρκων, δίχως να προηγηθεί η χορήγηση άδειας χρήσης νερού και η εγγραφή στα σημεία υδροληψίας του Ε.Μ.Σ.Υ. Επίσης, στη Ν. Προποντίδα¹²⁹ διαπιστώθηκε ότι, λόγω αδυναμίας του Δήμου, οι εκτός σχεδίου

123. Άρθρο 10 παρ. 1 ν. 3199/2003.

124. Άρθρα 7 και 11 ν. 3199/2003.

125. Κ.Υ.Α. 145026/10.01.2024.

126. Φ.Υ. 355906, 355922 και 355945.

127. Φ.Υ. 332300 Ν. Προποντίδα με αρσενικό, 14550 Χίος με υδράργυρο.

128. Φ.Υ. 330010.

129. Φ.Υ. 332300.

κατοικίες υδροδοτούνται αποκλειστικά από ιδιωτικές γεωτρήσεις, που πιθανόν στερούνται αδειοδότησης και συσχέτισης με τα διαθέσιμα υδατικά αποθέματα. Άλλοτε πάλι οι Δήμοι, προκειμένου να καλύψουν τις αυξημένες ανάγκες τους, προβαίνουν στην υπέρβαση των υφιστάμενων αδειών ή στην καθυστέρηση ανανέωσής τους¹³⁰, ενώ ενδιαμέσως μπορεί να έχουν αλλάξει τα ποιοτικά χαρακτηριστικά και η διαθεσιμότητα του νερού.

7.2.2. Ανταγωνιστικές χρήσεις νερού

Ο Συνήγορος έχει αναδείξει, μέσα από τις υποθέσεις και Εκθέσεις του¹³¹, το σημαντικό ζήτημα των ανταγωνιστικών χρήσεων του νερού, καθώς, εκτός από τις ανάγκες ύδρευσης, η ζήτηση αυξάνεται συνεχώς σε τομείς όπως γεωργία, βιομηχανία και τουρισμός, ασκώντας τεράστιες πιέσεις στους υδατικούς πόρους. Σημαντική παράμετρος του προβλήματος αυτού αποτελεί η χρήση του νερού των υφιστάμενων δικτύων ύδρευσης για σκοπούς άρδευσης (ποτίσματα κήπων) ή λειτουργίας εγκαταστάσεων αναψυχής (γέμισμα πισίνων¹³²). Πολλοί Δήμοι¹³³, δεδομένης της σταδιακής εξάντλησης των υδάτινων αποθεμάτων, προβαίνουν στην αναστολή όλων των μη υδρευτικών χρήσεων, ενώ υπάρχουν επίσης περιοχές που διακόπτεται η υδροδότηση των μεγάλων ξενοδοχείων, προκειμένου να εξοικονομηθεί νερό για πόση.

Ειδικά για τις πιέσεις που ασκούνται από τον τουρισμό, **η Αρχή έχει επισημάνει ότι θα πρέπει να εκτιμάται αυστηρά η φέρουσα ικανότητα μίας περιοχής ως προς τη δυνατότητα υποστήριξης των ξενοδοχειακών μονάδων από τους υπάρχοντες φυσικούς πόρους. Στο πλαίσιο αυτό, έχει προτείνει τα σύνθετα τουριστικά καταλύματα και αυτά που χρησιμοποιούν υδροβόρες εγκαταστάσεις, ιδιαίτερα στα νησιά, να εξασφαλίζουν με τα κατάλληλα έργα τη διαθεσιμότητα πόσιμου ύδατος, ώστε να αποφεύγεται η επιβάρυνση του δημοτικού δικτύου.** Επίσης, έχει αναφερθεί¹³⁴ στην αναγκαιότητα της βιώσιμης και αποδοτικής διαχείρισης του νερού από τον τουριστικό κλάδο, προβάλλοντας παραδείγματα νησιών που συμμετέχουν σε προγράμματα προστασίας υδατικών πόρων και χρήσης μη συμβατικών ρευμάτων νερού.

Άλλη αντιπροσωπευτική περίπτωση, που μεσολάβησε ο Συνήγορος και αφορά

130. Φ.Υ. 331460.

131. Ετήσια Έκθεση 2022, σελ. 97: <https://www.synigoros.gr/api/files/download/473821> και Ειδική Έκθεση «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη: Πλαίσιο, Υποδομές, Πόροι».

132. Φ.Υ. 356863 και άλλες (Δήμος Αποκορώνου).

133. Φ.Υ. 356863, 355906 και 332300.

134. Ειδική Έκθεση «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη: Πλαίσιο, Υποδομές, Πόροι» σελ. 102, 103 και 158.

στον ανταγωνισμό βιομηχανικής χρήσης και αναγκών ύδρευσης και άρδευσης οικισμού, είναι η πολύμηνη καθυστέρηση του Δήμου Μουζακίου να ανανεώσει την άδεια υδροληψίας και δικαιωμάτων εμπορίας νερού σε εταιρία εμφιάλωσης¹³⁵, με τους όρους που ζητούσε η επιχείρηση. Ένας από τους βασικούς λόγους διαφωνίας των δύο μερών, ήταν ο καθορισμός της μέγιστης ετήσιας απολήψιμης ποσότητας ύδατος από την πηγή εκμετάλλευσης και η κατανομή της απόληψής της κατά τους μήνες του έτους. Ο Συνήγορος, στο πλαίσιο της παρέμβασής του, τόνισε ότι θα πρέπει το νερό της πηγής να επαρκεί κατά προτεραιότητα για την κάλυψη των υδρευτικών και αρδευτικών αναγκών του οικισμού, ενώ πρότεινε, στο πλαίσιο της αδειοδότησης, να καθοριστεί όρος διενέργειας ελέγχων της απολήψιμης ποσότητας νερού κατά τους επίμαχους μήνες από τις αρμόδιες υπηρεσίες, και όχι μόνο από την εταιρία.

8. Οικονομικές ενισχύσεις σε πληγέντες από φυσικές καταστροφές

8.1. ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΣΕ ΠΛΗΓΕΝΤΕΣ ΑΠΟ ΑΚΡΑΙΑ ΦΥΣΙΚΑ ΚΑΙ ΚΑΙΡΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Μεγάλος αριθμός πολιτών δοκιμάστηκε από τα ακραία φυσικά και καιρικά φαινόμενα που έπληξαν τη χώρα. Τις εκτεταμένες πυρκαγιές του Ιουλίου του 2023 ακολούθησαν τα ακραία πλημμυρικά φαινόμενα που έπληξαν τη Θεσσαλία και τις όμορες περιοχές της Στερεάς Ελλάδας και την Εύβοια, κατά τη διάρκεια της κακοκαιρίας Daniel, και στη συνέχεια της κακοκαιρίας Elias, τον Σεπτέμβριο της ίδιας χρονιάς.

Με σειρά νομοθετικών μέτρων, προβλέφθηκαν οικονομικές ενισχύσεις των πληγέντων και η διαδικασία ένταξής τους στο πλαίσιο της κρατικής αρωγής. Ωστόσο, ο Συνήγορος δέχτηκε σημαντικό αριθμό αναφορών πληγέντων -στην πλειοψηφία τους από τα φαινόμενα DANIEL και ELIAS- οι οποίοι ζήτησαν την παρέμβαση της Αρχής, ώστε να ενημερωθούν για την πορεία των αιτήσεων που είχαν υποβάλει για χορήγηση οικονομικής ενίσχυσης για τα πληγέντα κτήρια ή τα νοικοκυριά τους.

Από τη διερεύνηση των αναφορών, διαπιστώθηκε ότι τα προβλήματα εστιάζονται στην πυκνότητα του κανονιστικού πλαισίου, στην ψηφιοποιημένη διαδικασία, στην ανεπαρκή ενημέρωση των πολιτών και στην απουσία διαδικασίας ένστασης.

135. Φ.Υ. 319905.

8.1.1. Πυκνότητα κανονιστικού πλαισίου

Το κανονιστικό πλαίσιο που καθόρισε τη διαδικασία παροχής της κρατικής αρωγής ήταν πολύπλοκο και συνεχώς τροποποιούμενο. Συγκεκριμένα, εκδόθηκαν σειρά υπουργικών αποφάσεων που τροποποιούσαν και συμπλήρωναν τις προηγούμενες¹³⁶. Αρχικά, οι πληγέντες από φυσικές καταστροφές μπορούσαν να αιτηθούν στην Επιτροπή που είχε συσταθεί σε κάθε Δήμο να τους χορηγηθούν τα προβλεπόμενα επιδόματα. Στη συνέχεια, αποφασίστηκε η διαδικασία χορήγησης της οικονομικής ενίσχυσης να μην υλοποιηθεί μέσω χρηματοδότησης των Δήμων, αλλά κεντρικά και αυτοματοποιημένα μέσω της πλατφόρμας <https://arogi.gov.gr>.

Αξίζει να αναφερθεί ότι, το έτος 2023, η αρμοδιότητα χορήγησης οικονομικής ενίσχυσης σε όσους περιέρχονται σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, συνεπεία θεομηνιών και λοιπών φυσικών καταστροφών, μεταφέρθηκε¹³⁷ από τις αρμόδιες Διευθύνσεις των Υπουργείων Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Υποδομών και Μεταφορών και Εσωτερικών, στη Γενική Γραμματεία Αποκατάστασης Φυσικών Καταστροφών και Κρατικής Αρωγής του Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας.

Οι πολίτες, που δεν διέθεταν τις ειδικές γνώσεις, αλλά ούτε και τα μέσα -λόγω της δεινής τους θέσης- αδυνατούσαν να παρακολουθήσουν τις εξελίξεις και να ανταποκριθούν αναλόγως, έγκυρα και έγκαιρα. Οι πληγέντες **όφειλαν να εντοπίσουν τόσο τον αρμόδιο φορέα, όσο και τις προβλεπόμενες, για το φαινόμενο που τους είχε πλήξει, διαδικασίες** για να αποζημιωθούν. Το γεγονός αυτό τους προκάλεσε σύγχυση και ανασφάλεια, ως προς την επάρκεια της ενημέρωσης που είχαν και την ορθότητα των ενεργειών τους. Σε αρκετές περιπτώσεις, η μη ανταπόκρισή τους στις προϋποθέσεις που έθετε το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, είχε ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό τους από τις ενισχύσεις.

Μια χαρακτηριστική περίπτωση από αυτές που διερευνήθηκαν από την Αρχή και

136. Κατ' εξουσιοδότηση του ν.δ. 57/73 εκδόθηκε ΚΥΑ 33862/19, για τη χορήγηση εφάπαξ οικονομικής ενίσχυσης στα νοικοκυριά των οποίων οι κύριες κατοικίες επλήγησαν από φυσικά φαινόμενα. Ακολούθησαν ΥΑ για τη χορήγηση του επιδόματος των πρώτων βιολογικών αναγκών της παρ. 1 του άρθρου 1 της προαναφερθείσας ΚΥΑ και στα νοικοκυριά των οποίων βοηθητικοί χώροι /αποθήκες της κύριας κατοικίας επλήγησαν από φυσικές καταστροφές (βλ. ΥΑ 90719/20 και 89572/20). Περαιτέρω, εκδόθηκαν ενδεικτικά οι ακόλουθες: ΚΥΑ 20743/ΓΔστ1/03.10.2023, ΚΥΑ Αριθμ. 31 ΕΞ 2023, ΚΥΑ 20743/ΓΔστ1/03.10.23, ΚΥΑ 17143/11.09.23, ΚΥΑ 17729/23, ΚΥΑ 17176/23, ΚΥΑ 20875/Δ.Α.Ε.Φ.Κ.-Κ.Ε/Α325/23, Κ.Υ.Α. 21402/ΔΑΕΦΚ-ΚΕ/Α36/2023 τροποποιηθείσα με την ΚΥΑ 35824/ΔΑΕΦΚ-ΚΕ/Α36/2024.

137. Π.Δ. 77/23 (άρθρο 7).

είχε θετική έκβαση, αφορούσε πολίτες¹³⁸ των οποίων τα αιτήματα για χορήγηση αποζημιώσεων απορρίφθηκαν από την αρμόδια Επιτροπή του Δήμου, λόγω των εισοδηματικών κριτηρίων που έθετε το άρθρο 1 του ν.δ. 57/1973. Σύμφωνα με αυτό, προϋπόθεση για την παροχή κοινωνικής προστασίας στους περιερχόμενους σε κατάσταση ανάγκης, συνεπεία θεομηνίας, ήταν η ύπαρξη αποδεδειγμένης αδυναμίας κάλυψης με ίδια μέσα της συγκεκριμένης ανάγκης αυτών και των μελών της οικογένειάς τους. **Τελικά, κατόπιν σχετικής πρότασης της Αρχής για νομοθετική ρύθμιση¹³⁹ του ζητήματος, το εισοδηματικό κριτήριο απαλείφθηκε ως προϋπόθεση καταβολής της ενίσχυσης, με το άρθρο 210 του ν. 5094/2024.**

8.1.2. Προβλήματα στην ψηφιοποιημένη διαδικασία

Η ψηφιοποίηση της διαδικασίας καταβολής αποζημιώσεων κρίθηκε αναγκαία για την επίτευξη ταχύτερης και αποτελεσματικότερης διεκπεραίωσης του μεγάλου όγκου των αιτήσεων που αναμενόταν να υποβληθούν.

Μέσα από τη διερεύνηση αναφορών αναδείχτηκαν προβλήματα¹⁴⁰, όχι τόσο ως προς τη χρήση της πλατφόρμας, αλλά ως προς την **απουσία παροχής διευκρινίσεων για συγκεκριμένα πεδία αυτής ή όσον αφορά περιπτώσεις που παρουσίαζαν κάποια ιδιαιτερότητα**. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την αδυναμία επικοινωνίας των πολιτών με τη Γενική Γραμματεία Αποκατάστασης Φυσικών Καταστροφών και Κρατικής Αρωγής, οδήγησε τους πληγέντες σε αδιέξοδο, καθώς οι αιτήσεις τους κινδύνευαν να χαρακτηριστούν εκπρόθεσμες.

Ταυτόχρονα, **τυπικά λάθη ή παραλείψεις** κατά τη συμπλήρωση της φορολογικής δήλωσης των αιτούντων¹⁴¹ άσκησαν ουσιώδη επιρροή στην τύχη των αιτήσεων, διότι τα στοιχεία που αντλούνταν αυτόματα από την Α.Α.Δ.Ε., παρουσίαζαν αναντιστοιχίες ή δεν ταυτίζονταν με τα στοιχεία που οι πολίτες επιχειρούσαν να καταχωρήσουν¹⁴².

Σκόπιμος είναι, κατά την άποψη της Αρχής, ο εντοπισμός αυτών των μεμονωμένων περιπτώσεων και η πρόβλεψη υποβολής παραστατικών μέσω φυσικού φακέλου για τη διόρθωση λαθών και τη συμπλήρωση παραλείψεων, ώστε οι

138. Φ.Υ. 330755/23.

139. Βλ. παρούσα έκθεση, Νομοθετικές και Οργανωτικές προτάσεις, 1.16, σελ. 173.

140. Πολίτες υποστήριξαν ότι, παρόλο που στην πλατφόρμα οι αιτήσεις τους εμφανίζονται ως οριστικοποιημένες, η αρμόδια Υπηρεσία τους ενημέρωσε ότι δεν έχει βρεθεί ενεργό αίτημα (Φ.Υ. 350438 και 358877).

141. Φ.Υ. 346645.

142. Φ.Υ. 345245.

πληγέντες που πληρούν τις εκ του νόμου προϋποθέσεις να μην στερούνται την κρατική αρωγή¹⁴³.

8.1.3. Απουσία εξειδικευμένης ενημέρωσης και διαδικασίας ένστασης

Κοινή συνισταμένη των αναφορών ήταν η **ανεπαρκής ενημέρωση των πολιτών**: α) για την ακρίβεια ή την πληρότητα των καταχωρημένων στην πλατφόρμα στοιχείων και β) για την πορεία των αιτημάτων τους ή τους λόγους απόρριψης αυτών¹⁴⁴.

Οι πληγέντες αναφέρθηκαν σε **αόριστη και απρόσωπη πληροφόρηση μέσω του τηλεφωνικού κέντρου της υπηρεσίας, και αποσπασματική και αυτοματοποιημένη ενημέρωση μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας**¹⁴⁵. Επισημάναν, επίσης, την παράλειψη εξατομικευμένης ενημέρωσης που θα τους παρείχε τη δυνατότητα διόρθωσης σφαλμάτων. Υπογραμμίζεται ότι η παράλειψη ενημέρωσης δεν αφορά μόνο τους πολίτες, αλλά και την Αρχή, η οποία εξακολουθεί να αναμένει απάντηση στα έγγραφά της.

Σημαντικό ζήτημα, επίσης, αποτελεί και η παράλειψη έγγραφης κοινοποίησης και αιτιολόγησης απορριπτικών πράξεων, αλλά και η μη πρόβλεψη διαδικασίας υποβολής προσφυγής, γεγονός το οποίο έρχεται σε ευθεία αντίθεση με το άρθρο 25 του ν. 2690/1999 (Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας).

Αναμφίβολα, ο Συνήγορος του Πολίτη αποτιμά θετικά τη χρήση των ψηφιακών εργαλείων για την πιο άμεση και αποτελεσματική αντιμετώπιση των έκτακτων και επείγουσών αναγκών που ανέκυψαν. Απαιτείται, όμως, **μεταρρύθμιση/απλοποίηση του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου, επίσπευση των χρόνων χορήγησης των οικονομικών ενισχύσεων και προσωποποιημένη πληροφόρηση** των ενδιαφερομένων. Τέλος, είναι αναγκαία η εξατομικευμένη αντιμετώπιση περιπτώσεων που παρουσιάζουν ιδιαιτερότητες και δεν μπορούν να επιλυθούν μέσω των αυτοματοποιημένων εφαρμογών, καθώς και η **έγγραφη κοινοποίηση** απορριπτικών πράξεων, προκειμένου οι ενδιαφερόμενοι να είναι σε θέση να ασκήσουν τα δικαιώματά τους.

8.2. ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ ΑΓΡΟΤΩΝ

Στον Συνήγορο του Πολίτη απευθύνονται συχνά παραγωγοί που επλήγησαν από

143. Φ.Υ. 358453.

144. Φ.Υ. 357443.

145. Φ.Υ. 348271.

φυσικές καταστροφές, καταγγέλλοντας καθυστέρηση στην καταβολή των αποζημιώσεων μέσω του Οργανισμού Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛ.Γ.Α.) ή αμφισβητώντας το περιεχόμενο των πορισμάτων εκτίμησης της ζημίας.

Συγκεκριμένα, αναφέρεται περίπτωση παραγωγού¹⁴⁶, ο οποίος διαμαρτυρήθηκε για την άρνηση του ΕΛ.Γ.Α. να επανεξετάσει το πόρισμα της εκτίμησης, παρά την τεκμηριωμένη, κατά την άποψή του, ένσταση. Εν προκειμένω, η ζημία, σύμφωνα με τα πορίσματα εκτίμησης και επανεκτίμησης, ήταν της τάξης του 5%, ενώ ο παραγωγός υποστήριξε, μέσω τιμολογίων παράδοσης, μείωση της παραγωγής κατά 80%. Βάσει του Κανονισμού Ασφάλισης Φυτικής Παραγωγής¹⁴⁷, το πόρισμα επανεκτίμησης είναι οριστικό και δεν μπορεί να ασκηθεί κατά αυτού άλλο ένδικο μέσο. Μοναδικός τρόπος ανατροπής του είναι η άσκηση προσφυγής στην Κεντρική Διοίκηση του ΕΛ.Γ.Α. από τον πρόεδρο του φορέα¹⁴⁸, εφόσον τεθούν υπόψη του αποδείξεις, οι οποίες θεμελιώνουν πλάνη ως προς τα στοιχεία που συνθέτουν το πόρισμα. Ο ΕΛ.Γ.Α. απέρριψε την πρόταση της Αρχής για υπαγωγή της περίπτωσης στη συγκεκριμένη διάταξη, με το επιχείρημα ότι δεν μπορεί να ταυτοποιηθεί ότι οι ποσότητες που αναγράφονται στα τιμολόγια προέρχονται από τα ζημιωθέντα αγροτεμάχια.

Σε άλλη περίπτωση¹⁴⁹, η αποζημίωση που εγκρίθηκε λόγω πλημμύρας τον Οκτώβριο του 2016 ήταν της τάξης των 300 ευρώ, σημαντικά χαμηλότερη του ποσού των 8.000 ευρώ που ανέμενε ο παραγωγός. Το ζήτημα είχε προκύψει λόγω λάθους στα στοιχεία που συμπληρώθηκαν στη Δήλωση Καλλιέργειας του 2016 και, παρά τις ενστάσεις και τις συνεχείς οχλήσεις του αναφερόμενου προς τον ΕΛ.Γ.Α., **η υπόθεση εκκρεμούσε για οχτώ έτη. Ο παραγωγός δικαιώθηκε μετά από παρέμβαση της Αρχής.**

Ένα άλλο ζήτημα ήταν η χορήγηση της αποζημίωσης πυρόπληκτων παραγωγών από τις πυρκαγιές του 2021 της κοινότητας Κορώνης του Δήμου Πύλου – Νέστορος¹⁵⁰. Συγκεκριμένα, μόνο το 30% των πληγέντων έλαβαν την ενίσχυση με τη μορφή προκαταβολής που προέβλεπαν οι σχετικές Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις¹⁵¹, διότι τα αγροτεμάχια των υπολοίπων δεν περιλαμβάνονταν στα ψηφιακά δεδομένα που διατέθηκαν στον ΕΛ.Γ.Α. από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Παρακολούθησης «Copernicus». Ως εκ τούτου, για να λάβουν την προκαταβολή

146. Φ.Υ. 349363.

147. Κ.Υ.Α. υπ' αριθμόν 157502 (Φ.Ε.Κ. 1668/Β'/27.07.2011).

148. Όπως προβλέπεται στο άρθρο 21 του Κανονισμού του ΕΛ.Γ.Α.

149. Φ.Υ. 348349.

150. Φ.Υ. 342733 και 343630.

151. Κ.Υ.Α. 187244 ΕΞ 2022/22, 187216 ΕΞ 2022/22 (Φ.Ε.Κ. 6606 Β/21.12.2022), 54381 ΕΞ 2022/22 (Φ.Ε.Κ. 1963/Β'/19.04.2022).

θα έπρεπε, σύμφωνα με τον ΕΛ.Γ.Α., να εκδοθεί νεότερη Κοινή Υπουργική Απόφαση που να προβλέπει την έγκριση του ποσού, με βάση τα εξατομικευμένα πορίσματα εκτίμησης. Οι υπόλοιποι δικαιούχοι τελικά πληρώθηκαν τον Νοέμβριο του 2023, μετά από την έκδοση των σχετικών αποφάσεων¹⁵². Τον Δεκέμβριο του 2024, παραγωγός της τοπικής κοινότητας ζήτησε νέα παρέμβαση της Αρχής, καθώς εξακολουθούσε να αναμένει το υπόλοιπο της ενίσχυσης (ποσοστό 65%), αν και η σχετική Κ.Υ.Α. που προέβλεπε την καταβολή του συνόλου της ενίσχυσης εκδόθηκε τον Αύγουστο του 2024¹⁵³.

Συμπερασματικά, διαπιστώνεται καθυστέρηση της απόδοσης της αποζημίωσης στους δικαιούχους που συνδέεται με τη μη άμεση νομοθέτηση. Η προκαταβολή της ενίσχυσης απονεμήθηκε δύο έτη μετά την πυρκαγιά του 2021 και η κανονιστική πράξη, που προέβλεπε τη διαδικασία για την τελική επιχορήγηση, εκδόθηκε τρία έτη μετά το ζημιόγONO γεγονός. Με αυτό τον τρόπο, **καταργείται ο σκοπός για τον οποίο χορηγούνται οι αποζημιώσεις, ο οποίος είναι η αποκατάσταση των καταστροφών της πυρκαγιάς, ενέργεια απολύτως αναγκαία για τη συνέχιση της γεωργικής δραστηριότητας**. Οι καλλιεργητές και, ιδίως, οι κατά κύριο επάγγελμα αγρότες, πρέπει να ενισχύονται το ταχύτερο δυνατό, ώστε η ανασύσταση των μέσων παραγωγής να γίνεται το συντομότερο.

9. Εκκρεμή ζητήματα που σχετίζονται με μέτρα της περιόδου της πανδημίας

Την περίοδο διασποράς του CoVID-19, η Πολιτεία υιοθέτησε σειρά μέτρων, με στόχο τον περιορισμό της διάδοσης του ιού, την ενίσχυση του συστήματος υγείας, αλλά και τη στήριξη της οικονομίας. Για την υλοποίηση των μέτρων αυτών, η Διοίκηση κλήθηκε να επεξεργαστεί ταχύτατα πληθώρα αιτημάτων, αξιοποιώντας ψηφιακές πλατφόρμες ως εργαλείο για την επικοινωνία της με τους πολίτες και τη διεκπεραίωση των σχετικών υποθέσεων. Την κρίσιμη αυτή περίοδο (2020 – 2022), ο Συνήγορος του Πολίτη έγινε αποδέκτης μεγάλου όγκου αναφορών, οι οποίες είχαν κυρίως ως αντικείμενο είτε πρόστιμα που επιβλήθηκαν για μη συμμόρφωση στα μέτρα είτε παροχές για την αντιμετώπιση της ύφεσης που

152. Κ.Υ.Α. 32862 (Φ.Ε.Κ. 6563/Β'/17.11.2023) και 32863 (Φ.Ε.Κ. 6562/Β'/17.11.2023).

153. Κ.Υ.Α. 56450 (Φ.Ε.Κ. 4285/Β'/22.07.2024).

προκάλεσε η πανδημία¹⁵⁴.

Σήμερα, δύο έτη μετά τη λήξη ισχύος των μέτρων και ενώ η υγειονομική κρίση λόγω της διάδοσης του ιού έχει εξαλειφθεί, ο Συνήγορος του Πολίτη εξακολουθεί να γίνεται αποδέκτης αναφορών σχετικών με τα ληφθέντα μέτρα και να διαπιστώνει ότι, παρά τη χρήση των ψηφιακών εργαλείων, παραμένουν εκκρεμότητες, οι οποίες χρήζουν εξατομικευμένης εξέτασης, διότι δεν μπορούν να επιλυθούν μέσω αυτοματοποιημένων διαδικασιών.

9.1. ΕΝΟΙΚΙΑ COVID

Τρία έτη μετά το κλείσιμο της πλατφόρμας της Α.Α.Δ.Ε. που υποδεχόταν τις «δηλώσεις COVID» (Σεπτέμβριος 2021), **το πρόγραμμα ενίσχυσης των ιδιοκτητών ακινήτων για την αντιμετώπιση της μείωσης των μισθωμάτων λόγω της πανδημίας δεν έχει ολοκληρωθεί.** Η Αρχή εξακολουθεί να παραλαμβάνει αναφορές εκμισθωτών ακινήτων που διαμαρτύρονται για καθυστερήσεις στην καταβολή της αποζημίωσης, παράλειψη ενημέρωσης και μη αιτιολόγηση απορριπτικών αποφάσεων¹⁵⁵. Παράλληλα, παρά τη σχετική επισήμανση του Συνηγόρου του Πολίτη προς την Α.Α.Δ.Ε.¹⁵⁶, εξακολουθεί να εκκρεμεί η έκδοση κανονιστικών πράξεων για τη διαχείριση ειδικότερων περιπτώσεων, όπως πολλαπλών μισθωμάτων, αύξησης μισθώματος, κ.ά.

Ας σημειωθεί ότι, σύμφωνα με πρόσφατη νομολογία του ΣτΕ¹⁵⁷, οι πράξεις ή παραλείψεις των αρμοδίων αρχών που σχετίζονται με την καταβολή των απολεσθέντων μισθωμάτων στους εκμισθωτές, καθ' υποκατάσταση των αρχικών οφειλετών, δεν είναι πράξεις άσκησης δημόσιας εξουσίας, αλλά εντάσσονται στον ενοχικό δεσμό της σύμβασης μίσθωσης. Δεδομένου, λοιπόν, ότι εγείρονται ζητήματα **πενταετούς παραγραφής των σχετικών αξιώσεων των αιτούντων πολιτών, σύμφωνα με διατάξεις του Αστικού Κώδικα**, οι υποθέσεις χρήζουν άμεσης επίλυσης.

154. Βλ. Ετήσια έκθεση 2020, σελ. 47-72, <https://www.synigoros.gr/el/category/ethsies-ek8eseis/post/ethsia-ek8esh-2020:-plhres-keimeno>, Ετήσια έκθεση 2021, σελ. 52-56, 72-74, 89-91, 94-99, 145 <https://www.synigoros.gr/el/category/ethsies-ek8eseis/post/h-ethsia-ek8esh-toy-synhgoroy-toy-polith-gia-to-2021>, Ετήσια έκθεση 2022, σελ. 45-48, 58, 78-79 <https://www.synigoros.gr/el/category/ethsies-ek8eseis/post/ethsia-ek8esh-2022>, Ετήσια έκθεση 2023, σελ. 106-107, <https://www.synigoros.gr/el/category/ethsies-ek8eseis/post/ethsia-ek8esh-2023>.

155. Φ.Υ. 360811, 358588, 356367, 354284, κ.ά.

156. Έγγραφο με αρ. πρωτ. 315007/38100/09.08.2023 Συνηγόρου του Πολίτη.

157. ΣτΕ 626/2024 και ΣτΕ 704/2024.

9.2. ΕΠΙΣΤΡΕΠΤΕΑ ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΗ

Η Δράση «Επιστρεπτέα Προκαταβολή» ήταν η ενίσχυση, η οποία χορηγήθηκε σε πληγείσες από την πανδημία επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως κλάδου, και επιστρέφεται εν όλω ή εν μέρει, υπό συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις. Τα αιτήματα χορήγησης της ενίσχυσης, όπως και οι ενστάσεις, υποβάλλονταν μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας της Α.Α.Δ.Ε. «myBusinessSupport».

Ζητήματα ανέκυψαν από το κανονιστικό πλαίσιο¹⁵⁸, το οποίο προέβλεπε ότι: α) μετά την καταληκτική ημερομηνία για την απάντηση στα αιτήματα επανεξέτασης (30.04.2024) τεκμαίρεται σιωπηρή απόρριψή τους και β) παρέχεται έγγραφη ενημέρωση, μόνο στην περίπτωση που προκύπτει ποσό ενίσχυσης προς καταβολή.

Σήμερα εκκρεμούν ακόμη αναπάντητα αιτήματα πολιτών για διόρθωση λογιστικών λαθών, επανυπολογισμό ποσών και παρακράτηση αγροτικής οικονομικής ενίσχυσης, ως επιστροφή τμήματος της «επιστρεπτέας προκαταβολής¹⁵⁹».

Επίσης, η Αρχή εξακολουθεί να γίνεται αποδέκτης καταγγελιών πολιτών για ανεπαρκή ενημέρωση, αναφορικά με την τεκμαιρόμενη σιωπηρή απόρριψη των αιτημάτων από τη διοίκηση, με αποτέλεσμα να τίθεται υπό διακινδύνευση το δικαίωμα έννομης προστασίας τους¹⁶⁰. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει θέσει στην Α.Α.Δ.Ε. τα ανωτέρω εκκρεμή ζητήματα και δεν έχει λάβει απάντηση.

9.3. ΔΙΑΓΡΑΦΗ ΑΝΕΙΣΠΡΑΚΤΩΝ ΠΡΟΣΤΙΜΩΝ ΑΝΕΜΒΟΛΙΑΣΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΑΝΩ ΤΩΝ ΕΞΗΝΤΑ ΕΤΩΝ

Ο νόμος που προέβλεψε τη διαγραφή των ανείσπραχτων προστίμων των ανεμβολίαστων πολιτών, **δεν περιέλαβε τις περιπτώσεις όπου τα πρόστιμα καταβλήθηκαν ή συμψηφίστηκαν με βεβαιωμένες από την Α.Α.Δ.Ε. οφειλές¹⁶¹**.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, σε έγγραφό του προς τους συναρμόδιους Υπουργούς Υγείας, Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και τον Διοικητή της Α.Α.Δ.Ε., έθεσε το ζήτημα της αντιμετώπισης των φορολογουμένων που, καλόπιστα και στο πλαίσιο τήρησης των υποχρεώσεών τους, προέβησαν στην εξόφληση των

158. Γ.Δ.Ο.Υ. 25/2024 (Φ.Ε.Κ. 1733/Β'/19.03.2024).

159. Φ.Υ. 342679, 356324 και 322385.

160. Βλ. Δ.Εφ.Αθ. 3466/2015, σύμφωνα με την οποία η Διοίκηση οφείλει να ενημερώνει τον διοικούμενο για τις διοικητικές πράξεις, οι οποίες συνάγονται από τη σιωπή ή την αδράνειά της.

161. Άρθρο 49 νόμου 5102/2024 (Φ.Ε.Κ. 55/Α') και άρθρο 21 νόμου 4865/2021(Φ.Ε.Κ. 238/Α').

σχετικών προστίμων¹⁶². Επισημάνει ότι, η εξαίρεση όσων επέδειξαν συνέπεια από την ευνοϊκή ρύθμιση, αποτελεί επιβράβευση όσων ανέβαλλαν να τακτοποιήσουν τις φορολογικές τους εκκρεμότητες, και αντιτίθεται στη συνταγματική αρχή της ισότητας. Επιπλέον, ενδέχεται να λειτουργήσει γενικότερα εις βάρος της εισπραξιμότητας των οφειλών φορολογουμένων προς τη Διοίκηση, καθώς δημιουργεί εύλογα προσδοκίες για παρόμοιες ρυθμίσεις στο μέλλον. Τέλος, ζήτησε αιτιολόγηση για τη διακριτική μεταχείριση και ενημέρωση ως προς το ενδεχόμενο επιστροφής των καταβληθέντων ή συμψηφισθέντων προστίμων μέσω νεότερης ρύθμισης, και αναμένει σχετική απάντηση.

10. Βεβαίωση προστίμων από παραβάσεις Κ.Ο.Κ. προηγούμενων ετών

Για το ζήτημα της βεβαίωσης και του χρόνου παραγραφής των αξιώσεων των Ο.Τ.Α. που αφορούν πρόστιμα του Κ.Ο.Κ., το οποίο έχει απασχολήσει διαχρονικά την Αρχή¹⁶³, υπήρξαν εξελίξεις κατά το έτος 2024.

Το 2023, εγκύκλιος του Υπουργείου Εσωτερικών, η οποία αφορούσε στον χρόνο βεβαίωσης των οφειλών από παραβάσεις του Κ.Ο.Κ.¹⁶⁴, και εκδόθηκε σε ανταπόκριση των παρεμβάσεων του Συνηγόρου του Πολίτη, δημιούργησε σειρά επιπλέον ερωτημάτων. Το Υπουργείο, σε διευκρινιστικό έγγραφο που τελικά εξέδωσε τον Φεβρουάριο του 2024¹⁶⁵, τόνισε ότι, σε περίπτωση παρέλευσης της τριετούς προθεσμίας από το έτος τέλεσης της παράβασης, η βεβαίωση θεωρείται μη νόμιμη και οι Δήμοι έχουν χάσει την αξίωσή τους για είσπραξη της οφειλής.

Τους πρώτους μήνες του 2024, το έγγραφο του Υπουργείου αντιμετωπίστηκε με προβληματισμό και επιφυλάξεις από τους Δήμους ως προς το διαδικαστικό, αλλά και το οικονομικό, σκέλος της εφαρμογής του, με αποτέλεσμα ο Συνήγορος του Πολίτη να γίνει αποδέκτης πολυάριθμων αναφορών με αυτό το αντικείμενο. Στο πλαίσιο του χειρισμού των παραπάνω υποθέσεων, η Αρχή πραγματοποίησε σειρά παρεμβάσεων, μέσω αλληλογραφίας, τηλεφωνικής επικοινωνίας, αλλά και συναντήσεων με Οικονομικές Υπηρεσίες των Ο.Τ.Α. Μετά από ενέργειες της Αρχής, πολλοί Δήμοι της χώρας συμμορφώθηκαν με το ισχύον θεσμικό

162. Φ.Υ.352673, 351769 και 353428.

163. Βλ. Ετήσια Έκθεση ΣτΠ 2023, Κεφάλαιο 7.1, σελ. 102 – 104.

164. Υπ' αριθμ. 534/04.05.2023 εγκύκλιος <https://www.yypes.gr/wp-content/uploads/2023/05/eggr38880-egk534-20230504.pdf>.

165. Υπ' αριθμ. 17729/23.02.2024 έγγραφο του Υπουργείου Εσωτερικών προς τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, https://kede.gr/wp-content/uploads/2024/02/784_2024.pdf.

πλαίσιο και διέγραψαν οφειλές από χρηματικούς καταλόγους, με αιτιολογία την εκπρόθεσμη βεβαίωση των παραβάσεων ή/και ενέκριναν την επιστροφή αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών¹⁶⁶. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται οι Δήμοι Αθηναίων, Θεσσαλονίκης, Πειραιώς, Αμπελοκήπων – Μενεμένης, Θέρμης, Καλαμαριάς, Ξάνθης, Σερρών, Σπάτων – Αρτέμιδος, Περάματος, Αμαρουσίου, Παιανίας, Λαρισαίων, Χαλκιδικών και Αγ. Παρασκευής Αττικής.

Εντοπίζονται, ωστόσο, ακόμη περιπτώσεις αυθαίρετων ερμηνειών είτε της νομοθεσίας είτε των εγκυκλίων οδηγιών του Υπουργείου Εσωτερικών, με αποτέλεσμα η Αρχή να εξακολουθεί να ασχολείται με το αντικείμενο.

Συγκεκριμένα, ο Δήμος Καλαμάτας, που επί μακρόν καθυστερούσε να απαντήσει στον Συνήγορο του Πολίτη, τελικά υποστήριξε ότι, σε εκθέσεις βεβαίωσης παραβάσεων του Κ.Ο.Κ. για παράνομη στάθμευση, απουσιάζουν τα στοιχεία του οφειλέτη και η ταυτοποίηση αυτού γίνεται μέσω του αριθμού κυκλοφορίας του οχήματός του. Σε αυτές τις περιπτώσεις, λοιπόν, εφαρμογή έχει το άρθρο 2 του α.ν. 344/1968, που ορίζει ότι είναι δυνατή η κατ' εξαίρεση υπέρβαση της αποσβεστικής προθεσμίας για ταμειακή βεβαίωση, εφόσον είναι άγνωστος ο οφειλέτης¹⁶⁷. Ο Συνήγορος του Πολίτη επανήλθε με έγγραφό του προς τον Δήμο, την Αποκεντρωμένη Διοίκηση και το Υπουργείο Εσωτερικών.

Περαιτέρω, ακόμη και ο Δήμος Θεσσαλονίκης, ενώ συμμορφώθηκε καταρχήν προς το ισχύον πλαίσιο, θεωρεί, ερμηνεύοντας αυθαίρετα την εγκύκλιο του Υπουργείου Εσωτερικών, ότι πρόστιμα που απορρέουν από παραβάσεις μη καταβολής τέλους σε θέση ελεγχόμενης στάθμευσης εντάσσονται στην κατηγορία των μη αυτοτελών προστίμων, και, ως εκ τούτου, διαφοροποιείται ο χρόνος παραγραφής και είναι πενταετής η αποσβεστική προθεσμία του δικαιώματος των Ο.Τ.Α. προς βεβαίωση¹⁶⁸. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι η ερμηνεία αντιβαίνει πλήρως στο νομοθετικό πλαίσιο, δεδομένου ότι τα τέλη στάθμευσης εμπίπτουν στις οφειλές από αυτοτελή πρόστιμα. **Τελικώς σύμφωνα με το υπ' αριθ. 680/2-1-25 έγγραφο - γνωμοδότηση του Υπουργείου Εσωτερικών διευκρινίστηκε, εκ νέου, ότι τα πρόστιμα που απορρέουν από παραβάσεις ελεγχόμενης στάθμευσης αντιμετωπίζονται ως αυτοτελή, και ως εκ τούτου ισχύει η τριετής αποσβεστική προθεσμία για την ορθή ταμειακή βεβαίωσή τους.**

Προβληματισμό, τέλος, προκαλεί και η περίπτωση του Δήμου Λαρισαίων που, ενώ διέγραψε οφειλές βεβαιωθείσες εκπροθέσμως, δεν αποδέχτηκε αιτήματα

166. Βλ. <https://www.synigoros.gr/el/category/o.t.a./post/synopsh-diamesolabhshs-or-diagrafh-ofeilwn-apo-klhseis-k.o.k.-poy-bebaiw8hkan-meta-thn-trietia>.

167. Φ.Υ. 353171.

168. Φ.Υ. 356527.

επιστροφής σε πολίτη ποσών αχρεωστήτως καταβληθέντων, επικαλούμενος το άρθρο 272 του Αστικού Κώδικα, σύμφωνα με το οποίο δεν αναζητείται ό,τι καταβλήθηκε χωρίς γνώση της παραγραφής. Να σημειωθεί ότι η πολίτης προέβη σε ρύθμιση των οφειλών για να αποδεσμευτεί η φορολογική της ενημερότητα, εν γνώσει της αποσβεστικής προθεσμίας και με την επιφύλαξη παντός νομίμου δικαιώματός της. Η υπόθεση εξακολουθεί να εκκρεμεί¹⁶⁹.

11. Η προστασία ανεπιτήρητων ιπποειδών – Η περίπτωση του Υμηττού

Η προστασία των ιπποειδών στην Ελλάδα παρουσιάζει σημαντικά θεσμικά και διοικητικά κενά, με αποτέλεσμα τα ιπποειδή, για τα οποία δεν εντοπίζεται ιδιοκτήτης, να μην απολαμβάνουν τη δέουσα προστασία, να μην εντάσσονται σε κάποιο διαχειριστικό πλαίσιο και τελικά να γίνονται θύματα ενεργητικής ή παθητικής κακοποίησης. Παράλληλα, σε ορισμένες περιπτώσεις, η διαβίωσή τους κοντά σε κατοικημένες περιοχές δύναται να θέσει σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία και ασφάλεια.

Τα περισσότερα ιπποειδή που βρίσκονται άνευ επιτήρησης στην Ελλάδα, έχουν προκύψει από την εγκατάλειψή τους από τον άνθρωπο. Η ιδιαιτερότητα της ύπαρξης ανεπιτήρητων ιπποειδών στην Ελλάδα, τα οποία δεν ανήκουν σε κάποια άγρια φυλή, αφενός συνιστά ένα σοβαρό κοινωνικό ζήτημα, το οποίο είναι παρόμοιο με αυτό της εγκατάλειψης/κακοποίησης οιοδήποτε ζώου βρίσκεται κοντά στον άνθρωπο και εξαρτάται από αυτόν (είτε αφορά σε ζώα συντροφιάς, σε ζώα εργασίας ή σε παραγωγικά ζώα), και αφετέρου αναδεικνύει το έλλειμμα της πολιτείας να ανταποκριθεί στις πραγματικές ανάγκες που έχουν δημιουργηθεί αναφορικά με την εγκατάλειψη ιπποειδών.

Η κακοποίηση οιοδήποτε είδους ζώου τιμωρείται αυστηρά, όπως προβλέπεται στον νόμο περί προστασίας ζώων συντροφιάς. Επιπλέον, η προστασία των ζώων, αν και δεν προβλέπεται ρητά στο Σύνταγμα, εντάσσεται στην προστασία του περιβάλλοντος, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 24 παρ. 1. Συνεπώς, η αρχή της αειφορίας και της λήψης προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος, σαφώς καταλαμβάνει και όλα τα είδη των ζώων. Περαιτέρω, με τη συνταγματικά κατοχυρωμένη προστασία της υγείας από το κράτος, έτσι όπως αυτή διατυπώνεται στο άρθρο 21 του Συντάγματος, συναρτάται και η προστασία από τη διασπορά ζωνοδόσων. Εξάλλου, η προστασία του περιβάλλοντος και η προστασία της υγείας των πολιτών είναι άμεσα συνυφασμένες και αλληλοσυμπληρούμενες. Είναι, λοιπόν, αναγκαίο η πολιτεία να εστιάζει

169. Φ.Υ. 352824.

στη διατήρηση μιας ισόρροπης σχέσης μεταξύ των ζώων και των ανθρώπων.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, με αφορμή σειρά δημοσιευμάτων, ανέλαβε να διεξαγάγει αυτεπάγγελτη έρευνα για την παρουσία μεγάλου αριθμού αλόγων σε περιοχή του Υμηττού του Δήμου Κρωπίας. Τα εν λόγω άλογα αναπαράχθηκαν ανεξέλεγκτα, κατόπιν της εγκατάλειψης ενός περιορισμένου αριθμού ατόμων, προ λίγων ετών, από τον ιδιοκτήτη τους. Για να εξαχθούν ασφαλέστερα συμπεράσματα, κλιμάκιο της Αρχής μετέβη στις θέσεις που συγκεντρώνονται τα άλογα στον Υμηττό και διαπίστωσε ότι τα ζώα είναι φιλικά και εξοικειωμένα με τον άνθρωπο και απολύτως εξαρτημένα από την ανθρώπινη παρέμβαση για την κάλυψη βασικών αναγκών τους (σίτιση, στέγαση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη). Η Ανεξάρτητη Αρχή απευθύνθηκε για το ζήτημα με σειρά εγγράφων σε ανώτερο πολιτικό επίπεδο στα αρμόδια Υπουργεία, καθώς και στην Περιφέρεια Αττικής, τον Δήμο Κρωπίας και στον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α.). Παράλληλα, διοργάνωσε σύσκεψη, στην οποία συμμετείχαν όλοι οι αρμόδιοι φορείς και υπηρεσίες.

Από τη διερεύνηση διαπιστώθηκε ότι για την προστασία των ιπποειδών δεν υφίσταται το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο στο εσωτερικό δίκαιο, ούτε και η ευθεία διοικητική μέριμνα για αυτά τα είδη, βάσει των διατάξεων του Κανονισμού (Ε.Ε.) 2016/429¹⁷⁰ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την υγεία και τις μεταδοτικές ασθένειες των ζώων (νόμος περί υγείας των ζώων). Συγκεκριμένα, το προοίμιο του Κανονισμού αναφέρει ότι, για την εφαρμογή του, *ο όρος άγρια ζώα, καλύπτει όλα τα ζώα που δεν εκτρέφονται από τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένων των αδέσποτων ζώων και των ζώων που έχουν επιστρέψει σε άγρια κατάσταση, ακόμα και αν ανήκουν σε είδη που είναι κανονικά εξημερωμένα*. Ο εν λόγω Κανονισμός αναφέρει, επίσης, ότι οι κανόνες υγείας των ζώων εφαρμόζονται εν γένει στα ιπποειδή, θεσπίζοντας εξαιρέσεις μόνο για την ταυτοποίησή τους. Στον συμπληρωματικό αυτού Κανονισμό 2019/2035 επισημαίνεται ότι οι κανόνες περί ιχνηλασιμότητας θα πρέπει να εφαρμόζονται σε όλα τα δεσποζόμενα ζώα, εκτός από την περίπτωση των ημιελεύθερων πληθυσμών ιπποειδών, που βρίσκονται σε ορισμένες περιοχές της Ε.Ε., οι οποίοι δεν εξαρτώνται από τον ανθρώπινο έλεγχο για την επιβίωσή τους. Περαιτέρω, στον εκτελεστικό Κανονισμό 2021/963, περί της ταυτοποίησης των ιπποειδών, ορίζεται ως *ίππος το δεσποζόμενο ζώο που ανήκει στα είδη του γένους Equus και θεσπίζονται παρεκκλίσεις στην ταυτοποίηση και καταχώριση, μόνο αυτών που ζουν σε ημιελεύθερες συνθήκες*. Συμπερασματικά, τα ιπποειδή θεωρούνται ως δεσποζόμενα ζώα, και μόνο κατ' εξαίρεση μπορούν να θεωρηθούν άγρια ή σε ημιελεύθερη κατάσταση.

170. Οι κανονισμοί έχουν γενική ισχύ και άμεση δεσμευτικότητα προς όλα τα κράτη – μέλη (άρθρο 288 παρ. 2 Σ.Λ.Ε.Ε.), δηλαδή δεν απαιτείται να ενσωματωθούν στο εθνικό δίκαιο.

Με βάση τους ανωτέρω Κανονισμούς, εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 726/107637/2022 Υ.Α. για τη δημιουργία συστήματος ταυτοποίησης και ιχνηλάτησης των δεσποζόμενων ιπποειδών, η οποία όριζε ως ανεπιτήρητα δεσποζόμενα ιπποειδή αυτά τα οποία εντοπίζονται απλώς άνευ επιτήρησης εκτός εγκατάστασης. Η ως άνω υπουργική απόφαση τροποποιήθηκε με την υπό στοιχεία 1388/324739/2023 όμοια, και πλέον, σύμφωνα με το άρθρο 2 αυτής, ως ανεπιτήρητο δεσποζόμενο ιπποειδές ορίζεται αυτό για το οποίο τεκμηριώνεται η ύπαρξη υπεύθυνου επιχείρησης και το οποίο εντοπίζεται άνευ επιτήρησης εκτός της εγκατάστασης διαμονής του. Η τεκμηρίωση της ύπαρξης του υπεύθυνου επιχείρησης προκύπτει από τις καταχωρίσεις στην ηλεκτρονική βάση δεδομένων, ενώ εάν αυτές δεν υφίστανται, η τεκμηρίωση προκύπτει από υπεύθυνη δήλωση του προσώπου που φέρεται ως υπεύθυνος επιχείρησης του εν λόγω ιπποειδούς.

Κατά την άποψη του Συνηγόρου, **η ως άνω διάταξη έρχεται σε αντίθεση με τους Κανονισμούς της Ε.Ε., καθώς τα επιπλέον κριτήρια που θεσπίζει (τεκμηρίωση ιδιοκτήτη με καταχώρηση στην ηλεκτρονική βάση ή με υπεύθυνη δήλωση) είναι εξαιρετικά περιοριστικά και δε συνάδουν με τις προβλέψεις τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα κενό προστασίας και καμία υπηρεσία να μην αναλαμβάνει την ταυτοποίηση, περισυλλογή και φροντίδα τους.**

Επί της ουσίας, τα άλογα που ενδιαιώνται στον Υμηττό δεν είναι άγρια ή ημιελεύθερα ζώα, καθώς δεν είναι προσαρμοσμένα στο φυσικό περιβάλλον στο οποίο διαβιούν, αλλά σιτίζονται από εθελοντές και είναι απόλυτα εξαρτώμενα και εξοικειωμένα με τον άνθρωπο. Ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες, είναι απολύτως αναγκαία η κάλυψή τους σε νερό και τροφή και οι συνθήκες διαβίωσής τους καθίστανται δυσχερείς. Είναι, δηλαδή, προφανές ότι η επιβίωσή τους εξαρτάται απολύτως από την ανθρώπινη συνδρομή. Επισημαίνεται ότι ήδη έχουν πραγματοποιηθεί κάποιες στεριώσεις αρσενικών αλόγων και έχουν χορηγηθεί κονδύλια από τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες για τη σίτιση και περίθαλψή τους. **Τα ζητήματα ασφάλειας τα οποία δύνανται να προκύψουν και έχουν αρχίσει ήδη να απασχολούν την τοπική κοινωνία, αφορούν τόσο την πρόκληση ατυχημάτων λόγω της διαμονής τους σε κατοικημένες περιοχές και της μετακίνησής τους κατά κοπάδια ή ατομικά στους δρόμους της Κρωπίας, όσο και ζητήματα δημόσιας υγείας, λόγω της πιθανότητας μετάδοσης ζωνόσων, καθώς τα συγκεκριμένα ζώα έρχονται σε συχνή επαφή με τον άνθρωπο.** Προτεραιότητα, εξάλλου, πρέπει να αποτελέσει και η διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας του δασικού περιβάλλοντος και των οικοτόπων, καθώς η ανεξέλεγκτη αύξηση του είδους θα έχει δυσμενείς συνέπειες τόσο για τα είδη της χλωρίδας, όσο και για τα είδη της πανίδας. Επισημαίνεται ότι πρόσφατα απετράπη περιστατικό παράνομης μετακίνησης σημαντικού αριθμού αλόγων, προς άγνωστο προορισμό. Η στέρηση τροφής και ύδατος, η παράλειψη εύρεσης κατάλληλου χώρου φιλοξενίας και η αυθαίρετη μετακίνηση των αλόγων, σύμφωνα με τις διατάξεις περί προστασίας των ζώων, εντάσσεται στην έννοια

της κακοποίησης αυτών. Για όλα τα προαναφερθέντα ζητήματα, ο Συνήγορος του Πολίτη παρέπεμψε τη συγκεκριμένη υπόθεση στον αρμόδιο Εισαγγελέα¹⁷¹.

Η Περιφέρεια Αττικής και το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης δεν αποδέχονται τις απόψεις της Αρχής, περί του τρόπου εφαρμογής των Κανονισμών της Ε.Ε., και μέχρι σήμερα τα αρμόδια Υπουργεία δεν έχουν προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες για τη θεσμική και διοικητική επίλυση του προβλήματος.

Συνεπώς, **η ελληνική πολιτεία έχει έρθει αντιμέτωπη με ένα σύνθετο ζήτημα που έχει λάβει σοβαρές διαστάσεις (περιβαλλοντική, φιλοζωική, δημόσιας υγείας και ασφάλειας) και οφείλει να δράσει άμεσα για την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου προβλήματος.** Ως εκ τούτου, είναι αναγκαία η ανάληψη των αναγκαίων πρωτοβουλιών, σύμφωνα με τις προβλέψεις των Κανονισμών της Ε.Ε. Κρίσιμη καθίσταται η δημιουργία σαφούς και επαρκούς εθνικού κανονιστικού πλαισίου για την επίλυση των προβλημάτων που δημιουργούνται από την εγκατάλειψη των ιπποειδών και την ανεξέλεγκτη αναπαραγωγή τους, το οποίο θα εξειδικεύει τα ζητήματα διαχείρισής τους, καθώς και τις αρμόδιες υπηρεσίες ελέγχου και προστασίας αυτών.

171. Βλ. <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/deltio-typoy-or-ston-eisaggelea-h-yποδesh-gia-thn-paroysia-ippoidwn-ston-ymhhto>.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ο Συνήγορος ως Πλαίσιο για την Προαγωγή της εφαρμογής της Σύμβασης του Ο.Η.Ε. για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

1.1. ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

1.1.1. Εθνική Στρατηγική για τα Δικαιώματα των ΑμεΑ 2024 – 2030

Ο Συνήγορος υπέβαλε στον Υπουργό Επικρατείας και αρμόδιο Συντονιστικό Μηχανισμό για την αναπηρία στην Κυβέρνηση, τις παρατηρήσεις και τις προτάσεις του για την Εθνική Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2024 – 2030, με στόχο τη βελτίωση και υλοποίηση των προβλεπόμενων στόχων και δράσεων¹⁷².

1.1.2. Σημεία Αναφοράς Ο.Τ.Α.

Σε συνέχεια συναντήσεων εργασίας στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη¹⁷³, η Αρχή υπέβαλε στον Συντονιστικό Μηχανισμό, τα Υπουργεία Εσωτερικών, Ψηφιακής Διακυβέρνησης και τη Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, διαπιστώσεις και προτάσεις¹⁷⁴ σχετικά με τη λειτουργία των Σημείων Αναφοράς των Δήμων για την παρακολούθηση εφαρμογής της Σύμβασης του Ο.Η.Ε. για τα Δικαιώματα των ΑμεΑ.

1.1.3. Προσβασιμότητα

Όπως προκύπτει από τις περιπτώσεις στις οποίες οι προτάσεις της Αρχής έγιναν εν τέλει αποδεκτές¹⁷⁵, η Διοίκηση εμπεδώνει αργά αλλά σταθερά, την υποχρέωσή της για προσβάσιμες υποδομές και διευκολύνσεις που επιτρέπουν στα ΑμεΑ να διατηρούν ή να ανακτούν την κινητικότητά τους στο αστικό περιβάλλον.

172. Έγγραφο υπ' αρ. πρωτ. 32343/01.07.2024.

173. Βλ. Ετήσια Έκθεση 2023, σελ. 123, <https://www.synigoros.gr/el/category/ethsies-ek8eseis/post/ethsia-ek8esh-2023>.

174. Έγγραφο υπ' αρ. πρωτ. 6915/09.02.2024.

175. Φ.Υ. 338529, 343154, 355796, 356727 και 357549.

Σε αναφορές που αφορούσαν τη θαλάσσια προσβασιμότητα (τοποθέτηση και λειτουργία του πτυσσόμενου εργαλείου Sea Access¹⁷⁶) αναδείχτηκε το πρόβλημα της συντήρησης των σχετικών μηχανημάτων, ειδικά όσων τοποθετούνται σε παραλίες ανοικτής θαλάσσης με ακραίες καιρικές συνθήκες, ισχυρούς κυματισμούς και ανέμους¹⁷⁷. Το ζήτημα θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί μέσω της απομάκρυνσης των μηχανημάτων μετά το πέρας της κολυμβητικής περιόδου, της ανάπτυξης τεχνολογίας και κατασκευής ανταλλακτικών, καθώς και της αναζήτησης νέων ανθεκτικών υλικών κατασκευής. Ενδιαφέρον είναι πως σε σχετική αναφορά¹⁷⁸ η Δημοτική Αρχή μερίμνησε για τη διάθεση πλωτού, αμφίβιου αμαξιδίου, αναγνωρίζοντας την υποχρέωση θεραπείας του προβλήματος.

Επιπλέον, η Διοίκηση εμπεδώνει ικανοποιητικά την αναγκαιότητα του σχεδιασμού, σύμφωνα με την **αρχή** της «προσβάσιμης αλυσίδας» στις υποδομές προσβασιμότητας προς τη θάλασσα, με ταυτόχρονη δημιουργία θέσεων στάθμευσης, τουαλετών, αποδυτηρίων, οριζόντιων και κάθετων σημάνσεων, κ.λπ.¹⁷⁹.

Σε περίπτωση κατάληψης ήδη στενών πεζοδρομίων με τραπεζοκαθίσματα¹⁸⁰, που καθιστούσαν αδύνατη τη διέλευση χρηστών αμαξιδίου και λοιπών εμποδιζομένων ατόμων, υπήρξε ικανοποιητική ανταπόκριση από την αρμόδια Δημοτική Αρχή.

Τέλος, με αφορμή αναφορές σε παραδοσιακούς και ορεινούς οικισμούς, εισηχθη η ιδέα της αναγκαιότητας συμπερίληψης και των ηλικιωμένων ατόμων στις προβλέψεις διευκόλυνσης της προσβασιμότητας που ισχύουν για τα ΑμεΑ¹⁸¹.

1.1.4. Δικαστική συμπαράσταση και διαδικασία πολιτογράφησης

Η διαδικασία χορήγησης της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση είναι λεπτομερής, αυστηρή και προσωποπαγής και ολοκληρώνεται με όρκο, που δίδεται μόνον αυτοπροσώπως από τον υπόχρεο. Ως εκ τούτου, οι αλλοδαποί και αλλοδαπές που έχουν τεθεί σε καθεστώς πλήρους στερητικής δικαστικής συμπαράστασης λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής, αποκλείονται από τη δυνατότητα απόκτησης ελληνικής ιθαγένειας, έστω και αν πληρούν κατά τα λοιπά τα τυπικά κριτήρια, καθώς δεν είναι καν δυνατή η υποβολή αίτησης και η διαπίστωση της βούλησής τους μέσω τρίτου, δηλαδή του δικαστικού συμπαραστά-

176. Φ.Υ. 343154, 354281 και 357549/24.

177. Φ.Υ. 354281 και 354281.

178. Φ.Υ. 357549.

179. Φ.Υ. 343154.

180. Φ.Υ. 355796.

181. Φ.Υ. 327316 και 354281.

τη¹⁸². Το γεγονός αυτό έρχεται σε αντίθεση με το άρθρο 18, παρ. 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 5 της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία¹⁸³.

1.1.5. Μοριοδότηση εκπαιδευτικών – δικαστικών συμπαραστατών

Ο Συνήγορος πρότεινε να συμπεριληφθούν στη μοριοδότηση, λόγω κοινωνικών κριτηρίων, οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί που είναι δικαστικοί συμπαραστάτες, ως θετικό μέτρο που αποσκοπεί στην αποτελεσματικότερη φροντίδα των ατόμων με αναπηρία. Η ανάγκη στήριξης των φροντιστών αναγνωρίζεται στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας, με την Οδηγία (ΕΕ) 2019/1158 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής για τους γονείς και τους φροντιστές. Αντίστοιχα, στον δημόσιο τομέα, χορηγούνται ειδικές άδειες στους υπαλλήλους που φροντίζουν άτομα με αναπηρία για την εξυπηρέτηση των αναγκών τους¹⁸⁴. Τέλος, η αρμόδια Επιτροπή του Ο.Η.Ε. για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία¹⁸⁵, συστήνει στα κράτη την παροχή επαρκούς στήριξης στους φροντιστές – μέλη οικογένειας ατόμων με αναπηρία, συμπεριλαμβανομένης της οικονομικής στήριξης, λόγω της συχνής δυσκολίας πρόσβασης στην αγορά εργασίας.

1.1.6. Αναδρομική διαγραφή τελών κυκλοφορίας

Η Α.Α.Δ.Ε. απορρίπτει αιτήματα πολιτών¹⁸⁶ για αναδρομική απαλλαγή από τα τέλη κυκλοφορίας σε περιπτώσεις που εκδόθηκε μεταγενέστερα Γ.Α.Π.Α., η οποία όρισε τη διάρκεια της αναπηρίας αναδρομικά¹⁸⁷. Ο Συνήγορος με έγγραφο του¹⁸⁸ επεσήμανε ότι: α) η Γ.Α.Π.Α. ορίζει τη διάρκεια πιστοποίησης αναπηρίας και είναι δεσμευτική για τις υπηρεσίες του Δημοσίου και β) το Δη-

182. Φ.Υ. 340295.

183. Άρθρο 5 «Ισότητα και Μη – Διάκριση», άρθρο 18 «Ελευθερία Μετακίνησης και Ιθαγένειας»

184. Άρθρο 50 παρ. 4 του Υπαλληλικού Κώδικα.

185. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g17/328/87/pdf/g1732887.pdf>, σελ. 13, σχόλιο για την εφαρμογή του άρθρου 19 της Σύμβασης (Ανεξάρτητη διαβίωση και ένταξη στην κοινωνία).

186. Ενδεικτικά, η Α.Α.Δ.Ε. απέρριψε αίτημα πολίτη, ο οποίος είχε ζητήσει τον Δεκέμβριο του 2023 την επιστροφή αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών τελών κυκλοφορίας του έτους 2023, δεδομένου ότι, τον Ιούλιο του 2023, εκδόθηκε Γ.Α.Π.Α. που του αναγνώριζε αναπηρία υπαγόμενη στις κατηγορίες παθήσεων της παραγράφου 1 του άρθρου 16 του ν. 1798/1988 και με διάρκεια από 15.11.2022 και εφ' όρου ζωής (Φ.Υ. 350824).

187. Βλ. και ειδική Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες έτους 2022 (<https://www.synigoros-solidarity.gr/solidarity/assets/uploads/2024/01/2022-ekthesi-amea.pdf>), σελ. 18 – 19.

188. Έγγραφο υπ' αρ. πρωτ. 350824/56107/06.11.2024 προς τη Διεύθυνση Εφαρμογής Έμμεσης Φορολογίας της Α.Α.Δ.Ε.

μόσιο υποχρεούται να επιστρέψει ποσά που οφείλονταν μεν κατά τον χρόνο καταβολής τους, κατέστησαν όμως, στη συνέχεια αχρεώστητα. Το έγγραφο του Συνηγόρου κοινοποιήθηκε επίσης στα Γραφεία του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και του Διοικητή της Α.Α.Δ.Ε., προκειμένου να εξετασθεί το ενδεχόμενο νομοθετικής παρέμβασης. Η Α.Α.Δ.Ε. ενημέρωσε την Αρχή ότι εμμένει στις θέσεις που είχε εκφράσει στο παρελθόν. Σημείωσε, πάντως, ότι η ηλεκτρονικοποίηση της διαδικασίας χορήγησης απαλλαγής από τέλη κυκλοφορίας σε ανάπηρους πολίτες υλοποιείται και αναμένεται να τεθεί σε εφαρμογή εντός του επόμενου έτους.

1.2. ΔΡΑΣΕΙΣ

1.2.1. Συνάντηση εργασίας με εκπροσώπους της Κοινωνίας των Πολιτών

Στις 19.01.2024 ο Συνήγορος διοργάνωσε στην Αθήνα συνάντηση εργασίας με θέμα «Αναπηρία και Κοινωνία των Πολιτών», με τη συμμετοχή εκπροσώπων οργανώσεων και φορέων για την αναπηρία. Η εκδήλωση στόχευε στην ανταλλαγή απόψεων και στην εξοικείωση των μελών της κοινωνίας των πολιτών με την ειδική αρμοδιότητα του Συνηγόρου, τη δυνατότητα υποβολής αναφοράς και τους τρόπους διαμεσολάβησης σε διάφορα πεδία δραστηριότητας¹⁸⁹.

2. Ο Συνήγορος του Πολίτη ως φορέας ισότητας

2.1. ΤΟ ΝΕΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

Τον Μάιο του 2024 ψηφίστηκαν δύο νέες Οδηγίες (1499/2024/ΕΚ και 1500/2024/ΕΚ) με ταυτόσημο περιεχόμενο, καθώς έχουν έρεισμα σε δύο διαφορετικές νομικές βάσεις¹⁹⁰, και με αντικείμενο **τα ελάχιστα πρότυπα για τη λειτουργία των φορέων ισότητας**. Η υιοθέτηση των Οδηγιών αυτών αποτελεί ορόσημο για την ανάπτυξη του δικαίου της ίσης μεταχείρισης στην Ε.Ε. Σκοπός των Οδηγιών είναι η ενδυνάμωση της εφαρμογής της νομοθεσίας για την ίση μεταχείριση, μέσα

189. <https://www.synigoros.gr/el/category/deltia-typoy/post/deltio-typoy-or-anaphria-kai-koinwnia-twn-politwn>

190. Το άρθρο 157 παρ. 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Σ.Λ.Ε.Ε.) αποτελεί τη νομική βάση για την ίση μεταχείριση μεταξύ ανδρών και γυναικών και το άρθρο 19 παρ. 1 της Σ.Λ.Ε.Ε. για την ίση μεταχείριση ανεξαρτήτως εθνικής ή φυλετικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού.

από την ενίσχυση του ρόλου των φορέων ισότητας, και ιδίως με τη διασφάλιση των προϋποθέσεων για την ανεξάρτητη και αποτελεσματική λειτουργία τους. Οι Οδηγίες αυτές αντικαθιστούν τις ισχύουσες διατάξεις για τους φορείς ισότητας και προσδιορίζουν ένα ενισχυμένο και πληρέστερο κανονιστικό πλαίσιο για τη λειτουργία τους, το οποίο είναι δεσμευτικό για τα κράτη – μέλη. Καταληκτική προθεσμία για την ενσωμάτωση των Οδηγιών στην εθνική έννομη τάξη είναι η 19η Ιουνίου 2026.

Η Οδηγία 1499/2024/ΕΚ αφορά τους φορείς ισότητας στον τομέα της ίσης μεταχείρισης προσώπων, ανεξαρτήτως της φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, της ίσης μεταχείρισης προσώπων σε θέματα εργασίας και απασχόλησης, ανεξαρτήτως θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, της ίσης μεταχείρισης γυναικών και ανδρών σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης και πρόσβασης σε αγαθά, υπηρεσίες και την παροχή αυτών. Αντίστοιχα, **η Οδηγία 1500/2024/ΕΚ** αφορά τους φορείς ισότητας με αρμοδιότητα στον τομέα της ίσης μεταχείρισης και των ίσων ευκαιριών μεταξύ γυναικών και ανδρών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης.

Οι Οδηγίες θεσπίζουν υποχρεωτικά ελάχιστα πρότυπα για τη λειτουργία των φορέων ισότητας, τα οποία κινούνται στους εξής άξονες: ανεξαρτησία, επάρκεια πόρων και ενίσχυση αρμοδιοτήτων.

Σε ό,τι αφορά την ανεξαρτησία, αποτελεί υποχρέωση των κρατών – μελών να διασφαλίζουν ότι οι φορείς ισότητας θα ασκούν τα καθήκοντα τους ανεξάρτητα και αυτόνομα από οποιαδήποτε πολιτική, θρησκευτική ή άλλη επιρροή, και χωρίς να ζητούν ή να λαμβάνουν εντολές. Η αποτύπωση της υποχρέωσης αυτής εξειδικεύεται λεπτομερέστερα στο κείμενο των οδηγιών και συνδέεται ευθέως με τη μετρήσιμη -στη βάση συγκεκριμένων δεικτών- αποτελεσματικότητα. Εν προκειμένω, ζήτημα εγείρεται στις περιπτώσεις φορέων που λειτουργούν σε ορισμένα κράτη – μέλη εντός οργανικών μονάδων της κεντρικής Διοίκησης, ενώ στις περιπτώσεις λειτουργίας φορέων ισότητας εντός της οργανωτικής δομής ανεξάρτητων φορέων με πολλαπλά καθήκοντα, εκείνο που απαιτείται να διασφαλίζεται είναι η οργανωτική αυτονομία του φορέα ισότητας και η διακριτή, απρόσκοπτη και αποτελεσματική άσκηση του συνόλου των συγκεκριμένων ειδικών καθηκόντων που προσδιορίζονται στις Οδηγίες.

Η επάρκεια των πόρων είναι εξαιρετικά κρίσιμος παράγοντας για την αποτελεσματική εκπλήρωση της αποστολής ενός φορέα ισότητας. Στους πόρους περιλαμβάνεται η απαίτηση για επαρκές και ειδικευμένο προσωπικό, κατάλληλες εγκαταστάσεις και υποδομές, και ο αναγκαίος προϋπολογισμός για τον σχεδιασμό, την οργάνωση και την εκτέλεση όλων των δράσεων που εντάσσονται στην αποστολή του. Οι Οδηγίες προβλέπουν ρητά ότι η διάθεση χρηματοδοτικών πόρων για την άσκηση της συγκεκριμένης αρμοδιότητας θα πρέπει να παραμένει σταθερή, να προγραμματίζεται σε πολυετή βάση και να επιτρέπει στους φορείς

ισότητας να καλύπτουν δαπάνες που ανακύπτουν ή αναμένεται να ανακύψουν με βάση τον προγραμματισμό τους, συμπεριλαμβανομένων και των δαπανών που αφορούν έξοδα για τη δικαστική συνδρομή ή την αναβάθμιση αυτοματοποιημένων συστημάτων και προσβάσιμων εφαρμογών.

Παράλληλα, καθιερώνεται το εξής τρίπτυχο αρμοδιοτήτων: πρόληψη, συνδρομή στο θύμα και αποκατάσταση της ίσης μεταχείρισης.

- **Η προαγωγή και η πρόληψη** περιλαμβάνει δράσεις ευαισθητοποίησης, ενημέρωσης, έρευνας και συνεργασίας με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, προκειμένου να εμπεδωθεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης και να αντιμετωπιστούν οι διαρθρωτικές πτυχές των διακρίσεων. Η εξωστρέφεια και οι δράσεις ευαισθητοποίησης αποτελούν τα ελάχιστα προαπαιτούμενα για την εκπλήρωση των δράσεων πρόληψης – προαγωγής της ίσης μεταχείρισης.
- **Η συνδρομή στο θύμα** προϋποθέτει τη δυνατότητά του να υποβάλει καταγγελία στον φορέα ισότητας, τη διασφάλιση προσβασιμότητας, ενώ εμπεριέχει ως ελάχιστο περιεχόμενο, την παροχή σε αυτό βασικών πληροφοριών σε σχέση με την εξέταση της καταγγελίας, τα μέσα προστασίας που παρέχονται και τους κανόνες εμπιστευτικότητας που τηρούνται κατά τη διερεύνησή της.
- Τέλος, **η αποκατάσταση της παραβίασης** της αρχής της ίσης μεταχείρισης περιλαμβάνει τόσο την εξωδικαστική επίλυση μιας διαφοράς, όσο **και τη δυνατότητα δικαστικής συνδρομής του φορέα ισότητας με τρόπο συμβατό με το εθνικό δίκαιο**. Ως προς την τελευταία, επαφίεται στον εθνικό νομοθέτη να επιλέξει τη μορφή συμμετοχής του φορέα σε μια δικαστική διαδικασία. Θα πρέπει, όμως, σε κάθε περίπτωση, η αρμοδιότητά του να περιλαμβάνει είτε τη δυνατότητα του φορέα να εκπροσωπεί το θύμα διάκρισης, είτε να παρεμβαίνει υπέρ αυτού σε μια εκκρεμή διαδικασία, είτε να κινεί τη δικαστική διαδικασία στο όνομά του.

Στην Ελλάδα, **ο Συνήγορος του Πολίτη, ως εθνικός φορέας ισότητας, πληροί ήδη σε μεγάλο βαθμό τις ελάχιστες απαιτήσεις που θέτει το νέο πλαίσιο, τόσο όσον αφορά τη νομοθεσία που ρυθμίζει τη λειτουργία του, όσο και τη δοκιμασμένη, επί σειρά ετών, άσκηση της αρμοδιότητάς του στην πράξη.**

Η συνταγματικά κατοχύρωση της Ανεξάρτητης Αρχής παρέχει τα απαραίτητα εχέγγυα λειτουργικής ανεξαρτησίας και αμερόληπτης κρίσης. Διαθέτει, επιπλέον, πολυετή εμπειρία στην εξέταση καταγγελιών για παραβίαση της ίσης μεταχείρισης και στην εξωδικαστική διαμεσολάβηση για την αποκατάσταση του θύματος, ιδίως στο πεδίο της εργασίας και της απασχόλησης. Πέρα από τις αναγκαίες εσωτερικές – οργανωτικές αλλαγές, σε εναρμόνιση με τις προβλέψεις των Οδηγιών, εκείνο που απαιτείται είναι η ενδυνάμωση, ιδίως της προληπτικής και προαγωγικής δράσης του φορέα, με τη διάθεση των αναγκαίων και επαρκών ανθρώπινων, τεχνικών και οικονομικών πόρων για τον αποτελεσματικότερο σχεδιασμό και τη συστηματική εποπτεία των οικείων δράσεων και των αποτε-

λεσμάτων τους στο πλήρες φάσμα της σύνθετης αυτής ειδικής αρμοδιότητας. Τέλος, **η αρμοδιότητα της δικαστικής συνδρομής αποτελεί τη σημαντικότερη καινοτομία, σε σχέση με την ως τώρα λειτουργία του φορέα. Η οργάνωσή της με τρόπο που να εντάσσεται αρμονικά και αποτελεσματικά στο ισχύον σύστημα απονομής της δικαιοσύνης είναι μια πρόκληση για το μέλλον και την παρακαταθήκη του θεσμού στη μάχη κατά των διακρίσεων.**

2.2. ΚΡΙΣΙΜΕΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

Ήδη από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του, ο Συνήγορος έχει εξετάσει σειρά υποθέσεων που αφορούν παραβιάσεις των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων και διακρίσεις σε βάρος τους¹⁹¹. Όπως παγίως υποστηρίζει, η ισότιμη μεταχείριση των ομόφυλων ζευγαριών αποτελεί **πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας για την εξασφάλιση της ισονομίας και της προστασίας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής όλων των πολιτών**¹⁹².

Η θέσπιση του πρόσφατου ν. 5089/2024 αποτελεί εξαιρετικά θετική εξέλιξη για την άρση των ανισοτήτων και των διακρίσεων που υφίστανται τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα στον γάμο και την οικογενειακή ζωή. Εκτός από τις παραμέτρους της προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών και της απάλειψης διακρίσεων λόγω φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας, χαρακτηριστικών ή έκφρασης φύλου, το νέο νομοθετικό πλαίσιο αποτελεί εγχείρημα εκσυγχρονισμού και εξορθολογισμού του οικογενειακού δικαίου.

Ειδικότερα, προκειμένου να εξασφαλισθεί η ίση μεταχείριση στον γάμο και την οικογενειακή ζωή, επήλθαν σημαντικές αλλαγές του Αστικού Κώδικα, της εργατικής νομοθεσίας, του κώδικα δημοσίων υπαλλήλων, της κοινωνικής ασφάλισης, καθώς και της υφιστάμενης νομοθεσίας για τις διακρίσεις.

Παράλληλα, **διευρύνεται η παρεχόμενη προστασία κατά των διακρίσεων, με βάση τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα, την έκφραση και τα χαρακτηριστικά φύλου, καθώς και τις θρησκευτικές ή άλλες πεποιθήσεις, και σε πεδία πέραν της απασχόλησης και της εργασίας.** Ειδικότερα, επεκτείν-

191. Τα θέματα που έχουν τεθεί σε επίπεδο αναφορών συνοψίζονται μέχρι και το έτος 2017 στον Οδηγό για την ίση μεταχείριση, σελ. 47 – 48. https://old.synigoros.gr/resources/im_odigos_web_o_sevasmos_kanei_ti_diafora_gr.pdf

192. Οι θέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη συνοψίζονται επίσης στην Ειδική Ετήσια Έκθεση του 2015 (σελ. 110 επ.): <https://old.synigoros.gr/resources/docs/ee2015-12-diakriseis--2.pdf>, ενώ είχε εκδοθεί και σχετικό δελτίο τύπου: <https://old.synigoros.gr/?i=equality.el.files.437557>, ενόψει της νομοθετικής αλλαγής για το σύμφωνο συμβίωσης, αλλά και για τα παιδιά ομόφυλων ζευγαριών: <https://old.synigoros.gr/resources/docs/20160516-dt--4.pdf>.

νεται η προστασία στους τομείς: **(α)** της κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής ασφάλισης και της υγειονομικής περίθαλψης, **(β)** των κοινωνικών παροχών και των φορολογικών διευκολύνσεων ή πλεονεκτημάτων, **(γ)** της εκπαίδευσης και **(δ)** της πρόσβασης στη διάθεση και την παροχή αγαθών και υπηρεσιών που διατίθενται (συναλλακτικά) στο κοινό, συμπεριλαμβανομένης της στέγης.

Το γεγονός αυτό αποτελεί μεγάλο βήμα για την άρση διαπιστωμένων ανισοτήτων στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή των ατόμων με τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, και για την ενδυνάμωση του νομοθετικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση και την καταπολέμηση των διακρίσεων. Με δεδομένη την αντίστοιχη επέκταση που ήδη επήλθε με τον ν. 5023/2023 στα πεδία προστασίας σε περιπτώσεις διακρίσεων λόγω αναπηρίας, εκείνο που πρέπει να τονιστεί είναι ότι **η οικεία ευρύτατη διεύρυνση του αντικειμένου εποπτείας του φορέα ισότητας δεν συνοδεύτηκε από αντίστοιχη ενίσχυση σε πόρους ή πρόσθετα αναγκαία θεσμικά εργαλεία.**

3. Ο Συνήγορος του Πολίτη ως φορέας προαγωγής των δικαιωμάτων του παιδιού

Ο Συνήγορος το 2024, συνεχίζοντας τις εντατικές προσπάθειες των περασμένων ετών, εστίασε στην ανάδειξη της φωνής των παιδιών και την ενίσχυση της συμμετοχής τους, καθώς και στην επιμόρφωση των επαγγελματιών του πεδίου ως προς την προστασία των δικαιωμάτων τους.

Στον πρώτο άξονα η Αρχή, όπως κάθε χρόνο, επισκέφθηκε πάνω από 50 σχολεία σε όλη την επικράτεια, **συνομίλησε με πάνω από 1.200 μαθήτριες και μαθητές** για τους προβληματισμούς και τις σκέψεις τους και τους ενημέρωσε για τα δικαιώματά τους, όπως αυτά περιλαμβάνονται στη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Δ.Σ.Δ.Π.), αξιοποιώντας στη διαδικασία αυτή τη συζήτηση και βιωματικά εργαλεία ενδυνάμωσης των παιδιών.

Επιπλέον, **το Μάρτιο του 2024 συγκροτήθηκε η Ομάδα Εφήβων Συμβούλων (Ο.Ε.Σ.) του Συνηγόρου**, η οποία, αφού εμβάθυνε στη φύση και το περιεχόμενο των δικαιωμάτων, με στόχο την αναγνώριση των ορίων, αλλά και συχνών παραβιάσεων στην άσκησή τους, εργάστηκε στη θεματική της εναλλακτικής φροντίδας των παιδιών. Η ομάδα λειτούργησε δια ζώσης, με μηνιαίες συναντήσεις εργασίας μεταξύ των 15 βασικών εφήβων – μελών. Δύο εκλεγμένοι εκπρόσωποι της Ο.Ε.Σ. συμμετείχαν, μαζί με άλλους εκπροσώπους ευρωπαϊκών κρατών, στο ετήσιο

φόρουμ του Ευρωπαϊκού Δικτύου Εφήβων Συμβούλων (ENYA¹⁹³, Μπρατισλάβα, Ιούλιος 2024), και η μία εξ αυτών συμμετείχε και στο ετήσιο συνέδριο του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού (ENOC¹⁹⁴, Ελσίνκι, Σεπτέμβριος 2024).

Οι συστάσεις της Ο.Ε.Σ., που υιοθετήθηκαν σχεδόν στο σύνολό τους από το ENYA¹⁹⁵, συμπεριέλαβαν ιδίως προτάσεις προνοιακού και ευρύτερα κοινωνικού χαρακτήρα, όπως η σταδιακή μετάβαση στην αποϊδρυματοποίηση, η παροχή ολιστικής υποστήριξης στις οικογένειες για την πρόληψη της απομάκρυνσης των ανηλίκων λόγω κακοποίησης/παραμέλησης, η κατοχύρωση των δικαιωμάτων των ανηλίκων που διαβιούν σε ιδρύματα και η συγκρότηση αξιόπιστων μηχανισμών εποπτείας και ελέγχου, η διαβούλευση με τα παιδιά σε ατομικό επίπεδο, αλλά και σε διαδικασίες ανάπτυξης πολιτικών και εφαρμογής μέτρων, και η εξασφάλιση της υποστήριξης των παιδιών που διαβιούν σε κλειστές δομές μετά την ηλικία των 18, με υλικές παροχές και κατάλληλη ψυχοκοινωνική πλαισίωση.

Η Αρχή συμμετείχε, δια της Βοηθού Συνηγόρου για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στην Επιστημονική Επιτροπή της Βουλής των Εφήβων και στις εργασίες που έλαβαν χώρα στη Βουλή τον Ιούλιο του 2024 για την υλοποίηση του προγράμματος. Η Επιτροπή ανέλαβε την εποπτεία των σχολικών ομάδων που συμμετείχαν στο πρόγραμμα, και την προετοιμασία/συντονισμό των εφήβων βουλευτών στο πλαίσιο της ΚΗ' Συνόδου. Η Σύνοδος το 2024 εστίασε στη θεματική της δημοκρατικής συμμετοχής των παιδιών στην πολιτική, τον ψηφιακό κόσμο, τον πολιτισμό, το περιβάλλον, τη γειτονιά και την εκπαίδευση.

Περαιτέρω, ο Συνήγορος, τον Οκτώβριο του 2024, συντόνισε το Teens Athens Democracy Forum (ADF). Το ADF¹⁹⁶ διοργανώνεται από το Democracy & Culture Foundation (DCF) σε συνεργασία με τους New York Times. Έφηβοι απ' όλη την Ευρώπη (Ισλανδία, Βόρεια Ιρλανδία, Ισπανία, Εσθονία, Αρμενία, Ελλάδα), παιδιά από το Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού και μαθητές/τριες σχολείων της Πτολεμαΐδας, μίλησαν στο πλαίσιο της φετινής θεματικής για τα fake news και τις επιπτώσεις τους στις σύγχρονες δημοκρατίες, την παντοδυναμία της εικόνας και την ψευδαίσθηση της τελειότητας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα καταστροφικά αποτελέσματά τους στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών και την κανονικοποίηση της παραπλάνησης/εξαπάτησης ψηφοφόρων και καταναλωτών. Τελικά, διατύπωσαν συστάσεις για τη δέσμευση των ιδιωτικών εταιρειών σε πολιτικές παιδικής προστασίας, την ευαισθητοποίηση ενηλίκων και

193. <https://enoc.eu/what-we-do/enya/>

194. <https://enoc.eu/>

195. <https://enoc.eu/enya-2024-lets-talk-young-lets-talk-about-promoting-and-protecting-the-rights-of-children-in-alternative-care/>

196. <https://www.athensdemocracyforum.com/about/about-the-athens-democracy-forum/>

παιδιών, την υποστήριξη οικογενειών στην οριοθέτηση της χρήσης του διαδικτύου, την οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης και την προσαρμογή του εκπαιδευτικού συστήματος στις σύγχρονες ανάγκες με στόχο την ανάπτυξη κριτικής σκέψης και συναισθηματικής νοημοσύνης.

Η Αρχή συνέχισε το έργο της και στο σκέλος της ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και ενδυνάμωσης επαγγελματιών του πεδίου. **Συμμετείχε σε πάνω από 100 εκδηλώσεις, επιμορφωτικές συναντήσεις με φορείς, υπηρεσίες και επαγγελματίες του πεδίου**, με έμφαση σε εκπαιδευτικούς, αλλά και σε επαγγελματίες ψυχικής υγείας. Στόχο των δράσεων αποτελούσε η πρόληψη και έγκαιρη αναγνώριση παραβιάσεων, η ενεργοποίηση κατάλληλων πρωτοκόλλων για την προστασία των ανηλίκων, και η εξασφάλιση της προσεκτικής ακρόασης των απόψεών τους όταν προσεγγίζουν τους ενήλικες με αίτημα συζήτησης ή ανάγκη συνδρομής.

Ο Συνήγορος συμμετείχε επίσης στην ομάδα εργασίας του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού (ENOC), συνεισφέροντας στη διαμόρφωση της κοινής δήλωσης του ENOC για την εναλλακτική φροντίδα των παιδιών. Επίσης, καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς, συμμετείχε στην Επιτροπή Προστασίας Ανηλίκων του άρθρου 7Α του νόμου 2251/1994, με στόχο την ευαισθητοποίηση φορέων και υπηρεσιών σε ζητήματα προστασίας της ψυχικής υγείας των ανήλικων καταναλωτών.

Περαιτέρω, η Αρχή κράτησε, όπως κάθε χρόνο, με συνέπεια, ανοιχτή γραμμή επικοινωνίας με γονείς, εκπαιδευτικούς και παιδιά, και μέσω της τηλεφωνικής γραμμής για το Παιδί, η οποία το 2024 δέχθηκε πάνω από 750 κλήσεις. Στις κλήσεις αυτές καταγράφηκαν κυρίως ερωτήματα για παραβιάσεις που διαπιστώνονται στο πλαίσιο της σχολικής καθημερινότητας, συμπεριλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας και παραμέλησης.

Τέλος, το 2024, ενώθηκαν τα δύο Δίκτυα του Συνηγόρου για τα Δικαιώματα των Παιδιών που Μετακινούνται και για την Εναλλακτική Φροντίδα και Αποϊδρυματοποίηση, ώστε οι συναντήσεις τους να περιλαμβάνουν τόσο τα θέματα των δικαιωμάτων των παιδιών που μετακινούνται, όσο και εκείνα της παιδικής προστασίας για τον γενικό πληθυσμό. Η αλλαγή αυτή εντάσσεται στο πλαίσιο της προσπάθειας του Συνηγόρου και των οργανώσεων του πεδίου να χαρτογραφηθούν οι θεσμικές εκκρεμότητες και δομικές ελλείψεις ολιστικά και να τροφοδοτηθεί μία συναντίληψη για ένα συνεκτικό σύστημα παιδικής προστασίας για όλα τα παιδιά, ανεξαρτήτως προέλευσης. Το νέο Δίκτυο πραγματοποίησε δύο συναντήσεις, τον Απρίλιο και το Νοέμβριο 2024, με στόχο τον συντονισμό των μελών του και τον προγραμματισμό δράσεων και παρεμβάσεων προς την πολιτεία.

4. Ο Συνήγορος του Πολίτη ως μηχανισμός εξωτερικού ελέγχου αναγκαστικών επιστροφών αλλοδαπών

Ο Συνήγορος του Πολίτη αποτελεί τον Εθνικό Μηχανισμό Εξωτερικού Ελέγχου για τις αναγκαστικές επιστροφές πολιτών τρίτων χωρών στις χώρες καταγωγής τους¹⁹⁷. Οι συνταγματικές εγγυήσεις ανεξάρτητης λειτουργίας της Αρχής διασφαλίζουν την ουσιαστική προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αλλοδαπών, αλλά και την αναγκαία, σε ένα κράτος δικαίου, λογοδοσία και διαφάνεια των αστυνομικών επιχειρήσεων επιστροφής.

4.1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ως προς τις αναγκαστικές επιστροφές, τα διαβιβασθέντα από την ΕΛ.ΑΣ. στοιχεία για το 2024 εμφανίζονται στα ίδια περίπου επίπεδα με το ίδιο αντίστοιχο διάστημα του 2023:

Συγκεκριμένα, ο συνολικός αριθμός των επιστροφών είναι 4.828 έως τον Οκτώβριο του 2024, εμφανίζοντας μικρή μείωση, σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2023 (5.282). Εξ αυτών, οι αναγκαστικές επιστροφές είναι 2.201 (-10%), οι εθελούσιες μέσω Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (Δ.Ο.Μ.) είναι 1.937 (-13%) και οι οικειοθελείς 690 (+12,5%).

Ως προς τη διοικητική κράτηση, τα διαβιβασθέντα από την ΕΛ.ΑΣ. στοιχεία για το 2024 εμφανίζουν μείωση, σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Συγκεκριμένα, οι αλλοδαποί που κρατούνται διοικητικά εν όψει επιστροφής την 1η.11.2024 είναι συνολικά 1.895 (-24,5%), εκ των οποίων 1.676 (-22%) σε Προαναχωρησιακά Κέντρα και 219 (-38%) σε Αστυνομικά Τμήματα.

4.2. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ

4.2.1. Διαπιστώσεις από τις επιχειρήσεις επιστροφών

Ο Συνήγορος μετείχε το 2024 με στελέχη του ως παρατηρητές (monitors), στο

197. Άρθρο 8 παρ. 6 Οδηγίας 2008/115/ΕΚ, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη – μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών και άρθρο 23 παρ. 6 ν. 3907/2011 που την ενσωμάτωσε στην ελληνική έννομη τάξη.

σύνολο των Κοινών Ευρωπαϊκών Επιχειρήσεων επιστροφής, τις οποίες διοργάνωσε ή στις οποίες συμμετείχε η ΕΛ.ΑΣ. με άλλα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως εξής:

- 9 Κοινές Ευρωπαϊκές Επιχειρήσεις Επιστροφής (JRO¹⁹⁸), υπό τον συντονισμό του FRONTEX, προς το Πακιστάν, τη Γεωργία και το Μπαγκλαντές.
- 8 ατομικές εθνικές επιχειρήσεις αναγκαστικής επιστροφής προς την Αλγερία, την Αίγυπτο, την Πολωνία και τη Ρουμανία.

Επίσης, ο Συνήγορος μετείχε δειγματοληπτικά σε 2 χερσαίες επιχειρήσεις αναγκαστικής απομάκρυνσης από τη Θεσσαλονίκη προς την Αλβανία.

Στο σύνολο των επιχειρήσεων επιστροφής, ο Συνήγορος διαπιστώνει την καλή οργάνωση των επιχειρήσεων και την καλή συνεργασία των επικεφαλής των επιχειρήσεων, των συνοδών και του προσωπικού του Γραφείου Συντονισμού Επιστροφών της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Αττικής και του Τμήματος Επιστροφών της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης με τα στελέχη της Ανεξάρτητης Αρχής.

Ο Συνήγορος του Πολίτη επισημαίνει σταθερά για λόγους προστασίας των δικαιωμάτων των επιστρεφόμενων, αλλά και για οργανωτικούς λόγους, την ανάγκη: **i)** έγκαιρης ενημέρωσης – προ 24ώρου – των αλλοδαπών για την απομάκρυνσή τους από τη χώρα, **ii)** ουσιαστικής ιατρικής εξέτασης προς διάγνωση της ικανότητας ταξιδιού όλων των επιστρεφόμενων (fit to travel), **iii)** παρουσίας διερμηνέα σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, **iv)** επαρκούς συνοδείας, ποσοτικά και ποιοτικά (αριθμός συνοδών και ειδική εκπαίδευση), **v)** εξατομικευμένης κρίσης επιβολής μέσων δέσμευσης¹⁹⁹ και τήρησης της αρχής της νομιμότητας, αναγκαιότητας και αναλογικότητας, **vi)** έγκαιρης οριστικοποίησης της λίστας επιστρεφόμενων, **vii)** διάθεσης και χρήσης κατάλληλων οχημάτων μετακίνησης και **viii)** διαρκούς εγρήγορσης για την προστασία των δικαιωμάτων των επιστρεφόμενων.

4.2.2. Διοικητική κράτηση ενόψει επιστροφής

Στο πλαίσιο του εξωτερικού ελέγχου των αναγκαστικών επιστροφών, ο Συνήγορος πραγματοποιεί επισκέψεις/αυτοψίες σε Προαναχωρησιακά Κέντρα (ΠΡΟ.ΚΕ.Κ.Α.) ή άλλους χώρους διοικητικής κράτησης, ελέγχοντας την εφαρμογή των προδιαγραφών της Οδηγίας Επιστροφών.

198. Η ΕΛ.ΑΣ. δεν διοργάνωσε Εθνικές Επιχειρήσεις Επιστροφής (NRO) κατά το 2024.

199. Σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 8 της Οδηγίας Επιστροφών, τον Κώδικα Δεοντολογίας του Frontex για τις επιχειρήσεις επιστροφών, αλλά και τις συστάσεις του Υπεύθυνου Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Frontex.

Στο πλαίσιο αυτό, το 2024 ο Συνήγορος του Πολίτη επισκέφθηκε:

- τα Προαναχωρησιακά Κέντρα Αμυδαλέζας, Κω και Ταύρου και
- τη Διεύθυνση Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης και τα κρατητήρια των Τμημάτων Διαχείρισης Μετανάστευσης (Τ.Δ.Μ.) Θεσσαλονίκης, Αγίου Αθανασίου, Θέρμης, Μυγδονίας, καθώς και της Υποδιεύθυνσης Μεταγωγών Θεσσαλονίκης.

Ο Συνήγορος του Πολίτη παρατηρεί ότι η πτωτική τάση που σημειώνεται στη διοικητική κράτηση τα τελευταία έτη είναι ιδιαίτερα θετική, ωστόσο παραμένει σε εκκρεμότητα το ζήτημα της **πολύμηνης κράτησης**. Ο Συνήγορος έχει σημειώσει πολλάκις ότι η κράτηση αλλοδαπών, όταν είναι αδύνατη η επιστροφή επειδή δεν υφίσταται αντίστοιχη επιχείρηση προς τη χώρα καταγωγής (π.χ. Αφγανιστάν) – και με δεδομένο ότι οι επανεισδοχές προς την Τουρκία έχουν ανασταλεί από τον Μάρτιο του 2020– δεν συνάδει με την επιταγή της Οδηγίας για εύλογη προοπτική απομάκρυνσης, ως όρο νομιμότητας της κράτησης.

Για τον λόγο αυτό, ο Συνήγορος προτείνει την ταχύτερη κρίση των περιπτώσεων και την άρση της διοικητικής κράτησης εκείνων των πολιτών, για τους οποίους δεν υφίσταται εύλογη προοπτική απομάκρυνσης ή/και τη χρήση εναλλακτικών της κράτησης μέτρων, όπως η τακτική εμφάνιση ενώπιον των αρχών, εάν αυτό κρίνεται αναγκαίο, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στην κείμενη νομοθεσία.

Παραμένει το πρόβλημα ότι οι **1 στους 10 διοικητικά κρατούμενους δεν κρατούνται σε Προαναχωρησιακά Κέντρα, αλλά σε Αστυνομικά Τμήματα**, τα οποία είναι χώροι παντελώς ακατάλληλοι, ως προς τις συνθήκες και την αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων, για το διοικητικό μέτρο της κράτησης ενόψει επιστροφής – όπως επιβεβαιώνεται από τις αυτοψίες του Συνηγόρου²⁰⁰, αλλά και κατά πάγια νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α.²⁰¹.

Από τα διαβιβασθέντα από την ΕΛ.ΑΣ. στοιχεία προκύπτει ότι η πολυπληθέστερη ομάδα, μεταξύ των διοικητικά κρατούμενων αλλοδαπών (περίπου 1 στους 3), είναι πολίτες Αιγύπτου, ενώ δεν υφίστανται ευρωπαϊκές ή εθνικές αεροπορικές επιχειρήσεις επιστροφών προς τη χώρα αυτή, παρά μόνο ατομικές επιχειρήσεις επιστροφής με εμπορική πτήση.

200. Συνήγορος του Πολίτη, Ειδική Έκθεση 2023, Επιστροφές Αλλοδαπών, σε www.synigoros.gr.

201. Horshill κατά Ελλάδας, απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. της 01.08.2013 (αρ. προσφυγής 70427/11) και Muhammad κατά Ελλάδας, απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. 25.04.2024 (αρ. προσφυγής 14606/20).

Τέλος, αναφορικά με την **παροχή αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης**²⁰² στα Τμήματα Διαχείρισης Μετανάστευσης (Τ.Δ.Μ.²⁰³), κατά τις αυτοψίες διαπιστώθηκαν φθορές και ακαταλληλότητα των χώρων, ελλείψεις σε ιατροφαρμακευτική φροντίδα, ελλείψεις ως προς την κρατική παροχή ρουχισμού, ένδυσης και ειδών προσωπικής υγιεινής, απουσία διερμηνείας και μη επαρκής σίτιση των διοικητικά κρατούμενων.

4.3. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΩΝ

4.3.1. Συνεργασίες και δράσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Ο Συνήγορος, ως συνταγματική αρχή με αποστολή την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ως εθνικός μηχανισμός για την παρακολούθηση των αναγκαστικών επιστροφών, συνεργάζεται με τον Οργανισμό Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (FRONTEX).

Η Αρχή, όπως προβλέπει ο Κανονισμός ΕΕ 2019/1896 για τους εθνικούς μηχανισμούς εξωτερικού ελέγχου, συνεχίζει να μετέχει με **8 στελέχη** της στην **ευρωπαϊκή δεξαμενή παρατηρητών** (EU Pool of Monitors) του FRONTEX για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις αναγκαστικής επιστροφής, διατηρώντας παράλληλα τις επιφυλάξεις της για το γεγονός ότι η ευρωπαϊκή δεξαμενή εσωτερικοποιεί τον έλεγχο των επιστροφών που συντονίζει, αλλά και ελέγχει, ο FRONTEX. Για τον λόγο αυτό, ο Συνήγορος συνεχίζει τη συνεργασία με ομόλογους του ανεξάρτητους θεσμούς άλλων κρατών – μελών της Ε.Ε. για την ενίσχυση της διαφάνειας στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας δικτύωσης που έχει αναλάβει («Πρωτοβουλία του Ναυπλίου»), την οποία στηρίζει το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Επιπλέον, ο Υπεύθυνος Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του FRONTEX κοινοποιεί στον Συνήγορο του Πολίτη, σύμφωνα με τον ίδιο Κανονισμό²⁰⁴, τις καταγγελίες για παραβίαση δικαιωμάτων σε επιχειρήσεις του FRONTEX από πράξεις των

202. Όπως προβλέπεται στο άρθρο 15 της Οδηγίας Επιστροφών και στο άρθρο 30 του ν. 3907/2011: «Σε κάθε περίπτωση, για την επιβολή ή τη συνέχιση του μέτρου της κράτησης λαμβάνεται υπόψη η διαθεσιμότητα κατάλληλων χώρων κράτησης και η δυνατότητα εξασφάλισης αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης για τους κρατούμενους».

203. Οι αναλυτικές διαπιστώσεις του Συνηγόρου για τους χώρους και τις συνθήκες κράτησης περιλαμβάνονται στην ειδική έκθεσή του με την αρμοδιότητα του Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης Βασανιστηρίων και απάνθρωπης μεταχείρισης (ν. 4228/2014 – OPCAT).

204. Άρθρο 111 παρ. 4 Κανονισμού ΕΕ 2019/1896.

εμπλεκόμενων οργάνων του κράτους – μέλους²⁰⁵.

Στο πλαίσιο συνεργασίας του Συνηγόρου του Πολίτη με τους αρμόδιους ευρωπαϊκούς θεσμούς για θέματα επιστροφών, κατά το 2024 πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις με την Ευρωπαϊκή Συντονίστρια Επιστροφών (EU Return Coordinator), το κλιμάκιο αξιολογητών, υπό τον συντονισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για την ορθή εφαρμογή του Κεκτημένου Schengen στον τομέα των επιστροφών, τον Υπεύθυνο Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Frontex για ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης διαχείρισης συνόρων (IBM), κ.ά.

Παράλληλα, το 2024 ο Συνήγορος του Πολίτη συνδιοργάνωσε μαζί με τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) Εκπαιδευτικό Σεμινάριο για τον εξωτερικό έλεγχο των επιστροφών αλλοδαπών, ενώ στελέχη του μετείχαν ως εκπαιδευτές σε πλήθος εκπαιδευτικών σεμιναρίων, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, για ζητήματα προστασίας θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά τις διαδικασίες επιστροφών.

4.3.2. Ο ανεξάρτητος έλεγχος της προστασίας των δικαιωμάτων στις διαδικασίες στα σύνορα

Στις διαδικασίες που εισάγουν οι Κανονισμοί²⁰⁶ του Συμφώνου για τη Μετανάστευση και το Άσυλο καθίσταται αναγκαίος ο ανεξάρτητος έλεγχος για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και τη διαφάνεια της δράσης των αρμόδιων κρατικών οργάνων. Ειδικότερα, ο Κανονισμός για τον έλεγχο διαλογής (screening) στα σύνορα ρυθμίζει τη θέσπιση από κάθε κράτος – μέλος ενός ανεξάρτητου μηχανισμού παρακολούθησης, ώστε να διασφαλίζεται η διερεύνηση ενδεχόμενων ισχυρισμών περί παραβίασης των δικαιωμάτων όσων υπάγονται στις διαδικασίες. Η μορφή που ο μηχανισμός αυτός θα πρέπει να λάβει, καθώς και το εύρος της αρμοδιότητάς του, αποτυπώνονται σε σειρά κατευθυντηρίων οδηγιών και συστάσεων διεθνών οργανισμών, αλλά και οργάνων της ίδιας της Ε.Ε.²⁰⁷, προτείνοντας την αξιοποίηση της υφιστάμενης αρμοδιότητας και τεχνολογίας εθνικών Μηχανισμών, όπως ο Συνήγορος, με τα μέγιστα εχέγγυα ανεξαρτησίας.

205. Το σύνολο των αναφορών αυτών ερευνάται από τον Συνήγορο με την ειδική αρμοδιότητά του ως Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (ν. 4443/2016).

206. Άρθρα 1 και 10 του Κανονισμού (ΕΕ) 2024/1356 της 14ης Μαΐου 2024 για τη θέσπιση ελέγχου διαλογής υπηκόων τρίτων χωρών στα εξωτερικά σύνορα και άρθρο 43 του Κανονισμού (ΕΕ) 2024/1348 της 14ης Μαΐου 2024 για τη θέσπιση κοινής διαδικασίας διεθνούς προστασίας στην Ένωση και την κατάργηση της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ.

207. Monitoring fundamental rights during screening and the asylum border procedure – A guide on national independent mechanisms, <https://fra.europa.eu/en/publication/2024/border-rights-monitoring>.

Ο Συνήγορος σημειώνει ότι οι διαδικασίες που απορρέουν από τους Κανονισμούς, για να είναι αποτελεσματικές, θα πρέπει να διασφαλίζουν τον πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και να τηρούν τις αρχές που αναγνωρίζονται από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε.

- * Ο Συνήγορος του Πολίτη δημοσιοποιεί ετησίως σε Ειδική Έκθεση με τίτλο «Επιστροφές Αλλοδαπών» τα ευρήματα, τις διαπιστώσεις και τις προτάσεις του για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ως μηχανισμός εξωτερικού ελέγχου αναγκαστικών επιστροφών αλλοδαπών²⁰⁸.

5. Ο Συνήγορος του Πολίτη ως Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας

Ο Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (εφεξής Ε.ΜΗ. ΔΙ.Π.Α.) συστάθηκε με τον ν. 4443/2016, με την ανάθεση στον Συνήγορο του Πολίτη της ειδικής αρμοδιότητας να λειτουργεί ως παράλληλος, εξωτερικός και ανεξάρτητος μηχανισμός ελέγχου και έρευνας καταγγελιών για περιστατικά αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας. Με αφετηρία τον Ιούνιο του 2017, και διανύοντας πλέον τον όγδοο χρόνο άσκησης της συγκεκριμένης αρμοδιότητας, ο Συνήγορος του Πολίτη συλλέγει, καταγράφει, αξιολογεί και διερευνά ή προωθεί προς άσκηση πειθαρχικού ελέγχου στις αρμόδιες υπηρεσίες, καταγγελίες για πράξεις, ενέργειες ή παραλείψεις του ένστολου προσωπικού της Ελληνικής Αστυνομίας, του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής, του Πυροσβεστικού Σώματος, αλλά και των υπαλλήλων των καταστημάτων κράτησης, οι οποίες εκδηλώθηκαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους ή κατά κατάχρηση της ιδιότητάς τους και αφορούν σε βασανιστήρια και άλλες προσβολές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, κατά την έννοια του άρθρου 137Α του Ποινικού Κώδικα, παράνομες εκ προθέσεως προσβολές κατά της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας, της υγείας και της προσωπικής ή γενετήσιας ελευθερίας, παράνομη χρήση πυροβόλου όπλου και παράνομη συμπεριφορά, για την οποία υπάρχουν ενδείξεις ότι διενεργήθηκε με ρατσιστικό κίνητρο ή η οποία ενέχει άλλου είδους διακριτική μεταχείριση. Ο Εθνικός Μηχανισμός επιλαμβάνεται υποθέσεων μετά από γραπτή επώνυμη καταγγελία, αυτεπάγγελτα ή κατόπιν παραπομπής από τον αρμόδιο Υπουργό ή Γενικό Γραμματέα. Η δράση του εποπτεύεται και συντονίζεται από τον ίδιο τον Συνήγορο του Πολίτη και η λειτουργία του διέπεται από σχετικό Κανονισμό (Φ10/23145/2020, Φ.Ε.Κ. Β', 2359).

Ασκώντας την εν λόγω ειδική αρμοδιότητα, ο Συνήγορος του Πολίτη αξιολογεί

208. Στην ιστοσελίδα του Συνηγόρου του Πολίτη www.synigoros.gr και σε έντυπη δίγλωσση (ελληνικά – αγγλικά) έκδοση.

τις καταγγελίες που φθάνουν ενώπιόν του και αποφασίζει είτε να τις διερευνήσει ο ίδιος, είτε να τις προωθήσει προς διερεύνηση στα αρμόδια πειθαρχικά όργανα, παρακολουθώντας στη συνέχεια την πειθαρχική διαδικασία. Στη δεύτερη περίπτωση, αποτιμά την πληρότητα της εσωτερικής διοικητικής εξέτασης, μόλις αυτή ολοκληρωθεί, και μπορεί με πόρισμά του να την αναπέμψει προς συμπλήρωση. Ενδεχόμενη απόκλιση από το διατακτικό των πορισμάτων του, επιτρέπεται μόνο με ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία. Με τον ν. 4662/2020, ο Συνήγορος του Πολίτη ενισχύθηκε με ουσιαστικές εξουσίες προανακριτικού οργάνου και εξοπλίστηκε με τη δυνατότητα αναπομπής υποθέσεων στον αρμόδιο Υπουργό, όταν διαπιστώνει απόκλιση με ανεπαρκή αιτιολογία από το πόρισμά του, για τις εκ του νόμου ενέργειες του τελευταίου ως πειθαρχικά προϊσταμένου. Παράλληλα, ο Συνήγορος λειτουργεί ως εθνικός μηχανισμός εκτέλεσης αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α) σε βάρος της Ελλάδας, για παράβαση των διατάξεων της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Σ.Δ.Α.), λόγω ελλείψεων της πειθαρχικής διαδικασίας, έχοντας τη δυνατότητα να αποφασίσει την επανάληψη της πειθαρχικής έρευνας.

Κατά τη διάρκεια του 2024, υποβλήθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη ως Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. εκατόν εβδομήντα οκτώ (178) υποθέσεις. Η βασική πηγή προέλευσης των αναφορών το 2024, όπως και κάθε χρονιά, ήταν η Ελληνική Αστυνομία (ΕΛ.ΑΣ.), σε ποσοστό 75%. Η ΕΛ.ΑΣ. διαβίβασε 133 υποθέσεις στον Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. βάσει του νόμου που επιβάλλει οι αρμόδιες υπηρεσίες να διαβιβάζουν αμελλητί στην Ανεξάρτητη Αρχή τις διαταγές πειθαρχικής διερεύνησης, δηλαδή Ένορκης ή Προκαταρκτικής Διοικητικής Εξέτασης (Ε.Δ.Ε. ή Π.Δ.Ε. αντίστοιχα), για περιστατικά αυθαιρεσίας (άρ. 1 παρ. 3 ν. 3938/2011, όπως αντικαταστάθηκε από το άρ. 188 παρ. 1 ν. 4662/2020). Επίσης, το 2024 διαβιβάσθηκαν στον Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. 5 υποθέσεις από το Λιμενικό Σώμα (Λ.Σ. – ΕΛ.ΑΚΤ.), που αντιστοιχούν στο 2,9% του συνόλου, σημειώνοντας μείωση από πέρυσι που είχαν διαβιβασθεί 9 αναφορές που αντιστοιχούσαν στο 4,8% του συνόλου. Ο Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. επισημαίνει ότι, για πρώτη φορά από την έναρξη λειτουργίας του τον Ιούνιο 2017, διαβιβάσθηκαν υποθέσεις από τη Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής. Συγκεκριμένα, διαβιβάσθηκαν 2 υποθέσεις για διερεύνηση πειθαρχικών παραπτωμάτων από σωφρονιστικούς υπαλλήλους, που αντιστοιχούν στο 1,1% του συνόλου.

Η Ανεξάρτητη Αρχή αξιολογεί ως ιδιαιτέρως θετικό το γεγονός ότι παραμένει σταθερό, και μάλιστα με μικρή αύξηση, το ποσοστό αναφορών που υποβάλλονται στον Μηχανισμό από πολίτες, καταδεικνύοντας την εμπιστοσύνη των θυμάτων αυθαιρεσίας στην Ανεξάρτητη Αρχή. Συγκεκριμένα, το 2024 υποβλήθηκαν 38 αναφορές από πολίτες στον Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α., αντιστοιχώντας σε 21% του συνόλου των αναφορών (το 2023 είχαν υποβληθεί 37 αναφορές από πολίτες, που αντιστοιχούσαν σε 20,2% του συνόλου).

Στις υποθέσεις του 2024 επιβεβαιώνεται η ανησυχητική αυξητική τάση που είχε σημειωθεί πέρυσι σε υποθέσεις που αφορούν το δικαίωμα στη ζωή (από 3% το 2022 σε 8% το 2023), οι οποίες το παρόν έτος αντιστοιχούν στο 10,8 % του συνόλου των αναφορών του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. και αφορούν περιπτώσεις μεταξύ άλλων, θανάτων κρατουμένων σε Α.Τ., σε σωφρονιστικά καταστήματα και θανάτους πολιτών λόγω χρήσης όπλου από αστυνομικούς. Επιβεβαιώνεται, επίσης, ως σταθερό στοιχείο στατιστικής αποτίμησης διαχρονικά, το γεγονός ότι η προσβολή της σωματικής ακεραιότητας και της προσωπικής ελευθερίας αντιστοιχούν αθροιστικά σε ποσοστό άνω του 60% των αναφορών. Σημαντική αύξηση παρατηρείται στις καταγγελίες για βασανιστήρια, από 1,5% πέρυσι σε 7,3% το 2024, ασχέτως εάν σπάνια οι διοικητικές έρευνες επαληθεύουν παρόμοιες καταγγελίες.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, το 2024 παρακολούθησε, εκδίδοντας σειρά αναπεμπτικών πορισμάτων, την εξέλιξη της διερεύνησης υποθέσεων προηγούμενων ετών, με αντικείμενο, μεταξύ άλλων, προσβολές κατά της σωματικής ακεραιότητας, της προσωπικής ελευθερίας και της ζωής (ενδεικτικά: καταγγελία πολίτη για βασανιστήρια και απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση κατά την κράτησή του στη Γ.Α.Δ.Α., πυροβολισμοί σε βάρος τριών επιβαινόντων σε ιδιωτικό όχημα με αποτέλεσμα τον θάνατο του ενός και τον σοβαρό τραυματισμό του δεύτερου, προσβολές κατά της σωματικής ακεραιότητας σε βάρος διαδηλωτή, ξυλοδαρμός σε βάρος συλληφθείσας κατά τη διάρκεια της προανάκρισης, περιορισμός συνάθροισης με χρήση βίας στην Αθήνα, καταγγελία επαναπροώθησης στον Έβρο).

Ταυτόχρονα, αναμένει την περαίωση των διοικητικών εξετάσεων σε υποθέσεις μείζονος σπουδαιότητας που εισήλθαν στον Εθνικό Μηχανισμό το έτος 2024 (ενδεικτικά: επεισόδια σε πορεία διαμαρτυρίας κατά του πολέμου στην Παλαιστίνη, τραυματισμός δημοσιογράφου και άλλων πολιτών σε πορείες διαμαρτυρίας στη Θεσσαλονίκη, προσβολές κατά της προσωπικής και γενετήσιας ελευθερίας σε βάρος ανήλικης κατά τη διάρκεια πορείας διαμαρτυρίας, θάνατος πολίτη κατά τη διάρκεια αστυνομικού ελέγχου, φερόμενη επαναπροώθηση Σύρου ανηλικού διαμένοντος σε δομή της Θεσσαλονίκης, περιστατικά βίας κατά αιτούντων άσυλο σε Κ.Ε.Δ., φερόμενη επαναπροώθηση στα χερσαία ή θαλάσσια σύνορα της χώρας, 2 θανατηφόρα περιστατικά εμπλοκής του Λ.Σ. – ΕΛΑ.ΚΤ. με βάρκες μεταναστών, βασανιστήρια διοικητικών κρατουμένων σε ΠΡΟ.ΚΕ.Κ.Α. του νομού Αττικής, εξευτελιστική μεταχείριση ανηλικών σε Κ.Ε.Δ. τη νησιωτικής χώρας, θάνατοι κρατουμένων, ανδρών και γυναικών, ημεδαπών και αλλοδαπών σε Α.Τ. της Αθήνας και της Περιφέρειας, εκτεταμένα επεισόδια και τραυματισμοί εποχικών πυροσβεστών σε επεισόδια που έλαβαν χώρα εντός και εκτός του Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, καταγγελίες για παράνομη προσαγωγή ανηλικού έξω από τη Γ.Α.Δ.Α.) παρακολουθώντας την εξέλιξή τους και επισημαίνοντας, από την πρώτη στιγμή, στις αρμό-

διες υπηρεσίες τις νομολογιακά διαμορφωμένες προϋποθέσεις της πλήρους, εμπειριστατωμένης και αποτελεσματικής έρευνας.

Εντός του έτους 2024 εισήλθε στην Αρχή, μεταξύ άλλων, υπόθεση σχετικά με τη διαχείριση περιστατικού ενδοοικογενειακής βίας που κατέληξε στη δολοφονία νεαρής γυναίκας από τον πρώην σύντροφό της, έξω από Αστυνομικό Τμήμα.

Κατά την αξιολόγηση του φακέλου της δικογραφίας και της Έκθεσης Πορίσματος Ε.Δ.Ε., εντοπίστηκαν σημαντικές πλημμέλειες, που κατέστησαν απαραίτητη την αναπομπή της υπόθεσης στις υπηρεσίες της ΕΛ.ΑΣ. για τη συμπλήρωση της σχετικής Έκθεσης. Συγκεκριμένα, επισημάνθηκε η ανάγκη υπαγωγής του περιστατικού στις διατάξεις για την ενδοοικογενειακή βία, προκειμένου να προσδιοριστούν οι απορρέουσες εξ αυτής υποχρεώσεις των εμπλεκόμενων αστυνομικών, οι παραλείψεις τους και οι αντίστοιχες πειθαρχικές τους ευθύνες και, κατ' επέκταση, οι προβλεπόμενες – και ανάλογες της βαρύτητας του περιστατικού – κυρώσεις. Οι ανωτέρω επισημάνσεις του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. υιοθετήθηκαν από τον διενεργούντα τη συμπλήρωση της διοικητικής εξέτασης, γεγονός που οδήγησε στην αποδοχή από τον Συνήγορο του Πολίτη της νέας Έκθεσης Πορίσματος, με την επισήμανση της αυτοτέλειας της πειθαρχικής και ποινικής δίκης και τη διατύπωση παρατηρήσεων ως προς τη μη δέσμευση του πειθαρχικού οργάνου από την υπαγωγή σε συγκεκριμένο κανόνα δικαίου κατά το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης από την Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων.

Και για το έτος 2024, κύριες διαπιστώσεις της Αρχής, όπως αυτές διατυπώθηκαν στα πορίσματά της, αποτελούν οι συνήθεις πλημμέλειες και ελλείψεις της πειθαρχικής διαδικασίας που παρατηρούνται από την έναρξη λειτουργίας του Εθνικού Μηχανισμού, επιβεβαιώνοντας, για άλλη μια φορά, τον παγιωμένο χαρακτήρα τους και την ανθεκτικότητά τους στον χρόνο. Οι παρατηρούμενες πλημμέλειες αφορούν τόσο στη συλλογή και αξιολόγηση του αποδεικτικού υλικού, όσο και την ίδια τη διαδικασία της έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, μεγάλη συχνότητα συνεχίζουν να εμφανίζουν παραλείψεις σχετικές με την αναζήτηση και κλήτευση βασικών μαρτύρων, την έγκαιρη αναζήτηση οπτικοακουστικού υλικού και τη συλλογή ιατρικών γνωματεύσεων, ιατροδικαστικών εκθέσεων και εκθέσεων πραγματογνωμοσύνης, ενώ εξίσου συχνά παρατηρείται η πλημμελής αξιολόγηση και αξιοποίηση του συλλεγέντος αποδεικτικού υλικού. Σε επανειλημμένες συστάσεις προέβη ο Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. και όσον αφορά στις, συχνά παρατηρούμενες, σχέσεις εξάρτησης μεταξύ πειθαρχικής και ποινικής δίκης, την αναποτελεσματική διερεύνηση της ύπαρξης ρατσιστικού κινήτρου, την παραβίαση της υποχρέωσης πλήρους και ειδικά εμπειριστατωμένης αιτιολογίας και τη θεσμική παράκαμψη του Συνηγόρου με την έκδοση πειθαρχικών αποφάσεων χωρίς προηγούμενο πόρισμα του.

Εντός του έτους 2024 ο Συνήγορος του Πολίτη ολοκλήρωσε τη δική του έρευνα

για την υπόθεση του πολύνεκρου ναυαγίου που έλαβε χώρα ανοιχτά της Πύλου στις 14.06.2023 και στις αρχές Φεβρουαρίου 2025 συντάχθηκε το πόρισμα²⁰⁹ της Αρχής και απεστάλη στον αρμόδιο Υπουργό και την αρμόδια Εισαγγελική Αρχή.

Αξιοποιώντας την εν λόγω εκ του νόμου δυνατότητα για ίδια έρευνα, ο Ε.ΜΗ. ΔΙ.Π.Α. έκρινε επιβεβλημένη στις 19.12.2024 την απόφαση για τη διεξαγωγή ίδιας έρευνας στο περιστατικό θανάτου κρατούμενου αλλοδαπού, την 21.09.2024, σε Α.Τ. της Αθήνας. Η έρευνα βρίσκεται στο στάδιο συλλογής του αποδεικτικού υλικού.

Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο της ρύθμισης περί αναπομπής υποθέσεων στον αρμόδιο Υπουργό λόγω αναιτιολόγητης απόκλισης από το πόρισμα του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α., ο Συνήγορος συνεχίζει να παρακολουθεί υποθέσεις που έχει αναπέμψει στον αρμόδιο Υπουργό Προστασίας του Πολίτη (παράνομη κράτηση και σωματική βία σε βάρος δικηγόρων στο Δικαστικό Μέγαρο Θεσσαλονίκης, αστυνομική βία σε βάρος νεαρού άνδρα στον Βόλο τον Ιούνιο του 2020).

Τέλος, σημειώνεται ότι στην απόφασή του Ε.Δ.Δ.Α. Α.Ρ.Ε. κατά Ελλάδα που δημοσιεύθηκε την 07.01.2025, το Δικαστήριο κάνει εκτενή αναφορά σε σειρά εκθέσεων του Συνηγόρου του Πολίτη για το ζήτημα των επαναπροωθήσεων, καθώς και στην παρέμβασή του για το ίδιο θέμα ως τρίτου, ανεξάρτητου φορέα, κατόπιν πρόσκλησης του Δικαστηρίου. Στην απόφαση το Ε.Δ.Δ.Α. αναγνωρίζει παραβίαση των άρθρων 3 και 13 της Ε.Σ.Δ.Α. (απαγόρευση της απάνθρωπης κι εξευτελιστικής μεταχείρισης και δικαίωμα σε αποτελεσματικό ένδικο μέσο, αντίστοιχα), κατά την επαναπροώθηση από τον Έβρο πολίτη Τουρκίας, η οποία είχε υποστεί παράνομη κράτηση πριν την επαναπροώθησή της, κατά παραβίαση του άρθρου 5 της Ε.Σ.Δ.Α.

209. https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/deltio-typoy-or-porisma-toy-synhgoroy-toy-polith-gia-to-nayagio-ths-pyloy?fbclid=IwY2xjawlNkOxleHRuA2FlbQlxMAABHRJCiK0KkxO_kUryASrva0RuCjQD3pgrUI0JPEU6CboEIS1pd2eU5zvZxg_aem_gS9tdEYmOtHJ8nuo01z0LA.

6. Ο Συνήγορος του Πολίτη ως εθνικός μηχανισμός πρόληψης βασανιστηρίων και άλλων μορφών σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας

6.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το 2024 ήταν η ενδέκατη χρονιά άσκησης της αρμοδιότητας του Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης (Ε.Μ.Π.) κατά τον ν. 4228/2014, με τον οποίο κυρώθηκε το Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση του Ο.Η.Ε. κατά των Βασανιστηρίων (OPCAT). Το παρόν κεφάλαιο αποτελεί περίληψη ειδικής ετήσιας έκθεσης του Ε.Μ.Π. που εκδίδεται αυτοτελώς.

6.2. ΕΠΙΣΚΕΨΗ SPT ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΔΙΕΘΝΗ ΔΙΚΤΥΑ

Κλιμάκιο της Υποεπιτροπής του Ο.Η.Ε. για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (SPT), κατά την πρώτη επίσκεψή του στην Ελλάδα (6-17.10.2024), πραγματοποίησε συναντήσεις εργασίας με τον Συνήγορο και αυτοψίες σε χώρους κράτησης, δύο από τις οποίες από κοινού με τον Ε.Μ.Π.²¹⁰. Η SPT θα συμπεριλάβει τις διαπιστώσεις και συστάσεις σε προσεχή έκθεσή της, όμως ήδη στη σχετική ανακοίνωση²¹¹ αναφέρει πως «η Ελλάδα οφείλει να διασφαλίσει τον αποτελεσματικό και καίριο ρόλο του Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης ... να εντείνει τις προσπάθειες για διασφάλιση και ενίσχυση της λειτουργικής ανεξαρτησίας του».

Αντιπροσωπείες του Ε.Μ.Π. μετείχαν στις εργασίες του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Εθνικών Μηχανισμών Πρόληψης (Στρασβούργο, 4-5.06.2024 «Παρακολούθηση των συνθηκών κράτησης και των δικαιωμάτων των υποδίκων» και 24-25.09.2024 «Βελτίωση της υγείας κρατουμένων με διαταραχές χρήσης ουσιών») και του Δικτύου ΕΜΠ Νοτιοανατολικής Ευρώπης (Βιέννη, 28-29.11.2024 «Συνθήκες κράτησης υποδίκων»).

6.3. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Σχολιάζοντας²¹² τις τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα με τον ν. 5090/2024, ο Συνήγορος επισήμανε πως η εκτεταμένη αναπροσαρμογή των ανωτάτων ορί-

210. <https://www.synigoros.gr/api/files/download/539500>

211. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/2024-10/2024-10-21-spt-pr-greece-greek.docx>

212. <https://www.synigoros.gr/api/files/download/503928> και παρακάτω στην παρούσα έκθεση (ενότητα «Παρατηρήσεις επί Σχεδίων Νόμου»).

ων ποινής και του πλαισίου έκτισης και αναστολής εκτέλεσης θα έχει άμεσες επιπτώσεις στις, ήδη επιβαρυνμένες, συνθήκες κράτησης. Στην Ετήσια Έκθεση 2022 – 2023 του Ε.Μ.Π.²¹³, τονίσθηκε πως **η εξάρτηση δικαιωμάτων των κρατουμένων (όπως η άδεια ή η μεταγωγή σε αγροτικές φυλακές) από το είδος των εγκλημάτων για τα οποία είχαν καταδικασθεί, παραβιάζει τη θεμελιώδη αρχή απαγόρευσης κάθε διακριτικής μεταχείρισης, εκτός αν εκείνη «γίνεται υπέρ του κρατουμένου και προς εξυπηρέτηση εξατομικευμένων αναγκών» (άρθρο 3 Σωφρονιστικού Κώδικα).**

Ανταποκρινόμενος σε πρόσκληση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ο Συνήγορος στις 13.01.2024 εξέθεσε τις θέσεις του επί της εφαρμογής του άρθρου 6Α Σωφρονιστικού Κώδικα για προσφυγές κρατουμένων. Με βάση τα βουλεύματα που του έχουν κοινοποιηθεί, ο Συνήγορος εκτιμά πως δεν επιβεβαιώνεται η αποτελεσματικότητα της ρύθμισης, ήδη δε αυτή την ανησυχία φαίνεται να συμμερίζεται και ο Άρειος Πάγος²¹⁴.

Μετά την απόφαση²¹⁵ «*Η.Τ. κατά Γερμανίας και Ελλάδας*» (15.10.2024) του Ε.Δ.Δ.Α., η οποία παραπέμπει εκτενώς σε έκθεση αυτοψίας του Συνηγόρου²¹⁶, ο Συνήγορος υπενθύμισε δημόσια²¹⁷ πως η Ελλάδα οφείλει να διασφαλίζει την προσαρμογή των συνθηκών κράτησης στις διεθνείς και ευρωπαϊκές προδιαγραφές.

6.4. ΑΥΤΟΨΙΕΣ ΣΕ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Κατά το 2024, ο Ε.Μ.Π. πραγματοποίησε αυτοψίες στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Γυναικών και το Ψυχιατρικό Κατάστημα Κρατουμένων Κορυδαλλού (κοινή αυτοψία με το κλιμάκιο SPT), στα σωφρονιστικά καταστήματα Κορίνθου, Κέρκυρας, Χαλκίδας, Άμφισσας, Κω, Πάτρας, Τρικάλων, Δομοκού, Χανίων και Νεάπολης Λασιθίου, στο Αγροτικό Σωφρονιστικό Κατάστημα Τίρυνθας, στο Ειδικό Σωφρονιστικό Κατάστημα Νέων Κασσαβέτειας και στο Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων Ελεώνα Θηβών.

Οι αυτοψίες αυτές αναδεικνύουν συστημικά και διαχρονικά προβλήματα, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες ορισμένων διευθύνσεων. **Επιβεβαιώνεται, επίσης, η ανάγκη για αναδιοργάνωση της Γενικής Γραμματείας Αντεγκληματικής Πολιτικής σε τμήματα κατά θεματικό αντικείμενο, ώστε να συντονίζεται κε-**

213. <https://www.synigoros.gr/api/files/download/556628>

214. https://areiospagos.gr/anakinoseis/2024_11_04_KOINH%20ANAKOINΩΣΗ.pdf

215. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-237290>

216. <https://old.synigoros.gr/resources/leros24-06-2015.pdf>

217. <https://www.synigoros.gr/api/files/download/538430>

ντρικά η αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων και να αποφεύγονται οι ευρείες αποκλίσεις μεταξύ σωφρονιστικών καταστημάτων.

- **Υπερπληθυσμός:** Ο διαρκώς επιδεινούμενος υπερπληθυσμός οδηγεί στη διαιώνιση και διόγκωση κάθε είδους προβλημάτων, ιδίως σε μικρά σωφρονιστικά καταστήματα όπως Άμφισσα, Κως και Νεάπολη Λασιθίου, που έχουν εξ ορισμού περιορισμένα περιθώρια αξιοποίησης χώρων.
- **Υποδομές:** Τα χρονίζοντα τεχνικά προβλήματα οξύνονται ραγδαία λόγω της παλαιότητας των εγκαταστάσεων και της καθυστέρησης στην ολοκλήρωση προγραμματισμένων έργων, με ακραίο παράδειγμα την Πάτρα. Σημειώνονται, μεταξύ άλλων, προβλήματα ηλεκτροδότησης σε Κέρκυρα, Πάτρα και Χαλκίδα, ελλιπής παροχή νερού σε Κέρκυρα και Τρίκαλα, υγειονομικά επισφαλής κατάσταση των μαγειρείων στην Πάτρα, πλημμελής συντήρηση κτισμάτων σε Κασσαβέτεια, Κέρκυρα, Τίρυνθα και Χαλκίδα, επικινδυνότητα ιδίως των πειθαρχικών κελιών στον Δομοκό, ανεπαρκής καθαριότητα σε Κασσαβέτεια, Πάτρα και Χαλκίδα. Σπανιότερα διαπιστώνονται ικανοποιητικές εξελίξεις, όπως η συντήρηση παλαιών κτιρίων σε Άμφισσα και Νεάπολη Λασιθίου, καθώς και η διαρρύθμιση του παιδικού επισκεπτηρίου στα Τρίκαλα.
- **Ιατρικές και κοινωνικές υπηρεσίες:** Σε πολλά σωφρονιστικά καταστήματα, όπως χαρακτηριστικά σε Άμφισσα, Κόρινθο, Κω και Τρίκαλα, ιατρικό προσωπικό προσέρχεται μόνο λίγες μέρες της εβδομάδας (ιδιώτες κατ' επίσκεψη ή από παρακείμενα αγροτικά ιατρεία, κέντρα υγείας ή νοσοκομεία). Σχεδόν παντού παραμένουν ακάλυπτες οι προβλεπόμενες θέσεις ψυχολόγων, ακόμη και στην Κασσαβέτεια, όπου κρατούνται ανήλικοι, ενώ χρέη νοσηλευτή και κοινωνικού λειτουργού εκτελούν συχνά σωφρονιστικοί υπάλληλοι. Το πρόβλημα καθίσταται οξύτερο όπου κρατείται μεγάλος αριθμός τοξικοεξαρτημένων, πολλώ δε μάλλον αφού, για λόγους όχι πάντοτε σαφείς, οι αιτήσεις μεταγωγής στο Κέντρο Απεξάρτησης Ελαιώνα Θηβών γίνονται δεκτές με φειδώ.
- **Σίτιση:** Στη σίτιση είναι εμφανής η απουσία συντονισμού, καθώς παρατηρούνται έντονες ποιοτικές και ποσοτικές αποκλίσεις μεταξύ σωφρονιστικών καταστημάτων, ανάλογα με το μέγεθος, την επιμέλεια της διαχείρισης και την προδιάθεση των υπευθύνων. Ιδιαίτερο πρόβλημα αποτελεί η εξασφάλιση ειδικού διαιτολογίου για πάσχοντες κρατούμενους, όπως λ.χ. διαβητικούς.
- **Γραμματείες:** Διάχυτη, μεταξύ των κρατουμένων, φαίνεται πως είναι η εντύπωση ελλιπούς ενημέρωσης και διοικητικής υποστήριξης που παρέχουν οι γραμματείες σωφρονιστικών καταστημάτων, όσον αφορά την επικοινωνία με τις αρμόδιες δικαστικές αρχές για ζητήματα όπως η διάρκεια των ποινών.
- **Εκπαίδευση και κατάρτιση:** Στην εκπαίδευση και κατάρτιση παρατηρούνται

κατά κανόνα εποικοδομητικές εξελίξεις, καθώς οι σχετικές δομές ενισχύονται, το εμπλεκόμενο προσωπικό διακατέχεται από αξιόπαινο ζήλο και οι κρατούμενοι ανταποκρίνονται θετικά. Αξιοσημείωτα είναι τα προγράμματα κατάρτισης σε Τίρυνθα και Τρίκαλα. Σημαντική παράμετρο για τη λειτουργία εκπαιδευτικών δομών αποτελεί η εξασφάλιση αιθουσών, με θετικά παραδείγματα σε Άμφισσα και Τρίκαλα, όπου έχουν διαρρυθμισθεί εξαιρετικοί χώροι, και αρνητικό παράδειγμα τα Χανιά, όπου η οικοδόμηση νέας εγκατάστασης έχει διακοπεί, χωρίς να διαφαίνεται προοπτική ολοκλήρωσης.

- **Κράτηση ανηλίκων:** Με την ευκαιρία της αυτοψίας στην Κασσαβέτεια, ο Ε.Μ.Π. επανέλαβε την άποψη περί ακαταλληλότητας των σωφρονιστικών καταστημάτων με τη μορφή που λειτουργούν, για την εξυπηρέτηση των σκοπών του σωφρονισμού και της επανένταξης ανηλίκων, καθώς και την πρόταση για δημιουργία δομών οικογενειακού τύπου, προσανατολισμένων στην υποστήριξη παιδιών που έχουν εμπλακεί στην παραβατικότητα.

6.5. ΑΥΤΟΨΙΕΣ ΣΕ ΧΩΡΟΥΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

Υπό τη διπλή αρμοδιότητα του Ε.Μ.Π. και του Μηχανισμού Ελέγχου Επιστροφών, ο Συνήγορος εξακολούθησε τις τακτικές αυτοψίες σε Προαναχωρησιακά Κέντρα και λοιπούς χώρους διοικητικής κράτησης²¹⁸. Έτσι, μεταξύ άλλων, στα Τμήματα Διαχείρισης Μετανάστευσης της Αστυνομικής Διεύθυνσης Θεσσαλονίκης (Θέρμη, Άγιος Αθανάσιος) διαπιστώθηκε ότι συνεχίζονται τα προβλήματα καθαριότητας, έλλειψης προαυλισμού κι ανεπάρκειας κλινοσκεπασμάτων, ωστόσο η ολιγοήμερη παραμονή αποτρέπει τον υπερπληθυσμό. Παραμένει επίκαιρη η πρόταση του Ε.Μ.Π. για αύξηση των προ εικοσαετίας προβλεφθέντων τροφείων (ύψους 5,87 ευρώ), που δεν επαρκούν για τη σίτιση των κρατούμενων σε αστυνομικά τμήματα.

218. <https://www.synigoros.gr/el/category/e3wterikos-elegchos-anagkastikwn-epistروفων> και παραπάνω στην παρούσα έκθεση (ενότητα «Μηχανισμός Εξωτερικού Ελέγχου Αναγκαστικών Επιστροφών»).

**ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ – ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ
ΣΧΕΔΙΩΝ ΝΟΜΟΥ – ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ**

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ – ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΣΧΕΔΙΩΝ ΝΟΜΟΥ – ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Κατά το 2024, ο Συνήγορος του Πολίτη συνέβαλε με νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις προς τα αρμόδια Υπουργεία για τη βελτίωση των νομοθετικών ρυθμίσεων και των παρεχόμενων δημόσιων υπηρεσιών, στις οποίες εντοπίζει προβλήματα, πλημμέλειες ή κενά στην υφιστάμενη νομοθεσία κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του. Πολλές από τις προτάσεις αυτές έγιναν αποδεκτές από τη δημόσια διοίκηση

Επιπλέον, ο Συνήγορος του Πολίτη υπέβαλε προς τα αρμόδια Υπουργεία και τη Βουλή τις επισημάνσεις του και διατύπωσε γενικές, αλλά και ειδικότερες, παρατηρήσεις επί συγκεκριμένων διατάξεων κατά τη δημόσια συζήτηση επτά (7) σχεδίων νόμων.

Τέλος, εκπόνησε ειδική έκθεση αναφορικά με την τουριστική ανάπτυξη και τη βιωσιμότητά της, όπως υλοποιείται στη χώρα μας, την πρώτη από την ίδρυση της Ανεξάρτητης Αρχής επί του θέματος.

1. Νομοθετικές και Οργανωτικές προτάσεις

1.1. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

- **Προτάθηκε** η λειτουργία Επιτροπής στα Κέντρα Βεβαίωσης και Είσπραξης (ΚΕ.Β.ΕΙΣ.) της Α.Α.Δ.Ε., με αρμοδιότητα την εξέταση των οφειλών των ατόμων με αναπηρία (ΑμεΑ) πριν από την επιβολή οποιουδήποτε μέτρου αναγκαστικής εκτέλεσης σε βάρος τους και τη ρύθμιση ή και διαγραφή οφειλών που είναι ανεπίδεκτες είσπραξης.

Ανταπόκριση: Με τον ν. 5113/2024 (άρθρο 65) η πρόταση του Συνηγόρου έγινε μερικώς αποδεκτή. Συγκεκριμένα, τα άτομα με αναπηρία εντάχθηκαν στην έννοια του ευάλωτου οφειλέτη.

- **Προτάθηκε:** Η επανεξέταση της Κ.Υ.Α.²¹⁹ περί της δυνατότητας παραχώρησης απλής χρήσης αιγιαλού για την ανάπτυξη τραπεζοκαθισμάτων σε κινητές καντίνες εστίασης, δεδομένου ότι αυτή η πρόβλεψη έρχεται σε αντίθεση με τις ισχύουσες υγειονομικές διατάξεις.

219. Κ.Υ.Α. υπό στοιχεία 38609 ΕΞ 2023.

Ανταπόκριση: Η Διεύθυνση Δημόσιας Περιουσίας ενημέρωσε όλες τις Κτηματικές Υπηρεσίες της χώρας για την ανάγκη εφαρμογής των υγειονομικών διατάξεων που αφορούν τις καντίνες. Επίσης, στη νεότερη Κ.Υ.Α.²²⁰, με την οποία εξειδικεύονται οι γενικοί όροι και περιορισμοί για την παραχώρηση απλής χρήσης αιγιαλού, δεν προβλέπεται, πλέον, η δυνατότητα παραχώρησης χρήσης αιγιαλού για ανάπτυξη τραπεζοκαθισμάτων σε καντίνες.

- **Προτάθηκε** η εξαίρεση από το τεκμήριο του ελάχιστου ετήσιου εισοδήματος (τεκμαρτό εισόδημα, ν. 4172/2013, άρ. 28Α) των δυνητικά ωφελούμενων του προγράμματος «Προώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση καθώς και για την πρόσβαση παιδιών σχολικής ηλικίας, εφήβων και ατόμων με αναπηρία, σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης», περιόδου 2024 – 2025, με φορέα υλοποίησης την Ε.Ε.Τ.Α.Α.
- **Προτάθηκαν** (οι προτάσεις απευθύνθηκαν και στα Υπουργεία Ανάπτυξης, Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας) βελτιώσεις στον τρόπο λειτουργίας των προγραμμάτων παροχής ενισχύσεων μέσω ψηφιακών πλατφορμών²²¹. Συγκεκριμένα έγινε πρόταση:

α) να ληφθούν πρόσθετα μέτρα για την πληρέστερη και ασφαλέστερη ενημέρωση των πολιτών σχετικά με όσες μεταβολές επέρχονται στις πληροφορίες που αναρτώνται στην ψηφιακή πλατφόρμα, π.χ. αποστολή email ή sms στους αιτούντες.

β) να εξασφαλιστεί, σε συνεργασία με τα συνεργαζόμενα πιστωτικά ιδρύματα, ότι η ημερομηνία λήξης της ψηφιακής κάρτας θα αναγράφεται επί της ίδιας της κάρτας ή τουλάχιστον να ενημερώνονται σχετικά οι αιτούντες στο email/sms που θα τους αποστέλλεται.

γ) να υπάρξει καλύτερος προγραμματισμός των διαφόρων σταδίων των δράσεων, έτσι ώστε να απομένει ικανό χρονικό διάστημα στους δικαιούχους των ενισχύσεων από την πίστωση του ποσού στην ψηφιακή κάρτα ως την ημερομηνία λήξης αυτής.

- **Προτάθηκε** στην Α.Α.Δ.Ε. να υπάρξει μέριμνα ώστε οι υπηρεσίες της (τηλεφωνικό κέντρο, αυτοματοποιημένα ηλεκτρονικά μηνύματα), αλλά και οι ενημερωτικές ιστοσελίδες/πλατφόρμες/πληροφοριακά έντυπα, να παρέχονται τουλάχιστον στα αγγλικά, ιδίως για ζητήματα όπως η συμπλήρωση της δήλωσης πληροφοριακών στοιχείων μίσθωσης ακίνητης περιουσίας, η απόδοση Α.Φ.Μ. και κλειδαρίθμου και οι τρόποι επικοινωνίας με τις φορολογικές

220. Κ.Υ.Α. υπό στοιχεία 57878 ΕΞ 2024.

221. Έγγραφο του ΣτΠ με αρ. πρωτ. 349366/47224/24.09.2024.

υπηρεσίες²²².

Ανταπόκριση: Η Α.Α.Δ.Ε ενημέρωσε την Αρχή ότι άμεσα θα είναι διαθέσιμα ιστοσελίδα της, στην αγγλική γλώσσα: **α)** οι σελίδες εφαρμογής Α.Φ.Μ. και Κλειδάριθμου, **β)** η δημιουργία αυτοματοποιημένων μηνυμάτων και **γ)** οδηγός διαδικασιών και εγχειρίδια.

1.2. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Προτάθηκε η τροποποίηση της Κ.Υ.Α. 50025/2018 (Φ.Ε.Κ. 4217/Β'/26.09.2018), ώστε να δικαιούνται μεταφορά οι μαθητές/τριες της Α' τάξης των ΕΠΑ.Λ. - όπως ήδη δικαιούνται οι μαθητές/τριες της Β' και Γ' τάξης- όταν επιλέγουν να εγγραφούν σε ΕΠΑ.Λ. που δεν είναι το πλησιέστερο στον τόπο κατοικίας τους, αλλά διαθέτει τον τομέα που προτίθενται να ακολουθήσουν στη Β' Λυκείου.

Προτάθηκε η πρόβλεψη μέτρων εύλογων προσαρμογών και εξατομικευμένης υποστήριξης, ώστε αλλοδαποί και αλλοδαπές που βρίσκονται υπό πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση λόγω της διανοητικής ή ψυχικής τους κατάστασης, να μην αποκλείονται από τη δυνατότητα απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας, εφόσον πληρούν, κατά τα λοιπά, τα τυπικά κριτήρια του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας.

Ανταπόκριση: Το Υπουργείο Εσωτερικών απάντησε ότι το θέμα αυτό θα αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης και προβληματισμού προς επίλυση στο πλαίσιο της επικείμενης τροποποίησης του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας.

- **Προτάθηκε** να μην ισχύουν αναδρομικά οι νέες ρυθμίσεις για απόσπαση ή μετάταξη δόκιμων δημοσίων υπαλλήλων για σοβαρούς λόγους υγείας των § 2-3 του άρθρου 71 του ν. 5003/2022 (Φ.Ε.Κ. 230/Α'/14.12.2022).
- **Προτάθηκαν** (οι προτάσεις απευθύνθηκαν και στα Υπουργεία Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών) προκειμένου να εξυπηρετούνται, ως προς τις ψηφιακές διαδικασίες της δημόσιας διοίκησης, πολίτες οι οποίοι στερούνται ψηφιακών δεξιοτήτων ή κατάλληλου εξοπλισμού:

α) η λειτουργία θυρίδας Ψηφιακής Εξυπηρέτησης στα κατά τόπους Κ.Ε.Π.,

β) η διατήρηση της εναλλακτικής δυνατότητας χρήσης άλλων, πλην των ψηφιακών, τρόπων συναλλαγής για ένα εύλογο ακόμη χρονικό διάστημα προσαρμογής και

γ) η εξέταση του ενδεχόμενου επιδότησης των πολιτών/διαμενόντων στη

222. Έγγραφο του ΣτΠ με αριθμ. πρωτ. 342502/12287/11.03.2024.

χώρα, ώστε να αποκτήσουν όλοι τουλάχιστον τον ελάχιστο εξοπλισμό (smartphone/tablet), μέσω του οποίου να μπορούν να έχουν πρόσβαση στις κρατικές ψηφιακές πλατφόρμες.

Ανταπόκριση: Το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους τάχθηκε υπέρ: **α)** της λειτουργίας θυρίδας Ψηφιακής Εξυπηρέτησης στα Κ.Ε.Π., καθώς και **β)** της διατήρησης εναλλακτικών τρόπων διεκπεραίωσης διαδικασιών, πλην των ψηφιακών, για μια μεταβατική περίοδο. Επισήμανε, ωστόσο, ότι, ως προς τη λειτουργία της θυρίδας, πρέπει να προηγηθεί εκτίμηση του ύψους της σχετικής δαπάνης από το αρμόδιο Υπουργείο Εσωτερικών. Η ανταπόκριση των Υπουργείων Εσωτερικών και Ψηφιακής Διακυβέρνησης εκκρεμεί.

- **Προτάθηκε** εκ νέου²²³ η αναθεώρηση της απαρχαιωμένης νομοθεσίας που διέπει τη διαδικασία επιλογής καλλιτεχνικού προσωπικού στους Ο.Τ.Α. και η έκδοση εγκυκλίων οδηγιών προς τους Ο.Τ.Α. Α' βαθμού, στην κατεύθυνση:

α) της διασφάλισης της αξιοκρατίας και της διαφάνειας στις εν λόγω προσλήψεις και

β) της ομοιομορφίας στις σχετικές προκηρύξεις.

- **Επισημάνθηκε** ότι στις προσλήψεις του προσωπικού καθαριότητας σχολικών μονάδων των Δήμων δεν τεκμηριώνεται επαρκώς η απόρριψη προϋπηρεσίας σε θέσεις προσωπικού καθαριότητας:

α) για τις ανάγκες αντιμετώπισης της COVID-19 και

β) στο πλαίσιο κοινωφελών προγραμμάτων.

Ανταπόκριση: Το Υπουργείο Εσωτερικών ενέμεινε στις θέσεις του ότι: **α)** δεν μοριοδοτείται η απασχόληση σε σχολική μονάδα του οικείου Δήμου σε διακριτή ειδικότητα προσωπικού καθαριότητας και **β)** η απασχόληση σε κοινωφελή προγράμματα δεν αποτελεί σύμβαση εργασίας. Ο Συνήγορος συνεχίζει τις παρεμβάσεις του για την ορθολογική αντιμετώπιση του θέματος, θεωρώντας ότι το ισχύον πλαίσιο θέτει ζητήματα συνταγματικότητας²²⁴.

- **Προτάθηκε** στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου η επανεξέταση: **α)** της επιβολής ανταποδοτικού τέλους για τη διαδικασία αντικατάστασης της άδειας οδήγησης (λόγω παλαιότητας) και **β)** των λόγων για τους οποίους επιβάλλονται και έτερα τέλη μόνο από διευθύνσεις της Π.Ε. Κυκλάδων και όχι από την Π.Ε. Δωδεκανήσων που υπάγεται στην ίδια Περιφέρεια, ενώ δεν επιβάλλο-

223. Σε συνέχεια παλαιότερης πρότασης για το θέμα (Βλ. Ετήσια Έκθεση 2023, σελ. 151, <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/ethsia-ekthesh-2023>).

224. Βλ. Ολ. ΣτΕ 192/2022.

νται παρόμοια τέλη για τις ίδιες διοικητικές διαδικασίες από τη συντριπτική πλειοψηφία των Π.Ε. της χώρας.

Ανταπόκριση: Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου επέμεινε στην επιβολή των εν λόγω τελών, επικαλούμενη τη σκοπούμενη αύξηση των εσόδων της Π.Ε. Κυκλάδων. Ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε για το θέμα προς το ΥΠ.ΕΣ. και την Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αιγαίου, χωρίς ωστόσο να υπάρξει ανταπόκριση.

- **Προτάθηκε** στον Δήμο Νέας Προποντίδας και στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας – Θράκης η επανεξέταση της απόφασης για διπλασιασμό των τροφείων των δημοτικών βρεφονηπιακών σταθμών μετά τις εγγραφές και κατά την έναρξη πλέον της σχολικής χρονιάς τον Σεπτέμβριο 2024, δεδομένου ότι αυτή παραβιάζει το άρθρο 5 της Κ.Υ.Α. 41087/2017 (Φ.Ε.Κ. 4249/Β'/05.12.2017) «Πρότυπος Κανονισμός Λειτουργίας Δημοτικών Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών» και τον Κανονισμό Λειτουργίας των παιδικών σταθμών του οικείου Δήμου.

Ανταπόκριση: Με την υπ' αρ. 98674/25.09.2024 απόφαση του Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Μακεδονίας – Θράκης αποφασίσθηκε η ακύρωση της προσβληθείσας απόφασης, και ο Δήμος επανέφερε τα τροφεία στο ύψος που ίσχυε με την προηγούμενη υπ' αρ. 287/2024 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου.

- **Προτάθηκε** στον Δήμο Νέας Σμύρνης η κατάργηση της διαφοροποίησης στη μοριοδότηση μεταξύ δημοτών και κατοίκων που αιτούνται εγγραφής των παιδιών τους στους βρεφονηπιακούς σταθμούς του Δήμου, δεδομένου ότι αυτή παραβιάζει το άρθρο 3 παρ. 3 και 8 της ως άνω Κ.Υ.Α. 41087/2017.

Ανταπόκριση: Με την παρέμβαση και της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας, το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Νέας Σμύρνης με την υπ' αρ. 64/21.05.2024 απόφασή του εξάλειψε κάθε προηγούμενη διάκριση από τους όρους φιλοξενίας βρεφών και νηπίων για το έτος 2024 – 2025.

Αποδοχή προτάσεων προηγούμενων ετών

- **Είχε προταθεί** η κατάργηση του κλειστού αριθμού παθήσεων που δικαιολογούν την τηλεργασία, η κατάργηση ανώτατων χρονικών ορίων, ο καθορισμός πιο ευέλικτων και λειτουργικών διαδικασιών και η έκδοση συμπληρωματικών ρυθμίσεων για το δικαίωμα γονέων παιδιών μέχρι 12 ετών και φροντιστών.

Ανταπόκριση: Το αρμόδιο Τμήμα του Υπουργείου Εσωτερικών δεσμεύτηκε ότι σε μελλοντική επανεξέταση θα λάβει υπ' όψιν τις επισημάνσεις και τις προτάσεις του Συνηγόρου.

1.3. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

- **Προτάθηκε** η επέκταση της μοριοδότησης στις προσλήψεις εκπαιδευτικών για υποψήφιους που έχουν οριστεί δικαστικοί συμπαραστάτες αδελφών και επιπλέον έχουν αναλάβει την επιμέλειά τους.
- **Προτάθηκε** ο εξορθολογισμός (διαβάθμιση κυρώσεων ανάλογα με τις συνέπειες που προκαλούνται) του υφιστάμενου συστήματος κυρώσεων που επιβάλλονται στους αναπληρωτές και ωρομίσθιους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι δεν αποδέχονται την πρόσληψή τους ή αποδέχονται την πρόσληψή τους και στη συνέχεια παραιτούνται, με αποτέλεσμα να μένουν εκτός εργασίας για ένα (1) έως τρία (3) σχολικά έτη, ανάλογα με τη δομή που καλούνται να στελεχώσουν.
- **Προτάθηκε**, κατόπιν προβλημάτων που διαπιστώθηκαν λόγω των συγχωνεύσεων τμημάτων, ιδίως σε σχολικές μονάδες πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της Αττικής:

α) να επανεξετασθεί το νομικό πλαίσιο, ώστε να μην παρατηρούνται αντιφάσεις στις προβλέψεις του άρθρου 6 παρ. 1 του ν. 3699/2008, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει,

β) να προβλεφθεί η δυνατότητα ευελιξίας ως προς τον ελάχιστο αριθμό μαθητών/τριών για τη συγκρότηση τμήματος και να μην επιβάλλεται η συγχώνευση τμήματος σε περιπτώσεις όπου, κατόπιν αυτής, μαθητές/τριες εμφανίζονται ως υπεράριθμοι, προκειμένου να μην υποχρεούνται σε μετεγγραφή,

γ) να τροποποιηθεί η με αριθμ. πρωτ. Γ.7/80483/Δ1/15.07.2024 εγκύκλιος ως προς την εξομοίωση του θεσμού της παράλληλης στήριξης με εκείνον του Τμήματος Ένταξης, σχετικά με την εφαρμογή της δυνατότητας μείωσης του αριθμού των μαθητών του τμήματος κατά τρεις (3), σε σχέση με τον μέγιστο προβλεπόμενο αριθμό ανά τμήμα, όταν σε αυτό φοιτούν μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (κατά το άρ. 6, παρ. 1 του ν. 3699/2008), καθώς η εξομοίωση των δύο θεσμών δεν προβλέπεται στην ισχύουσα νομοθεσία.

- **Προτάθηκε** η διαμόρφωση κατάλληλου θεσμικού πλαισίου και προδιαγραφών λειτουργίας, για τη ρύθμιση των όρων φοίτησης στα Κέντρα Μελέτης και στα summer camps των κέντρων αυτών και των ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων.

Ανταπόκριση: Το Υ.ΠΑΙ.Θ.Α. ενημέρωσε ότι προσανατολίζεται στο να ρυθμίσει κανονιστικά/νομοθετικά στο άμεσο μέλλον τα θέματα αδειοδότησης και λειτουργίας των Κέντρων Μελέτης, συμπεριλαμβανομένων των όρων και προϋποθέσεων απασχόλησης του προσωπικού σε αυτά, και της εποπτείας τους. Ως προς τα summer camps των ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων, η χρήση των εγκα-

ταστάσεων των ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων εκτός του διδακτικού ωραρίου δεν υπόκειται στον έλεγχο του Υπουργείου. Τέλος, δίδεται η δυνατότητα έκδοσης Υπουργικής Απόφασης που θα ρυθμίζει μόνο τις προϋποθέσεις χρήσης των κτηριακών εγκαταστάσεων των ιδιωτικών σχολείων.

■ **Προτάθηκαν** (οι προτάσεις απευθύνθηκαν και στα Υπουργεία Υποδομών και Μεταφορών και Εσωτερικών):

α) να εκπονούνται και να τηρούνται τα εγκεκριμένα κτιριολογικά προγράμματα και να λαμβάνεται υπόψη το σχετικό πόρισμα της αρμόδιας Επιτροπής Καταλληλότητας, για το οποίο θα πρέπει να προβλεφθεί ο έλεγχος σε δεύτερο βαθμό, από αρμόδιο όργανο,

β) τα κτιριολογικά προγράμματα να γίνονται σεβαστά κατά την εφαρμογή και να αποφεύγεται η αύξηση δυναμικότητας σε αριθμό μαθητών,

γ) να επικαιροποιηθούν οι προδιαγραφές του Ο.Σ.Κ. για τα διδακτήρια, και

δ) δεδομένης της εκπνοής του χρονικού διαστήματος, εντός του οποίου οι Δήμοι όφειλαν να έχουν προβεί στη μετεγκατάσταση των μαθητών σε μόνιμες δομές προσχολικής εκπαίδευσης, να απομακρυνθούν οι προκατασκευασμένες αίθουσες.

■ **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Εσωτερικών) η ανάληψη κάθε αναγκαίας νομοθετικής πρωτοβουλίας, και ειδικότερα η έκδοση της προβλεπόμενης, από τις διατάξεις της παρ. 5 του άρθρου 98 του ν. 4823/2021, Κ.Υ.Α., προκειμένου να καθορισθούν με σαφήνεια οι όροι και οι προϋποθέσεις παραχώρησης των σχολικών κτιρίων για την πραγματοποίηση εκδηλώσεων. Βάσει της ανωτέρω νομοθεσίας, η παραχώρηση οφείλει να συνάδει με την κατά προορισμό χρήση των εν λόγω κτιρίων, και πρέπει να προβλέπονται, μεταξύ άλλων, τα χρονικά διαστήματα της παραχώρησης εκτός του ωρολογίου διδακτικού προγράμματος και εκτός της σχολικής χρονιάς, ο χαρακτήρας των εκδηλώσεων, οι ώρες παραχώρησης και ο χαρακτήρας των τρίτων φορέων με τους οποίους δύναται να συνεργάζεται η σχολική μονάδα.

Αποδοχή προτάσεων προηγούμενων ετών

■ **Είχαν γίνει προτάσεις** για την ενίσχυση της παρουσίας και του ρόλου των ψυχολόγων και των κοινωνικών λειτουργών στις σχολικές μονάδες²²⁵.

Ανταπόκριση: Το Υ.ΠΑΙ.Θ.Α. αποδέχθηκε εν μέρει την πρόταση, με την έκδοση της με αριθμ. 138415/Δ3 εγκυκλίου με θέμα: «Οδηγίες – κατευθύνσεις για τη λει-

225. Βλ. αναλυτικά Ετήσια Έκθεση ΣτΠ 2023, σελ. 153.

τουργία των θεσμών ενταξιακής εκπαίδευσης». Στην εγκύκλιο αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι: «ο ψυχολόγος και ο κοινωνικός λειτουργός των Ε.Δ.Υ. ανήκουν στο προσωπικό του σχολείου και δεν λειτουργούν ως “εξωτερικοί επισκέπτες”. Σε αυτό το πλαίσιο τα μέλη των Ε.Δ.Υ., σε αρχικό στάδιο, δέχονται και ακούν μαθητές/μαθήτριες που επιθυμούν να τους συναντήσουν για να αναφέρουν ή να ζητήσουν περισσότερες πληροφορίες για κάποιο θέμα που τους/τις απασχολεί, χωρίς να απαιτείται η συναίνεση του γονέα/κηδεμόνα». Στο ίδιο πνεύμα αναμένεται τροποποίηση του πλαισίου, ώστε να καλύπτονται ρητά και οι αντίστοιχοι επαγγελματίες που υπηρετούν σε σχολικές μονάδες με άλλο πλαίσιο.

1.4. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ

- **Προτάθηκε** η διεύρυνση της λίστας παθήσεων του άρθρου 15 του ν. 2920/2001 για διορισμό σε προσωποπαγείς θέσεις σε μονάδες του Ε.Σ.Υ. ειδικευμένων ιατρών.
- **Προτάθηκε** η ευαισθητοποίηση του προσωπικού των μονάδων υγείας της χώρας και η ενημέρωσή του, μέσω οδηγιών ή/και επιμορφώσεων, ως προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ισχύουσα νομοθεσία περί απαγόρευσης των διακρίσεων και, γενικότερα, σεβασμού της αξιοπρέπειας του πολίτη. **Προτάθηκε** επιπλέον η παροχή κατευθύνσεων προς τις υπηρεσίες για τη διασφάλιση φιλικού στα παιδιά κλίματος και την προσέγγισή τους με σεβασμό και τη δέουσα διακριτικότητα και προσήνεια.

Ανταπόκριση: Η 1η Υ.Πε. απέστειλε έγγραφο προς τους Διοικητές Νοσοκομείων και τους Επιστημονικά Υπευθύνους αρμοδιότητάς της, ζητώντας να ενημερώσουν το προσωπικό των μονάδων τους ως προς τις υφιστάμενες υποχρεώσεις και τη δέουσα συμπεριφορά, όπως υποδείχθηκαν από τον Συνήγορο.

- **Προτάθηκε** η αποσαφήνιση της διαδικασίας διαχείρισης/ταφής από τις υγειονομικές μονάδες (μη βιώσιμων) εμβρύων κάτω των 22 εβδομάδων, με σαφή νομοθετική ρύθμιση ή/και δημιουργία πρωτοκόλλου, καθώς και αποτύπωση της προβλεπόμενης διαδικασίας σε ενιαίο για όλες τις νοσηλευτικές μονάδες έντυπο, το οποίο θα πρέπει να υπογράφει/ουν ο/οι γονέας/είς.
- **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας και στον Υπουργό Επικρατείας ως συντονιστικό μηχανισμό για την εφαρμογή της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες στον ιδιωτικό τομέα²²⁶) η θεσμοθέτηση ειδικότερων προϋποθέσεων και προδιαγραφών λειτουργίας των «Κέντρων Ειδικών Θεραπειών», καθώς και η διασφάλιση της εποπτείας και ελέγχου τους.

226. <https://www.amea.gov.gr/coordination> 05.06.2024, ν. 4488/2017, Φ.Ε.Κ. Α' 137, άρ. 69, παρ. 1.

Αποδοχή προτάσεων προηγούμενων ετών

- **Είχε προταθεί** η πλήρης κατάργηση του ανώτατου ηλικιακού ορίου των 45 ετών που τίθετο ως προϋπόθεση εισαγωγής υποψηφίων ιατρών στην εξειδίκευση της Επεμβατικής Καρδιολογίας.

Ανταπόκριση: Με την υπ' αριθμ. Γ5α/Γ.Π.οικ.33016 (Φ.Ε.Κ. 3660/Β'/26.06.2024) απόφαση του Υφυπουργού Υγείας, καταργήθηκε ο ανωτέρω περιορισμός και τροποποιήθηκε κατά το μέρος αυτό η παρ. Α' του άρ. 1 της υπ' αριθμ. Γ5α/Γ.Π.οικ.49499 (Φ.Ε.Κ. 2857/Β'/05.07.2019) υπουργικής απόφασης.

1.5. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Αποδοχή προτάσεων προηγούμενων ετών

- **Είχε προταθεί** στο Αρχηγείο της ΕΛ.ΑΣ. η ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του άρ. 13 του Π.Δ. 211/2005, που αφορούν τις έκτακτες μεταθέσεις των συνοριακών φυλάκων και των εν γένει ειδικών φρουρών, όταν ο/η σύζυγος πάσχει από δυσίατο νόσημα και όταν η μετακίνηση ζητείται για λόγους συνυπηρέτησης με ένστολο ή δικαστικό λειτουργό.

Ανταπόκριση: Με το άρ. 61 του ν. 5143/2024, προβλέφθηκε ότι, όταν οι ειδικοί φρουροί των Ο.Π.Π.Ι. δεν διατίθενται σε Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, εφαρμόζονται σε αυτούς οι διατάξεις του Π.Δ. 211/2005, συνεπώς και οι διατάξεις που αφορούν τις υπηρεσιακές μετακινήσεις τους.

1.6. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

- **Προτάθηκε** η ατελής διέλευση των ΑμεΑ από τους αυτοκινητόδρομους να εντάσσεται στις συμβάσεις παραχώρησης.

Ανταπόκριση: Στη σύμβαση παραχώρησης της Αττικής Οδού (ν. 5141/2024), προβλέπεται ρητά η ατελής διέλευση ΑμεΑ. Πρόκειται για μια θετική εξέλιξη, ωστόσο η ελεύθερη διέλευση από τα διόδια πρέπει μελλοντικά να ενταχθεί και στις λοιπές συμβάσεις παραχώρησης, να αποσυνδεθεί από συγκεκριμένο όχημα και συγκεκριμένες παθήσεις.

- **Προτάθηκε** η άρση του χρονικού περιορισμού του ενός (1) έτους για την αποδέσμευση της άδειας οδήγησης, στις περιπτώσεις που η δέσμευση αυτή οφείλεται σε ψηφιακό ιατρικό πιστοποιητικό, το οποίο εκ παραδρομής αναγράφει ως αποτέλεσμα γνωμάτευσης «ΜΗ ΙΚΑΝΟΣ», όταν υποβάλλεται από τον πολίτη ηλεκτρονική αίτηση ανανέωσης της άδειας οδήγησής του (μέσω της πλατφόρμας www.gov.gr).

Ανταπόκριση: Με την υπ' αριθμ. Δ30/Α3/170465/08.08.2024 εγκύκλιο του Υφυπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών, και μέχρι την απαραίτητη προσαρμογή του Μηχανογραφικού Συστήματος (Μ.Σ.) του Υπουργείου, αποφασίστηκε ότι, για την άρση της δέσμευσης της άδειας στο Μ.Σ., υποβάλλεται στην Υπηρεσία Μεταφορών και Επικοινωνιών βεβαίωση του ίδιου ιατρού, στην οποία αναγράφεται ότι το πιστοποιητικό εκδόθηκε εκ παραδρομής με αποτέλεσμα γνωμάτευσης «ΜΗ ΙΚΑΝΟΣ», και για τον λόγο αυτό καθίσταται άκυρο.

- **Προτάθηκε** στον Οργανισμό Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών (Ο.Α.Σ.Α.) η επανεξέταση του ύψους του προστίμου (60πλάσιο της τιμής του κανονικού εισιτηρίου) που επιβάλλεται σε ανέργους δικαιούχους δωρεάν μετακίνησης με τα Μ.Μ.Μ., επειδή δεν είχαν σε ισχύ έγκυρο και ενεργό προϊόν κομίστρου. Επίσης, προτάθηκε η διαλειτουργικότητα μεταξύ όλων των φορέων που εμπλέκονται στην έκδοση, φόρτιση και ενεργοποίηση της προσωποποιημένης ηλεκτρονικής κάρτας, ώστε να απλοποιηθούν/ελαχιστοποιηθούν οι διαδικασίες/ενέργειες που απαιτούνται από πλευράς δικαιούχων ανέργων.

Ανταπόκριση: Ο Ο.Α.Σ.Α. παρέπεμψε το θέμα προς το αρμόδιο Υπουργείο, στο οποίο απευθύνθηκε και ο Συνήγορος του Πολίτη και αναμένεται σχετική απάντηση.

- **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας) να προβλεφθεί η δυνατότητα διαγραφής από το μητρώο οχημάτων σε κυκλοφορία του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών, οχημάτων (Ε.Ι.Χ. και Φ.Ι.Χ.) τα οποία έχουν παύσει να είναι στην κατοχή των ιδιοκτητών τους για πολλά χρόνια για διάφορους λόγους, και για τα οποία οι ιδιοκτήτες τους δεν κατέχουν Πιστοποιητικό Καταστροφής από Εταιρεία Ανακύκλωσης (σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 8 του Π.Δ. 116/2004). Η πρόταση αφορά θέσπιση ευνοϊκών διατάξεων, ανάλογων με αυτές του άρθρου 69 του ν. 4484/2017.

Ανταπόκριση: Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας εισηγήθηκε στο Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών να εξετάσει τη σκοπιμότητα μιας ρύθμισης, η οποία θα επέτρεπε τη διαγραφή ενός οχήματος από το Μητρώο Αδειών Κυκλοφορίας Οχημάτων, υπό προϋποθέσεις και με κατάλληλες ασφαλιστικές δικλίδες, προκειμένου να μην ενθαρρύνεται η παραβατικότητα (π.χ. καταβολή προστίμου λόγω μη ορθής διαχείρισης Οχήματος Τέλους Κύκλου Ζωής, πληρωμή παραβόλου), κατόπιν συνεργασίας με τον Ελληνικό Οργανισμό Ανακύκλωσης.

1.7. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

- **Προτάθηκε:** Η επανεξέταση της Κ.Υ.Α.²²⁷ περί λήψεως μέτρων πυροπροστασίας για ακίνητα που βρίσκονται εντός ή πλησίον δασικών εκτάσεων, δεδομένου ότι: α) δεν είναι ορθή η οριζόντια εφαρμογή των μέτρων, καθώς δε λαμβάνεται υπόψη ο χρόνος ανέγερσης των ακινήτων, εάν αυτά βρίσκονται εντός ή εκτός σχεδίου οικισμού, καθώς και εάν αποτελούν μόνιμη ή εξοχική κατοικία, β) τα μέτρα που καλούνται να λάβουν οι πολίτες είναι, από οικονομικής απόψεως, εξαιρετικά επαχθή, και γ) δεν είναι συνταγματικά αποδεκτό το Κράτος να μετακυλίζει, ουσιαστικά, τις ευθύνες της προστασίας της περιουσίας και του περιβάλλοντος από τις πυρκαγιές στους ιδιώτες, ενώ, σε κάθε περίπτωση, ζητήσε να εξαιρεθούν από το πλαίσιο της εν λόγω Κ.Υ.Α., τα ακίνητα που έχουν ήδη κατασκευαστεί.
- **Προτάθηκε:** Η μη περαιτέρω παράταση της διάταξης του άρθρου 51 παρ. 15 του ν. 4178/2013, η οποία προβλέπει ότι οι χρήσεις γης που ορίζονται από τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (Γ.Π.Σ.) που εγκρίθηκαν πριν το ν. 2508/1997, είναι δεσμευτικές για τη διοίκηση, μόνο, όμως, όταν έχουν εγκριθεί οι πολεοδομικές μελέτες αναθεώρησης ή ένταξης. Επίσης, ο ΣτΠ ζητήσε να ληφθούν πρωτοβουλίες για το συστηματικό και αποτελεσματικό έλεγχο εκ μέρους του Υ.Π.ΕΝ. αναφορικά με την πρόοδο της διαδικασίας της σημειακής τροποποίησης/ αναθεώρησης των υφιστάμενων Γ.Π.Σ. ή της ολοκλήρωσης των Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων.

Ανταπόκριση: Ο Γενικός Γραμματέας Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικού Περιβάλλοντος του Υ.Π.ΕΝ. ανταποκρίθηκε θετικά στις προτάσεις και ενημέρωσε ότι έχει λάβει όλες τις απαραίτητες πρωτοβουλίες για την ολοκλήρωση του πολεοδομικού σχεδιασμού, καθώς και ότι δεν θα τύχει νέας παράτασης, η ανωτέρω νομοθετική διάταξη.

1.8. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

- **Προτάθηκε**²²⁸ η θέσπιση διάταξης που να ορίζει ότι, για υποψήφιους συνταξιούχους που, κατά την υποβολή της αίτησης συνταξιοδότησής τους, είχαν κοινωνικοασφαλιστικές οφειλές ενταγμένες στον Εξωδικαστικό Μηχανισμό Ρύθμισης Οφειλών (ν. 4738/2020), θα λαμβάνονται υπ' όψη οι εκάστοτε κρίσιμες οφειλές, όπως αυτές ήταν διαμορφωμένες εντός του Μηχανισμού, δηλαδή χωρίς απώλειες εκπτώσεων εξαιτίας της αίτησης συνταξιοδότησης,

227. Κ.Υ.Α. ΥΠΕΝ/ΔΑΟΚΑ/55904/2019/23.05.2023.

228. Βλέπε: <https://www.synigoros.gr/el/category/koinwnikh-asfalish/post/deltio-typoy-or-nomothetikes-kai-organwtikes-protaseis-toy-synhgoroy-toy-polith-se-epikaira-8emata-koinwnikh-s-asfalishs>

καθώς και την προσθήκη διάταξης που να προβλέπει ότι, σε περίπτωση διακοπής της καταβολής της σύνταξης για οποιονδήποτε λόγο, ο οφειλέτης συνεχίζει να υπάγεται στη ρύθμιση του εν λόγω Μηχανισμού.

- **Προτάθηκε** η τροποποίηση του νομικού πλαισίου, ώστε να μην αποκλείεται και να μην διακόπτεται η χορήγηση του Επιδόματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ανασφαλιστών Υπερηλικών σε οποιονδήποτε ανασφάλιστο υπερήλικα του οποίου ο/η σύζυγος λαμβάνει μηνιαία σύνταξη ύψους μέχρι 720 ευρώ, και όχι μέχρι 399,54 ευρώ, όπως ισχύει σήμερα.
- **Προτάθηκε**²²⁹ να διερευνηθεί η δυνατότητα τροποποίησης των κείμενων διατάξεων υπολογισμού της Εισφοράς Αλληλεγγύης Συνταξιούχων (Ε.Α.Σ.) και να θεσπιστεί ένα σύστημα προοδευτικής αναλογικής παρακράτησής της, έχοντας υπόψη τη συνταγματική αρχή της ισότητας.
- **Προτάθηκε** η λύση με την ανάληψη νομοθετικής πρωτοβουλίας ή και έκδοση εγκυκλίου, ώστε ο εργαζόμενος συνταξιούχος να διατηρεί το μισθολογικό κλιμάκιο που έχει κατά τη συνταξιοδότησή του, και όχι να μεταπίπτει στον μισθό του πρωτοδιοριζόμενου υπαλλήλου.

Ανταπόκριση: Προστέθηκε άρθρο στην κείμενη νομοθεσία, σύμφωνα με το οποίο οι υπάλληλοι που συνεχίζουν να απασχολούνται μετά την υποβολή αίτησης συνταξιοδότησής τους, διατηρούν το μισθολογικό κλιμάκιο που κατείχαν έως την υποβολή της αίτησης και δεν εξελίσσονται μισθολογικά σε ανώτερο κλιμάκιο έως τη λύση της εργασιακής τους σχέσης, καθώς και ότι ποσά διαφορών μισθολογικών απολαβών που έχουν καταβληθεί δεν καταλογίζονται και δεν αναζητούνται²³⁰.

- **Προτάθηκαν** οι τεχνικές προσαρμογές της ηλεκτρονικής υπηρεσίας για την αφαίρεση της ηλεκτρονικής εφαρμογής αυτοματοποιημένου ελέγχου των αιτούντων μέσω του Ο.Π.Σ. της Α.Α.Δ.Ε. που εμπόδιζε την περαιτέρω επεξεργασία των αιτήσεων επιστροφής ποσών άνω των € 1.500.

Ανταπόκριση: Σε συνέχεια των απόψεων της Αρχής, ο αρμόδιος Υποδιοικητής του e-ΕΦΚΑ ζήτησε τη συνδρομή του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, το οποίο, με την υπ' αριθμ. 63/2024 Γνωμοδότησή του υιοθέτησε στο σύνολο τις επισημάνσεις της Αρχής. Η Γνωμοδότηση έγινε αποδεκτή από τη Διοίκηση του e-ΕΦΚΑ, και πραγματοποιήθηκαν οι αναγκαίες ενέργειες αφαίρεσης της web εφαρμογής ελέγχου φορολογικής ενημερότητας, ώστε να μπορούν να οριστικοποιήσουν τις αιτήσεις τους χιλιάδες δικαιούχοι που μέχρι σήμερα είχαν πα-

229. Βλέπε: [https://www.synigoros.gr/el/category/koinwnikh-asfalish/post/tropos-ypologismoyths-eisforas-allhleggyhs-synta3ioyxwn-\(eas\)](https://www.synigoros.gr/el/category/koinwnikh-asfalish/post/tropos-ypologismoyths-eisforas-allhleggyhs-synta3ioyxwn-(eas))

230. Βλέπε: <https://www.synigoros.gr/el/category/koinwnikh-asfalish/post/synopsh-diamesolabhshs-or-mis8ologiko-klimakio-ergazomenwn-synta3ioyxwn>

ρακωλυθεί από την πρόσβαση στο δικαίωμα επιστροφής των εισφορών τους²³¹.

- **Προτάθηκε** η παράταση ισχύος των ρυθμίσεων των οφειλών προς τον e-ΕΦΚΑ του άρ. 48 του ν. 3943/2011. Ο e-ΕΦΚΑ εξετάζει θετικά τις επισημάνσεις του Συνηγόρου και διερευνά τις ενέργειες αποκατάστασης της νομιμότητας.

1.9. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Αποδοχή προτάσεων προηγούμενων ετών

- **Είχε προταθεί** να προβλεφθεί ότι οι εκπαιδευτικοί, και εν γένει οι επαγγελματίες των σχολικών μονάδων, δεν εγκαλούνται, δεν ενάγονται, δεν διώκονται πειθαρχικά, ούτε υφίστανται άλλου είδους κυρώσεις για αναφορά περιστατικού πιθανής ενδοοικογενειακής βίας στις αρμόδιες αρχές, στο πλαίσιο άσκησης των καθηκόντων τους (άρ. 23 του ν. 3500/2006).

Ανταπόκριση: Με τον ν. 5090/2024 (άρ. 130) προβλέφθηκε αφενός η ρητή υποχρέωση παιδαγωγού, εκπαιδευτικού, μέλους ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού ή ειδικού βοηθητικού προσωπικού της πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, κοινωνικού λειτουργού, ψυχολόγου, επιμελητή, προπονητή ή γιατρού, του δημόσιου ή και του ιδιωτικού τομέα, να αναφέρει στις αρμόδιες δικαστικές αρχές πληροφορία ή διαπίστωση άσκησης ενδοοικογενειακής βίας σε βάρος ανηλίκου, και αφετέρου ότι: «*Τα πρόσωπα της παρ. 1, που προβαίνουν σε αναφορά εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας δεν εγκαλούνται, δεν ενάγονται, δεν διώκονται πειθαρχικά, δεν απολύονται, ούτε υφίστανται άλλου είδους κυρώσεις ή δυσμενή μεταχείριση, για το περιστατικό που ανέφεραν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, παρά μόνο εάν προέβησαν εν γνώσει τους σε αναληθή αναφορά*».

- **Είχε προταθεί** να επανεξετασθεί το πλαίσιο που διέπει τους όρους τοποθέτησης ανηλίκων σε ίδρυμα, δομή προστασίας ή ανάδοχη οικογένεια από και προς κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως προς την πρόβλεψη ότι αρμόδια για τη διερεύνηση και τη γνωμοδότηση επί αιτημάτων για την τοποθέτηση ανηλίκων στις εν λόγω δομές όλης της χώρας είναι η Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων Αθήνας (άρθρο 33 παρ. 2 του ν. 4478/2017).

Ανταπόκριση: Με το άρθρο 19 του ν. 5130/2024 τροποποιήθηκε η παρ. 2 του άρθρου 33 του ν. 4478/2017 και, πλέον, αρμόδιοι για την εξέταση αιτημάτων το-

231. Βλέπε: <https://www.synigoros.gr/el/category/grafeio-typoy-and-epikoinwnias/post/synopsh-diamesolabhshs-or-afairesh-ths-mh-nomimhs-proypodeshs-elegxoy-forologikhs-enhmerothtas-apo-thn-hlektronikh-yphresia-epistrofhs-axrewsthtws-katablh8eiswn-eisforwn-kladwn-epikoyrikhs-asfalishs-and-pronoias-etwn-2019-2020>

ποθέτησης ανηλίκων σε ίδρυμα, δομή παιδικής προστασίας ή ανάδοχη οικογένεια στην Ελλάδα είναι ο Εισαγγελέας Ανηλίκων ή ο Εισαγγελέας Πρωτοδικών του τόπου της έδρας της δομής ή της κατοικίας της ανάδοχης οικογένειας, καθώς και η Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων της περιοχής.

1.10. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

- **Προτάθηκε** να ισχύει και για όσους εκτελούν εναλλακτική στρατιωτική θητεία η απαλλαγή από την υποχρέωση καταβολής αντιτίμου για την είσοδο σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, που προβλέπεται για όσους εκτελούν κανονικά τη στρατιωτική τους θητεία.

Ανταπόκριση: Η παρέμβαση του Συνηγόρου έγινε δεκτή και με την υπ' αρ. ΥΠΠΟ/17624/15.03.2024 (Φ.Ε.Κ. 1968/Β'/29.03.2024) υπουργική απόφαση επεκτάθηκε η ελεύθερη είσοδος και στους εκτελούντες εναλλακτική θητεία, με την επίδειξη συναφούς αποδεικτικού εγγράφου σε ισχύ.

- **Προτάθηκε** η τροποποίηση της Κ.Υ.Α. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΑΜΕΕΠ/ΤΑΜΣ/346553/ 247338/5874/3323 (Φ.Ε.Κ. 2666 Β'/01.07.2019) «Καθορισμός αντιτίμου επίσκεψης οργανωμένων αρχαιολογικών χώρων, ιστορικών τόπων, μνημείων και μουσείων – Απαλλαγή από την υποχρέωση καταβολής αντιτίμου», και η άρση της διάκρισης που εισήγαγε η άνω Κ.Υ.Α. σε βάρος των παιδιών – πολιτών τρίτων χωρών άνω των 5 ετών που κλήθηκαν να πληρώσουν μειωμένο εισιτήριο έναντι εκείνων των εντός Ε.Ε. χωρών που συνέχισαν να δικαιούνται ελεύθερη είσοδο σε μεμονωμένες επισκέψεις στους παραπάνω χώρους.

Ανταπόκριση: Το Υπουργείο αποδέχτηκε τις συστάσεις της Αρχής και, με τη νέα Κ.Υ.Α. ΥΠΠΟ/117624/15.03.2024, προβλέπεται η απαλλαγή από την υποχρέωση καταβολής αντιτίμου και για παιδιά ηλικίας 6 – 18 ετών των εκτός Ε.Ε. χωρών *«έτσι ώστε να απολαμβάνει ελεύθερης εισόδου το σύνολο των παιδιών έως 18 ετών ανεξαρτήτως χώρας προέλευσης. Η ανωτέρω ρύθμιση θα ισχύει από 01.04.2025»*.

1.11. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ

- **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Εργασίας) η τροποποίηση της παρ. 5 του άρθ. 6 της Κ.Υ.Α. Φ80320/109864/14.12.2023 (Β' 7280), ώστε να μην είναι απαραίτητη, για την ενεργοποίηση του Α.Μ.Κ.Α. των δικαιούχων διεθνούς προστασίας, η προσκόμιση βεβαίωσης πρόσληψης από εργοδότη ή σύμβασης εργασίας αναρτημένης στην Εργάνη ή βεβαίωσης έναρξης εργασιών στη φορολογική διοίκηση για την απόδειξη της «πραγματικής κατοικίας».

Ανταπόκριση: Το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, λαμβάνοντας υπόψη την πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη, εισηγήθηκε την τροποποίηση της Κ.Υ.Α. στον Γενικό Γραμματέα Κοινωνικών Ασφαλίσεων του Υπουργείου Εργασίας, ο οποίος αναγνώρισε ότι οι παραπάνω διατάξεις δεν είναι συμβατές με το εθνικό και ενωσιακό δίκαιο και εξετάζει την τροποποίησή τους.

1.12. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

- **Προτάθηκε** η τροποποίηση της διάταξης του άρ. 5 (β) της Υ.Α. Γ.Π.οικ. Δ22/11/2705/58 (Φ.Ε.Κ. 57/Β'/2018) που ορίζει ως προϋπόθεση χορήγησης του επιδόματος παιδιού σε άγαμο πατέρα, ο τελευταίος να έχει αναγνωρίσει τα τέκνα με συμβολαιογραφική πράξη ή με δικαστική απόφαση και να έχει την επιμέλεια με δικαστική απόφαση, με τη διαγραφή των λέξεων «με δικαστική απόφαση», προκειμένου το επίδομα, σε ευθυγράμμιση με τις νέες διατάξεις του Α.Κ. (ν. 4800/2021), να μπορεί να χορηγείται σε πατέρες αναγνωρισθέντων τέκνων, οι οποίοι πληρούν τις λοιπές προϋποθέσεις για τη λήψη του, και ασκούν την επιμέλεια των τέκνων τους βάσει συμφωνίας των γονέων, αποτυπωμένης σε συμβολαιογραφικό έγγραφο, και όχι κατόπιν αντιδικίας ενώπιον δικαστηρίου.
- **Προτάθηκε** να ληφθεί μέριμνα από το Υπουργείο, ώστε η έλλειψη ελληνικού Α.Μ.Κ.Α. του δεύτερου γονέα, σε περίπτωση που αυτός δεν διαμένει στη χώρα, να πάψει να αποτελεί τροχοπέδη για τη λήψη του επιδόματος γέννησης από τη μητέρα που διαμένει στη χώρα, με τις αναγκαίες τεχνικές τροποποιήσεις στο μηχανογραφικό σύστημα ή πρόβλεψη δυνατότητας παράκαμψής του κατά την υποβολή της σχετικής αίτησης και της επεξεργασίας του αιτήματος, όταν συντρέχουν, και μπορεί να αποδειχτεί ότι πληρούνται, οι λοιπές προϋποθέσεις.
- **Προτάθηκε**, αντίστοιχα, αναφορικά με την προϋπόθεση ύπαρξης Α.Μ.Κ.Α. και Α.Φ.Μ. και του γονέα που δεν μένει στη χώρα, για τη χορήγηση του επιδόματος παιδιού, να αντιμετωπιστούν τα μηχανογραφικά και λοιπά γραφειοκρατικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οικογένειες με γονείς εγκαταστημένους για εργασία σε διαφορετικές χώρες κατά την υποβολή της αίτησης χορήγησης του επιδόματος, προκειμένου αυτό να μπορεί να χορηγείται στον γονέα που διαμένει στην ελληνική επικράτεια μαζί με τα παιδιά.
- **Προτάθηκε**, αναφορικά με τον χρονικό περιορισμό του τριμήνου για την υποβολή της αίτησης για χορήγηση του επιδόματος γέννησης (βάσει του άρ. 5 παρ. 1 της Κ.Υ.Α. Δ11 οικ.8523/236/2020), η τροποποίηση της σχετικής διάταξης, ώστε αφενός να επεκταθεί η προθεσμία υποβολής της αίτησης, αφετέρου να δοθεί η δυνατότητα σε μητέρες που έχασαν την υφιστάμενη τρίμηνη προθεσμία, ιδίως λόγω αβλεψιών της διοίκησης ή/και τεχνολογικών αρρυθμιών, να υποβάλουν, εντός νέου χρονικού διαστήματος, αίτηση.

1.13. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

- **Προτάθηκε:** Η τήρηση των προβλέψεων των Κανονισμών της ΕΕ 2016/429, 2019/2035 και 2021/963 περί της ταυτοποίησης και διαχείρισης των εγκαταλελειμμένων ιπποειδών για την προστασία της δημόσιας υγείας από τη μετάδοση ζωνόσων. Παράλληλα, τονίστηκε η ανάγκη δημιουργίας, σαφούς και επαρκούς εθνικού κανονιστικού πλαισίου, για την προστασία των εν λόγω ιπποειδών.

1.14. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

- **Είχε προταθεί** (2021) η ανάληψη ρυθμιστικής πρωτοβουλίας αναφορικά με την αδυναμία αποφοίτων Σχολών του Εμπορικού Ναυτικού (Πλοιάρχων – Μηχανικών Ε.Ν.) να προβούν σε αντικατάσταση των αποδεικτικών ναυτικής ικανότητας (α.ν.ι.) παλαιού τύπου που διαθέτουν, λόγω της λήξης της σχετικής προθεσμίας στις 31.12.2016, γεγονός το οποίο τους εμποδίζει να εργασθούν σε θέσεις της ειδικότητάς τους.

Ανταπόκριση: Με την υπ' αριθμ. 2231.3-1/78555/2024/24/01.11.2024 (Β' 6215) Απόφαση του Υπουργού Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, θεσπίστηκε Κανονισμός Σπουδών των Κέντρων Επιμόρφωσης Στελεχών Εμπορικού Ναυτικού (Κ.Σ./Κ.Ε.Σ.Ε.Ν.), στον οποίο προβλέφθηκε και Τμήμα Ειδικής Εκπαίδευσης, με τίτλο «Προσαρμογή γνώσεων Πλοιάρχων – Μηχανικών κάθε τάξης προς αντικατάσταση αποδεικτικών ναυτικής ικανότητας (α.ν.ι.) παλαιού τύπου που έχουν εκδοθεί πριν τη δημοσίευση του π.δ. 243/1998 (Α' 181)» όπου οι προαναφερθέντες θα μπορούν να λάβουν την απαιτούμενη εκπαίδευση για την αντικατάσταση των α.ν.ι. που διαθέτουν.

- **Προτάθηκε** στο Αρχηγείο Λ.Σ. – ΕΛ.ΑΚΤ. η εισαγωγή ρύθμισης για τις έκτακτες μεταθέσεις στο εξωτερικό στελεχών Λ.Σ. – ΕΛ.ΑΚΤ., που να προβλέπει ότι οι μεταθέσεις αυτές είναι δυνατόν να πραγματοποιούνται για λόγους συνυπηρέτησης και με ένστολους συζύγους ή συμβιούντες, έστω και υπό προϋποθέσεις, προς την κατεύθυνση διασφάλισης της οικογενειακής συνοχής.
- **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης) η επέκταση της 9μηνης ειδικής παροχής προστασίας μητρότητας στις εργαζόμενες με σύμβαση ναυτικής εργασίας, και η θέσπιση των αδειών που προβλέπονται στο Κεφάλαιο Β' (άρθρα 33 έως 45) του ν. 4808/2021 για την προστασία της οικογένειας για τους ναυτικούς.

1.15. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

- **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας) η ψηφιοποίηση των γνωματεύσεων αναπηρίας που εκδίδονται από τις Ανώτα-

τες Υγειονομικές Επιτροπές (Α.Υ.Ε.) των Ενόπλων Δυνάμεων, κατά το πρότυπο των γνωματεύσεων αναπηρίας των ΚΕ.Π.Α.

Ανταπόκριση: Ξεκίνησε στις 11.11.2024 η ψηφιακή καταχώρηση νέων και παλαιών γνωματεύσεων των Α.Υ.Ε. των Ενόπλων Δυνάμεων στο Εθνικό Μητρώο Αναπηρίας²³². Διασφαλίζεται έτσι η ψηφιακή τους διαλειτουργικότητα με τα ηλεκτρονικά συστήματα της δημόσιας διοίκησης και θα είναι πλέον δυνατή η έκδοση ψηφιακής κάρτας αναπηρίας από τους ενδιαφερόμενους.

1.16. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

- **Προτάθηκε** η τροποποίηση του ν.δ. 57/1973, ώστε να μην απαιτείται αποδεδειγμένη αδυναμία καλύψεως της συγκεκριμένης ανάγκης με ίδια μέσα, για τη χορήγηση οικονομικής ενίσχυσης σε πλημμορπαθείς της Θεσσαλίας μετά τις κακοκαιρίες Daniel και Elias.

Ανταπόκριση: Με το άρ. 210 του ν. 5094/2024 προβλέπεται ότι: «Κατά παρέκκλιση των παρ. 1 και 2 του άρ. 1 του ν.δ. 57/1973 όσοι περιέχονται σε κατάσταση ανάγκης συνεπεία θεομηνίας και λοιπών φυσικών καταστροφών, δικαιούνται την εφάπαξ οικονομική ενίσχυση με τη μορφή επιδόματος ... ανεξαρτήτως του εάν αδυνατούν αποδεδειγμένα να καλύψουν τη συγκεκριμένη ανάγκη δι' ιδίων μέσων και των μελών της οικογένειάς τους...».

232. Βλέπε Κοινό Δελτίο Τύπου των Υπουργείων Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Εθνικής Άμυνας <https://mindigital.gr/archives/6903>.

2. Παρατηρήσεις του Συνηγόρου του Πολίτη επί Σχεδίων Νόμου

2.1. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΜΕ ΤΙΤΛΟ: «ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΩΝ ΔΗΛΩΣΕΩΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΗΛΩΣΕΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΤΟΥ v. 5026/2023 – ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥ ΑΝΗΛΙΚΟΥ ΣΕ ΙΔΡΥΜΑ, ΔΟΜΗ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ Η ΑΝΑΔΟΧΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ – ΑΝΑΨΗΛΑΦΗΣΗ ΛΟΓΩ ΕΚΔΟΣΗΣ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ – ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΜΕ ΤΟΝ v. 4624/2019 ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΟΙΝΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΤΟΛΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ – ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ» (v. 5130/2024)

Ο Συνήγορος απέστειλε στον Πρόεδρο της Διαρκούς Επιτροπής Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης υπόμνημα με παρατηρήσεις επί των προτεινόμενων διατάξεων για την τοποθέτηση ανηλίκων αλλοδαπών σε ιδρύματα της χώρας (Γ' Μέρος σχεδίου νόμου).

Με αφετηρία τον προβληματισμό που είχε διατυπώσει ο Συνήγορος σε προηγούμενα έγγραφά του προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης, σχετικά με το πλαίσιο τοποθέτησης σε δομές της Ελλάδας ανηλίκων από άλλα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με βάση το άρθρο 33 παρ. 2 του v. 4478/2017, χαιρέτισε καταρχάς την ανταπόκριση του αρμόδιου Υπουργείου, όπως αυτή αποτυπώθηκε στις προτεινόμενες τροποποιήσεις της εν λόγω διάταξης. Ειδικότερα, η Αρχή τόνισε ότι η, προωθούμενη στο σχέδιο, μετατόπιση της αρμοδιότητας απόφασης για την τοποθέτηση από την Εισαγγελία Ανηλίκων του Πρωτοδικείου Αθήνας στην κατά τόπο αρμόδια Εισαγγελία Ανηλίκων ή Πρωτοδικών και, αντίστοιχα, της αρμοδιότητας γνωμοδότησης από την Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων Αθηνών στην κατά τόπο αρμόδια Υπηρεσία, αναμένεται να δώσει λύση σε σοβαρά ζητήματα που είχαν ανακύψει, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη ότι στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής δεν υπάρχει καμία δομή για την τοποθέτηση ανηλίκων αλλοδαπών υπό το παραπάνω καθεστώς, ενώ οι περισσότερες εκ των γερμανόφωνων δομών -στις οποίες γίνονται συστηματικά οι εν λόγω τοποθετήσεις- λειτουργούν σε απομακρυσμένες περιοχές της επικράτειας, εκτός του αστικού ιστού. Ως εκ τούτου, στην πράξη δεν λάμβανε χώρα επιτόπια μετάβαση Επιμελητή Ανηλίκων από την Αθήνα για τη διενέργεια κοινωνικής έρευνας και τη διατύπωση εμπειρι-

στατωμένης εισήγησης – έκθεσης, σύμφωνα με τα παραπάνω, προς τους Εισαγγελείς Ανηλίκων Αθηνών, ώστε να ληφθεί κατά περίπτωση η απόφαση που ήταν προς το συμφέρον του υπό τοποθέτηση ανηλίκου.

Ο Συνήγορος, επιπλέον, σημείωσε ότι εξακολουθεί να διατηρεί προβληματισμούς σχετικά με τη διαδικασία τοποθέτησης των αλλοδαπών ανηλίκων σε ορισμένες από τις δομές αυτές, καθώς φαίνεται ότι οι ελληνικές αρχές ενημερώνονται και έχουν πρόσβαση σε στοιχεία των ανηλίκων μετά την τοποθέτησή τους - που γίνεται με απόφαση των αρμοδίων αλλοδαπών αρχών - και, συνεπώς, δεν εμπλέκονται με τον προσήκοντα τρόπο στη διαδικασία εξέτασης του σχετικού αιτήματος, κατά παράβαση των προβλεπόμενων στη νομοθεσία για την τοποθέτηση σε Μονάδες Παιδικής Προστασίας της χώρας. Περαιτέρω, ο Συνήγορος κατέγραψε τις επιφυλάξεις του όσον αφορά την τήρηση του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου κατά τη λειτουργία των εν λόγω δομών, επισημαίνοντας την ανάγκη καλύτερης εποπτείας και ελέγχου της τοποθέτησης, αλλά και της παραμονής ανηλίκων αλλοδαπών σε δομές της χώρας.

2.2. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΜΕ ΤΙΤΛΟ «ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, ΣΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΕ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ ΜΕ ΤΟΝ ν. 5108/2024 – ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ» (ν. 5134/2024)

Στο πλαίσιο της επεξεργασίας του σχεδίου νόμου από την αρμόδια Επιτροπή της Βουλής, η Αρχή υπέβαλε τις ακόλουθες παρατηρήσεις:

- Αναφορικά με το **όριο ηλικίας για πλήρωση θέσεων του προσωπικού του πολιτικού τομέα της δικαστικής αστυνομίας**, λαμβανομένων υπόψη των αρμοδιοτήτων που θα κληθεί να ασκήσει το προσωπικό αυτό, επεσήμανε ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί αυτόνομος ο καθορισμός του ιδίου ανώτατου ορίου ηλικίας των 35 ετών με αυτό του αστυνομικού τομέα της δικαστικής αστυνομίας. Τυχόν επιλογή του ιδίου ανώτατου ηλικιακού ορίου θα πρέπει να αιτιολογηθεί ειδικώς, σύμφωνα και με τις επισημάνσεις που έχει ήδη απευθύνει ο Συνήγορος του Πολίτη προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης, με αφορμή τον καθορισμό του ανώτατου ορίου ηλικίας για τους υποψηφίους του αστυνομικού τομέα της δικαστικής αστυνομίας.
- Σχετικά με τη **διαδικασία του γραπτού διαγωνισμού** για την πλήρωση θέσε-

ων προσωπικού του πολιτικού τομέα της δικαστικής αστυνομίας πρότεινε: **α)** να καθοριστεί ο τρόπος δημοσιότητας της προκήρυξης, **β)** οι προβλεπόμενες προθεσμίες υποβολής αιτήσεων/δικαιολογητικών και κατάθεσης ενστάσεων να μετατραπούν εργάσιμες ή, αν παραμείνουν ημερολογιακές, να επιμηκυνθούν, **γ)** να προβλεφθεί διαδικασία αναβαθμολόγησης και **δ)** να εναρμονιστεί η μοριοδότηση μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων με τα προβλεπόμενα σε διαγωνιστικές διαδικασίες υπο τον έλεγχο του Α.Σ.Ε.Π.

- Εξέφρασε προβληματισμό ως προς τη **μη δημοσίευση των αποτελεσμάτων για το σύνολο των συμμετεχόντων** στη διαγωνιστική διαδικασία. Η μη γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων σε υποψηφίους που δεν πέτυχαν συγκεκριμένη βαθμολογία βάσης αντιβαίνει στις θεμελιώδεις συνταγματικές εγγυήσεις διαφάνειας και φανεράς δράσης της Διοίκησης.
- Αναφορικά με την **επιτροπή εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών**, τόνισε ότι η επιλογή των μελών της επιτροπής αυτής από τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, καθώς και η υπαγωγή της σε Γενική Γραμματεία του Υπουργείου, αντί της Α.Α.Δ.Ε., δεν συμβαδίζει με τους σκοπούς της Α.Α.Δ.Ε. Επισημάνε ότι δημιουργείται προσωρινά ένα επιπλέον στάδιο πριν τη δικαστική επίλυση μιας φορολογικής διαφοράς, χωρίς ωστόσο να εντάσσεται στη λογική του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας, και χωρίς να αντιμετωπίζεται το πάγιο πρόβλημα της καθυστέρησης στην απονομή της δικαιοσύνης ως προς τις φορολογικές διαφορές. Δημιουργείται, δε, αδιαφάνεια στις σχέσεις των φορολογουμένων με τη φορολογική διοίκηση. Παράλληλα, δεν διευκρινίζεται η σχέση της εν λόγω επιτροπής με τη Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών, υπηρεσία της Α.Α.Δ.Ε., στην οποία εξετάζονται οι ενδικοφανείς προσφυγές.

2.3. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ²³³ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ «ΕΠΙΤΑΧΥΝΣΗ ΠΡΟΣΛΗΨΕΩΝ ΜΕΣΩ Α.Σ.Ε.Π., ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΑΜΟΙΒΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ» (ν. 5149/2024)

Στο πλαίσιο της επεξεργασίας του σχεδίου νόμου από την αρμόδια Επιτροπή της Βουλής, η Αρχή υπέβαλε τις ακόλουθες παρατηρήσεις:

- Αποτίμησε θετικά την αυστηρή προθεσμία προγραμματισμού θέσεων για άτομα με αναπηρία και την προτεραιότητα στα άτομα με αναπηρία τουλάχιστον 50%, των οποίων η αναπηρία έχει κριθεί εφ' όρου ζωής. Για τη διασφάλιση των συμφερόντων του ατόμου με αναπηρία, όταν αντλεί δικαίωμα

233. <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/ypomnhma-or-sxedio-nomoy-gia-asep>,

διορισμού συγγενικό πρόσωπο, ο Συνήγορος επανέλαβε την πρόταση να ληφθεί μέριμνα ώστε, κατά το δυνατόν, να προσδοκάται ότι ο διορισμός θα τον/την ωφελήσει πράγματι.

- Επανέφερε την πρόταση για επανεξέταση της ανάθεσης της πιστοποίησης της πολυτεκνικής ιδιότητας, που συνιστά άσκηση δημόσιας εξουσίας, σε ένα Ν.Π.Ι.Δ., κατά παράβαση της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι στην αρνητική της μορφή. Η Διοίκηση ευχερώς μπορεί να διαπιστώνει την πολυτεκνική ιδιότητα του πολίτη, στηριζόμενη σε ίδια μέσα.
- Τόνισε ότι είναι θεμιτή η πρόβλεψη της ενισχυμένης μοριοδότησης της εντοπιότητας για την πρόσληψη σε νησιωτικούς, ορεινούς και ηπειρωτικούς δήμους της χώρας, για λόγους στελέχωσης των υπηρεσιών, διοικητικής αποκέντρωσης και πληθυσμιακής ενδυνάμωσης. Η υπερμοριοδότηση, όμως, μπορεί να καταλήξει στο να υπερτερεί η εντοπιότητα έναντι κάθε άλλου κριτηρίου και αναπόφευκτα να οδηγεί σε ευνοϊκή μεταχείριση υποψηφίων, κατά παράβαση της αξιοκρατίας και της ίσης μεταχείρισης. Μπορεί να επιτευχθεί ο ίδιος στόχος με εφαρμογή εναλλακτικών μέτρων.
- Επισήμανε ότι ο επιδιωκόμενος, στο πλαίσιο του νομοσχεδίου, στόχος της σύντμησης του χρόνου σύνταξης των πρακτικών της συνέντευξης για την επιλογή του Ειδικού Επιστημονικού Προσωπικού δεν δικαιολογεί έκπτωση στο υποχρεωτικό περιεχόμενο αυτών.
- Εξέφρασε επιφύλαξη ως προς τη δυσανάλογα αυστηρή ποινή του αποκλεισμού επί τριετία από νέες διαδικασίες προσλήψεων όσων διοριστέων δεν αποδέχονται τον διορισμό τους ή δεν αναλαμβάνουν υπηρεσία ή παραιτούνται εντός του έτους διορισμού ή πρόσληψής τους.
- Εξέφρασε προβληματισμό ως προς τα κριτήρια για την πλήρωση θέσεων από τους επιτυχόντες του πρώτου σταδίου του Γραπτού Διαγωνισμού του Α.Σ.Ε.Π. Στο όνομα της επιτάχυνσης των προσλήψεων, τροποποιούνται κριτήρια επιλογής σε μία εκκρεμή διαδικασία, τα οποία μάλιστα αποκλίνουν από πάγιες διατάξεις, κατά παράβαση των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.
- Επισήμανε ότι, με σκοπό την επιτάχυνση των διαδικασιών, επιλέχθηκε η σύντμηση των προθεσμιών που αφορούν στην έκδοση και κοινοποίηση της απόφασης διορισμού, μετακυλίνοντας έτσι την ευθύνη στους φορείς υποδοχής των υπό διορισμό υπάλληλων. Ωστόσο, η διοικητική πρακτική έχει αποδείξει ότι οι μεγάλες καθυστερήσεις παρατηρούνται στο στάδιο που έπεται: **α)** της έγκρισης θέσεων στο πλαίσιο του ετήσιου προγραμματισμού προσλήψεων μετά την έκδοση της Π.Υ.Σ. μέχρι την έκδοση σχετικής προκήρυξης από το Α.Σ.Ε.Π., **β)** της ημερομηνίας λήξης υποβολής των αιτήσεων μέχρι τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως των οριστικών πινάκων διοριστέων, καθώς και **γ)** του αιτήματος των φορέων υποδοχής για έκδοση απόφασης κατανομής προσωπικού, μέχρι την ημερομηνία κοινοποίησης

της απόφασης αυτής στους φορείς. επίσης, δεν λαμβάνονται υπόψη άλλοι παράγοντες (αριθμός των υπό διορισμό υπαλλήλων, απαιτούμενος χρόνος για την αυτεπάγγελτη αναζήτηση των δικαιολογητικών, κ.ά.).

- Πρότεινε, για συστηματικούς λόγους, να τροποποιηθούν, κατ' αναλογία των τροποποιήσεων των Κωδίκων Κατάστασης Υπαλλήλων, οι αντίστοιχες διατάξεις του Π.Δ. 410/1988, για το προσωπικό με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου.
- Αποτίμησε θετικά την προσθήκη της διαβεβαίωσης ως εναλλακτικής της ορκωμοσίας για την ανάληψη υπηρεσίας.
- Επισήμανε ότι η επέκταση του συστήματος κινήτρων και ανταμοιβών στις Ανεξάρτητες Αρχές θα πρέπει να καταλαμβάνει το πάσης φύσεως προσωπικό τους, τόσο διοικητικό όσο και ειδικό επιστημονικό, ακόμη και στην περίπτωση που το τελευταίο υπάγεται σε ειδικό σύστημα αξιολόγησης. Η μη επέκτασή του θα λειτουργήσει στην πράξη ως αντικίνητρο για την προσέλκυση του κατάλληλου και ειδικευμένου προσωπικού. Εντούτοις, το σύστημα αυτό δεν πρέπει και δεν μπορεί να λειτουργήσει ως υποκατάστατο της επαναφοράς ειδικού μισθολογίου για το ειδικό επιστημονικό προσωπικό που στελεχώνει τις Ανεξάρτητες Αρχές. Θετικά αποτιμήθηκε η συγκρότηση ειδικής Επιτροπής Κινήτρων και Ανταμοιβής των Συνταγματικών Αρχών. Ο Συνήγορος ζήτησε να διευκρινιστεί ότι η αρμοδιότητα της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας να προβαίνει σε δειγματοληπτικό έλεγχο δεν εκτείνεται και στις συνταγματικά κατοχυρωμένες Αρχές ή στο έργο της ειδικής Επιτροπής.
- Αποτίμησε θετικά την απλούστευση της διαδικασίας απόσπασης υπαλλήλων λόγω συνυπηρέτησης. Ωστόσο, επισήμανε: **α)** την προβληματική διατύπωση της σχετικής ρύθμισης και **β)** την υποχρέωση πρόταξης, ως αυξημένης βαρύτητας, σχετικού αιτήματος που υποβάλλεται για λόγους οικογενειακής συνένωσης, τυχόν, δε, απόρριψή του πρέπει να φέρει ειδική αιτιολόγηση.

2.4. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΜΕ ΤΙΤΛΟ «ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΧΕΡΣΑΙΟΥΣ ΣΥΝΟΡΙΑΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ, ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ» (ν. 5143/2024)

Οι κυριότερες παρατηρήσεις συνοψίζονται ως εξής:

Η επικαιροποίηση του άρθρου 205 παρ. 1 του Κώδικα Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων (προσλήψεις για εποχικές, περιοδικές και πρόσκαιρες ανάγκες), με παραπομπή στην ισχύουσα διαδικασία του ν. 4765/2021, κινείται, κατά την άποψη του Συνηγόρου, στην ορθή κατεύθυνση. Σε σχέση με την επιδιωκόμενη διευκόλυνση των Ο.Τ.Α. κατά την πρόσληψη εποχικού προσωπικού, όταν ακόμα δεν

υπάρχει εγκεκριμένος προϋπολογισμός για το επόμενο έτος (βεβαίωση από τον Προϊστάμενο της Οικονομικής Υπηρεσίας και εγγραφή στον προϋπολογισμό του επόμενου έτους), ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί ότι, εφόσον πρόκειται για επαναλαμβανόμενες ανάγκες σε εποχικό προσωπικό, οι φορείς είναι σε θέση να τις γνωρίζουν, και για τον λόγο αυτό οφείλουν να προβαίνουν, κατά το δυνατόν, σε έναν έγκαιρο και ορθολογικό προγραμματισμό της όλης διαδικασίας.

Ακολουθώς, ο Συνήγορος εκτίμησε ως θετική:

- την πρόβλεψη δυνατότητας ρύθμισης οφειλών, έως 60 δόσεις, των φυσικών προσώπων που πληρούν τα κριτήρια του ευάλωτου οφειλέτη, προς τους Ο.Τ.Α., καθώς και την παροχή ποσοστιαίας απαλλαγής από τις προσαυξήσεις και τους τόκους εκπρόθεσμης καταβολής του Κ.Ε.Δ.Ε., καθώς και από τα πρόστιμα λόγω εκπρόθεσμης υποβολής ή μη υποβολής ή ανακριβούς δήλωσης ή λόγω μη καταβολής τέλους.
- Την πρόβλεψη της αναστολής λήψης αναγκαστικών μέτρων και μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης επί κινητών ή ακινήτων του οφειλέτη με την πρόοδο ρύθμισης της οφειλής. Ωστόσο, επισημάνθηκε ότι, η προτεινόμενη ρύθμιση προέβλεψε σημαντικά μικρότερο αριθμό δόσεων αποπληρωμής, σε σχέση με προηγούμενες ευεργετικές ρυθμίσεις, παράλληλα, δε, υπογραμμίστηκε η απουσία παροχής άλλων διευκολύνσεων (δυνατότητα απαλλαγής από τις προσαυξήσεις και τους τόκους εκπρόθεσμης καταβολής του Κ.Ε.Δ.Ε., από τα πρόστιμα λόγω εκπρόθεσμης υποβολής ή μη υποβολής ή ανακριβούς δήλωσης λόγω μη καταβολής τέλους) στους μη ευάλωτους οφειλέτες.
- τη συμπερίληψη των κάθε είδους οφειλών προς του Δήμους και τα νομικά τους πρόσωπα στον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών του ν. 4738/2020.

Με διάταξη συνιστάται «Επιτροπή σύνταξης Κώδικα Αυτοδιοίκησης», για τη σύνταξη του σχεδίου Κώδικα Αυτοδιοίκησης, με την κωδικοποίηση, επικαιροποίηση, και αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου που διέπει την τοπική αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα. Ο Συνήγορος σημείωσε ότι η σύνταξη του Κώδικα έχει προβλεφθεί ήδη από το 2014 (ν. 4304/2014), ωστόσο ουδέποτε υλοποιήθηκε, επομένως, με την ευκαιρία της επικαιροποίησης της σύνθεσης της αρμόδιας Επιτροπής για τη σύνταξή του που επιχειρείται με το προτεινόμενο άρθρο, θα έπρεπε να θεθεί σαφές χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης των εργασιών της Επιτροπής, ώστε να αξιοποιηθεί και να θεθεί σε εφαρμογή το έργο το συντομότερο δυνατό.

Επίσης, παρέχεται σε ομογενείς, πολίτες Ουκρανίας οι οποίοι εγκατέλειψαν τη χώρα τους λόγω του πολέμου, η δυνατότητα να υποβάλουν αίτηση κτήσης ελληνικής ιθαγένειας, κατ' εφαρμογή παλαιότερων ειδικών ρυθμίσεων που είχαν εφαρμοσθεί για πολίτες της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. Η διάταξη κρίνεται θετική, καθώς επιλύει ένα υπαρκτό πρόβλημα. Επίσης, προσδιορίζονται οι περιπτώσεις τέ-

κνων για τα οποία απαιτείται να εκδοθεί απόφαση καθορισμού ιθαγένειας πριν από την εγγραφή τους στο δημοτολόγιο, προκειμένου να περιορισθούν οι περιπτώσεις αυτές μόνον εκεί όπου τούτο είναι πράγματι αναγκαίο. Η διάταξη κρίνεται θετική, καθώς επιλύει ένα από τα κυριότερα προβλήματα που είχαν ανακύψει κατόπιν της μεταρρύθμισης του άρθρου 26 Κ.Ε.Ι. με νόμο του 2020, εξαιτίας της οποίας οι ελληνικές προξενικές αρχές παρέπεμπαν τους γονείς στη χρονοβόρο διαδικασία καθορισμού ιθαγένειας, ακόμη και σε περιπτώσεις όπου θα ήταν δυνατή η απ' ευθείας εγγραφή των τέκνων στο δημοτολόγιο.

Αναφορικά με τη διάταξη που αφορά την «Πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα – Αντικατάσταση άρθρου 5 Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας», παρατηρήθηκαν τα εξής: Ελλείψει προηγούμενης υπογραφής και επικύρωσης της Σύμβασης του Tromso, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, η αναφορά στη σχετική ανάλυση συνεπειών ρύθμισης στη, δια του προτεινόμενου άρθρου, «ενσωμάτωση της εφαρμογής» της πρόβλεψης της ως άνω διεθνούς συμβάσεως περί της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα, δεν μεταβάλλει τον χαρακτήρα του άρθρου ως διάταξης εθνικού δικαίου και τη συνεπαγόμενη τυπική ισχύ του στην ελληνική έννομη τάξη. Στην παρατήρηση αυτή παρέπεμψε και η σχετική Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής²³⁴.

Επιπλέον, επί της αναφερόμενης διάταξης, η κύρια παρατήρηση εστιάζεται στην απαλοιφή του όρου «ενδιαφερόμενος», που προβλεπόταν στο αντικατασταθέν άρθρο 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (ν. 2690/1999) ως προϋπόθεση συντρέχουσα στο πρόσωπο των αιτούντων πρόσβαση. Η απουσία αυτού του φίλτρου ενέχει τον κίνδυνο καταχρηστικής άσκησης του συγκεκριμένου δικαιώματος. Επιπλέον, η δυνατότητα υποβολής «ανώνυμης» αίτησης ουσιαστικά εξαλείφει ένα σημαντικό εργαλείο «στάθμισης», συναφές με την άσκηση του συγκεκριμένου δικαιώματος, που μπορεί να δυσχεράνει τη διαχείριση εκάστης αίτησης. Άλλη μια σημαντική παρατήρηση αφορά στην εισαγωγή του κριτηρίου άσκησης δημόσιας εξουσίας και τη διεύρυνση των εν δυνάμει αποδεκτών του αιτήματος πρόσβασης. Το κριτήριο αυτό αφήνει ευρύ πεδίο νομικών ερμηνειών, ενίοτε δυσχερών, και μπορεί να δημιουργήσει ανασφάλεια δικαίου σε όλα τα εμπλεκόμενα στη διαδικασία μέρη, αφού ο όρος «φορείς», που χρησιμοποιείται άνευ του επιθέτου «δημόσιοι», αφήνει πεδίο για συμπερίληψη και αμιγώς ιδιωτικών φορέων, οι οποίοι ενδεχομένως εμπλέκονται σε κάποια διαδικασία άσκησης δημόσιας εξουσίας.

Τέλος, θετικά αποτιμάται το γεγονός ότι επεκτείνεται η εφαρμογή των διατάξεων του Π.Δ. 211/2005, περί υπηρεσιακών μετακινήσεων συνοριακών φυλάκων και ειδικών φρουρών, και στους ειδικούς φρουρούς των Ο.Π.Π.Ι. Με τον τρόπο

234. Βλ. <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/7b24652e-78eb-4807-9d68-e9a5d4576e-ff/12709478.pdf> (σελ. 11).

αυτό υιοθετείται στην πράξη παλαιότερη πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη, αναφορικά με υπηρεσιακή μετακίνηση για συνυπηρέτηση με σύζυγο (επίσης αστυνομικό) που πάσχει από δυσίατο νόσημα. Θα ήταν δέον, ωστόσο, να διασφαλιστεί ότι η σχετική διάταξη δεν θα έλθει σε αντίθεση με την πρόβλεψη της παρ. 1 του άρ. 7 του Π.Δ. 53/2022, που δεν επιτρέπει τη μετακίνηση – απόσπαση – μετάθεση ειδικών φρουρών Ο.Π.Π.Ι. σε άλλη υπηρεσία για την εκτέλεση λοιπών καθηκόντων πέραν της αποστολής τους.

2.5. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΜΕ ΤΙΤΛΟ «ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΟΙΝΙΚΟ ΚΩΔΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΑΧΥΝΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΗΣ – ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ» (ν. 5090/2024)

Ι) Ο Συνήγορος τόνισε καταρχάς στις παρατηρήσεις του ότι, σε σειρά διατάξεων που αφορούν τον ποινικό κώδικα, παρατηρείται μια εκτεταμένη και οριζόντια προσαύξηση του ανώτατου ορίου της πρόσκαιρης κάθειρξης, αντίστοιχη αναπροσαρμογή των λοιπών στερητικών της ελευθερίας ποινών, καθώς και αυστηροποίηση του πλαισίου έκτισης και αναστολής εκτέλεσης της ποινής. Οι τροποποιήσεις αυτές αναμφίβολα θα οδηγήσουν σε αύξηση του πληθυσμού των φυλακών, γεγονός που θα έχει κρίσιμες, άμεσες επιπτώσεις στη διαβίωση των κρατούμενων και τις ήδη επιβαρυνμένες συνθήκες των σωφρονιστικών καταστημάτων. Στο πλαίσιο αυτό, ο Συνήγορος επανέλαβε ότι κάθε πρωτοβουλία αναθεώρησης των κανόνων που διέπουν την οργάνωση και λειτουργία του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης πρέπει να γίνεται υπό το πρίσμα μίας «ολιστικής» επανεξέτασης της λειτουργίας του, τόσο στις επιμέρους όψεις του – δηλαδή τη νομοθετική (σύστημα ποινών), τη δικαστική (επιμέτρηση ποινών) και τη σωφρονιστική (συνθήκες κράτησης) – όσο και, συνολικά, στις μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις, στο πλαίσιο μιας μεσοπρόθεσμης, συγκροτημένης, ποινικής και σωφρονιστικής πολιτικής.

Προβληματισμό εξέφρασε ο Συνήγορος και για το άρθρο 78 του σχεδίου νόμου, σχετικά με την εξαίρεση εμφάνισης των αστυνομικών και λοιπών προανακριτικών υπαλλήλων ως μαρτύρων στην ακροαματική διαδικασία, παρά τις διορθωτικές κινήσεις που επήλθαν μετά τη διαβούλευση ως προς τα κακουργήματα.

ΙΙ) Σε ό,τι αφορά τους ανηλικούς, ο Συνήγορος χαιρέτισε την αποδοχή των προτάσεων του για την προστασία των επαγγελματιών που αναφέρουν στις αρχές περιπτώσεις πιθανής ενδοοικογενειακής βίας, καθώς και τις προτεινόμενες

ρυθμίσεις για την ενίσχυση της προστασίας των ανήλικων θυμάτων.

Εξέφρασε, ωστόσο, προβληματισμό ως προς επιμέρους διατάξεις, υπό το πρίσμα της διασφάλισης του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού (άρ. 3 της Δ. Σ.Δ.Π.). Ειδικότερα:

- Ενόψει νέας²³⁵ αυστηροποίησης, με την πρόβλεψη κράτησης ανηλίκων και για μικρότερης απαξίας αδικήματα, ο Συνήγορος υποστήριξε ότι αυτή δεν συνάδει με τις αρχές της Δ.Σ.Δ.Π. και τους Κανόνες των Ηνωμένων Εθνών για την προστασία των ανηλίκων που στερούνται της προσωπικής τους ελευθερίας²³⁶, σύμφωνα με τις οποίες η κράτηση πρέπει να αποτελεί έσχατο καταφύγιο κοινωνικής αντίδρασης. Βασική αρχή, εξάλλου, του ποινικού δικαίου των ανηλίκων αποτελεί η αγωγή αντί της τιμωρίας, και η αποφυγή μέτρων περιορισμού της ελευθερίας τους, ενώ -όπως υποστηρίζεται στην επιστήμη και διαπιστώνεται στην πράξη- η στέρηση της ελευθερίας του ανηλίκου λειτουργεί τελικά επιβαρυντικά, συμβάλλοντας στην υποτροπή.

Προς επίρρωση των παραπάνω, ο Συνήγορος αναφέρθηκε στις παντελώς ακατάλληλες συνθήκες κράτησης ανηλίκων, που επικρατούν στο Κατάστημα της Κασσαβέτειας²³⁷.

Αναδείχθηκε η αναγκαιότητα ενός συνεκτικού συστήματος με κατάλληλους, επαρκώς στελεχωμένους φορείς υποστήριξης του σχολείου, της οικογένειας και του παιδιού στην κοινότητα, εστιασμένου στην πρόληψη, την έγκαιρη παρέμβαση, την εξατομικευμένη αξιολόγηση παιδιών σε κίνδυνο και την αποκατάσταση και θεραπεία των θυμάτων βίας.

Για τη μεταχείριση των ανηλίκων παραβατών, ο Συνήγορος πρότεινε την ενίσχυση του πλαισίου εφαρμογής των αναμορφωτικών μέτρων και την προώθηση του θεσμού των Μονάδων Μέριμνας Ανηλίκων.

- Προτάθηκε, επίσης, να προβλεφθεί ρητά, στο πλαίσιο ποινικής διαμεσολάβησης του ν. 3500/2006, ακρόαση της γνώμης του παιδιού σε κάθε ηλικία.
- Ο Συνήγορος εισηγήθηκε να περιληφθούν στη ρύθμιση για τους επαγγελματίες που οφείλουν να ενημερώνουν σε περίπτωση ενδοοικογενειακής βίας σε βάρος παιδιών και άλλες κατηγορίες επαγγελματιών (νοσηλευτικό προσωπικό, ψυχολόγοι, βοηθητικό προσωπικό των σχολικών μονάδων).

235. Μετά την τροποποίηση του Π.Κ. με τον ν. 4619/2019.

236. Υιοθετήθηκαν με το από 14 Δεκεμβρίου 1990 Νο. 45/113 ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών. Κείμενο: Παράρτημα στην Απόφαση 45/113 της Γενικής Συνέλευσης.

237. Βλ. παρούσα Έκθεση, Κεφάλαιο 2.1.1., σελ. 77.

III) Επί των προτεινόμενων ρυθμίσεων τροποποίησης του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου (ν. 3500/2006) για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, έγιναν οι εξής παρατηρήσεις υπό την οπτική της προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης και της καταπολέμησης των διακρίσεων:

- Να επεκταθεί η προβλεπόμενη προστασία, εκτός από τους συγγενείς – συντρόφους και στα πρόσωπα που συνοικούν με την οικογένεια (άρθρο 116)
- Να προτεραιοποιηθεί η εκπαίδευση και η στελέχωση των αρμοδίων φορέων, συμπεριλαμβανομένης και της Ελληνικής Αστυνομίας, για την παροχή συνδρομής στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας (άρθρο 128).
- Να προστεθεί το φύλο και η έκφραση φύλου στα προσωπικά χαρακτηριστικά του θύματος κατά την ατομική αξιολόγηση, δεδομένου του γεγονότος ότι μεγάλος αριθμός θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας είναι γυναίκες, καθώς και άτομα ΛΟΑΤΚΙ+ (άρθρο 130).
- Προστασία των θυμάτων που επέζησαν της βίας, με την υποστήριξη, ενδυνάμωση και ένταξή τους σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και πρόσβασης στην αγορά εργασίας (άρθρο 131).

2.6. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΜΕ ΤΙΤΛΟ «ΙΣΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΓΑΜΟ, ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ» (ν. 5089/2024)

Το προτεινόμενο σχέδιο νόμου αποτελεί πρωτοβουλία για τον εκσυγχρονισμό και την αναμόρφωση του οικογενειακού δικαίου, προκειμένου να συνεκτιμήσει και να προσαρμοσθεί σε επίκαιρα κοινωνικά δεδομένα.

Ως διατύπωση, αφενός πιο συμπεριληπτική και αφετέρου ταυτόσημη με την επιλεγείσα διατύπωση του ν. 4356/2016 για το σύμφωνο συμβίωσης, προτάθηκε η αντικατάσταση του όρου «ομόφυλο» με τη διατύπωση «ανεξάρτητα από φύλο».

Επίσης, ζητήθηκε η αναδιατύπωση του άρθρου 6, παρ. 5, προκειμένου να αναθεωρηθούν οι διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα αναφορικά με τις *προβλεπόμενες ειδικές άδειες και διευκολύνσεις κατά την απόκτηση κοινού τέκνου*.

Αναφορικά με το άρθρο 9 του σχεδίου, τονίστηκε ως εξαιρετικά θετικό βήμα η αλλαγή που επέρχεται νομοθετικά με την οριζόντια επέκταση της προστασίας κατά των διακρίσεων σε πεδία πέραν της απασχόλησης και της εργασίας. Σημειώνεται ότι η επίμαχη τροποποίηση επεκτείνει την προστασία λόγω θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας, έκφρασης ή χαρακτηριστικών φύλου στους τομείς της κοινωνικής προστασίας, των κοινωνικών παροχών και των φορολογικών διευκολύνσεων ή πλεονεκτημά-

των, της εκπαίδευσης και της πρόσβασης στη διάθεση και την παροχή αγαθών και υπηρεσιών που διατίθενται (συναλλακτικά) στο κοινό, συμπεριλαμβανομένης της στέγης. Λαμβανομένου υπόψη ότι αντίστοιχη επέκταση για λόγους αναπηρίας επήλθε ήδη με τον ν. 5023/2023, επισημάνθηκε, ως έλλειμμα, η μη συμπερίληψη της ηλικίας, της οικογενειακής και της κοινωνικής κατάστασης στο νέο διευρυμένο πεδίο εφαρμογής.

Περαιτέρω, επισημάνθηκε ότι, εκτός από την ορθή τροποποίηση του άρθρου 21 του ν. 344/1976, ίσως χρειασθεί να αναζητηθούν και σε σειρά άλλων νομοθετημάτων περιπτώσεις αντίστοιχης ανάγκης για προσαρμογή της νομοθετικής ορολογίας, προκειμένου να μην καταλείπεται αμφιβολία για την ισχύ και εφαρμογή διατάξεων που κάνουν λόγο για πατέρα ή μητέρα και για αναγραφή πατρώνυμου ή μητρώνυμου (άρθρο 5).

Ο Συνήγορος τόνισε ως ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός ότι με τον νέο νόμο επιτρέπεται πλέον η δημιουργία διπλού γονικού δεσμού, μεταξύ του παιδιού και των δύο ομόφυλων γονέων και στην περίπτωση της υιοθεσίας.

Ως προς το άρθρο 4 του σχεδίου, η Αρχή πρότεινε την εισαγωγή διευκρινιστικής πρόβλεψης ή, άλλως, μεταβατικής διάταξης, για τους γάμους που έχουν τελεστεί πριν την ισχύ του νέου νόμου, σε σχέση με τον προσδιορισμό του επωνύμου των τέκνων, στην περίπτωση παράλειψης της δήλωσης των γονέων πριν τον γάμο.

Τέλος, ο Συνήγορος επισήμανε ότι η αναγνώριση της δυνατότητας προσφυγής στη διαδικασία της παρένθετης μητρότητας και σε άνδρα στη χώρα μας, θα αποτελούσε την πληρέστερη και αναγκαία ρύθμιση για τη διασφάλιση του συμφέροντος κάθε παιδιού που έχει (ή θα) αποκτηθεί με τη μέθοδο αυτή, εντός ή εκτός της ελληνικής δικαιοδοσίας.

2.7. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ «ΟΡΟΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ»²³⁸ (ν. 5092/2024)

Η παράκτια ζώνη αντιμετωπίζεται, τόσο από την εθνική και από την ευρωπαϊκή

238. <https://www.synigoros.gr/el/category/grafeio-typoy-and-epikoinwnias/post/parathrhseis-or-sxedio-nomoy-gia-ton-aigialo>

νομοθεσία²³⁹ όσο και από τη νομολογία²⁴⁰, ως ένα ενιαίο, ευπαθές οικοσύστημα, που χρήζει συνολικής προστασίας. Η ενσωμάτωση της οπτικής αυτής λείπει από το εν θέματι σχέδιο νόμου.

Αξιολογείται ωστόσο θετικά ότι η διατήρηση της ισορροπίας του οικοσυστήματος του παραχωρούμενου χώρου εντάσσεται πλέον στις υποχρεώσεις του παραχωρησιούχου. Περαιτέρω η ανάγκη προστασίας του ευπαθούς αυτού οικοσυστήματος αποτυπώνεται και με την εισαγωγή της έννοιας της «*απάτητης παραλίας*». Ο όρος *απάτητη παραλία* φαίνεται να αφορά μόνο ζώνη αιγιαλού. Δέον θα ήταν η νομική προστασία της παράκτιας ζώνης ως ενιαίο οικοσύστημα να αποτυπώνεται εμφαντικά καθώς η εμπεδωμένη πρακτική «*τεμαχισμού*» αυτής σε διακριτές ζώνες (αιγιαλού, παραλίας και παλαιού αιγιαλού) με διαφορετικές δυνατότητες χρήσης, επιτρεπόμενες παρεμβάσεις, ιδιοκτησιακό καθεστώς κ.λπ. δεν συνάδει με τη συνολική αντιμετώπιση του παραθαλάσσιου οικοσυστήματος.

Σκόπιμη κρίνεται, σε θέματα καθορισμού και επανακαθορισμού αιγιαλού, η συνεκτίμηση των επιπτώσεων της κλιματικής κρίσης τόσο στην άνοδο της στάθμης της θάλασσας όσο και στην αύξηση της έντασης των κυμάτων.

Ως προς την παροχή διόδου από δημόσια οδό μέσω ιδιοκτησιών προς τον αιγιαλό, οι προϋποθέσεις που τίθενται δεν συμπίπτουν με τις προβλέψεις των πολεοδομικών διατάξεων, προκαλώντας σύγχυση ως προς τις εφαρμοστέες διατάξεις. Ο Συνήγορος του Πολίτη κρίνει ότι η υπάρχουσα πολεοδομική νομοθεσία αντιμετωπίζει επαρκώς το ζήτημα.

Δίνονται πλεονεκτήματα στα σύνθετα τουριστικά καταλύματα ως προς τη δυνατότητα παραχώρησης μεγαλύτερης επιφάνειας ζώνης αιγιαλού και παραλίας και δόμησης σε μικρή απόσταση από τον αιγιαλό.

Προβλέπεται παράλληλη αρμοδιότητα των Δήμων να προβαίνουν σε διαπίστωση και καταγραφή τυχόν αυθαίρετων κατασκευών και υπερβάσεων των όρων παραχώρησης του αιγιαλού – παραλίας, αρμοδιότητα που μέχρι τώρα ανήκε αποκλειστικά στις Κτηματικές Υπηρεσίες. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισημαίνει ότι όταν μία αρμοδιότητα ασκείται παράλληλα από διάφορους φορείς, συχνά παρατηρείται, αντί για μεγαλύτερη εγρήγορση μεγαλύτερη αδράνεια καθώς κάθε υπηρεσία θεωρεί πλέον εύλογο να προβεί σε ενέργειες η άλλη υπηρεσία (λόγω καλύτερης στελέχωσής της, γεωγραφικής εγγύτητας κ.λπ.) Ο Συνήγορος

239. Άρθρο 3 ν. 4546/2018 και άρθρο 20 παρ. 8 ν. 3937/2011.

240. ΣτΕ 2993/1998.

του Πολίτη έχει ήδη επισημάνει²⁴¹ την πειστική ανάγκη στελέχωσης των Κτηματικών Υπηρεσιών (αλλά και των Υπηρεσιών Δόμησης των Δήμων²⁴²) και θεωρεί ότι η επάνδρωσή τους αποτελεί την πλέον ενδεδειγμένη λύση στο πρόβλημα των ελλειπών ελέγχων.

Προβλέπεται η έκδοση Κ.Υ.Α. η οποία θα περιλαμβάνει κατάλογο των απάτητων παραλιών. Ο Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α.) πρόσφατα εκκίνησε τη διαδικασία εκπόνησης περίπου 260 ειδικών περιβαλλοντικών μελετών που αφορούν στις περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο NATURA. Δεδομένης της γενικής διατύπωσης του σχετικού άρθρου, διαφαίνεται ότι οι απάτητες παραλίες θα ταυτιστούν με τις παραλίες που ανήκουν στο δίκτυο Natura, αφήνοντας ενδεχομένως εκτός προστατευτικού πλαισίου τις λοιπές προστατευόμενες περιοχές.

3. Ειδική Έκθεση: «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη: Πλαίσιο, Υποδομές, Πόροι»²⁴³

Η ειδική έκθεση «*Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη: Πλαίσιο, Υποδομές, Πόροι*» επιχειρεί να προσεγγίσει συνολικά κρίσιμα ζητήματα, αναφορικά με την τουριστική ανάπτυξη και τη βιωσιμότητά της, όπως υλοποιείται στη χώρα μας. Εξετάζει πτυχές του πλαισίου για την τουριστική ανάπτυξη, αποτιμά την κατάσταση των υποδομών και την επάρκεια σε φυσικούς πόρους, αξιολογεί την επάρκεια, ετοιμότητα και αποτελεσματικότητα του διοικητικού μηχανισμού, και επίσης προβαίνει σε βασικές προτάσεις για την εξασφάλιση μίας βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης.

Ο τουρισμός αποτελεί βασικό μέγεθος της ελληνικής οικονομίας, καθώς συμμετέχει σε σημαντικό ποσοστό στη διαμόρφωση του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος. Η τουριστική ανάπτυξη της χώρας, παράλληλα, συνδέεται άρρηκτα και με το περιβάλλον, τόσο το φυσικό (τοπίο, δάση, ύδατα, οικοσυστήματα, κ.λπ.) όσο και το ανθρωπογενές (ιστορία, πολιτισμός, αρχιτεκτονική κληρονομιά, κ.λπ.) τα οποία, ως εκ τούτου, αποτελούν βασικούς πλουτοπαραγωγικούς πόρους. Ταυτόχρονα, όμως, ασκεί έντονες πιέσεις, με επιπτώσεις και στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων, καθώς συνδέεται, μεταξύ άλλων, με οικιστική ανάπτυξη,

241. Ετήσια Έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη 2020, σελ. 156 <https://old.synigoros.gr/resources/ee2020-p00-plires-keimeno.pdf>

242. Υπ' αρ. πρωτ. 59106/01.12.2023 έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη προς την Υπουργό Εσωτερικών <https://www.synigoros.gr/api/files/download/501103>

243. <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/eidikh-ek8esh-2024-or-biwsimh-toyristikh-anapty3h:-plaisio-ypodomes-poroi>.

ανάπτυξη υποδομών, κατανάλωση νερού και ενέργειας, παραγωγή υγρών και στερεών αποβλήτων. Οι αρνητικές επιπτώσεις εμφανίζονται όταν ο τουρισμός ξεπερνά τη φέρουσα ικανότητα των συστημάτων («υπερτουρισμός»).

Προκύπτει ότι οι πιέσεις που ασκεί ο τουρισμός στο περιβάλλον συνδέονται με την αλλαγή χρήσεων γης (εξαιτίας της δημιουργίας νέων υποδομών και άλλων εγκαταστάσεων για τουριστική χρήση), και συγκεκριμένα με την επέκταση του αστικού περιβάλλοντος εις βάρος του φυσικού. Αυτή η εξέλιξη έχει ιδιαίτερες συνέπειες, όταν γίνεται εις βάρος περιοχών που είναι σημαντικές για την περιβαλλοντική ισορροπία, και ειδικά για την κλιματική αλλαγή, όπως οι υδροβιότοποι, οι παράκτιες ζώνες, οι περιοχές προστασίας της φύσης και της βιοποικιλότητας, κ.λπ.

Στις περιπτώσεις των αστικών περιοχών, κυριαρχούν οι κοινωνικο-πολιτιστικές επιπτώσεις, με την εξάπλωση τουριστών σε περιοχές που παλιότερα εξυπηρετούσαν κυρίως τη μόνιμη κατοικία και την αλλοίωση της πολυλειτουργικής φυσιογνωμίας της γειτονιάς. Ως εκρηκτικό εμφανίζεται, ιδίως τα τελευταία χρόνια, το ζήτημα της εύρεσης μόνιμης κατοικίας.

Ειδικά σε ό,τι αφορά στον νησιωτικό χώρο, τα νησιά χαρακτηρίζονται από μικρό μέγεθος και περιορισμένους πόρους, η υπερκατανάλωση των οποίων δημιουργεί ιδιαίτερο πρόβλημα στην περιβαλλοντική τους ισορροπία, αλλά και στη κοινωνική τους συνοχή.

Η παρούσα έκθεση, πρώτη από την ίδρυση της Ανεξάρτητης Αρχής επί του θέματος, θέτει κρίσιμα ερωτήματα για τον βαθμό που η τουριστική ανάπτυξη – όπως υλοποιείται στη χώρα μας – είναι βιώσιμη. Πώς θα εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα της τουριστικής ανάπτυξης; Ποια είναι τα στοιχεία εκείνα που θα διασφαλίσουν την οικονομική απόδοση του τουριστικού προϊόντος με ελαχιστοποίηση – στον βαθμό του απολύτως διαχειρίσιμου – των επιβαρύνσεων του στο περιβάλλον, την ποιότητα της ζωής, την κοινωνική συνοχή; Ποιοι είναι οι άξονες στους οποίους θα πρέπει να θεμελιώνεται ο σχεδιασμός μιας βιώσιμης αναπτυξιακής πολιτικής για τον τουρισμό;

Συνοπτικά, τα καίρια ζητήματα που αναπτύσσονται στην παρούσα έκθεση είναι τα εξής:

- Η μη ολοκλήρωση του πλαισίου χωρικού σχεδιασμού και η υπέρβαση των ορίων της φέρουσας ικανότητας.
- Η εντατική δόμηση και η υποβάθμιση του δημοσίου χώρου.
- Η αποτελεσματική προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Το ελλειμματικό πλαίσιο προστασίας των προστατευόμενων περιοχών και του τοπίου.
- Η ολοένα αυξανόμενη πίεση στην παράκτια ζώνη.

- Ο κίνδυνος εξάντλησης ή/και υποβάθμισης των υδάτινων πόρων.
- Η μη ορθή διαχείριση των αποβλήτων.
- Τα ζητήματα ανάπτυξης του οδικού δικτύου και εν γένει των υποδομών στις συγκοινωνίες και τις μεταφορές.

Η εν λόγω ειδική έκθεση παρουσιάστηκε σε Ημερίδα, με θέμα «*Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη – Πλαίσιο, Υποδομές, Πόροι*» στις 3 Οκτωβρίου 2024 στο Αμφιθέατρο «*Δημήτριος Παντερμαλής*» του Μουσείου Ακρόπολης. Την ημερίδα χαιρέτισαν ο Ανδρέας Ι. Ποττάκης, Συνήγορος του Πολίτη, και η Έλενα Ράπτη, Υφυπουργός Τουρισμού. Για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών στον τομέα του τουρισμού τοποθετήθηκαν από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας ο Πέτρος Βαρελίδης, Γενικός Γραμματέας Φυσικού Περιβάλλοντος και Υδάτων, και ο Ευθύμιος Μπακογιάννης, Γενικός Γραμματέας Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικού Περιβάλλοντος, από το Υπουργείο Ανάπτυξης, η Στελλίνα Σιαράπη, Γενική Γραμματέας Ιδιωτικών Επενδύσεων και από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, η Ελένη Βελγάκη, Γενική Διευθύντρια Δημόσιας Περιουσίας και Κοινωφελών Περιουσιών. Στη συζήτηση στρογγυλής τραπέζης, που ακολούθησε, συμμετείχαν η Δάφνη Φιλιππάκη, Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη, η Ολυμπία Βικάτου, Γενική Διευθύντρια Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού, ο Γιώργος Στάμτσης, Πρόεδρος της Εταιρείας Ανάπτυξης και Τουριστικής Προβολής Αθηνών του Δήμου Αθηναίων, ο Αλέξανδρος Βασιλικός, Πρόεδρος του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος και ο Άρης Ίκκος, Επιστημονικός Διευθυντής του Ινστιτούτου του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝ.Σ.Ε.Τ.Ε.), υπό τον συντονισμό του δημοσιογράφου, Γιάννη Παλαιολόγου.

**ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ
ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ**

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Ο Συνήγορος συνέταξε και διαβίβασε σε εισαγγελικές αρχές τις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Διαβίβασε στις αρμόδιες εισαγγελικές αρχές, με στόχο την έκδοση εντολής για διερεύνηση και την εξέταση λήψης μέτρων προστασίας του συμφέροντος των εμπλεκόμενων ανηλίκων: εννέα (9) περιπτώσεις καταγγελλόμενης ενδοοικογενειακής σωματικής και ψυχολογικής βίας, τέσσερις (4) περιπτώσεις αναφερόμενης παραμέλησης, και μία (1) καταγγελία περί γονικής αρπαγής, άσκησης ενδοοικογενειακής βίας και μη φοίτησης του παιδιού στην υποχρεωτική εκπαίδευση.
- Διαβίβασε στην αρμόδια εισαγγελική αρχή καταγγελία μητέρας για άσκηση σωματικής και ψυχολογικής βίας σε βάρος παιδιού που διαβιεί σε δομή παιδικής προστασίας – όπου είχε τοποθετηθεί μετά από εισαγγελική εντολή απομάκρυνσης από το οικογενειακό του περιβάλλον – και παραμέληση των ιατρικών του αναγκών.
- Διαβίβασε – κατόπιν εξάντλησης του δικού του πεδίου παρέμβασης – στις αρμόδιες εισαγγελικές αρχές τρεις (3) περιπτώσεις σχολικής διαρροής – μη φοίτησης στην υποχρεωτική εκπαίδευση, σχετιζόμενες με γενικότερη παραμέληση ανηλίκων, με στόχο τη διενέργεια κοινωνικής έρευνας και την εξέταση λήψης μέτρων για την προάσπιση του συμφέροντος των παιδιών.
- Διαβιβάστηκε στον Εισαγγελέα η υπόθεση αναφορικά με την παράλειψη λήψης των απαιτούμενων μέτρων για την προστασία και τον έλεγχο του πληθυσμού των ιπποειδών που ενδιαιτώνται στον Υμηττό, και συγκεκριμένα για τα ζητήματα κακοποίησης των ζώων, δημόσιας ασφάλειας των πολιτών, λόγω της πιθανότητας πρόκλησης ατυχημάτων και δημόσιας υγείας από τον κίνδυνο μεταφοράς ζωνοόσων.

**ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ
ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ
ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΟ 2024**

ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΟ 2024

Νόμος 5143/2024 «Ρυθμίσεις για τους χερσαίους συνοριακούς σταθμούς, την ενίσχυση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και λοιπές διατάξεις»

- Με το άρθρο 59 του ν. 5143/2024 αντικαθίσταται το άρθρο 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (ν. 2690/1999) που διέπει την πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα. Σύμφωνα με το νέο άρθρο «7. (α) **Ο Συνήγορος του Πολίτη** μπορεί με απόφασή του, να συγκροτεί ομάδα εργασίας αποτελούμενη από εμπειρογνώμονες, στελέχη των οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών και στελέχη της Δημόσιας Διοίκησης για την αξιολόγηση της εφαρμογής του παρόντος άρθρου. Τα συμπεράσματα και οι προτάσεις της ομάδας εργασίας διαβιβάζονται στη Βουλή των Ελλήνων, στο Υπουργείο Εσωτερικών και στο Συμβούλιο της Ευρώπης και αναρτώνται στην ιστοσελίδα του **Συνηγόρου του Πολίτη**. (β) Στις συνεδριάσεις της ομάδας εργασίας δύνανται να καλούνται για τη διατύπωση γνώμης στελέχη Υπουργείων, της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας, της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας, καθώς και άλλα πρόσωπα ή φορείς κατά την κρίση της (γ) Τα μέλη της επιτροπής είναι ανεξάρτητα και αμερόληπτα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους».

Νόμος 5149/2024 «Επιτάχυνση προσλήψεων μέσω Α.Σ.Ε.Π., τροποποιήσεις στον Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. και στον Κώδικα Κατάστασης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων, σύστημα κινήτρων και ανταμοιβής δημοσίων υπαλλήλων, ρυθμίσεις για το σύστημα αξιολόγησης δημοσίων υπαλλήλων και λοιπές διατάξεις για τη βελτίωση της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης»

- Σύμφωνα με το άρθρο 37 του ν. 5149/2024 «1. Για τον συντονισμό της εφαρμογής του συστήματος κινήτρων και ανταμοιβής, συστήνεται Επιτροπή Κινήτρων και Ανταμοιβής στη Γενική Γραμματεία Δημόσιας Διοίκησης του Υπουργείου Εσωτερικών [...] 4. Ειδικά για τον κύκλο ανταμοιβής υπαλλήλων που υπηρετούν στις συνταγματικά κατοχυρωμένες Ανεξάρτητες Αρχές, η Επιτροπή Κινήτρων και Ανταμοιβής είναι πενταμελής και αποτελείται από: (α) Τον Πρόεδρο της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, (β) τον Πρόεδρο της Αρχής Διασφάλισης Απορρήτου των Επικοινωνιών, (γ) τον Πρόεδρο του Ανώτατου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού, (δ) τον Πρόεδρο του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης και (ε) **τον Συνήγορο του Πολίτη**. Της Επιτροπής Κινήτρων και Ανταμοιβής προεδρεύει ο αρχαιότερος κατά θητεία από τους ανωτέρω επικεφαλής Ανεξάρτητης Αρχής».

Απόφαση Γενικής Γραμματέως Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων 20997/14.03.2024 «Σύσταση, συγκρότηση και ορισμός μελών Ομάδας Ερ-

γασίας για την ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2022/2381 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Νοεμβρίου 2022, σχετικά με τη βελτίωση της ισόρροπης εκπροσώπησης των φύλων σε θέσεις διευθυντικών στελεχών των εισηγμένων εταιρειών και σχετικά μέτρα (L 315)» (Φ.Ε.Κ. 1795/Β'/20.03.2024)

- Με το άρθρο 2 της απόφασης ορίζονται δύο εκπρόσωποι του Συνηγόρου του Πολίτη ως μέλος και αναπληρωματικό μέλος στην εν λόγω Ομάδα Εργασίας.

Κοινή απόφαση Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Προστασίας του Πολίτη 11762/01.05.2024 «Καθορισμός της οργάνωσης, της διεύθυνσης, του περιεχομένου, του τόπου και της διάρκειας της βασικής εκπαίδευσης των υπαλλήλων της κατηγορίας δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΔΕ), του κλάδου Δ.Ε. Φύλαξης των Σωφρονιστικών Καταστημάτων» (Φ.Ε.Κ. 2971/Β'/27.05.2024)

- Με τα άρθρα 6 – 7 της απόφασης ορίζεται ότι στην ύλη του προγράμματος σπουδών περιλαμβάνεται το μάθημα «Εξωτερικός έλεγχος από εθνικά, ευρωπαϊκά και διεθνή όργανα και επιτροπές (**Συνήγορος του Πολίτη** – Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης των Βασανιστηρίων και της Κακομεταχείρισης, CPT, ECHR, κ.ά.)», καθώς και ότι στο διδακτικό προσωπικό περιλαμβάνονται στελέχη του Συνηγόρου του Πολίτη.

Κοινή απόφαση Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Προστασίας του Πολίτη και Μετανάστευσης και Ασύλου 148763/20.05.2024 «Αρμοδιότητες του Εθνικού Συντονιστή Επιστροφών και του Εθνικού Συντονιστή κατά της Παράνομης Διακίνησης Μεταναστών του άρθρου 191 του ν. 5078/2023» και τροποποιητική αυτής 264465/25.10.2024 (Φ.Ε.Κ. 3013/Β'/28.05.2024 και Φ.Ε.Κ. 6046/Β'/01.11.2024)

- Με το άρθρο 1 της πρώτης απόφασης, που επαναλαμβάνεται αυτούσιο και στην τροποποιητική, ορίζεται ότι: «Στο πλαίσιο της αποστολής του, ο Εθνικός Συντονιστής Επιστροφών είναι αρμόδιος για: (α) [...], (β) τη συνεργασία με τις Αρχές **του Συνηγόρου του Πολίτη** και της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου ως προς την εκτέλεση των αναγκαστικών και εθελούσιων επιστροφών [...]

Κοινή απόφαση Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Περιβάλλοντος και Κοινωνικής Συνοχής 1316/13.08.2024 «Ημιαυτόνομη διαβίωση σε διαμερίσματα ατόμων δεκαπέντε ετών και άνω που διαβιούν σε Μονάδες Παιδικής Προστασίας και Φροντίδας» (Φ.Ε.Κ. 4763/Β'/20.08.2024)

- Με το άρθρο 13 της απόφασης ορίζεται πως «Οι Δικαιούχοι Φορείς εκπονούν μηχανισμό υποβολής, διαχείρισης και παρακολούθησης παραπόνων, όπως προβλέπεται από τον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας τους ... Για τους ανήλικους ωφελούμενους ο μηχανισμός αυτός περιλαμβάνει επιπρόσθετα την ενημέρωσή τους για τη δυνατότητα να απευθυνθούν **στον Βοηθό**

Συνήγορο του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού».

Απόφαση Υφυπουργού Εσωτερικών 62259/04.09.2024 «Τροποποίηση της υπ' αρ. 11109/06.02.2024 απόφασης του Αναπληρωτή Υπουργού Εσωτερικών "Συγκρότηση και ορισμός μελών της Ειδικής Επιτροπής Παρακολούθησης του άρθρου 39 του ν. 4830/2021"» (Φ.Ε.Κ. 5361/Β'/24.09.2024)

- Με το άρθρο 1 της απόφασης ορίζονται εκπρόσωποι του Συνηγόρου του Πολίτη ως μέλος και αναπληρωματικό μέλος στην εν λόγω Ειδική Επιτροπή Παρακολούθησης.

Απόφαση Αναπληρώτριας Διοικητή Εθνικής Αρχής Διαφάνειας 50618/04.11.2024 «Συγκρότηση και ορισμός μελών στην Επιτροπή Δεοντολογίας» (Φ.Ε.Κ. 6223/Β'/12.11.2024)

- Με την απόφαση ορίζονται ο Συνήγορος του Πολίτη και Βοηθός Συνήγορος ως μέλος και αναπληρωματικό μέλος στην εν λόγω Επιτροπή Δεοντολογίας.

Επίσης εκδόθηκαν:

- Απόφαση Συνηγόρου του Πολίτη Φ.10/777/08.01.2024 «Τροποποίηση της υπό στοιχεία Φ.10/8655/17.02.2023 απόφασης του Συνηγόρου του Πολίτη, με θέμα "Αντιστοίχιση των υφιστάμενων κλάδων και ειδικοτήτων του π.δ. 273/1999 [...] όπως ισχύει, με τους οριζόμενους στο π.δ. 85/2022 νέους κλάδους και ειδικότητες και μη αντιστοίχιση δεσμευμένων και λοιπών θέσεων", όπως ισχύει» (Φ.Ε.Κ. 219/Β'/16.01.2024).
- Απόφαση Συνηγόρου του Πολίτη Φ.28/57401/12.11.2024 «Συγκρότηση και ορισμός μελών και γραμματέων της Επιτροπής Κινήτρων και Ανταμοιβής της παρ. 4 του άρθρου 37 του ν. 5149/2024» (Φ.Ε.Κ. 6358/Β'/19.11.2024)

**ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΟΥ
ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΤΟ 2024**

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Το ανθρώπινο δυναμικό (επιστημονικό και διοικητικό) του Συνηγόρου του Πολίτη στις 31.12.2024 ανερχόταν σε 191 στελέχη, συμπεριλαμβανομένων του Συνηγόρου του Πολίτη και των έξι (6) Βοηθών Συνηγόρων, εκ των οποίων 44 άνδρες (23,04%) και 148 (77,49%) γυναίκες. Το επιστημονικό δυναμικό αποτελείται από 135 Ειδικούς Επιστήμονες (ειδικό επιστημονικό προσωπικό, Ε.Ε.Π.) και το διοικητικό δυναμικό από 51 στελέχη (διοικητικό προσωπικό, Δ.Π.).

Από το επιστημονικό δυναμικό 37 άτομα (27,41%) είναι κάτοχοι διδακτορικού τίτλου, 84 (62,22%) κάτοχοι τίτλου μεταπτυχιακών σπουδών και 13 (9,63%) είναι πτυχιούχοι Α.Ε.Ι. Από το διοικητικό προσωπικό και το προσωπικό γραμματειακής υποστήριξης 2 άτομα (3,85%) είναι διδάκτορες, 21 άτομα (40,38%) κατέχουν τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών, 11 (21,15%) είναι πτυχιούχοι Α.Ε.Ι., 3 (5,77%) πτυχιούχοι Τ.Ε.Ι., 16 (30,77%) κατέχουν τίτλους σπουδών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και 2 (3,85%) υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Το στελεχιακό δυναμικό καλύπτει ευρύ φάσμα επιστημονικών ειδικοτήτων. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται: 84 νομικοί, 14 πολιτικοί επιστήμονες, 5 φιλόλογοι, 1 θεολόγος, 7 οικονομολόγοι, 9 κοινωνιολόγοι, 9 αρχαιολόγοι, 2 επικοινωνιολόγοι, 5 ψυχολόγοι, 3 γεωλόγοι, 1 φυσικός, 1 χημικός, 1 χημικός μηχανικός, 3 πολιτικοί μηχανικοί, 2 επιστήμονες παιδαγωγικών σπουδών, 1 επιστήμονας στατιστικής και ασφαλιστικής επιστήμης, 1 γιατρός, 1 κτηνίατρος, 2 τοπογράφοι μηχανικοί, 6 επιστήμονες πληροφορικής, 1 βιβλιοθηκονόμος και 1 αρχειονόμος, 8 επιστήμονες διοίκησης επιχειρήσεων, 6 επιστήμονες ανθρωπιστικών σπουδών, 1 επιστήμονας διοίκησης μονάδων υγείας, 1 γεωπόνος και 2 δημοσιογράφοι.

Ακολουθεί αναφορά στα υπηρετούντα στελέχη με αλφαβητική σειρά:

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Ποττάκης Ι. Ανδρέας

ΒΟΗΘΟΙ ΣΥΝΗΓΟΡΟΙ

Θεοφυλάκτου Βαρβάρα

Μόσχος Ιωάννης

Κουφονικολάκου Θεώνη

Σαββίδη Ευανθία

Λυκοβαρδή Καλλιόπη

Φιλιππάκη Δάφνη

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Αγγελάκη Δέσποινα

Αγγελή Χριστίνα

Αγιαννιωτάκη Ειρήνη

Αλέστας Αριστείδης

Αμοριανού Σοφία

Ανδρικήκη Κυριακή

Αντωναρπούλου Χρυσούλα

Αντωνιάδης Κωνσταντίνος, Ε.Ε.

Αντωνίου Χρυσούλα

Αποστόλου Μαρία, Ε.Ε.

Αρσενοπούλου Ιωάννα

Ασημάκης Σωτήριος

Βαβουγιού Άννα

Βασιλαντωνοπούλου Βασιλική

Βερέμης Δημήτριος

Βίττης Νικόλαος

Βλάχου Αικατερίνη

Βορριά Πετρούλα

Βούλγαρη Θεοδώρα

Βουτσίνου Μαρία

Βρετού Βασιλική

Γερασίμου Στέφανος

Γιαζιτζή Δήμητρα

Γκλοβάνου Ελένη

Δαραμάρας Κωνσταντίνος

Δεμοίου Ηλέκτρα

Διάφα Ελένη

Δουλαδέρης Νικόλαος

Δρόσος Σέργιος

Ευαγγελάτος Σπυρίδων

Θωμόπουλος Ευάγγελος

Καλαβάνου Άρτεμις

Καλαϊτζή Ασημίνα

Καλαμπάκου Ελένη

Καμένου Ειρήνη

Καμπάς Ανδρέας

Καραβόλου Μαρία

Καραμήτρου Ζωή, Ε.Ε.

Κετσιτζίδου Μαρία

Κοντογεωργοπούλου Παυλίνα

Κουβαριτάκη Ιωάννα

Κουτρουμάνη Αθηνά

Κουτρούμπα Ελένη

Κωνσταντινίδου Μαρία

Κωστής Ιωάννης

Λαμπροπούλου Κυριακή

Λεβέντη Αμαλία

Λεβεντοπούλου Μαρία

Λιαδή Μαρία

Λιάσκα Αιμιλία

Λουκάκος Κυριάκος

Λυσανδροπούλου Όλγα

Λύτρα Άννα

Μαλεβίτη Αικατερίνη

Μαριδάκη Αδριρήνη

Μαρκάκη Ευαγγελία	Παπαθανάσογλου Αντωνίνα
Μαρκετάκη Αικατερίνη	Παπαλουκά Δανάη
Μάρκου Ελένη	Παπανικολάου Αικατερίνη
Μαρτσούκου Μεταξία	Παππά Πανάγια
Ματανά Αναστασία	Πετούση Θεοδώρα
Μαυρογένη Μαρία	Πολύδερα Γρηγορία
Μαυρομάτη Ελευθερία	Πρωτοπαπάς Μάριος
Μοσχοπούλου Αλεξάνδρα	Ραμματά Μαρία
Μπαρτζελιώτης Κωνσταντίνος	Ράππου Μαρία
Μπαφέ Νίκη	Ρουκουνάκη Ευθαλία
Μπενέκου Ευανθία	Ρούτση Άννα
Μπιγιλάκη Λεμονία	Σαλαμαλίκη Αγγελική, Ε.Ε.
Μπίλη Βασιλική	Σάρρας Σάββας
Μποσδογιάννη Αγγελική	Σγάγιας Κωνσταντίνος
Μπούσλη Ευφροσύνη	Σκυλλάκου Ευαγγελία
Μπούτσελης Ιωάννης	Σταθοπούλου Αθανασία – Αλεξάνδρα
Μυτιληναίου Δήμητρα	Σταμπουλή Ελένη
Νικολακοπούλου Μαγδαληνή	Στρατιδάκη Σαμάνθα – Λυδία
Νικολέντζος Αθανάσιος	Στώτη Ευανθία
Παινέση Μαρία – Μυρτώ	Σώρα Αγγελική
Παλάρας Μιχαήλ	Τακούρ Αρετή
Παλάσκα Ευνίκη	Τζώρτζη Αργυρώ
Πανάγου Αιμιλία	Τοπαλίδου Αναστασία
Πανοπούλου Αγγελική	Τριανταφύλλου Καλλιόπη – Αικατερίνη
Παντελίδου Φωτεινή	Τσάγκαρη Μαρία
Παπαδημητράκη Μαρία	Τσακιράκης Ευάγγελος
Παπαδόπουλος Χαράλαμπος	Τσαπόγας Μιχαήλ
Παπαδοπούλου Ανδριανή	Τσελεκίδης Ιωάννης

Φλιάτουρα Αικατερίνη

Φλώρου Χριστίνα

Χατζή Χρυσή

Χατζηράλλη Σαπφώ

Ψαλτάκη Μαρία

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΡΙΑ ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΗ ΤΗΣ Δ/ΝΣΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ

Λαγιάκου Ελένη

Αδαμαντίδου Ελένη

Αδαμόπουλος Αναστάσιος

Αθανασιάδη Ευρυδίκη

Αθανασέκου Παρασκευή

Ανδριάνη Ρόδω

Αποστολίδου Άννα

Αρτοπούλου Σουσάνα

Βερδελή Αικατερίνη

Βλάχου Διαμάντω

Βράζος Δημήτριος

Γιαννακάκου Παρασκευή

Γιαννακοπούλου Ευαγγελία

Δελέγκου Βασιλική

Δερμιτζάκης Δημοσθένης

Ευαγγέλου Πολυξένη

Ζάκας Αλέξανδρος

Καλαματιανού Μαρία – Αριστέα

Καμπύλης Παναγιώτης

Κανδαράκη Ελένη

Κανελλοπούλου Μαρία

Καφετζοπούλου Μαρία

Κιουλμπαλίδου Μαρία

Κοσμά Στέλλα

Κούγια Χριστίνα

Κρητικοπούλου Βασιλεία

Κρητικός Γεώργιος

Κωστογιάννης Γεώργιος

Λαπιέρης Σωτήριος

Λιάνου Μαρία

Μαρκουλάκη Αικατερίνη

Μιχαλοπούλου Ισμήνη

Μπαράκος Νικόλαος

Μπρίλη Αικατερίνη

Νάκου Βιργινία

Νικολόπουλος Δημήτριος

Παγουλάτου Μελπομένη

Παπαγεωργοπούλου Δημητρία

Παπαδόπουλος Θεόδωρος

Παπαπαναγιωτάκη Κωνσταντίνα

Παπαπάσχου Ευαγγελία

Παχωπού Ιωάννα

Πιερρής Αθανάσιος

Πίτσου Αναστασία

Πολιτοστάθη Αλεξάνδρα

Σάκκη Ειρήνη

Σάλτας Παναγιώτης

Σωτηροπούλου Μαρία

Τζαβάρα – Πίτση Χριστίνα

Τριάντη Βασιλική

Χαϊνη Αλεξάνδρα

**ΣΤΕΛΕΧΗ ΠΟΥ ΚΑΤΑ
ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ 2024
ΥΠΗΡΕΤΟΥΝ ΣΕ ΑΛΛΕΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ Ή ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΕ
ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΕΣ ΑΔΕΙΕΣ**

Βαμβακούλας Χρήστος, Ε.Ε.

Δουλαδέρης Νικόλαος, Ε.Ε.

Ζούβια Καλλιόπη, Ε.Ε.

Κιρίντσιτς – Ανδρίτσου Καρολίνα, Ε.Ε.

Κουφάκη Ιωάννα, Ε.Ε.

Κυριακάκη Ειρήνη, Ε.Ε.

Μαραγκάκη Ελένη, Ε.Ε.

Μπλιάτη Μαρία, Ε.Ε.

Μπώλου Βασιλική

Παπαδημητρίου Μαργαρίτα, Δ.Π.

Παπαδημητρίου Σταματία, Ε.Ε.

Παπαδοπούλου Ευγενία, Ε.Ε.

Παπανικολάου Ευανθία, Ε.Ε.

Πούλου Σταματίνα, Ε.Ε.

Τσιούκας Γρηγόριος, Ε.Ε.

Φυτράκης Ευύχιος, Ε.Ε.

Χορμοβίτης Δημήτριος, Ε.Ε.

**ΕΩΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ 2024
ΕΠΑΨΑΝ ΝΑ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΤΟ
ΣΤΕΛΕΧΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΤΗΣ
ΑΡΧΗΣ**

Ειδικοί Επιστήμονες

Αναστασίου Ελένη

Καραγεώργου Μαρία

Μόσχος Ιωάννης

Διοικητικό Προσωπικό

Μαραγκός Χρήστος

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Α.Δ.Ε.	Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.	Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων
Α.Δ.Ε.Τ.	Άδεια Διαμονής Ενιαίου Τύπου
Α.Ε.	Ανώνυμη Εταιρία
Α.Ε.Ι.	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
Α.Ε.Κ.Κ.	Απόβλητα Εκσκαφών, Κατασκευών και Κατεδαφίσεων
Α.Ε.Π.	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
Α.Κ.	Αστικός Κώδικας
ΑμεΑ	Άτομα με Αναπηρία
Α.Μ.Κ.Α.	Αριθμός Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης
Α.Ν.	Αναγκαστικός Νόμος
Α.Ν.Ι.	Αποδεικτικό Ναυτικής Ικανότητας
Α.Π.Δ.Π.Χ.	Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα
Α.Π.Θ.	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Άρ.	Άρθρο
Αρ.	Αριθμός
Αριθμ.	Αριθμός
Α.Σ.Ε.Π.	Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού
Α.Τ.	Αστυνομικό Τμήμα
Α.Υ.Ε.	Ανώτατες Υγειονομικές Επιτροπές
Α.Φ.Μ.	Αριθμός Φορολογικού Μητρώου
Βλ.	Βλέπε
ΒΙ.ΠΕ.	Βιομηχανική Περιοχή
Γ.Α.Δ.Α.	Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής

Γ.Α.Π.Α.	Γνωστοποίηση Αποτελέσματος Πιστοποίησης Αναπηρίας
Γ.Γ.	Γενική Γραμματεία
Γ.Δ.Ο.Υ.	Γενική Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών
Γ.Π.Σ.	Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια
Γ.Σ.Σ.Ε.	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας
Δ.Α.Δ.Π.	Δελτίο Αιτούντος Διεθνή Προστασία
Δ.Ε.	Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Δ.Εφ.Αθ.	Διοικητικό Εφετείο Αθηνών
Δ.Ε.Ε.	Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης
Δ.Ε.Θ.	Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης
ΔιοικΠρωτΑθ	Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών
Δ/νση	Διεύθυνση
Δ.Ο.Μ.	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
Δ.Π.	Διοικητικό Προσωπικό
Δ.Σ.	Διοικητικό Συμβούλιο
Δ.Σ.Δ.Π.	Διεθνής Σύμβαση Δικαιωμάτων του Παιδιού
Δ.τ.	Διακριτικός τίτλος
Δ.ΥΠ.Α.	Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης
Ε.Α.Σ.	Εισφορά Αλληλεγγύης Συνταξιούχων
Ε.Δ.	Ένοπλες Δυνάμεις
Ε.Δ.Δ.Α.	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Ε.Δ.Ε.	Ένορκη Διοικητική Εξέταση
Ε.Δ.Υ.	Επιτροπή Διεπιστημονικής Υποστήριξης
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
ε.ε.α.	Ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Ε.Ε.Π.	Ειδικό Επιστημονικό Προσωπικό
Ε.Ε.Σ.	Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο
Ε.ΕΤ.Α.Α.	Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης Α.Ε.
Ε.Ι.Χ.	Επιβατηγό Ιδιωτικής Χρήσης
Ε.Κ.Α.Σ.	Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων
Ε.Κ.Κ.	Ειδικό Κατάστημα Κράτησης
Ε.Κ.Κ.Ν.	Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων
Ε.Κ.Π.Α.	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Ε.Κ.Π.Υ.	Ενιαίος Κανονισμός Παροχών Υγείας
ΕΛ.ΑΚΤ.	Ελληνική Ακτοφυλακή
ΕΛ.ΑΣ.	Ελληνική Αστυνομία
ΕΛ.Γ.Α.	Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων
Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.	Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας
Ε.Μ.Π.	Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης
Ε.Μ.Σ.Υ.	Εθνικό Μητρώο Σημείων Υδροληψίας
Ε.Ν.	Εμπορικό Ναυτικό
Ε.Ο.Π.Υ.Υ.	Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας
Ε.Ο.Χ.	Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος
Επ.	Επόμενα
ΕΠΑ.Λ.	Επαγγελματικό Λύκειο
Ε.Π.Π.Α.	Ενιαίος Πίνακας Προσδιορισμού Ποσοστού Αναπηρίας
ΕΣΑμεΑ	Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία
Ε.Σ.Δ.Α.	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Ε.Σ.Σ.Δ.	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
Ε.Σ.Υ.	Εθνικό Σύστημα Υγείας

Ε.Τ.Α.Α.	Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολούμενων
Ε.Τ.Α.Μ.	Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών
Ε.Τ.Α.Τ.	Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Τραπεζοϋπαλλήλων
Ε.Τ.Ε.	Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος
Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π.	Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης και Εφάπαξ Παροχών
Ε.Φ.Κ.Α.	Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης
e-ΕΦΚΑ	Ηλεκτρονικός Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης
Η/Υ	Ηλεκτρονικός Υπολογιστής
Ι.Ε.Π.	Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Ι.Κ.Α.	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΙΝ.Σ.Ε.Τ.Ε.	Ινστιτούτο του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων
κ.	κύριος, κυρία
κ.κ.	Κύριοι
κ.ά.	και άλλα
Κ.Α.Π.	Κοινή Αγροτική Πολιτική
Κ.Ε.Α.Ο.	Κέντρο Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών
ΚΕ.Β.ΕΙΣ.	Κέντρο Βεβαίωσης Είσπραξης
Κ.Ε.Δ.	Κλειστή Ελεγχόμενη Δομή
ΚΕ.Δ.	Κέντρο Διαλειτουργικότητας
ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.	Κέντρα Διεπιστημονικής Αξιολόγησης και Συμβουλευτικής Υποστήριξης
Κ.Ε.Δ.Ε.	Κώδικας Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων
ΚΕ.Δ.Ε.Α.	Κέντρο Διάδοσης Ερευνητικών Αποτελεσμάτων
Κ.Ε.Ι.	Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας
Κ.Ε.Π.	Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών

ΚΕ.Π.Α.	Κέντρο Πιστοποίησης Αναπηρίας
Κ.Ε.Π.Π.Α.Ε.	Κέντρο Εξυπηρέτησης και Πληροφόρησης Πολιτών Αποδήμων Ελλήνων
Κ.Ε.Σ.Ε.Ν.	Κέντρα Επιμόρφωσης Στελεχών Εμπορικού Ναυτικού
κ.λπ.	Και λοιπά
Κ.Ο.Κ.	Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας
Κ.Π.Δ.	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
Κ.Π.Ι.Σ.Ν.	Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος
Κ.Σ.	Κανονισμός Σπουδών
Κ.Υ.Α.	Κοινή Υπουργική Απόφαση
Κ.Υ.Τ.	Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης
Λ.Σ.	Λιμενικό Σώμα
Λ.χ.	Λόγου χάρη
Μ.Κ.Ο.	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
Μ.Μ.Μ.	Μέσα Μαζικής Μεταφοράς
Μ.ό.	Μέσος όρος
Μ.Ο.Δ.	Μονάδα Οργάνωσης της Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων
Μ.Σ.	Μηχανογραφικό Σύστημα
Ν.	Νόμος
Ν.	Νέα
Ν.δ.	Νομοθετικό διάταγμα
Ν.Π.Δ.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Ν.Π.Ι.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
Ν.Σ.Κ.	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
Ο.Α.Ε.Δ.	Οργανισμός Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού

Ο.Α.Ε.Ε.	Οργανισμός Ασφάλισης Ελεύθερων Επαγγελματιών
Ο.Α.Σ.Α.	Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών
Ο.Α.Σ.Ε.	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη
Ο.Γ.Α.	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
Ο.Ε.Σ.	Ομάδα Εφήβων Συμβούλων του Συνηγόρου
Ο.Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Ο.ΚΑ.ΝΑ.	Οργανισμός κατά των Ναρκωτικών
Ολ.	Ολομέλεια
Ο.Ο.Σ.Α.	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
Ο.Π.Ε.Κ.Α.	Οργανισμός Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
Ο.Π.Π.Ι.	Ομάδα Προστασίας Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων
Ο.Σ.Κ.	Οργανισμός Σχολικών Κτηρίων
Ο.Τ.Α.	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Ο.Τ.Ε.	Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος
Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α.	Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής
π.	Πρώην
Π.Α.Α.Υ.Π.Α.	Προσωρινός Αριθμός Ασφάλισης και Υγειονομικής Περίθαλψης Αλλοδαπού
Π.Β.Ο.	Πράξη Βεβαίωσης Οφειλής
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
Π.Δ.Ε.	Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης
Π.Ε.	Περιφερειακή Ενότητα
Π.Ε.	Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης
Π.Κ.	Ποινικός Κώδικας
Πρβλ.	Παράβαλε

Προ.Κε.Κ.Α.	Προαναχωρησιακό Κέντρο Κράτησης Αλλοδαπών
Πρωτ.	Πρωτόκολλο
Π.Υ.Σ.	Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου
Σ.	Σύνταγμα
Σ.Ε.Β.	Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών
Σελ.	Σελίδα
Σ.Λ.Ε.Ε.	Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Σ.Μ.Υ.Ν.	Σχολή Μονίμων Υπαξιωματικών Ναυτικού
Σ.Σ.Ε.	Συλλογική Σύμβαση Εργασίας
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
Στοιχ.	Στοιχείο
ΣτΠ.	Συνήγορος του Πολίτη
ΣΥ.ΡΙ.Ζ.Α.	Συνασπισμός Ριζοσπαστική Αριστερά
Τ.	Τέως
Τ.Α.Π.	Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού
Τ.Δ.Μ.	Τμήματα Διαχείρισης Μετανάστευσης
Τ.Ε.	Τεχνολογικής Εκπαίδευσης
Τ.Ε.Α.Π.Ε.Τ.Ε.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Εμπορικής Τραπέζης της Ελλάδος
Τ.Ε.Α.Υ.Ε.Κ.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Εμπορικών Καταστημάτων
Τ.Ε.Ι.	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
Τ.μ.	Τετραγωνικό μέτρο
Τ.Σ.Π.	Ταμείο Συντάξεων Προσωπικού
Τ.Υ.Π.Ε.Τ.	Ταμείο Υγείας Προσωπικού Εθνικής Τράπεζας
Υ.Α.	Υπουργική Απόφαση

Υ.ΠΑΙ.Θ.Α.	Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού
Υ.πε.	Υγειονομική Περιφέρεια
ΥΠ.ΕΞ.	Υπουργείο Εξωτερικών
ΥΠ.ΕΣ.	Υπουργείο Εσωτερικών
ΥΠ.Υ.Τ.	Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης
Φ.Ε.Κ.	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
Φ.Ι.Χ.	Φορηγό Ιδιωτικής Χρήσης
Φ.Υ.	Φάκελος Υπηρεσίας
Ε.Ο.Χ.	Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος
Χ.Α.Δ.Α.	Χώροι Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων
Χ.Μ.-Ε.Ο.Χ.	Χρηματοδοτικός Μηχανισμός του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου
ADF	Athens Democracy Forum
AOM	Εκτελεστική Επιτροπή της Ένωσης Συνηγόρων της Μεσογείου
AOMF	Ένωση Συνηγόρων του Πολίτη και Διαμεσολαβητών της Γαλλοφωνίας
CFJ-EN	Child Friendly Justice European Network
CPT	Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας
CRONSEE	Δίκτυο Συνηγόρων για το Παιδί της Νοτιοανατολικής Ευρώπης
DCF	Democracy & Culture Foundation
ECRI	Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας
ENO	European Network of Ombudsmen – Ευρωπαϊκό Δίκτυο Συνηγόρων
ENOC	Δίκτυο Ευρωπαίων Συνηγόρων του Παιδιού
ENYA	European Network of Young Advisors – Ευρωπαϊκό Δίκτυο Εφήβων Συμβούλων

EPLO	Ευρωπαϊκός Οργανισμός Δημοσίου Δικαίου
EQUINET	Ευρωπαϊκό Δίκτυο Φορέων για την Ισότητα
FRA	Φόρουμ Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε.
FReM III	Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για τον εξωτερικό έλεγχο των επιχειρήσεων Αναγκαστικής Επιστροφής Αλλοδαπών
FRONTEX	Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής
IMPEL	Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας
ICRC	Γραφείο της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού
IOI	Διεθνής Ένωση Συνηγόρων του Πολίτη
IPCAN	Independent Police Complaints Authorities Network – Δίκτυο Ανεξάρτητων Αρχών Διερεύνησης Καταγγελιών κατά της Αστυνομίας
JRO	Ευρωπαϊκές Επιχειρήσεις Επιστροφής
LIBE	Επιτροπή Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων
NEON	Δίκτυο Εθνικών Συνηγόρων για την Ενέργεια
NPM	Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Εθνικών Μηχανισμών Πρόληψης κατά των Βασανιστηρίων
NRO	Εθνικές Επιχειρήσεις Επιστροφής
OPCAT	Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση του Ο.Η.Ε. κατά των Βασανιστηρίων και Άλλων Μορφών Σκληρής, Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας
SEE NPM	Δίκτυο των Εθνικών Μηχανισμών Πρόληψης κατά των Βασανιστηρίων της Νοτιοανατολικής Ευρώπης
SPT	Υποεπιτροπή του Ο.Η.Ε. για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων

ISSN 1108-8206

Χαλκοκονδύλη 17, 104 32 Αθήνα • Τηλ.: 213 1306 600
e-mail: press@synigoros.gr • www.synigoros.gr